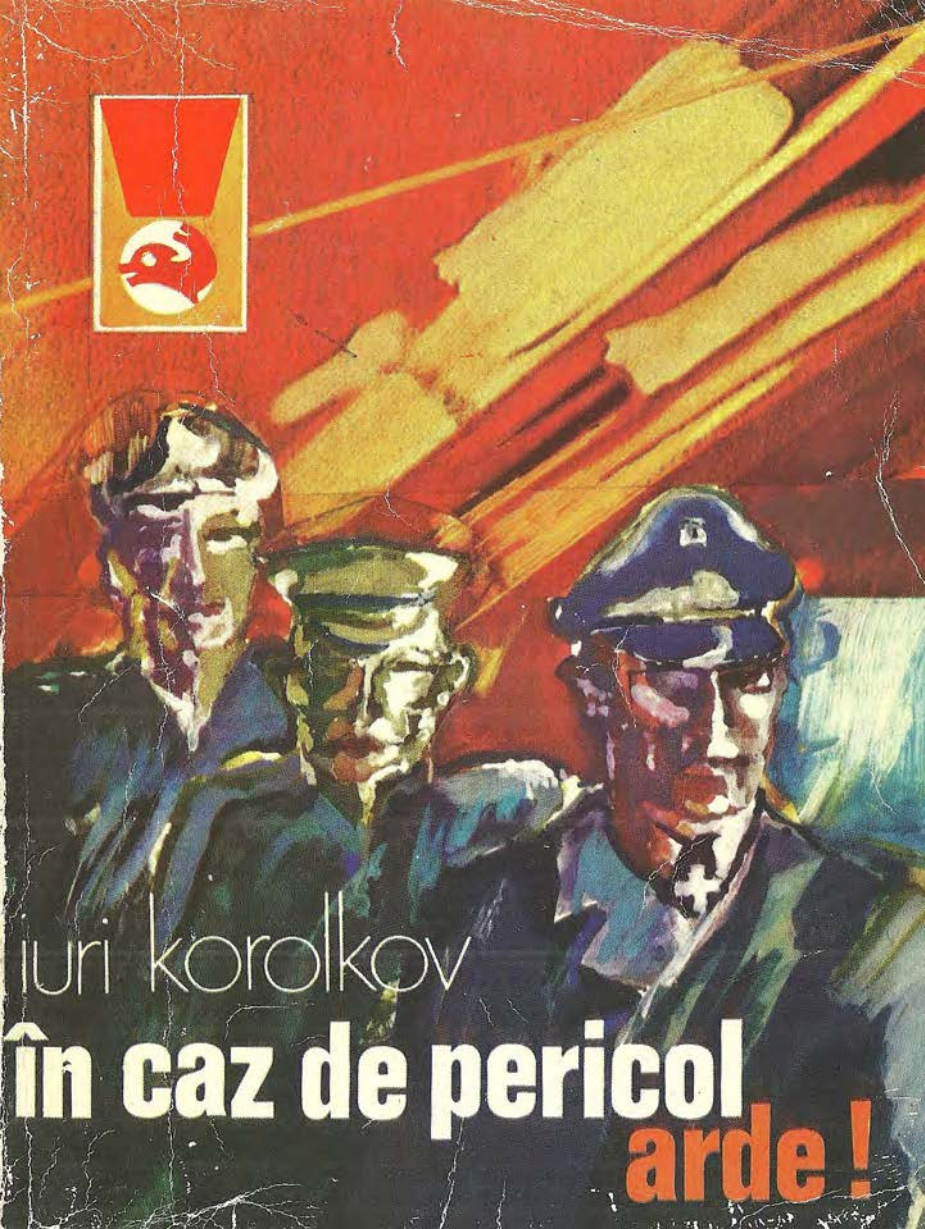

iuri korolkov

în caz de pericol arde !

Lei 11

Dacă ar fi existat un microscop electronic de citit timpul, n-ar fi fost prea greu să se discearnă evenimentele scurse în toate detaliile și legăturile lor intime. Numai timpul poate dovedi cît de reale sau nereale au fost presupunerile formulate pe baza unor informații și fapte aflate indirect. Numai timpul poate confirma sau infirma valoarea unor pronosticuri. În aprecierea evenimentelor ce se coceau, doctorul Sorge și grupul său nu aveau nici un microscop fantastic de citit timpul, nici un bisturiu vrăjit care să taie tumoarea. Pentru a pune un diagnostic politic precis, nu aveau la dispoziție decît date răzlețe, zvonuri greu de verificat, dar și darul intuiției, al analizei și sintezei, talentul de a discerne esențialul din elemente disparate și a-l constitui într-un întreg.

Se înțelege că doctorul Sorge nu putea afla tot ce se petrece în cabinetele oamenilor de stat din Berlin și Tokio, dar timpul a demonstrat cît de bine a intuit el una din acțiunile secrete ce tocmai se punea la cale.

EDITURA MERIDIANE

I. KOROLKOV

ÎN CAZ DE PERICOL, ARDE!

Traducere de IOANA şi TUDOR SAVU
Cuvînt înainte de LEONTE TISMĂNEANU

EDITURA MERIDIANE
Bucureşti, 1975

Coperta : CRISTINA CRINTEANU

În anii ce au urmat celui de-al doilea război mondial, în mai toate țările a apărut o adevărată avalanșă de cărți, studii, monografii, memorii, care redau sau descriu cele mai importante operațiuni de pe fronturile de est și de vest, unele fenomene ale războiului a căror existență interesează în cel mai înalt grad omenirea.

Cel de-al doilea război mondial a însemnat cea mai amplă desfășurare de forțe militare pe care le-a cunoscut istoria, un număr impresionant de victime și incalculabile daune materiale, o dezvoltare nemaiîntîlnită pînă atunci a arsenalului militar, în cadrul căruia bomba atomică aruncată asupra Japoniei deschidea calea cursei armelor de exterminare în masă, perfecționate continuu.

Cel de-al doilea război mondial a însemnat, totodată, și cea mai cuprinzătoare coaliție pe care a cunoscut-o vreodată omenirea, cea mai amplă mișcare de rezistență antifascistă împotriva unui inamic care semănase distrugere, moarte, panică, pe o uriașă suprafață a planetei noastre. Se manifestă și în prezent un interes deosebit pentru înțelegerea dificultăților întîmpinate și a modului în care au fost depășite și, mai ales, felului concret de desfășurare a bătăliilor și acțiunilor care au dus la înfrîngerea fascismului. Fiecare bătălie cîștigată, fiecare acțiune reușită constituie un exemplu și un imbold la menținerea și apărarea păcii în lume.

Numeroase cărți și studii sînt închinate de asemenea luptei aprige ce s-a dus în acea perioadă, dar și mai înainte, în culisele războiului, pe frontul invizibil, pentru a-i smulge dușmanului fascist secretele militare, pentru a-i zădărnici uneltirile războinice, pentru a grăbi ziua victoriei. Este vorba de activitatea serviciilor de informații

ale aliaților, al celui sovietic, ai căror agenți au dat dovadă de curaj, inventivitate, abnegație, spirit de sacrificiu pentru a-și duce la îndeplinire misiunea. Sînt oameni care-și îndeplinesc misiunea, aflîndu-se chiar în bîrlogul dușmanului, în anturajul căpeteniilor hitleriste. Ei sînt activ sprijiniți de patrioții germani sau japonezi, adversari ai regimului fascist. Expunîndu-se unor primejdii de moarte sau înfruntîndu-le cu bărbăție ei și-au făcut în acest fel datoria, pentru a grăbi momentul eliberării, pentru a contribui la eliberarea popoarelor aservite, pentru a curma cu un ceas mai devreme grozăviile războiului și pierderile de vieți omenești.

Se știe că o seamă de agenți de informații sovietici au reușit să se implanteze temeinic în realitățile Germaniei hitleriste, să pătrundă în taina tainelor inamicului, aducînd servicii de neprețuit frontului, înlesnind operațiunile militare și grăbind victoria. În timpul războiului, prin agenții de informații strecurați în vîrful piramidei hitleriste, Comandamentul Suprem Sovietic a reușit să obțină informații amănunțite cu privire la cele mai multe planuri strategice ale naziștilor pe frontul de est, date certe cu privire la dislocările de trupe, efective, producția de armament, în timp ce hitleriștii n-au reușit să-și procure asemenea date despre sovietici, deși încercări s-au făcut multe.

În baza acțiunilor agenților de informații sovietici se aflau înalte considerente morale, care trezesc stima. Grăitoare sînt unele mărturii ale lui Richard Sorge, după arestare : „Eu și grupul meu — a declarat el — nu am venit în această țară ca dușmani ai Japoniei... Centrala ne-a instruit ca prin activitatea noastră să obținem zădărnicirea posibilității unui război între Japonia și U.R.S.S...

Principala sursă de informații a fost pentru mine ambasada germană. Informația ni se punea la dispoziție de

bună voie. Pentru a o obține, nu se făcea uz de acte pasibile de pedeapsă. Niciodată n-am recurs la amenințări sau violență...“

Cine era deci Richard Sorge, intrat în istorie ca unul din cei mai mari agenți de informații ai secolului XX? Cum a ajuns el în Japonia și a reușit să dețină informații ultrasecrete, privind atît planurile hitleriștilor, cît și intențiile japonezilor, ajungînd în unele cazuri să influențeze mersul evenimentelor, să le canalizeze în sensul dorit? Cine erau tovarășii săi de luptă grea, care i-au înlesnit îndeplinirea misiunii primite?

Se impune să enunțăm unele considerații, să aruncăm o privire retrospectivă asupra situației internaționale extrem de complexe a epocii la care se referă acest roman-cronică și problemele de care se ocupă.

Japonia — țara în care și-a desfășurat timp de mai mulți ani munca Richard Sorge în slujba serviciului de informații sovietic, a fost, în deceniul 4, prima țară care a luat calea agresiunii. În 1931, militariștii japonezi — fără o declarație oficială de război — ocupă provinciile din nord-estul Chinei (Manciuria) pentru ca mai tîrziu să-și extindă agresiunea asupra restului teritoriului chinez. Ca urmare a acestei agresiuni, în Extremul Orient a apărut un focar de război.

Într-un alt capăt al lumii, în Germania, cercurile guvernante, interesate în reîmpărțirea lumii, aduc la cîrma statului, în ianuarie 1933, partidul național-socialist — partidul războiului. Astfel ia naștere chiar în inima Europei un al doilea focar de război.

A treia putere interesată în reîmpărțirea lumii era Italia, în care regimul fascist fusese instaurat încă în 1922. În 1935 fasciștii italieni pornesc războiul pentru cotropirea Abisiniei; în 1936 Germania și Italia aprind și atît

războiul civil în Spania, sprijinind rebeliunea franchistă împotriva guvernului republican spaniol.

Acțiunile agresive ale Japoniei, Italiei și Germaniei periclitau interesele S.U.A., Angliei și Franței, care ieșiseră învingătoare din primul război mondial și cîștigaseră cel mai mult de pe urma lui, deținînd poziții dominante în lumea capitalistă. Aceasta a determinat o pronunțată ascuțire a contradicțiilor dintre Japonia, Italia și Germania, care puneau la cale, în interesul lor, un război pentru reîmpărțirea planetei, și S.U.A., Anglia și Franța, care-și apărau pozițiile lor dominante în lume.

Un alt factor care cîntărea greu în balanța situației internaționale a epocii, în condițiile unei situații internaționale îngrijorătoare, își găsea expresia în următoarele: venirea fascismului la putere în Germania, intensificarea acțiunilor agresive ale fascismului în Europa și ale militarismului japonez în Extremul Orient, au făcut să crească pericolul de război pentru Uniunea Sovietică. În paralel cu negocierile purtate cu puterile occidentale cu scopul de a le smulge concesii cît mai mari pentru a îndrepta tăișul agresiunii pe pantă antisovietică, hitleriștii chemau fățiș la un război împotriva Uniunii Sovietice în vederea cotropirii Ucrainei și altor teritorii sovietice. Militariștii japonezi țînteau spre ocuparea Habarovskului și a Vladivostokului pentru ca apoi, în caz de reușită, să cotropească teritoriul sovietic.

Planurile agresive și-au găsit materializarea în încheierea, în 1936, de către Germania și Japonia, a așa-zisului „pact anticomintern", la care peste un an a aderat și Italia. Era un bloc al agresorilor, ai cărui parteneri proclamau în fel și chip caracterul lui anticomunist, respectiv antisovietic. În practică însă, și realitatea avea s-o confirme, „pactul anticomintern" nu era îndreptat numai împotriva Uniunii Sovietice, ci și împotriva țărilor occiden-

tale — Anglia, Franța, S.U.A. Sub paravanul chemărilor la luptă, al cruciadei împotriva comunismului, statele agresoare pregăteau simultan declanșarea unei noi conflagrații mondiale, care avea să lovească mai întîi țările occidentale, pentru ca apoi să fie îndreptată împotriva Uniunii Sovietice.

Așa s-au și petrecut lucrurile. Războiul a fost declanșat mai întîi împotriva țărilor din Europa apuseană, iar după cotropirea lor, frontul hitlerist a fost întors spre răsărit și a fost declanșată agresiunea împotriva Uniunii Sovietice. Desfășurarea inițială a războiului a demonstrat că occidentul capitalist, în sine, nu era în stare să stăvilească armatele fasciste și cu atît mai puțin să le înfrîngă. În vederea constituirii unei asemenea forțe, la sfîrșitul anului 1941 se formează o coaliție antihitleristă alcătuită din U.R.S.S., Anglia și S.U.A. Ulterior, la această coaliție au aderat succesiv popoarele din țările aservite de hitleriști: Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Franța, Belgia, Olanda, Norvegia, România ș.a. I s-au alăturat și China care, din 1937, lupta împotriva Japoniei imperialiste, dominioanele engleze și alte țări. Era o puternică alianță de popoare unite în lupta împotriva fascismului, care avea de partea ei simpatia și sprijinul tuturor forțelor democratice și antifasciste din lume.

Romanul „În caz de pericol, arde !" se ocupă în special de desfășurarea evenimentelor în Extremul Orient și dezvăluie pe baza unui bogat material documentar istoricul agresiunii japoneze în această parte a lumii, planurile de cotropire nutrite de militariștii japonezi, sprijiniți de cercurile oligarhice din această țară, denunță cîrdășia acestora cu Germania și Italia, avînd la bază politica expansionistă.

Decisiv pentru destinele omenirii a fost în acea perioadă efortul militar, vitejia trupelor sovietice și a celor

aliate de pe toate fronturile de luptă. Greul înfruntării pieptișe cu fascismul german l-a suportat armata sovietică, pentru ca, după cucerirea victoriei în Europa, să-și aducă contribuția și la lichidarea militarismului japonez.

Am arătat că o contribuție însemnată la acest deznodămînt al războiului l-a avut frontul secret din culisele războiului. Paginile romanului-cronică „În caz de pericol, arde!" oferă date inedite, de o riguroasă autenticitate documentară, bazate pe materiale de arhivă cu privire la o latură mai puțin cunoscută a activității de informație, aceea desfășurată în Japonia. Meritul cărții este că îmbină organic profunda analiză a relațiilor informaționale cu narațiunea atractivă privind activitatea susținută desfășurată în Japonia de un grup de agenți de informații sovietici în frunte cu Richard Sorge, că dezvăluie destinele a numeroase personaje remarcabile.

Richard Sorge e un personaj de un curaj neasemuit, animat de idealuri comuniste. Provine dintr-o familie de revoluționari cu vechi tradiții. După primul război mondial a participat activ la mișcarea revoluționară din Germania. S-a făcut remarcat prin dîrzenie, fermitate, prin poziția sa consecvent revoluționară.

„Revoluția rusă — menționa el în notițele privind drumul vieții pe care l-a parcurs — mi-a indicat calea spre mișcarea muncitorească. Am hotărît să o urmez nu numai teoretic și ideologic, dar să devin eu însumi o părticică a acestei mișcări". Acesta era crezul pe care l-a urmat de-a lungul vieții cu toată consecvența unui adevărat revoluționar.

Oameni de o înaltă ținută morală erau și tovarășii săi în greaua luptă pe frontul invizibil: Max Klausen, marinar din Hamburg, soldat în primul război mondial, fierar, tehnician, participant activ al mișcării desfășurate sub deviza: „Jos mîinile de pe Rusia Sovietică" în perioada in-

lerveniei străine ; și soția sa Anna, o tovarășă de viață demnă în greaua lui activitate. Hozumi Ozaki, om de o cinste cristalină, cu față aspră de soldat, dar care ura războiul și pe militariști. Fizionomia lui morală se conturează în următoarea convorbire cu R. Sorge :

— „Știi la ce mă gîndeam ? Iată, ne-am întîlnit, am discutat despre artă, despre frumusețea templelor, despre poezia noastră. Aș fi preferat să discut întotdeauna numai pe asemenea teme. Dar am vorbit și despre război, această catastrofă care distruge și arta și templele antice și nevoia de poezie ! Dar eu iubesc toate acestea, nu pot trăi fără ele. Trebuie să lupt împotriva războiului ! Sînt un bun patriot, iubesc Japonia și, de aceea, răspunsul meu nu poate fi decît unul : sînt de acord ! Da, sînt gata să te ajut !"

Branko Vukelić, alt membru al grupului, își desfășura activitatea în jurnalistică, reprezentînd la Tokio agenția telegrafică franceză Havas, precum și o serie de reviste și ziare din Europa. Era cotat ca unul din cei mai înzestrați corespondenți străini la Tokio.

Se cer menționați pictorul japonez Iotoku Miaghi, doctorul Yasuda, avînd acces la unele cercuri militare și persoane suspuse ale societății japoneze. Toți erau adversari hotăriți ai politicii de război și de fascizare a Japoniei, acționînd în consecință.

O trăsătură caracteristică a membrilor grupului era dăruirea de sine, conștiința că înfăptuiau munca lor plină de primejdie din profundă convingere că așa trebuie să acționeze pentru menținerea păcii.

Semnificativă este în această privință remarca făcută de Sorge la repartizarea de sarcini membrilor grupului : „— De ce sîntem aici ? Ca să luptăm împotriva războiului, împotriva planurilor agresive ale Germaniei fasciste

împotriva clicii militare japoneze ! E țelul principal ! Nu sîntem dușmanii Japoniei ! Să facem tot ce ne stă în putere și este chiar peste puterile noastre, pentru a înlătura însăși posibilitatea unui război între Japonia și Uniunea Sovietică. Nouă ne revine această nobilă și înălțătoare misiune. Nu mi-e teamă să folosesc asemenea cuvinte...

— Ai dreptate ! se auzi glasul emoționat al lui Ozaki, tocmai că este o misiune nobilă. Ai dreptate și bine ai făcut rostind asemenea cuvinte, azi, acum, cînd pornim lupta ! Într-adevăr, nu sîntem dușmanii Japoniei, sîntem patrioți ! Despre mine, n-au decît să gîndească ce vor, conștiința îmi e curată ! Iată mîna mea, Richard !"

Aceștia erau oamenii cu care Richard Sorge avea să lucreze, cu care avea să-și ducă la îndeplinire greaua misiune. Și era într-adevăr grea.

La izvoarele acestei misiuni, într-o discuție avută cu conducătorul centralei de informații din Moscova, Ian Karlovici Berzin, Sorge și-a formulat părerile privind situația internațională, arătînd că în lume au loc anumite mutații în favoarea fascismului, că acesta va căuta să-și întărească pozițiile, ceea ce face să crească pericolul de război împotriva Uniunii Sovietice.

— Ceea ce înseamnă — i-a replicat Berzin — că trebuie să cunoaștem planurile eventualilor noștri adversari, să pătrundem în organizațiile lor... Este aportul nostru în apărarea Uniunii Sovietice : cunoașterea gîndurilor adversarului înseamnă zădărnicirea planurilor sale agresive sau, în orice caz, prevenirea lor... Principalul constă în a zădărnici pericolul de război.

În consecință, sarcina trasată consta ca prin Germania să se pătrundă în Japonia, iar aici să fie culese în-

formații cu privire la planurile agresive ale acestor două puteri.

Acesta era un obiectiv strategic de importanță capitală. Și Sorge îi făcea față cu cinste. După declanșarea agresiunii antisovietice în 1941, Richard Sorge primea indicații categorice din partea Centrului să stabilească dacă Japonia intenționa să folosească poziția favorabilă pe care o deținea pentru a lovi din spate Uniunea Sovietică, în Orientul Îndepărtat. Misiunea era de o deosebită importanță. Dat fiind că guvernul hitlerist căuta din răsputeri să atragă Japonia în războiul împotriva Rusiei Sovietice, se impunea ca grupul Ramsai să-și concentreze în întregime atenția pentru a afla și, în limita posibilului, a dejuca planurile dușmanului.

Și, într-adevăr, Germania a început să exercite presiuni asupra Japoniei ca să atace la rîndul ei Uniunea Sovietică. Ministerul de externe german șantaja, promitea victorie rapidă, zorea cercurile guvernante japoneze în vederea intrării țării în război.

Sorge, om de încredere la ambasada germană, în relații de prietenie cu ambasadorul german, se afla în centrul tuturor tranzacțiilor de culise.

Pentru a-și atinge țelul — se arată în romanul-cronică „În caz de pericol, arde" — pentru a împiedica tranzacția dintre cele două state agresive, Richard infirma în discuțiile purtate argumentele diplomaților fasciști, căuta să semene neîncredere și discordie între Germania și Japonia. Avea loc o încordată luptă a inteligenței.

Mai tîrziu, Richard Sorge avea să scrie despre această etapă a activității sale: „Desigur, nu cred cîtuși de puțin că relațiile de pace dintre Japonia și U.R.S.S. au fost menținute ani îndelungați numai datorită activității grupului nostru, dar rămîne fapt că ea a avut o contribu-

ție în acest sens. Tocmai aci rezidă baza ideologică ce ne deosebește de cei cărora li se spune de obicei spioni..."

În întreaga sa activitate, Richard Sorge s-a călăuzit după criteriul că se cere, în această activitate, să fie în permanentă veghe, să vadă în adversar nu un om mărginit, redus, ci unul rafinat, inteligent. În îndrumările date, Ian Berzin arăta că poți ieși învingător dacă dai dovadă de curaj, îndrăzneală, inventivitate, minte ageră, calități pe care le deținea cei din grupul lui Sorge.

Aceasta s-a vădit în îndrăzneala cu care Richard Sorge a pornit să-și îndeplinească misiunea. Deși era cunoscut în Germania, deși avea cazier la poliție, el se bizuia pe faptul că, la puțin timp după venirea la putere, hitleriștilor nu le va arde de arhive, că vor fi preocupați să-și creeze un aparat de spionaj și contraspionaj, o poliție secretă de stat etc. Era deci indicat să se folosească de această perioadă de consolidare a regimului nazist și să-și creeze o poziție solidă pentru activitatea pe care urma s-o desfășoare.

Astfel apare cartea de vizită: Doctor Richard Sorge, corespondent la Tokio a trei importante ziare, dintre care cel mai solid era „Frankfurter Zeitung"; această atitudine degajată dar îndrăzneață i-a îngăduit să se prezinte împuternicitului partidului nazist și redactor la acest ziar, să solicite și să obțină aprobarea pentru plecarea la Tokio.

În scurt timp, la Tokio, Richard Sorge a reușit să se afirme ca reputat jurnalist, colaborînd la diferite reviste și ziare, fiindu-i tot mai mult solicitate colaborări. Datorită prestigiului dobîndit, s-a ajuns ca Ministerul Afacerilor Externe al Reichului să-i ofere funcția de atașat de presă, pe care însă n-a acceptat-o, din considerente de precauție. El și-a stabilit de asemenea legături cu numeroși diplomați, militari, cu lumea artistică, în cercurile de afaceri japoneze etc.

Pentru a-și îndeplini sarcina majoră de a putea ține sub observație Berlinul de la Tokio, activitatea politicienilor fasciști din Germania, pentru a obține ca Japonia să devină un fel de „turn de observație" al grupului Ramsai, Sorge a stabilit strînse legături cu personalul ambasadei germane, printre care și generalul Ott, devenit ulterior ambasador german la Tokio.

Aceasta i-a permis să aibă acces neîngrădit spre secretele de stat germane. Agentul de informații sovietic a ajuns să dețină o poziție dintre cele mai avantajoase. El reușea să afle simultan secretele celor două țări, deosebit de ostile Uniunii Sovietice. În plus, datele obținute se verificau și completau prin cele furnizate de Hozumi Ozaki devenit secretarul primului ministru japonez, prințul Konoye.

Cu sprijinul prințului Albrecht Urach, corespondentul ziarului „Völkischer Beobachter", șeful organizației naziste al ambasadei, Sorge a aranjat să fie primit în partidul național-socialist, purtînd apoi permanent pe rever insigna nazistă. Activitatea grupului se desfășura intens, soldîndu-se cu rezultate pozitive pentru reușita misiunii primite.

Și totuși la un moment dat, norii au început să se adune, atmosfera devenind tot mai irespirabilă. Cerul începea să se strîngă în jurul grupului. Serviciile de contraspionaj japoneze, după o foarte migăloasă muncă de investigație, au dat de firul organizației lui Sorge. Acesta își dădea seama că se apropie actul final.

În aceste momente Sorge era preocupat de transmiterea unei informații-sinteză. Cîteva rînduri. Concluzia categorică. În acest an armata de la Kwangtung nu va ataca Orientul Îndepărtat sovietic, agresiunea japoneză se va îndrepta spre mările sudului. Fermitatea Rusiei a temperat apetitul militariștilor japonezi. Rezulta că Uniunea

Sovietică putea fi liniștită un timp pentru frontul ei din Orient, ba putea chiar să recheme o parte din efectivele din acest sector pentru a le folosi pe frontul împotriva Germaniei hitleriste.

Ultima comunicare se încheie cu cuvintele: „Misiunea noastră în Japonia a fost îndeplinită. S-a reușit să se evite un război între Japonia și U.R.S.S. Rechemați-ne la Moscova sau trimiteți-ne în Germania. Doresc să fiu soldat de rînd pentru a lupta pentru patria mea — Uniunea Sovietică, sau să continui activitatea de agent de informații în Germania fascistă".

Sorge n-a mai reușit să-și vadă visul împlinit — cucerirea victoriei. Serviciul de contrainformații japonez i-a arestat pe toți membrii grupului. Urmarea a fost un grandios scandal politic însoțit de căderea guvernului japonez. La ambasada germană vestea arestării lui Sorge a produs o impresie uluitoare. Toată lumea era convinsă că e vorba de o provocare, de o înscenare antigermană a japonezilor.

Încrederea în Sorge era atît de mare încît Eugen Ott, la mulți ani după îndepărtarea sa din postul de ambasador, mai susținea: „Sorge — spion sovietic?! V-ați pierdut mințile! Așa ceva nu s-a putut întîmpla. L-am cunoscut prea bine".

Sînt cuvinte care, dacă ar mai fi nevoie de așa ceva, certifică totuși stilul perfect al muncii lui Richard Sorge în slujba țelului nobil al combaterii fascismului și războiului.

Romanul prezintă o amplă frescă a societății japoneze din acea vreme, îl introduce pe cititor în culisele războiului secret și scoate în evidență, demonstrează pregnant superioritatea morală a celor care au luptat și continuă lupta pentru a elimina din viața omenirii pericolul războiului.

L. TISMĂNEANU

Cu un an și jumătate înainte de a izbucni incidentul de la Mukden *, a sosit în China ziaristul Johnson. Mai complet — Alexander Johnson. Cu acest pseudonim își semna articolele pe care le trimitea, din cînd în cînd, unor ziare locale americane. Johnson mai era și corespondentul unei gazete economice germane și publica în diferite reviste de specialitate, însă preocuparea sa de căpetenie o reprezenta studiul dreptului cambial, al problemelor bancare din China. Circula versiunea că tatăl său, cîndva un inginer prosper, lucrase ca furnizor în industria petrolieră, apoi devenise director al unei bănci oarecare din Berlin. Părea cît se poate de firesc — nu-i așa ? — ca fiul să păşească pe urmele tatălui, pregătindu-se să-și desfășoare activitatea în domeniul economico-financiar. Acesta era scopul oficial pentru care sosise în Extremul Orient.

Deși pronumele său real era Richard, prietenii îi ziceau Iki. Așadar, „Richard Sorge, doctor în științe sociologice, Frankfurt-pe Main, Germania" — astfel îl prezenta cartea sa de vizită.

Era înalt, avea o ținută elegantă, dar șchiopăta ușor — consecință a unei grave răni din timpul primului război mondial — fapt care nu diminua cîtuși de puțin alura sa impunătoare, sportivă. Ochii vii, pătrunzători, de un albastru-cenușiu, ce căpăta uneori tonalități foarte închise, îi însufleţeau chipul cu trăsături proeminente. Sprîncenele stufoase, arcuite spre tîmple, dădeau feței expresia unui războinic oriental — înfățișat adesea în vechile gra-

* Incidentul de la Mukden din septembrie 1931 se referă la ocuparea de către militariștii japonezi a orașului Mukden (în prezent Șenian) și a marcat începutul cotropirii de către Japonia a Manciuriei (partea de nord-est a Chinei) — *nota trad.*

vuri chinezești. Avea treizeci și cinci de ani, dar părea mai în vîrstă, fruntea înaltă fiindu-i brăzdată de cute adînci. Părul bogat, castaniu-închis și bărbia voluntară completau înfățișarea doctorului Richard Sorge.

După un popas de cîteva zile la Pekin, Sorge sosi cu trenul la Șanhai. Străbătînd Siberia înzăpezită, îndurase geruri cumplite. Șanhaiul îl întîmpina cu adierea unui vînt călduț și haina înverzită a parcurilor. Se apropia primăvara...

În primele zile, Sorge s-a instalat la un hotel de pe Nankin-rood, în plin centrul orașului. Ferestrele camerei dădeau spre cheiurile întinsului Huanpu, fluviul-cărăuș; aici mișcarea începea odată cu ivirea zorilor și se încheia tîrziu, în plină noapte. Hotelul aparținea unui fost contrabandist, Sașen, negustor de opiu și de arme; acestea din urmă porneau spre generalii chinezi care se războiau între ei. A fost un negoț rodnic, care l-a îmbogățit pe Sașen, dar, cum veniseră vremuri tulburi, prudentul contrabandist a preferat să-și investească averea într-o afacere mai sigură.

Alături de hotel, se afla clădirea înaltă a unei bănci engleze, la intrarea căreia străjuiau doi lei de bronz. Aici avea să-și înceapă munca de cercetător tînărul doctor în sociologie.

Sorge s-a prezentat imediat consulului german — vizita protocolară la consulii respectivi era lege pentru orice străin. Grăsunul Borch îl întîmpină cu brațele deschise. Pentru el, scrisoarea de recomandare prezentată de Richard era ca o poruncă.

Scrisoarea era semnată de președintele Societății germane de chimie, creată pe lîngă gigantul concern „I.G. Farbenindustrie". Semnatarul misivei manifesta un viu interes în ceea ce privește capacitatea de absorbție a pieții chineze pentru produsele chimice germane și-l ruga pe

consul să-i acorde doctorului Sorge tot sprijinul posibil în rezolvarea sarcinii încredințate.

Borch puse scrisoarea din nou în plic și zîmbi cu un aer de nespusă bunăvoință. „Ehei, pesemne că tînărul acesta e deosebit de inteligent și capabil — gîndi el — de vreme ce i s-a încredințat o misiune atît de delicată".

— Dragă doctore, o cafea ?

— Cu plăcere.

Sorge vorbi îndelung despre Germania și planurile-i personale :

— Știți, domnule consul, spuse el, n-am o prea mare experiență gazetărească, dar cîtă este, sper să-mi fie de folos. Principala mea preocupare este cercetarea sistemului bancar în China, a dreptului cambial. E o problemă pe care o studiez încă de pe vremea studenției la Institutul economic. Și tatăl meu visa să mă vadă lucrînd în domeniul finanțelor. Disertația pe tema tarifelor de stat mi-a adus doctoratul. Astfel că, la acest capitol, mă simt mai tare decît în gazetărie. Am venit la Șanhai pentru doi ani, conform înțelegerii încheiate cu Societatea germano-chineză de studii orientale. Sper să-mi întrebuințez timpul cît mai util cu putință, firește, cu sprijinul și bunăvoința dumneavoastră. Mărturisesc că mă simt foarte onorat să îndeplinesc această misiune.

Consulul general își savura țigara, ascultîndu-l atent pe tînărul doctor. Interlocutorul îi plăcea din ce în ce mai mult. Îi plăcea modestia sa, spiritul său ponderat, tonul respectuos abordat în discuție.

Domnul Borch își asumă bucuros protecția acestui neamț plăcut, sociabil, care venea pentru prima oară în China și, fără îndoială, avea nevoie de sprijinul său. Bineînțeles, nu puteau fi ignorate nici înaltele sale relații din Germania... Borch se declară de acord cu intenția doctorului : foarte bine că avea să îmbine activitatea de studii bancare cu cea de presă. Faptul îi va permite domnului

Sorge să călătorească prin toată țara, să observe, să cunoască aspectele ce-l interesează. Cînd să mai călătorești, dacă nu în anii tinereții !

Consulul Borch îi făcu o recomandare insistentă : mai întîi de toate, să plece la Nankin, unde îi va cunoaște pe consilierii militari germani de pe lîngă armata lui Cian Kai-și. Ei au posibilitatea să circule fără restricții prin toată țara, oriunde doresc.

— Dragă prietene, luați aminte : în primul rînd, trebuie să stabiliți relații serioase, de nădejde. În această reușită stă temelia lumii și a carierei !

Cuprinzîndu-și părintește oaspetele pe după umeri, Borch adăugă :

— Plecați la Nankin, dar nu uitați să îmbrăcați cel mai bun costum. Faptul produce impresie acolo. Și încă ceva : dacă vă întîlniți cu Cian Kai-și, purtați-vă cît mai politicos cu putință : e cea mai sigură metodă de a-i cîștiga bunăvoința.

Îndată ce izbuti să-și facă timp, Sorge plecă cu trenul la Nankin, capitala Chinei gomindaniste, unde se stabilise comandamentul consilierilor militari germani.

Era zăpușeală, termometrul indica peste douăzeci și cinci de grade. Fără să întîrzie la hotel, Richard se îndreptă spre comandament, aflat într-o spațioasă vilă cu două etaje și mansardă ; ferestrele dădeau spre o grădină îngrijită, cu flori de o rară splendoare, podețe chinezești, un lac artificial și grote din piatră cenușie, neșlefuită. Richard urcă în anticameră și, fără a mai aștepta să fie anunțat de slujitorul chinez, trecu spre veranda de unde răzbătea rumoarea unor voci bărbătești. Ofițerii își scoseseră vestoanele și le agățaseră de spătarele scaunelor împletite. Sub tavan se învîrteau fără folos paletele ventilatoarelor electrice, zăpușeala rămînea la fel de înăbușitoare.

— Domnilor, vă transmit salutări din Berlin ! exclamă Sorge, oprindu-se în prag, cu mîna ridicată în sus. Poate că-mi daţi şi mie ceva de băut ? !...

După o jumătate de oră, Richard se afla în centrul atenţiei consilierilor militari. Ofiţerii îl înconjuraseră, apropiindu-şi fotoliile de pe toată veranda. În timpul discuţiei, Sorge le pomeni, printre altele, că şi el luptase în primul război mondial, ajunsese lîngă Verdun, unde hrănise păduchii şi se tîrîse pe burtă.

Se înţelege că, printre douăzeci de ofiţeri germani prezenţi aici, se aflau şi dintre cei care luptaseră în vest.

Lîngă Sorge îşi făcu loc un căpitan cu emblema armelor de geniu pe petliţe :

— Ascultă, înseamnă că noi doi ne-am aflat alături ! Îţi aminteşti moara aceea distrusă ? Ei bine, acolo era compania noastră de geniu.

— Cum să nu-mi amintesc ? ! Era exact în faţa acelei cote scîrboase, Mort-Homme. De cîte ori n-am fost acolo, la moară !

Căpitanul Melenhof sări să-l îmbrăţişeze. Băură pentru frăţia de arme, pentru cota pe care nu reuşiseră s-o cucerească, pentru cîte şi mai cîte... Consilierii îl adoptară bucuroşi pe Sorge în societatea lor. Neîndoielnic, şi acest flăcău şchiop gustase copios din amarul războiului.

Plecase să lupte ca voluntar... Avea în buzunar Crucea de fier, primită de la Hindenburg...

Richard petrecu la Nankin cîteva zile. Împreună cu noile sale cunoştinţe hoinări prin restaurantele chinezeşti, gustă din toate ciudăţeniile culinare, bău hanşin... Discutau orice le trecea prin minte : despre bucătăria chinezească, despre război, despre armata chineză şi armamentul ei, despre pregătirea militară a soldaţilor, despre uneltirile englezilor şi ale americanilor. Colonelul Kriebel îl prezentă pe Richard ministrului de război Ho In-tzin, mîna dreaptă a lui Cian Kai-şi. Camaradul de front Me-

lenhof îi propuse să plece împreună la Canton. De acolo, vor porni-o în sus, pe fluviul Galben. Ce frumusețe de vis le va fi dat să vadă ! Piloții Blendhorn și Lehmann îi promiseră că-i vor face cunoștință cu americanul Charles Lindbergh, primul aviator care a zburat peste Oceanul Atlantic ; acum e colonel și lucrează, de asemeni, în China.

Călătoria la Nankin i-a fost foarte utilă lui Richard. La comandamentul german era considerat ca la el acasă. Curînd, noii săi prieteni îl prezentară lui Cian Kai-și, un chinez înalt, slab, cu o chelie respectabilă, de culoare arămie. Îl cunoscu, de asemeni, și pe ministrul de externe, Van. Din capul locului, Cian Kai-și începu să pedaleze pe ideea lui preferată, povestindu-i, cu lux de amănunte, cum se pregătește pentru un nou marș împotriva Armatei Roșii chineze. Acum, în sfîrșit, îi va zdrobi neîndoios pe roșii ! Consilierii germani îi țineau isonul, declarîndu-se de acord cu cîrmuitorul Chinei gomindaniste.

La Șanhai, Richard Sorge nu venise singur. În același timp, dar pe alte căi, sosise, de la Moscova, șeful său, lucrător al Serviciului de informații. Richard îi spunea, în glumă, „dascălul". Acesta l-a inițiat în privința misiunii, i-a făcut contactul cu oamenii necesari, i-a asigurat legătura prin radio cu orașele Vladivostok și Habarovsk.

Cîtă vreme au lucrat împreună — o jumătate de an — „dascălul" a rămas mereu în umbră. Era un bărbat de statură mijlocie, cu tenul smead, părul negru și fața îngustă. Dinamic, vioi, sigur de sine, vesel, sociabil, el putea fi, în același timp, și foarte serios, foarte prudent, cu un al șaptelea simț întotdeauna treaz, gata să descopere și să înlăture o primejdie ce plutea în aer. Serviciul de informații îl trimisese în mod special împreună cu Sorge în China, să „dăscălească flăcăul", să-l ajute în perioada de început a activității.

Cînd Richard s-a înapoiat și i-a povestit despre noile cunoștințe, despre întîlnirile din Nankin, „dascălul" l-a întîmpinat cu o explozie de bucurie : așadar, elevul se dovedise la înălțime. Se putea întoarce liniștit la Moscova. La despărțire, înaintea plecării spre gară — se aflau într-o locuință conspirativă — „dascălul" strînse bărbătește mîna lui Richard și-i spuse :

— Îi voi raporta Bătrînului, cu inima împăcată, că știi să lucrezi ! Rămîi sănătos și fii cu ochii-n patru...

După scurgerea multor ani, Richard Sorge scria următoarele despre activitatea sa în China : „Ne-am străduit să stabilim care pături și clase ale populației susțin activ regimul din Nankin, caracterul real al mutațiilor survenite în structura socială a guvernului... Culegeam date privind forțele militare aflate la dispoziția guvernului și reorganizarea ce se desfășura sub îndrumarea consilierilor germani. Urmăream, de asemenea, cu atenție schimbările survenite în cadrul comandamentului suprem, activitatea de înarmare a unităților militare și a porturilor... Treptat, izbutisem să deținem informații complete în legătură cu „diviziile ciankaișiste", înzestrate cu cel mai modern armament — divizii credincioase regimului de la Nankin și divizii al căror devotament era sub semnul îndoielii. Îmi adunam astfel de date, îndeosebi prin intermediul membrilor chinezi ai grupei mele ; dar, nu rareori, obțineam direct informații foarte importante, fie de la consilierii militari germani, fie de la furnizorii de armament... Totodată, culegeam informații despre politica externă a guvernului din Nankin ; mă convinsesem că ea depinde, întru totul, de Anglia și de Statele Unite ale Americii. Îmi era clar că, în viitor, S.U.A. vor lua locul Marii Britanii, ca putere dominantă în Oceanul Pacific ; simptomele acestui fenomen le descoperisem încă de pe atunci".

Cu cîteva luni înaintea apariției lui Sorge la Șanhai, mai sosise în China încă un component al grupului clan-

destin — radiotelegrafistul Max Klausen. Richard nu-l cunoscuse pînă atunci, la Moscova nu se întîlniseră, dar „dascălul" îi vorbise despre el destul de amănunţit. Marinar din Hamburg, soldat în primul război mondial, fierar, tehnician, Klausen schimbase zeci de profesii pînă să ajungă radiotelegrafist în flota comercială germană. Apoi a participat la greve, a creat sindicatul marinarilor. A activat, de asemeni, în Asociaţia „Jos mîinile de pe Rusia Sovietică !" ; aceasta se întîmpla prin anii '20, cînd lordul Kurzon, în ultimatumul său, ameninţa cu război tînăra Republică a Sovietelor.

Max Klausen a venit prima oară în Uniunea Sovietică cu o ambarcaţiune ce aducea o încărcătură oarecare la Murmansk. Apoi a sosit la Leningrad cu un alt vas. Marinarul a îndrăgit Ţara Sovietelor, visînd-o aşa cum poate visa un tînăr entuziast de douăzeci şi cinci de ani, pentru care Lenin şi ţara sa reprezentau simbolul dreptăţii.

Înfrîngîndu-şi duşmanii, Rusia Sovietică începea să edifice o viaţă nouă. În acest scop, erau necesari oameni cu experienţă tehnică, specialişti versaţi. Or, cum de asemenea specialişti ducea lipsă, statul sovietic a adresat un mesaj, solicitînd sprijin. Astfel, din ţările capitaliste sosiră sute, mii de ingineri, consultanţi, tehnicieni, muncitori calificaţi, numiţi „specialişti străini". Erau oameni de factură diferită. Unii veneau în Rusia ca în Klondyke : socotind această ţară, încă săracă, drept o mină de aur, strîngeau bani cu nemiluita. Ruşii ar fi dat şi cămaşa de pe ei, doar să reconstruiască mai repede economia ţării, distrusă, minată de război. Dar mai exista şi altă categorie de specialişti — muncitori, proletari, oameni care iubeau Rusia Sovietică şi erau gata s-o apere şi s-o înalţe din temelii. Un astfel de om era şi Max Klausen, marinarul din Hamburg. La început, a lucrat pe şantierul Hidrocentralei de pe Nipru, dar avea sentimentul că face prea puţin

pentru țara socialismului, care trebuia reclădită, dar și păzită, apărată. În acea vreme, deasupra Uniunii Sovietice se adunau iarăși norii negri ai războiului. Radiotelegrafistul a plecat în linia întîi a frontului invizibil. Astfel a ajuns în China, unde-l aștepta o muncă grea, plină de primejdii, în adîncă ilegalitate.

Cam aceste lucruri le știa Sorge despre marinarul din Hamburg, cu care avea să colaboreze. Klausen nu se afla în Șanhai cînd a sosit Richard ; plecase în Manciuria pentru a fi mai aproape de front și de evenimentele în plină desfășurare.

Transmitea informațiile la Habarovsk, direct din hotelul situat în apropierea gării ; putea urmări de la fereastră trenurile și coloanele militare care se îndreptau spre granița sovietică. Numai după ce conflictul a luat sfîrșit, Klausen s-a întors la Șanhai.

Sorge a aflat despre sosirea radiotelegrafistului chiar în ziua următoare, dar a mai așteptat cîteva săptămîni, evitînd întîlnirea cu viitorul său ajutor : trebuia să se convingă dacă nu cumva Klausen era filat de vreun agent sosit odată cu el din Manciuria.

În acei ani, orice străin sosit la Șanhai își înjgheba cîte o afacere. Max Klausen a deschis un atelier de reparații, cu un mic garaj alături. Se ocupa îndeosebi de reparațiile electrice. Locuia în cartierul de răsărit al orașului, într-o mică locuință pe care i-o găsise prietenul său, Willy.

În serile libere, cei doi își petreceau vremea într-un mic restaurant, goleau cîteva halbe cu bere, își povesteau întîmplări din viața lor. Dar, cu deosebire, așteptau... Așteptau semnalul întîlnirii. Într-o seară, întrerupîndu-se brusc în timp ce vorbea, Willy se ridică de la masă și dispăru. Apucă să arunce doar în treacăt cîteva cuvinte :

— Așteaptă aici, mă întorc îndată...

Reveni după cîteva minute.

— În sfîrșit ! Poimîine seară ne întîlnim tot aici. Vine Richard !

În seara stabilită, ședeau iarăși la o masă. Curînd, Sorge își făcu apariția în restaurant. Se opri în mijlocul sălii, căutînd cu privirea un loc liber și-l zări pe Willy. Acesta îl invită la masa lui și-i făcu cunoștință cu Max.

— Un concetățean de-al meu, își prezentă Willy prietenul. Mi se pare că și dumneata ai stat la Hamburg.

— Cum să nu ! Arătați-mi un singur neamț care să nu se fi oprit prin Hamburg !

Klausen se ridică și-i întinse lui Sorge o mînă aspră, puternică. În fața lui Richard stătea un bărbat bine legat, cu umeri largi și trăsături cam butucănoase ; era cam prea plin pentru cei treizeci de ani ai săi.

Au stat mult la masă, bînd bere fără grabă. Chelnerul le aduse cărți și ei începură să joace pe-ndelete. Klausen cîștiga și le făcea în ciudă partenerilor săi. Așa, ca printre altele, povesti despre călătoria lui la Harbin.

— Și uite-așa, o lună întreagă am dormit pe acumulatori... N-aveam transformator.

— Într-adevăr, pe un transformator dormi mult mai comod, îi întoarse vorba Richard, afișînd un aer grav.

Toți izbucniră în rîs.

— Să vedeți cum se-ntîmplă... Îmi trebuie o tensiune de cinci sute de volți, iar fiecare acumulator dă patruzeci și cinci, i-am făcut eu singur. Ar fi, deci, necesari unsprezece bucăți, dacă-i aranjez cîte trei — Klausen întinse alături unsprezece cărți — vedeți, masa nu-mi ajunge și astea-s cărți. Dar fiecare baterie are treizeci de centimetri... Îi țineam sub pat, iar acidul se evapora. Dimineața mă trezeam cu capul cît banița și nici camera n-o puteam părăsi pentru mult timp. Dacă se întîmplă să-ți găsească sub pat o asemenea jucărie, nu-i a bine. Nici pe femeia de serviciu n-o lăsam să intre, îmi dereticam singur prin cameră.

— Pentru pudicitatea ta, nu era rău ! glumi Willy.

Se apropie chelnerul. Klausen strînse cărțile și începu să le amestece.

— Ați rămas iar fără atuuri !... Vreți să vă scoateți paguba ?

Afară, în timp ce prietenii îl conduceau pe doctor, Richard îi spuse lui Klausen :

— Indicațiile le vei primi prin Willy... Acum, cel mai important este emițătorul, montează-l cît mai repede cu putință, dar cu multă băgare de seamă. Ia legătura cu Wiesbadenul. Ai apelativele ?

— Le am... S-ar putea să ajungem chiar pînă la München.

„München" — aceasta însemna Moscova, „Wiesbaden" — Vladivostok. Pe Sorge îl preocupa, în primul rînd, legătura prin radio.

— Așadar, ne-am înțeles. O să lucrăm pe cinste !

Sorge își „mîngîie" interlocutorul cu un pumn solid peste umăr, obicei firesc printre docherii din Hamburg.

Max înțelese sensul gestului și rîse.

— Ce, nu cumva ești și tu vreunul trecut prin ciur și prin dîrmon ? Ai fost pe mare ?

— Ei, pe unde n-am fost...

După ce se despărțiră, Richard mai rămase puțin pe loc, urmărind cu privirea pe tovarășii săi. Părea că totul e în ordine, nimeni nu-i fila. Apoi traversă strada, coti după colț, chemă o ricșă, parcurse cîteva cvartaluri și numai cînd fu sigur că orice posibilă „coadă" i-a pierdut urma, se întoarse pe jos la hotel.

Tot aici unde trăsese Sorge, locuia și o ziaristă americană, Agness Smedley. Avea cameră la același etaj, dar în partea opusă a coridorului. În China, Smedley reprezenta un influent ziar din Frankfurt. Richard auzise multe despre ea încă în Germania, îi citise cărțile, artico-

lele, cunoștea vederile ei progresiste, însă n-o cunoștea personal.

În fiecare dimineață, la aceeași oră, Smedley urca în café-restaurantul de la ultimul etaj. Richard o întîlnea uneori în lift, alteori o saluta în timpul micului dejun. De obicei se așeza la masă singură și începea să lucreze pe dată. Scria ceva pe niște foi mici de hîrtie, rupte dintr-un blocnotes. Cufundată în această ocupație, adesea uita de mîncare sau, absorbită de gîndurile ei, sorbea distrat din cafeaua răcită.

Cam la patruzeci de ani, Agness era o femeie frumoasă, bine făcută, avea un chip deschis, luminos, cu ochi cenușii, strălucitori. De obicei, Richard își citea ziarele în timp ce mînca și pleca înaintea ei din restaurant, iar în dimineața următoare se întîlneau din nou. Odată au stat la aceeași masă și Agness l-a rugat să-i împrumute stiloul. Astfel au făcut cunoștință și curînd au devenit prieteni.

Agness nu suporta compromisul, avea o fire mîndră, voluntară, multă energie, dar era și plină de feminitate.

Cîndva, participase la activitatea unor organizații americane de stînga. Un funcționar oarecare, reprezentant al autorităților din California, i-a adresat atunci cîteva cuvinte jignitoare : „Dumneata nu ești americană, Agness Smedley..." O învinuia că e lipsită de sentimente patriotice. Ea l-a privit indignată, cu ochii îngustați, și i-a răspuns :

— Nu cumva ești dumneata cel în drept să te consideri un adevărat american ? Strămoșii mei au apărat continentul, luptînd împotriva conchistadorilor, iar eu vreau să continui lupta cu urmașii conchistadorilor, cu voi, cei care exploatați poporul !

În patria strămoșilor ei, Smedley ducea un trai de mizerie. Mama sa muncea ca spălătoreasă, iar tatăl — Agness se cutremura de cîte ori își aducea aminte de el — rămînînd fără lucru și pierzîndu-și ultima picătură de voință

să mai lupte pentru fiecare codru de pîine, decăzu pînă la ultima treaptă a condiției umane. Iar mama n-o avea doar pe Agness, mai erau și alți copii care cereau de mîncare, trebuiau îmbrăcați...

Apoi, soarta părea să se fi milostivit. Agness a izbutit să termine școala, a devenit studentă. În acea perioadă avusese loc și conflictul cu funcționarul public din California ; apoi a fost nevoită să părăsească țara. Trăia cînd în Anglia, cînd în Germania, dar socotea că a doua sa patrie e China. Cunoștea această țară foarte bine, o cutreierase-n lung și-n lat. Petrecuse luni de zile în rîndurile Armatei Roșii Chineze, participase la marșuri grele, scria mult despre ea, își manifesta fățiș simpatia față de lupta țăranilor și muncitorilor chinezi.

Cînd l-a cunoscut pe Sorge, Agness termina de scris cartea „Fiica pămîntului", cu multe pagini autobiografice. Scriitoarea americană avea multe relații la Șanhai. Era prietenă cu scriitorul Lu-Sin, se întîlnea cu Bernard Shaw în timpul vizitelor acestuia în China, cu ziariști progresiști chinezi și japonezi. Întotdeauna era la curent cu ultimele evenimente. Sorge se mîndrea cu prietenia Agnessei Smedley, o femeie plină de farmec, inteligentă, cultă, care îl introdusese în cercul ei de oameni elevați, cu idei progresiste.

După cîtva timp, Richard părăsi hotelul scump și incomod unde, de dimineața pînă seara, se afla sub privirile prea multora. Consulul Borch îl ajută să-și găsească o locuință comodă și convenabilă, în sectorul francez al orașului.

Agness Smedley părăsi la rîndu-i hotelul lui Sașen, aranjîndu-și noua locuință după gustul ei, împodobind-o cu tot felul de obiecte fine, grațioase bibelouri, amintiri adunate de prin toată China.

Se întîlneau acum mai rar ; dar, oricum, nu trecea o săptămînă fără ca Richard să nu-i pășească pragul, fie

singur, fie însoţit de noi prieteni, bineînţeles cînd stăpîna casei se afla în oraş. Era uimitor, pur şi simplu, cît de uşor şi fără regrete putea Agness să schimbe confortul şi eleganţa locuinţei sale cu anevoioasele peregrinări pe drumurile desfundate ale Chinei. Dispărea brusc din Şanhai, pierzîndu-şi urma pentru cîteva săptămîni, rătăcea pe undeva, bătea drumurile, făcea marşuri împreună cu soldaţii Armatei Roşii, trecînd laolaltă cu ei prin tot felul de pericole şi revenea arsă de soare, încărcată de impresii, cu ochii strălucitori şi nemaipomenit de limpezi, ca un fin şi străveziu mozaic albastru-cenuşiu.

Intrînd pentru prima oară în noua ei locuinţă, Richard exclamase :

— Agness, ţi-ai luat perdelele în ton cu culoarea ochilor ?

Ea rîse :

— Nu, întîmplător e culoarea mea preferată. Nu-mi place nimic ţipător, izbitor...

Lui Sorge îi făcea plăcere să-şi petreacă timpul în compania Agnessei Smedley, să poarte cu ea discuţii îndelungate, s-o asculte povestind. Firea ei predispunea la sinceritate ; psiholog sensibil, Agness percepea cele mai mici schimbări în starea sufletească a interlocutorului.

Într-o seară şedeau la fereastră. Dinspre canalul Sucijou adia un aer răcoros. Gînditor, Richard privea o joncă ce plutea pe apă.

— Astăzi eşti trist, Richard. E o stare neobişnuită la dumneata ! spuse Smedley.

— Nu, mă gîndeam doar la nestatornicia destinului omenesc.

Îşi amintea de trecutul său nu prea îndepărtat.

— Ştii, Agness, există teme despre care prefer să discut numai cu femeile, firește, cu cele care îmi inspiră

încredere și de care mă simt apropiat sufletește. Ele percep totul cu mai multă sensibilitate decît noi, bărbații. Dumneata ești una din ele.

— Mulțumesc...

— Mă ironizezi ? se puse în gardă Richard.

— Nu, nu, crede-mă ! Eu nu suport ironia !

Richard începu să evoce o perioadă din viața sa.

— Cu cîțiva ani în urmă, lucram ca asistent al unui profesor de la Institutul de științe sociale din Aachen. Locuia în centru și uneori îl vizitam acasă. Era căsătorit cu o femeie tînără, cam de vîrsta mea. Profesorul arăta cu peste douăzeci de ani mai în vîrstă decît nevastă-sa. Ea ne aducea cafeaua în cabinet și doar la atît se rezumau relațiile noastre. Odată, am venit la ei și nu l-am găsit pe profesor. Mi-a deschis soția sa. Stăteam în ușă și, deodată, m-am înfiorat, de parcă m-ar fi pătruns un curent electric. Mult mai tîrziu, mi-a povestit că, la rîndu-i, încercase o senzație asemănătoare. În acea clipă, s-a trezit în ea un sentiment adormit, primejdios, implacabil. Atunci, însă, mi s-a părut doar că a speriat-o ceva, o trădau privirea neliniștită, ochii sclipitori. Am plecat fără să mai intru în casă, dar mi-am dat seama că m-am îndrăgostit de soția omului pe care-l socoteam mentorul meu. Hotărîsem să plec, să plec oriunde m-or duce ochii, dar ea mi-a luat-o înainte. Fără o justificare anume, fără să vorbească despre motivele care o îndemnau spre acest lucru, și-a făcut bagajul și, după două zile, a plecat la München la mama ei. Profesorul era buimăcit, eu de asemeni... Aflasem despre plecarea ei în ultima zi și am condus-o la gară împreună cu profesorul. Niște trandafiri galbeni oferiți într-o cupă de argint — acesta a fost singurul simbol posibil prin care-mi puteam exprima sentimentele. Mi-a mulțumit printr-o privire, și-a sărutat în fugă soțul și a plecat. Fugea de propriile ei simțăminte, dar fără reușită.

Despre toate acestea am aflat mai tîrziu. Atunci, însă, nu bănuiam ce se petrece cu Christina, mă frămîntam încercînd eu însumi să-mi pun frîu sentimentelor. Față de profesor mă simțeam vinovat și josnic. Fără să vreau, deși încetasem de mult să mai cred în dumnezeu, îmi repetam mereu porunca biblică : „Să nu rîvnești la soția aproapelui tău..."

N-am văzut-o pe Christina cîteva luni. În acea perioadă, fiind suspectat din punct de vedere politic, am fost dat afară din institut. În dosarele poliției figuram ca unul de extremă stîngă. Încercările de-a mă ajuta ale profesorului nu mi-au fost de folos. Însăși poziția lui era destul de șubredă, fapt pentru care a fost nevoit să se mute la alt institut, în Frankfurt. În forul meu intim, eram chiar mulțumit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Trebuia neapărat să schimb atmosfera. Mult timp n-am găsit de lucru. În cele din urmă, m-am angajat ca miner în Belgia, am fost vagonetar, am extras cărbuni... Era o muncă foarte grea, dar am rezistat. Apoi m-am înapoiat la Frankfurt și acolo am întîlnit-o din nou pe Christina. Își părăsise soțul, trăia singură. Despărțirea nu ne-a stins sentimentele, am înțeles realitatea de la prima întîlnire. Curînd ne-am căsătorit. Aveam o locuință bună, spațioasă. Un boier german scăpătat ne închiriase casa vizitiilor, aflată lîngă o grădină părăginită, alături de grajdurile acum goale. Noi singuri am pus-o la punct și n-a ieșit rău deloc. Un zugrav prieten ne-a pus-o la punct : fiecare cameră avea altă culoare — roșie, azurie, galbenă... Christina, căreia îi plăceau tablourile și mobila veche, s-a ocupat de achiziționarea lor. Casa noastră era întotdeauna plină de oaspeți. Aproape fiecare noapte ne-o petreceam în dispute, controverse, discuții, care durau pînă în zori.

— Și profesorul ? întrebă Smedley.

— Profesorul ? L-am căutat în Frankfurt și i-am mărturisit totul, încă înainte să mă căsătoresc cu Christina. Știi ce mi-a răspuns ? Ascultă : „N-avem destulă forță să ne dirijăm simțămintele, ele sînt mai puternice decît noi... Să rîvnești la soția aproapelui — e un păcat după porunca biblică, dar nu și după legea omenească. Nimeni nu-i vinovat de cele întîmplate, adevărul e că eu sînt o gloabă bătrînă și fără minte... Să nu mai vorbim despre asta..." Iată ce mi-a răspuns profesorul.

Aveam o muncă interesantă, o tovarășă de viață pe care o iubeam. Ce-mi mai puteam dori, ca să fiu fericit ? La Frankfurt n-am locuit prea mult. Mi s-a propus să plec în altă țară și mi-am părăsit cuibul fără să stau pe gînduri.

Sorge plecase atunci la Moscova, dar în discuția cu Agness Smedley nu pomeni despre acest fapt.

Atunci, în primăvara anului 1924, la Frankfurt-pe-Main s-a desfășurat congresul Partidului Comunist German. La congres sosiseră de la Moscova, în mod clandestin, Manuilski, Piatnițki, Kuusinen, Lozovski. Ei trebuiau păziți de copoii polițienești și Thälmann îi încredințase această sarcină lui Richard Sorge. I s-a dat în ajutor un detașament de combatanți roșii. Delegații erau găzduiți în spațioasa locuință a lui Sorge, foarte adecvată cerințelor conspirative. Astfel s-au împrietenit delegații cu tînărul și energicul comunist, conducătorul detașamentului „Rott-Front". Dar acum Sorge își amintea de altceva.

— În acea țară ne-am stabilit la un hotel, într-o cameră micuță, continuă Richard să povestească. Aveam o muncă interesantă, importantă, mă întorceam acasă seara tîrziu. Christina lucra la un institut de cercetări, traducea din engleză manuscrisele lui Marx.

Ne duceam la clubul german, rareori ce-i drept, eram foarte ocupați. După o vreme, am simțit că în relațiile

noastre ceva s-a frînt, s-a năruit. Nu înțelegeam bine ce se întîmplă cu noi. Fugeam din răsputeri din calea acestei stări, dar ea revenea mereu, mereu. Astfel am trăit doi ani.

Cînd ne-am căsătorit, făcusem un legămînt — să ne păstrăm reciproc libertatea — dar cînd a venit clipa, ne-a fost destul de greu să-l respectăm. Amîndurora ne-a fost greu. Christina susținea că ar fi bine să plece pentru scurt timp în Germania. Nu m-am împotrivit... Ne amăgeam, spunîndu-ne că lipsa ei nu va dura mult. Știam că ne despărțim pentru totdeauna. Curînd, am plecat și eu în Scandinavia. Cînd m-am întors în Germania, ne-am reîntîlnit, dar ca simpli prieteni... Azi am primit o scrisoare de la ea. Corespondăm din cînd în cînd. Îmi scrie că se pregătește să plece în America. E periculos să mai rămînă în Germania, unde e din ce în ce mai greu să trăiești. Fascismul prinde rădăcini.

— Richard, dumneata ai trăit în Rusia? întrebă Smedley.

— Da, am emigrat acolo.

— Iubesc Rusia, spuse Agness.

După o scurtă pauză, privindu-și prietenul, Agness îl întrebă :

— Te simți singur, Richard?

— Nu! Am prieteni, mulți prieteni, am treburi, multe treburi neduse încă la capăt...

— Mă referam la altceva... Sînt mai în vîrstă ca dumneata și e firesc să înțeleg mai bine anumite lucruri. Apoi... sînt femeie, am antene mai sensibile. Singur ai spus-o.

— Să nu mai vorbim despre asta. Vino să ne plimbăm.

În seara aceea, după ce au hoinărit multă vreme pe chei, s-au oprit într-o cafenea de vară, aflată într-un parculeț, pe malul fluviului Huanpu...

La intrarea în parc, atîrnă o tăbliță care anunță că „Intrarea cîinilor și a chinezilor este interzisă".

Sorge se schimonosi, arătînd spre umilitoarea inscripție.

— Mă deprimă astfel de atitudini față de oameni.

Continuînd parcă să se gîndească la cele spuse de Sorge, Agness îl întrebă :

— Richard, vrei să-ți fac cunoștință cu un japonez foarte simpatic ? Este corespondentul ziarului „Asahi" din Tokio. În ciuda înfățișării sale soldățești, urăște războiul, nu-i poate suferi pe militariști și, în genere, pe cei care afișează asemenea inscripții.

— Ți-aș fi recunoscător. Sînt bucuros să fac cunoștință cu oricine gîndește la fel ca dumneata.

Agness Smedley îl întîlnise pe ziaristul japonez Hozumi Ozaki cu cîteva luni în urmă, într-o librărie. Tot răscolind cărțile aceluiași raft, au început să discute despre pictura chinezească și noua ei cunoștință și-a dezvăluit bogatele-i informații, perfecta înțelegere a artei naționale chineze. Spre surprinderea Agnessei, el îi citise cărțile și avea intenția să traducă unele în limba japoneză.

— O să vă simpatizați reciproc, nu mă îndoiesc, spuse Smedley.

În scurt timp, Agness îi telefonă lui Hozumi Ozaki și-l invită să prînzească împreună cu un ziarist străin, sosit recent la Șanhai.

S-au întîlnit la hotelul lui Sașen, în restaurantul de la ultimul etaj.

Nu apărea nimic extraordinar în faptul că, la aceeași masă, s-au întîlnit cîțiva gazetari, colegi de breaslă, că ziarista americană i-a prezentat confratelui japonez un bun prieten. În realitate, momentul era de o semnificație deosebită, ce avea să aducă mai tîrziu cele mai neașteptate necazuri multor servicii de spionaj din lume. Întîlnirea din

acea zi a pecetluit începutul unei mari prietenii, a unei conlucrări între doi oameni care urau deopotrivă războiul : Richard Sorge și Hozumi Ozaki.

Ozaki semăna, într-adevăr, cu un simplu soldat ; avea fața pătrată, părul negru, des, pieptănat pe spate ; vara purta un veston galben-verzui.

— Ozaki-san, cînd ai să-ți schimbi uniforma ? exclamă Smedley, cînd Hozumi se apropie de masă. Visezi să ajungi soldat ?

— Aș fi un prost soldat. Prefer să fiu un bun gazetar.

— Și eu gîndesc la fel, intră în discuție Richard. Agness fă-ne te rog cunoștință !

La început, Ozaki se arătă rezervat, dar spre sfîrșitul prînzului, deveni volubil, se antrenă în discuție. Aduseră vorba despre situația politică din China.

— Criza economică a izbucnit și în Japonia, spuse Ozaki. La Tokio, „dzaipații" noștri — industriașii monopoliști — sînt hotărîți să-și îmbunătățească afacerile pe seama Manciuriei. Investițiile de capital japonez cresc continuu, reprezentînd aici un miliard și jumătate de yeni. Cifra nu-i mică deloc. În momentul de față, aproape toate capitalurile străine din Manciuria aparțin Japoniei. Excepție face doar calea ferată Chino-răsăriteană, pe care au construit-o rușii. Însă aceasta constituie doar un sfert din investițiile străine, restul capitalului, repet, aparține japonezilor... Și e un fapt cunoscut că în urma capitalului, mărșăluiesc soldații.

Sorge era uimit de sinceritatea cu care vorbea Ozaki.

— Așadar, dacă în urma capitalului mărșăluiesc soldații, înseamnă că mărșăluiesc în vederea unui război, spuse Richard.

— În această privință n-am nici o îndoială.

— Atunci ce-i de făcut ? Cum pot fi oprite coloanele care mărșăluiesc ?

— Nu știu, nu știu... Pentru mine e, deocamdată, un semn de întrebare. Știu doar atît, că declanșarea unui război înseamnă o catastrofă.

— Dar noi n-avem dreptul să rămînem niște observatori pasivi, spuse Sorge.

Da, într-adevăr, Sorge nici nu era un observator pasiv... În cele cîteva luni de cînd se afla la Șanhai, izbutise să organizeze o rețea destul de întinsă, capabilă să îndeplinească misiunile încredințate de Centru. Avea în subordine oameni diferiți. Unii veniseră anume în acest scop, ca, de pildă, germanul Klausen, sau blajinul ceh Vačlav Vodička, un bărbat cu mustăți mari și părul de culoarea grîului copt. Alții au fost atrași în activitatea din China, după îndelungi și minuțioase verificări. Unul dintre aceștia era Hozumi Ozaki. La fel și Constantin Mișin, sublocotenent în armata țaristă, ofițer de-al lui Kolceak, care luptase împotriva Sovietelor și-și părăsise patria împotriva propriei voințe. Greșeala săvîrșită cîndva devenise izvorul unei mîhniri de netămăduit; dorul și nostalgia de țară măcinau sufletul lui Mișin.

Vačlav avea un magazin cu articole fotografice, în raionul comercial al orașului, iar Mișin lucra în atelierul lui Klausen.

Spre sfîrșitul anului 1930, la Șanhai mai sosi Zelman Kleaze, un estonian cu fruntea mare, bombată și corp de atlet, pentru a completa grupul clandestin. Aceasta se întîmpla după ce primele rapoarte ale grupului lui Sorge fuseseră deja transmise. China devenea o tot mai largă arenă de acțiune a celor mai diverse forțe imperialiste — japoneze, britanice, americane, germane — ale căror interese se întretеseau, intrau în conflict, ori se interpătrundeau. Ca într-un paralelogram al forțelor, ele acționau în direcții diferite și sarcina Serviciului de informații sovietic era să afle cum vor acționa aceste forțe reunite.

Rapoartele lui Sorge transmise din Şanhai la „München", adică la Moscova, conţineau informaţii privind situaţia politică în China. El informa despre situaţia ameninţătoare ce se crease în Manciuria, a cărei ocupare de către japonezi apropia, fără îndoială, primejdia războiului de graniţele sovietice. După analiza evenimentelor, Sorge formula următoarea concluzie : Nu era deloc exclus ca pătrunderea japonezilor în China să fie primul pas al expansiunii lor spre nord, în zonele sovietice ale Transbaikalului şi Primoriei. Rămînea încă neclar cum se vor comporta America şi Marea Britanie în noua situaţie creată.

În aceste condiţii, Centrul hotărî să întărească grupul lui Sorge, trimiţîndu-i un experimentat lucrător militar. Alegerea căzu pe Zelman Kleaze, cum se numea, conform paşaportului estonian, consultantul militar nou sosit. În grup i se spunea Paul. Nici Sorge nu-i ştia adevăratul nume. Situaţia conspirativă necesita să afli cît mai mult despre un real sau virtual adversar şi cît mai puţin despre tovarăşul cu care lucrezi. Medicul veterinar Zelman Kleaze avea, bineînţeles, alt nume şi altă profesie. Karl Rimm — fiul unui pălmaş estonian — devenise învăţător încă înainte de revoluţie. Îi învăţa carte pe copii, cultiva flori împreună cu ei, sădea tufe de iasomie în faţa ferestrelor şcolii, iar, în 1917, participa la împroprietărirea ţăranilor. Dar în acei ani, pentru a putea lucra şi stăpîni pămîntul, trebuia să te ajuţi deopotrivă cu plugul şi cu arma. De-atunci, Rimm a devenit şi a rămas militar pentru toată viaţa. A organizat primele detaşamente ale Gărzilor Roşii în Estonia, a luptat la Narva, a participat la bătăliile cu intervenţioniştii englezi în nord, lîngă Arhanghelsk, a ajuns la Ekaterinburg, în Orient... Se părea că n-a fost front pe care să nu fi luptat mitraliorul Rimm, devenit, mai tîrziu, membru al Consiliului Militar. Au urmat apoi Academia militară, Facultatea pentru cadrele de comandă

și activitatea la Serviciul de informații. Karl îl cunoștea pe Vasilii Blücher, comandant suprem al Armatelor popular-revoluționare în Republica Extrem-Orientală. E de presupus că tocmai relațiile sale apropiate cu Blücher au determinat hotărîrea de a-l trimite pe Karl Rimm în China, unde avea să-și ia numele de Paul.

La Șanhai, negăsind de lucru în specialitatea sa, medicul veterinar Kleaze a început să se ocupe cu negoțul. L-a cunoscut pe cehul Vačlav Vodička, iar acesta l-a luat ca asociat la magazinul cu articole fotografice, unde developau împreună filme de amatori și făceau respectivele reproduceri. Spre necazul celor doi negustori comenzile erau atît de numeroase, încît nu le mai rămînea vreme să se mai ocupe și de treburile pentru care veniseră la Șanhai. Astfel că au fost nevoiți să dea filmele la developat altor ateliere, uneori chiar în pagubă ; dar în acest fel dispuneau de timp pentru a developa microfilmele aduse în atelier de către Richard Sorge.

Kleaze a mai deschis și un mic restaurant, unde a și făcut cunoștință Richard cu voluminosul estonian, ocupat cu pregătirea cocteilurilor ; Richard se așează pe un scaun înalt în fața tejghelei și pîndind o clipă cînd nimeni nu se afla prin apropiere, întrebă în șoaptă :

— N-aș putea să-l văd pe Paul ?

După ce porunci chelnerului chinez să servească două cocteiluri la o masă, patronul restaurantului îi răspunse lui Richard, conform parolei stabilite :

— Paul a sosit... Bătrînul îți trimite salutări...

„Bătrînul" era Ian Berzin, conducătorul Serviciului sovietic de informații.

De-atunci, Richard Sorge deveni un client frecvent al restaurantului lui Kleaze, precum era și al micului magazin cu articole fotografice. Discuțiile pe care le purta cu Paul erau îndelungi, temeinice.

Curînd sosi și soția lui Paul, Luiza, o femeie mărunțică, veselă, cu ochii negri și părul tuns băiețește, vrednică gospodină și soție grijulie. Cîtă vreme au stat la Șanhai, Kleaze nu i-a spus niciodată soției pe numele-i adevărat — Liuba — ci numai Luiza, așa cum era înscris în pașaport. Ea a devenit criptografă, laborantă, poștăriță, agent de legătură, îndeplinind mii de însărcinări și făcînd toate acestea ușor, cu simplitate și voie bună. Avea o voință de fier și extraordinara capacitate de-a se stăpîni, de-a nu-și dezvălui teama permanentă pentru soarta ei și a celor apropiați.

Cînd în magazin se adunau prea multe comenzi, Kleaze ofta adînc și îi spunea cu o voce tragică asociatului său :

— Ascultă, Vačlav, cu numărul acesta de comenzi, firma noastră va da faliment... Asemenea popularitate ne costă prea scump...

— Nu-i nimic, răspundea flegmatic cehul, netezindu-și mustața blondă, doar o avem pe Luiza.

Și Luiza pornea iar spre o stradă unde încă nu era cunoscută, preda filmele și le aducea gata lucrate.

Într-o noapte, magazinul a fost jefuit. Simplă întîmplare ? Sondaj ? Investigare ? Greu de spus. Oricum, ei hotărîră să anunțe poliția. Bineînțeles că hoții n-au fost prinși. Dar, spre consolare, inspectorul de poliție a venit de cîteva ori în magazin, i-a iscodit, a încheiat procese verbale. Se părea că totul e în regulă. Fusese, pesemne, o spargere obișnuită. Totuși, Sorge le-a atras atenția să fie mereu în gardă, să rărească întîlnirile pe cît posibil.

Trecuse un an și jumătate de cînd Sorge se stabilise la Șanhai. Rețeaua pe care o constituise lucra bine, oamenii săi erau pregătiți să întîmpine evenimentele ce aveau să urmeze.

INCIDENTUL DE LA MUKDEN

Soldatul Ian-Si-pan începuse să îmbătrînească și-i venea din ce în ce mai greu să se descurce fără ajutorul cuiva. Mergea alături de camaradul său Cian, iar un flăcăiandru venea pe urma lor, tîrînd arma lui Si-pan și un sac cu legume. Stelele albe cu douăsprezece colțuri înfipte în caschetele pleoștite, de pînză, și epoleții din lînă roșie îi identificau pe soldați ca făcînd parte din armata lui Cian Șiue-lian.

Era în septembrie și soarele nu mai avea putere să încălzească pămîntul, iar nopțile deveniseră tot mai friguroase. Soldații ieșiseră la drum și mergeau în tăcere, adînciți în gîndurile lor. Pînă la Cazărmile din Nord rămăseseră încă doi-trei li *. După o vreme, cei doi ieșiră la linia de cale ferată. De-a lungul șinelor care sclipeau în bătaia soarelui, pășea agale o patrulă japoneză — trei soldați și un caporal, cu armele pe umăr. Ceva mai departe, pe un delușor cu pantă lină, se mai afla o santinelă, care se plimba lîngă un gard, împletit des din fire de sorg.

Vrînd să scurteze drumul, soldații și flăcăul porniră de-a lungul căii ferate, în apropierea gardului împletit. Zărindu-i, santinela coborî arma de pe umăr și le făcu semn să nu se apropie.

...Ajungînd aproape de cazarma vecină, cei trei văzură o mulțime de soldați îmbulzindu-se în dreptul porții.

Sus, agățată de o prăjină de bambus, atîrna o colivie în care se afla un cap de om. Se vedea că decapitarea avusese loc cu puțin timp în urmă, picături mari și întunecate de sînge continuau să mai cadă... Alături de prăjină, pe pămînt, într-o baltă de sînge la fel de întunecat,

* Măsură de lungime, echivalentă cu jumătate de kilometru.

zăcea trupul soldatului decapitat, cu mîinile răsucite și legate la spate.

— Ia te uită, păi ăsta e Ma-pin din compania a șaptea ! exclamă Ian Si-pan, cînd veniră mai aproape. I-am spus eu că de limbă lungă ce are, o să-și piardă capul. Și iată, împreună cu limba, i-au tăiat și capul.

Aflat lîngă cadavrul soldatului, un crainic citea cuvintele scrise pe o bucată de hîrtie și striga cît îl țineau puterile că soldatul Ma-pin, din compania a șaptea a diviziei din Mukden, a fost condamnat la moarte pentru propagandă comunistă. Cu o zi înainte a fost prins asupra faptului, în timp ce acest semănător de zîzanie primea manifeste cu text atițător de la un muncitor al fabricii de textile, care n-a vrut să-și dezvăluie identitatea. Din ordinul comandantului, muncitorul fusese împușcat, iar soldatul condamnat la moarte prin decapitare.

— Aceeași soartă va avea oricine va încerca să încalce ordinea și disciplina, sau va da ascultare răzvrătiților roșii ! încheie crainicul.

După ce ocoli cadavrul, o luă de la capăt, strigînd pentru ce fusese ucis soldatul.

Cian simți o durere în capul pieptului. Se mai uită o dată spre colivie. Ochii lui Ma-pin erau deschiși ; părea că îl fixează pe Cian cu o privire stăruitoare, fără să-l poată recunoaște. Cian, însă, recunoscuse pe dată capul celui mort. Împreună cu Ma-pin fusese prizonier, locuiseră laolaltă în aceeași baracă și cu același vagon se întorseseră în țară. Ma-pin îi dăduse de cîteva ori niște manifeste și era cît pe-aci să îl atragă în politica lui. De-ar fi stat să-l asculte, zăcea acum și el, Cian, cu mîinile legate la spate și capul în cușcă...

Cu cîteva luni în urmă, comandantul diviziei, Van I-ciou, primise un ordin secret al mareșalului Cian Siuelian, în care se spunea : „Reveniți din Uniunea Sovietică,

unde au fost prizonieri, soldații chinezi se împrăștie prin sate și răspîndesc zvonuri răuvoitoare la adresa noastră. Luați urgente și drastice măsuri pentru a combate această nouă formă a propagandei comuniste!"

Mai departe, în ordin se amintea că la Fushun, în apropiere de Mukden, instigatorii și organizatorii răscoalei armate au fost tocmai soldații veniți din prizonierat. Aceștia au proclamat așa-zisa Comună din Fushun.

Să fi știut Cian despre existența unui asemenea ordin, s-ar fi cutremurat de spaimă.

La un an de la moartea mareșalului Cian Tzo-lin, divizia în care slujea Cian a fost trecută pe malul fluviului Heilundzian, sau Amur, cum îi spuneau rușii.

Și iată că, într-o bună zi, soldații au fost puși în stare de alarmă. Erau mînați fără o țintă cunoscută, fie în coloane de marș, fie în vagoane de marfă; apoi au urmat lupte, retrageri, fuga. Au fugit astfel pînă la Hailar.

Soldații chinezi făcuți prizonieri erau duși la muncă, iar seara se purtau cu ei discuții îndelungate. Cian nu înțelegea mare lucru, obosea repede și asculta neatent, cu gîndul mereu la cină. Totuși, în minte îi rămăsese cîte ceva. O fi fost adevărat, au ba, cine știe, dar rușii le povesteau că i-au alungat pe-ai lor „tuhao", că moșierii odată izgoniți, țăranii și-au împărțit pămîntul și nu mai plătesc nici arendă. Lui Cian nu-i venea să creadă că așa ceva e cu putință.

După cîteva luni, soldații chinezi au fost eliberați și Cian se hotărî să se întoarcă acasă, la Șansi, unde o lăsase pe micuța Sun, cu care voia să se căsătorească și să lucreze împreună pe o plantație de orez.

Dar nenorocirile se abătuseră cu nemiluita peste satul lui. Părinții îi muriseră. Tatăl — mai de mult, iar maică-sa vara trecută, curînd după ce rîul Ni-he rupsese zăgazurile și inundase totul, distrusese recolta. Acest

blestem adusese și foametea. Oamenii se hrăneau cu ierburi și rădăcini, ca animalele. Mulți fugiră în alte provincii, fără să se mai întoarcă. În acea vreme, în sat a apărut un japonez, care a început să angajeze fete tinere pentru o fabrică textilă. Dornice să-și cîștige existența au fost multe, dar japonezul nu le alegea decît pe cele mai frumoase, printre care se afla și micuța Sun, fragedă și proaspătă ca o floare. Japonezul promisese că, după un an, le va aduce înapoi acasă. A trecut însă anul și dintre toate fetele plecate, s-a întors doar una, suferind de o boală venerică. Ea povestise în sat cum le înșelase japonezul, vînzînd fetele patroanelor unor case de toleranță din Taivan.

Cian și-a încercat norocul, mergînd la bogatul și puternicul boier Tai, pentru a-l ruga să-i dea în arendă o bucată de pămînt.

Trăind într-un lux ca-n basme, Tai avea o preocupare majoră în viață : unghiile de la mîini ! Nimeni în toată regiunea nu se putea făli cu unghii atît de lungi și de ascuțite ca ale lui. Dacă își îndoia degetele, vîrfurile acestor unghii-gheare îi ajungeau pînă la coate. Pentru a le păstra intacte boierul nu punea mîna pe nimic : slugile îl îmbrăcau și-l hrăneau. Țăranii care trudeau pe pămîntul său cultivau orezul, iar „tuhao“ își cultiva unghiile.

Cum Tai îi respinse umila rugăminte fără drept de apel, invocînd niște datorii neplătite ale mamei sale, Cian hotărî să se întoarcă în Manciuria. Acolo s-a întîlnit cu soldatul Ma-pin, al cărui trup zăcea acum în țărînă. Se aflau într-un oraș vechi, împrejmuit de ziduri cu niște foișoare grosolane din pămînt. Într-o noapte, Ma-pin l-a chemat într-o casă părăsită, la marginea orașului. În beznă, pe podeaua de lut, mai ședeau și alți oameni : judecînd după pîlpîirile jarului din pipele lor, pe lîngă pereți erau vreo zece. Își spuneau „Săbiile Roșii“.

Conducătorul era, pare-se, Ma-pin. El le-a spus celor prezenţi că arestaţii vor fi executaţi peste două zile. Aşadar, mîine cel mai tîrziu, vor trebui să atace închisoarea. Întrebă apoi de armament. Careva îi răspunse din întuneric :

— Treizeci şi şase de puşti de luptă şi tot atîtea de vînătoare. Ceilalţi vor fi înarmaţi cu săbii şi cu suliţe. În afară de acestea, dogarul a construit şi două tunuri din lemn.

— Atunci mîine noapte ne adunăm acolo unde ne-am înţeles, spuse Ma-pin. Atacăm dintr-o dată şi închisoarea şi prefectura.

Dar atacul plănuit de Săbiile Roşii n-a mai avut loc, arestaţii au fost executaţi a doua zi. De-atunci, Cian nu s-a mai întîlnit cu Ma-pin.

În timp ce se amesteca în mulţimea adunată în faţa porţilor cazărmii, Cian îşi aminti toate aceste întîmplări din ultimele luni. Acum, Ma-pin îl privea cu ochi încremeniţi, reci.

Se însera cînd cei trei soldaţi intrară în curtea mare a cazărmii. Într-un colţ, la o masă din scînduri negeluite, pe care de obicei curăţau armele, cîţiva soldaţi — folosind coli de hîrtie colorată — lipeau felinare, făceau evantaie, flori şi pocnitori, pe care apoi le vindeau negustorilor ambulanţi. Era un mic adaos la solda ostăşească.

Aruncînd sub pat sacul cu legume, Cian şi soldatul tînăr care-l însoţea mîncară porţiile rămase de la prînz şi se culcară pe saltelele din care curgea măcinătura de paie.

Era o noapte liniştită, senină, dar luna nouă ce se ivise pe cer nu prea risipea întunericul. Iată însă că, deodată, liniştea adîncă a nopţii fu sfîşiată de o explozie înfundată, ce se auzi aproape de cazărmi. Treziţi, soldaţii ciuliră urechile. Se făcu iar linişte, dar curînd se auziră rare

focuri de armă, de parcă cineva ar fi ciocănit într-o ușă închisă.

— Japonezii fac iar manevre de noapte ! spuse careva ridicîndu-se din pat.

După ce trecu trenul ce venea dinspre Ghirin, focurile de armă se auziră din nou, după care urmă o bubuitură puternică, însoțită de o lumină purpurie, care zgudui zidurile cazărmii. Un proiectil mare căzuse în curte și cîteva schije pătrunseră în ziduri. Pe jumătate dezbrăcați, desculți, soldații dădură buzna spre ușă, uitînd să-și mai ia armele. Afară, în întuneric, șuierau gloanțele ce zburau dinspre calea ferată. Mitralierele începură să răpăie. Țipînd „banzai !", soldații japonezi se apropiau de cazărmi.

Iată, la drept vorbind, ce s-a petrecut la Mukden în noaptea de 18 septembrie 1931. Numai că această întîmplare a fost tălmăcită mai apoi în fel și chip, în funcție de cei care o comentau.

În Cazărmile din Nord era încartiruită o divizie chineză, cu un efectiv de aproape zece mii de oameni și comandată de generalul Van I-cio. La deschiderea focului, ofițerul de serviciu i-a telefonat generalului, raportîndu-i că în apropierea cazărmilor, se petrece ceva suspect.

— Nu seamănă a fi manevre ! își exprimă el părerea și explozia proiectilului de artilerie îi confirmă spusele.

Comandantul diviziei îi ordonă să sune alarma, să afle exact care-i situația și încheie, anunțîndu-l că vine și el neîntîrziat la fața locului.

Ceea ce nu s-a mai întîmplat. Prins în vîrtejul puhoiului de soldați care fugeau, generalul a fost dus tot mai departe de cazărmi. Striga mereu ceva, ordona, dar nimeni nu-l recunoscu în întuneric și astfel, pierdut în mulțimea de soldați cuprinși de panică, se trezi împins pînă într-un sat învecinat la cîțiva kilometri de Cazăr-

mile din Nord. Abia dimineața, cînd globul solar, roșu ca para focului, rostogolit parcă de pe drapelul japonez, se ridică deasupra pămîntului rece, aghiotantul își găsi generalul și, după ce rechiziționară o căruță din sat, îmbrăcați în straie țărănești, porniră împreună pe căi neumblate, îndepărtîndu-se de locul operațiunilor militare. Se îndreptau spre nord, unde se afla comandamentul mareșalului Cian Siue-lian.

În noaptea incidentului, imediat ce faptul a devenit cunoscut, ofițerul de stat major al Armatei din Kwangtung, colonelul Itagachi transmise la Port-Arthur o telegramă alarmantă în legătură cu cele întîmplate. Colonelul dăduse astfel dovadă de o lăudabilă operativitate: explozia se produsese cu puțin înainte de ora unsprezece, iar la unsprezece și patruzeci și șase de minute, pe firul militar și pornise telegrama oficială cu indicativul „secret".

„Azi, 18 septembrie, la orele unsprezece noaptea, am primit informarea că armata chineză a distrus linia de cale ferată Ghirin-Pekin, în regiunea Marilor Cazărmi din Nord. Ea a atacat paza noastră, iar acum duce lupta cu un batalion de infanterie al garnizoanei speciale din Mukden. Itagachi".

O jumătate de oră mai tîrziu, sub aceeași semnătură, spre Statul Major al Armatei din Kwangtung pornea altă telegramă, informînd mai pe larg despre incident.

„Armata chineză a distrus calea ferată manciuriană în regiunea Cazărmilor din Nord. Forța angajată în luptă reprezintă patru companii. De la ora unsprezece, compania noastră duce lupte cu forțele superioare ale inamicului. Forțele acestuia cresc, el primind întăriri, mai ales sub formă de mitraliere și tunuri de cîmp. Comandantul companiei, locotenentul-major Nadi este grav rănit. Operațiunile militare sînt conduse de locotenent-colonelul Kawamota".

Imediat după ce citi telegramele, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul-locotenent Honjo Sigheru, porni spre Mukden. Trenul lui era pregătit și generalul parcă ar fi așteptat doar un semnal, pentru a porni la drum. Curînd, întreg Statul Major al Armatei din Kwangtung s-a mutat la Mukden.

Primul care se prezentă comandantului a fost colonelul Itagachi. Discuția s-a desfășurat între patru ochi. Din buzunarul de la piept, colonelul scoase un plic și-l înmînă generalului Honjo.

— Plicul a fost adus de la Comandamentul Suprem de către generalul Tetekawa. Mi-a spus să vă transmit verbal că versiunea oficială este aceasta : dumneavoastră n-ați primit plicul, care s-a pierdut pe drum. Generalul Tetekawa mi-a atras atenția că el nu știe nimic despre acest document.

Comandantul Armatei din Kwangtung rupse sigiliile, desfăcu plicul și se adînci în citit. Respectuos, Itagachi aștepta, stînd în fața generalului Honjo.

Comandantul citi scrisoarea, își lăsă capul pe speteaza fotoliului și rămase astfel cîteva minute, cu ochii închiși. Scrisoarea îi atribuia o răspundere colosală.

— Bine, fie, spuse el, totul se va executa din inițiativa mea.

Apoi arse scrisoarea.

— Sper că, oficial, generalul Tetekawa nu va lua parte la evenimentele ce urmează.

— În nici un caz... A sosit ieri la prînz cu trenul, era îmbrăcat civil și imediat a tras la hotel. Și-a petrecut toată ziua cu gheișele. Nimeni nu știe despre sosirea lui la Mukden.

— Foarte bine... Îl recunosc pe prevăzătorul Tetekawa ! Și care e situația în zona incidentului ? întrebă Honjo.

— Brigada a șaptea chineză e dizlocată în Marile Cazărmi din Nord, în partea de miazănoapte a Mukdenului. Are, în componența sa, peste zece mii de soldați. Superioritatea inamicului este de douăzeci la unu. Forțele noastre reprezintă aproape cinci sute de soldați. Folosind atacul prin surprindere, ne-am hotărît, totuși, să acționăm. Brigada dușmanului a fost înfrîntă. Pierderile chinezilor sînt de trei sute cincizeci de morți. De partea noastră — șapte morți și doisprezece răniți.

— Vă felicit pentru primul succes dobîndit! Honjo se ridică de la birou. Voi ordona începerea acțiunilor de luptă. Trupele din Fushun sosesc astă-seară. Eșaloanele sînt pregătite în trenuri și așteaptă semnalul. Armata din Coreea începe mîine trecerea peste fluviul Ialu și pornește spre Manciuria.

Itagachi îl privea cu admirație pe Honjo. Iată deci și războiul! Războiul despre care nici guvernul nu știe încă. În sfîrșit, armata începea să hotărască destinele Japoniei!

Dînd parcă o replică gîndurilor lui Itagachi, generalul Honjo spuse :

— Începutul războiului trebuie să-l hotărască militarii!

Odată cu începerea operațiunilor militare, comandamentul Armatei din Kwangtung își mută sediul din Port-Arthur la Mukden.

Colonelul Itagachi aștepta cu nerăbdare noi știri din regiunea Cazărmilor din Nord. Se afla la Misiunea militară japoneză, transformată, în această noapte, în stat major al garnizoanei militare. Împreună cu el se afla și colonelul Doihara Kenji comandantul Misiunii militare japoneze la Mukden. În vorbirea obișnuită, aceasta însemna că Doihara conduce spionajul la Mukden. Sosise și el de curînd aici. Pe traseu, se oprise la Tientzin, unde avusese de rezolvat treburi urgente și, bineînțeles, secrete.

Acești doi militari, Itagachi și Doihara erau oameni a căror simplă apariție, în oricare parte a continentului asiatic, purta cu sine o semnificație deosebită. Fie împreună, fie separat, ei se iveau exact în acele locuri unde urma să izbucnească anumite evenimente. Doihara era scund, cu umeri largi ; părul tuns scurt de tot descoperea o frunte lată și scotea în evidență niște urechi mari, cu loburile pleoștite ; nasul, îngust la rădăcină și lat în partea de jos, îi dădea o expresie de om cam simplu, deși ochii, privind rece și pătrunzător, nu vădeau cîtuși de puțin că Doihara ar fi un om mărginit. Dimpotrivă. Aerul său de simplitate, privirea nepăsătoare, mascau, de fapt, o agresivitate de cîine rău, cerbicie, o șiretenie încărcată de cruzime. Ba se ivise în Dauria, pentru a organiza conferința panmongolă, pe vremea cînd ofițerii japonezi circulau în voie prin Transbaikal și Primorie ; ba ajunsese consilier al unui contrarevoluționar notoriu rus, baronul Unghern, care lupta împotriva Armatei Roșii, sugerîndu-i să treacă la credința budhistă și să se căsătorească cu o prințesă mongolă, pentru a-și spori autoritatea ; în sfîrșit, după o vreme oarecare, fără a se lăsa descurajat de insuccese, Doihara, secondat de Itagachi, pusese la cale răscoala contrarevoluționarului Merkulov, la Vladivostok ; iar acum, după vreo cîțiva ani, iată-l participînd la atentatul împotriva mareșalului Cian Tzo-lin.

Itagachi era mai înalt, mai bine clădit ; chipul său, cu trăsături proeminente, frapa mai ales prin sprîncenele negre, nemișcate, și mustățile netede, dese, de parcă ar fi fost lipite cu hîrtie neagră ; rădăcina lată a nasului, despărțind niște ochi mereu la pîndă și urechile ciulite, întregeau portretul lui Itagachi Seisiro.

Cînd țîrîi telefonul, Itagachi ridică grăbit receptorul. Dar nu era ceea ce aștepta el, suna consulul general al Japoniei la Mukden, care întreba dacă se confirmă știrile

despre explozia de la calea ferată sud — manciuriană.

— Da, se confirmă, spuse Itagachi.

— Scuzați-mă, continuă politicos consulul, ce măsuri are intenția să ia comandantul garnizoanei ?

— Am ordonat ca provocarea chineză să fie curmată cu toată fermitatea și am atacat cazărmile lor.

Consulul păstră o clipă de tăcere.

— Iertați-mă, dar nu dumneavoastră sînteți comandantul garnizoanei. De ce vă considerați în drept să luați asemenea măsuri de sine stătător ? Noi avem un alt punct de vedere ; ministerul afacerilor externe evită agravarea unor eventuale conflicte. Ministrul Sidehara...

— Domnule consul general, dumneavoastră puteți avea orice punct de vedere, dar, în cazul de față, hotărîrile le iau autoritățile militare. Vremea manevrelor diplomatice și-a trăit traiul.

— În acest caz, vă rog, domnule colonel, să veniți la consulat, pentru a discuta. Situația e complicată și nouă nu ne este indiferent cum se vor desfășura evenimentele.

— Tocmai pentru că situația e complicată, nu-mi pot permite să părăsesc postul... Dacă doriți, puteți veni dumneavoastră aici, dar aș fi de părere să amînăm întîlnirea pentru mîine dimineață, timpul e înaintat. Odihniți-vă, domnule consul general... Iertați-mă, acum trebuie să vorbesc la un alt telefon.

Itagachi puse receptorul în furcă.

— Cum îți place povestea aceasta ? i se adresă el lui Doihara, care îl ascultase în timp ce vorbea. Diplomații vor iarăși să ne pună bețe-n roate. Prudența lor începe să mă scoată din sărite.

— Sînt de părere că ar trebui înlăturați din desfășurarea acestor evenimente.

— Ceea ce am să și fac ! Nimic nu mă va putea opri. Spune-mi, te rog, Doihara-san, cum se explică faptul că

explozia n-a provocat nici o distrugere ? Trenul de Ghirin a sosit la Mukden după orar.

— Nu știu a cui e vina. Totul a fost pregătit pînă la amănunt. Acum, însă, faptul nu mai are importanță — incidentul a fost declanșat.

Telefonul sună iarăși. Cei aflați în regiunea Cazărmilor din Nord raportau că inamicul se retrage fără a opune rezistență, artileria continuă tirul.

— Tirul de artilerie să fie îndreptat asupra aerodromului ! ordonă colonelul.

...Consulul general rămase uluit de tonul arogant, jignitor, al ofițerului de stat major Itagachi. Cu ce drept îi vorbește astfel ? ! Și, totuși, trebuie găsită o cale de înțelegere cu militarii, altfel se vor produce complicații, pe care tot ministerul afacerilor externe va trebui să le descurce. Fiindcă ținea la prestigiul său, consulul hotărî să nu meargă la Misiunea militară. Încredință, deci, această sarcină adjunctului său, Morisima.

Peste cîteva minute, vice-consulul sosi la sediul Misiunii. Itagachi îl întîmpină, schimbînd cu el un salut rece.

— Domnul consul general m-a însărcinat să discut cu autoritățile militare despre posibilitatea unor acțiuni comune, în vederea lichidării conflictului, spuse Morisima.

— Lichidarea conflictului e și preocuparea noastră ! Zece mii de soldați chinezi au fost izgoniți din Marile Cazărmi din Nord.

— Noi am fi vrut să rezolvăm incidentul pe cale pașnică. Domnul consul își oferă serviciile...

— Serviciile domniei sale sînt de prisos. I-am spus consulului general că vremea manevrelor diplomatice și-a trăit traiul, ele nu mai dau roade. Vă rugăm să nu vă amestecați în treburile Comandamentului suprem !

Morisima continuă să insiste. Itagachi sări furios în sus, smulse din teacă o sabie subțire de samurai, o învîrti deasupra capului și o izbi cu partea lată pe birou.

— Spuneți-i consulului general că oricine va îndrăzni să ne împiedice, va fi înlăturat, așa cum ne ordonă legea lui Busido. Altceva nu mai am a-i comunica! încheie Itagachi.

Morisima se retrase speriat către ușă.

— În cazul acesta... În acest caz..., mormăi el înspăimîntat.

După ce Morisima dispăru, Itagachi îl întrebă calm pe Doihara:

— Ei, ce spui, l-am speriat?

Itagachi îndeplinea orice acțiune cu raționamente precise și un nedezmințit sînge rece. Niciînd, nici cea mai mică emoție nu-i afectase judecata și nu-i sensibilizase sufletul.

Morisima raportă consulului despre eșecul vizitei sale la colonelul Itagachi. Imediat, consulul general expedie o telegramă la Tokio:

„Ministrului afacerilor externe Sidehara. Cifrată. Secret. Sîntem informați că generalul-maior Tetekawa, aparținînd serviciului doi al Marelui Stat Major, a sosit incognito cu trenul la Mukden, în ziua de 18 septembrie, la orele treisprezece. Prezența generalului Tetekawa este păstrată în mare secret de către autoritățile militare. Conform unei informații demnă de toată încrederea — furnizată de domnul Kimura, directorul secției sud-manciuriene a Societății de cale ferată — un grup de muncitori a fost trimis pentru reparații imediat după distrugerea căii ferate. Dar autoritățile militare le-au interzis accesul în zona exploziei. Confruntînd datele de care dispunem, putem presupune că incidentul a fost pus la cale de către forțele armate. Colonelul Itagachi refuză să discute despre situația creată. Fără îndoială că atît el, cît și Doihara, sînt profund implicați în evenimentele din Manciuria".

Citind telegrama, ministrul Sidehara se înfurie la culme, indignat că asemenea întîmplări se produc fără

știrea sa. Telefonă la Marele Stat Major și își exprimă profunda-i nemulțumire. Șeful Marelui Stat Major își ceru scuze și îl asigură că va verifica personal tot ce s-a întîmplat. E vorba, probabil, de o neînțelegere fără însemnătate.

Ministrul telefonase ziua. Peste o oră, se transmitea la Mukden o telegramă cu conținut secret, semnată de către același șef al Marelui Stat Major: „Anumiți lucrători ai Misiunii diplomatice din Mukden — scria Satbo Hamba * — raportează la Tokio informații nefondate în legătură cu acțiunile armatei. Cercetați stăruitor proveniența unor asemenea știri și luați toate măsurile cuvenite, pentru a pune capăt definitiv unor astfel de acțiuni".

Aceasta însemna sentința de condamnare la moarte a ministrului Sidehara.

ITAGACHI ÎL INFORMEAZĂ PE SORGE...

Toamna tîrziu, cînd Max Klausen s-a întors la Șanhai, îl aștepta un mare necaz; nu se putea face legătura radio. El și Mișin se foiau zile întregi în atelier, serveau clienții și doar pe apucate se mai ocupau de emițător. Predecesorul său se dovedise un radiotelegrafist fără experiență, legătura cu Habarovskul era instabilă și rapoartele trebuiau expediate prin curier, fapt care complica mult activitatea grupului clandestin, crea un pericol în plus. Sorge era nervos și-l zorea să pună la punct emițătorul.

Max regreta că n-a reușit să aducă aparatul din Manciuria: cu acela n-ar fi avut nici o bătaie de cap! Dealtfel aceasta îi și fusese intenția. Dar înainte de plecare primise ordinul să lase emițătorul acolo. Careva lucra

* Denumire a Marelui Stat Major japonez

acum cu el, iar aici, Klausen era nevoit să construiască altul, cu mijloace rudimentare și în cele mai vitrege condiții.

Emițătorul trebuia construit din materialele care îi erau mai la îndemînă, dar și procurarea acestora implica primejdii ; era necesară o prudență deosebită. Pentru înlăturarea oricărei bănuieli posibile, Max montă manipulatorul pe o scîndură, una din cele folosite în gospodării pentru tocatul cărnii ; condensatorii îi alcătui din te miri ce, iar cutia o adaptă dintr-una de furnir, care mai păstra eticheta firmei engleze, exportatoare de ceai „Lipton". „Trăim ca în epoca de piatră !" bombănea nemulțumit Klausen. Mergeau pe rînd în oraș, să facă rost de materiale : cînd el, cînd Mișin. Konstantin era slab, avea obrajii supți și o culoare bolnăvicioasă a feții. Tuberculoza îl rodea de mult, dar, cît îi stătea în putere, ascundea această suferință și de ceilalți și de sine însuși. Era convins că se alesese cu această boală în urma unei răceli contractate încă în Transbaikal, în compania de transmisiuni, cînd, rănit fiind, zăcuse o zi și o noapte în plin ger ; își pierduse cunoștința și fusese adus cu un vapor japonez în China. Și-a revenit în spitalul din Tiantzin, departe de patrie. Mulți ani a suferit și a tras mîța de coadă. A trăit în insula Formosa, a fost salahor, hamal, negustor ambulant. Apoi a ajuns pe continent, blestemîndu-și soarta și ducînd dorul Rusiei. Un bun prieten, de asemenea emigrant, pe care Mișin îl cunoștea încă din Transbaikal, îi propusese de nenumărate ori să se întoarcă în țară. Să treacă granița într-o noapte și gata ! Ce le vor face ? La început îi vor trimite în lagăr, apoi îi vor elibera. Mișin nu se putuse hotărî la un asemenea gest. Totuși, prietenul său plecase.

Și iată, Mișin izbutise, în sfîrșit, să dea peste oameni de care se simțea legat sufletește. Acum licărise cu adevărat speranța întoarcerii acasă, la Tambov... Vor lucra,

își vor îndeplini misiunea și vor pleca în Rusia. Richard i-o promisese și își va respecta cuvîntul. Numai sănătatea să nu-i facă vreo festă !

Mișin vorbea bine chinezește și-i era mai ușor să caute piesele necesare pentru emițător. Scotoceau prin toate vechiturile atelierelor chinezești, căutau prin bazarul vechi, alcătuind și imaginînd cele mai năstrușnice combinații tehnice.

În cele din urmă, radioemițătorul a fost construit. După toate calculele, trebuiau să obțină o stație de emisie puternică, dar în timpul transmisiilor s-a dovedit contrariul, ea funcționa foarte prost. Klausen își bătea capul, căutînd noi și noi soluții, schimbă schema, dar semnalele abia dacă ajungeau la „Wiesbaden", adică la Vladivostok. Radiotelegrafistul sovietic nu le deslușea aproape deloc.

— Poate că e vorba de altceva, poate că antena ar trebui ridicată mai sus, sugeră Mișin, amărît de insuccesul lor.

Klausen se gîndise la același lucru. Locuia la primul etaj și emițătorul era instalat în coridor. Firește, cea mai bună soluție era să instaleze antena în pod. Dar acolo prea ar fi stat în văzul multora.

În aceeași casă — proprietate a bătrînilor soți Bordeng, danezi, sau poate suedezi — la etajul trei, un apartament era ocupat de finlandeza Valenius. Klausen se gîndi că poate Anna Valenius ar fi de acord să schimbe locuința cu a sa. El trebuia neapărat să se mute mai sus, cu întreaga-i aparatură.

Negocierile au durat mult, Max inventînd tot felul de pretexte, încercînd s-o convingă pe doamna Valenius în fel și chip ; ba o și invita la cinema sau la restaurant. Ce-i drept, Anna Valenius (infirmieră la spitalul unei societăți misionare engleze) începuse să-i placă și ca om și ca femeie.

Pînă la urmă, ea acceptă schimbul. Klausen avea acum un apartament cu două camere și — ceea ce era mai important — un pod ! Acolo a întins antena, mascată printre frînghiile de rufe. Și, deodată, ce bucurie ! Radio emițătorul începu să lucreze foarte bine.

Relațiile lui Max cu Anna Valenius n-au luat sfîrșit odată cu schimbul de locuință. Cum avea o clipă liberă, și-o petrecea cu ea. Dealtfel, sentimentele de simpatie erau reciproce. La un moment dat, Anna îi mărturisi lui Max că e rusoaică, siberiană, și că a ajuns în China împreună cu familia unui negustor bogat, care l-a urmat pe Kolceak. Ajunsă printre străini, Anna s-a căsătorit cu un fost ofițer finlandez, mult mai în vîrstă ca ea ; în ultima parte a vieții a decăzut în ultimul hal și a decedat din cauza beției. Așa se făcea că toată lumea o socotea finlandeză, iar ea nu nega.

Într-un rînd, cînd Richard se întîlni cu Klausen, acesta, stînjenit, întrebă :

— Richard, ce-ai zice dacă m-aș însura ?

Îi povesti apoi tot ce știa despre Anna Valenius. În condiții de ilegalitate, căsătoria unui membru al grupului nu era un lucru simplu. Sorge rămase pe gînduri.

— Știi ce ? Fă-mi și mie cunoștință cu Anna ! hotărî el.

S-au întîlnit în restaurantul „Astor", și-au petrecut seara în trei, au discutat, au dansat. Atît de feminină, inteligentă, veselă, cu un dezvoltat simț al umorului, Anna îi plăcu lui Richard. Dar el nu-și dădu consimțămîntul decît după îndelungi și minuțioase verificări. Apoi îi spuse radiotelegrafistului :

— Îți doresc fericire, Max ! Și vînt la pupa ! Despre munca ta, se înțelege nici o vorbă ! Îi spui, cel mult, că ești antifascist și îndeplinești o misiune importantă, legată de lupta Armatei Roșii chineze.

Anna urcă din nou la etajul trei, în apartamentul lui Max Klausen. Tînăra femeie era străină de viața politică,

dar cu timpul începu să-și ajute soțul, fără să ceară prea multe detalii, fără indiscreții. Dacă Max se ocupa de ceva anume, însemna că e firesc, necesar.

...În China, Richard Sorge avea un cerc de cunoștințe foarte utile, în care se includea și colonia albgardiștilor ruși, în frunte cu atamanul Semionov. Mișin îl introdusese în această societate.

Clubul emigranților — comandamentul lor general — se afla într-o clădire de subsol a unei cîrciumi, ce aparținea fostului căpitan Tkacenko. Din decor făcea parte și icoana aurită, înnegrită de fum, a sfîntului Nicolae ; alături, pe perete, se afla portretul țarului Nicolae al II-lea, iar sub el — două săbii încrucișate și între ele, panglica ordinului „Sf. Gheorghe". În încăperea astfel ornată, erau admiși doar „aleșii", ceilalți se adunau într-o sală mare, cu ferestre boltite. În mijlocul sălii, pe o estradă — un pian la care se acompania o femeie, trecută bine de prima tinerețe ; vechile romanțe erau repertoriul ei preferat. O ascultau triști, sprijinindu-și bărbiile în pumni, iar cînd se îmbătau, începeau să cînte vechiul imn imperial.

Uneori, în cîrciumă venea și cîntărețul Vertinski, un bărbat înalt, elegant, cu degetele încărcate de inele din aur, și răspîndind un miros de parfumuri scumpe. Era privit cu invidie, pentru că în comparație cu ceilalți emigranți ducea un trai îmbelșugat și avea faima celui mai la modă cîntăreț din Șanhai. Artistul comanda o friptură, consuma multă bere, votcă, vorbea tare, era plin de sine și rîdea hohotind prelung. Uneori, la rugăminți insistente, accepta să cînte gratuit.

Vertinski interpreta cîntece triste despre patria îndepărtată, despre timpurile trecute, despre plictisul pe care-l încerca în țările tropicale. Apoi, după ce le zgîndărea sufletele, pleca.

În cîrciuma lui Tkacenko, Alexander Johnson se bucura de un respect deosebit ; emigranții se străduiau să-i cap-

teze atenția, se plîngeau de neajunsurile lor și-i povesteau tot felul de bîrfe, se lăudau cu trecutul, îi propuneau să participe la afaceri în care nu era nevoie decît de un mic capital... Richard nu manifesta curiozitate, asculta distrat pălăvrăgeala emigranților. O făcea pe americanul petrecăreț, necioplit, căruia îi place să chefuiască, dar știe și socoteala banilor. Uneori, plătea consumația cuiva, alteori dădea cu împrumut sume mici, să nu pară mînă spartă. Aici, mister Johnson își manifesta anumite obiceiuri și ciudățenii, dar acestea erau privite cu îngăduință. În toiul unei dezlănțuiri de beție amară, în miez de noapte, cerea deodată, pianistei să-i cînte din Bach, asculta dus pe gînduri și stătea la pîndă să nu se producă cel mai mic zgomot. O dată, s-a năpustit asupra unui emigrant beat, care încercase să danseze pe melodia unui oratoriu solemn, îmbrîncindu-l afară pe mizerabilul pîngăritor. Cînd ultimele acorduri s-au stins, Richard s-a apropiat de pianistă, i-a sărutat mîna și a lăsat pe pian cîteva bancnote verzi : dolari. Toți au observat gestul, iar pianista, educată la un pension select de domnișoare, s-a înroșit de plăcere.

Toți vorbeau rușește, dar Richard nu s-a trădat nici măcar printr-un singur cuvînt că știe această limbă. Asculta indiferent discuțiile emigranților și aștepta cu răbdare...

Venea aici și atamanul Semionov, un om voinic, cu ceafa groasă și mustățile răsucite în sus ; avea o față de tip mongoloid și picioare strîmbe de cavalerist. Într-un rînd, s-a așezat la masa unde se afla Sorge. Îl însoțea baronul Suhanton, aghiotantul ultimului țar rus. Se vădea intenția lor de a-l atrage în discuție pe acest ziarist care-i interesa. Din cînd în cînd, baronul Suhanton arunca o vorbă-două în englezește, deși atamanul nu pricepea o boabă. Aici Richard era socotit ziarist american și el lăsa confuzia să plutească în largul ei.

Semionov începu să vorbească de Rusia, despre Transbaikal, unde luptase împotriva bolșevicilor în timpul războiului civil. Acum atamanul se adresase direct lui „mister Johnson", dar Sorge, fără a acorda vreo importanță spuselor lui Semionov, replică cu indiferență :

— Toate acestea țin de trecut, emigrația rusă a părăsit, probabil, de mult arena istoriei.

Afirmația ziaristului îl întărîtă pe ataman, care începu să-l contrazică : știe, oare, mister Johnson, că el, atamanul Semionov, ar fi trebuit să devină capul statului rus în Transbaikal și Primorie ?

— Dar n-ați devenit ! pară Sorge. Bolșevicii s-au dovedit mai puternici.

— Dar de ce ? De ce ? Atamanul fierbea. N-am fost susținut destul ! Englezii și americanii au părăsit primii Vladivostokul...

— Știți, interveni în discuție Suhanton, atamanul Grigori Mihailovici Semionov a fost susținut o vreme de către toate statele care luptau împotriva bolșevicilor. Totuși, cele mai bune legături le-a avut cu armata japoneză. Fostul comandant al Armatei din Kwangtung, generalul Tacibana, care comanda trupele de ocupație din Siberia, i-a oferit atamanului sprijinul său. Faptul a fost binecuvîntat de baronul Matsudaira în numele guvernului japonez. Ne-au promis bani, armament, echipament...

— Nu-i greu să faci promisiuni ! aruncă din nou Sorge cu indiferență, trecînd la alt subiect și subliniind, astfel, lipsa lui de interes față de problemele discutate.

La fel de întîmplător s-au mai întîlnit și în alte rînduri. Atamanul Semionov vorbea tot mai deschis. Îi învinuia pe americani că n-au dus intervenția pînă la finalul logic în Extremul Orient. După el, „finalul logic" trebuia să fie crearea unui nou stat în Primorie și Transbaikal, unde rolul principal era cuvenit „forțelor sănă-

toase ale emigrației rusești". Semionov îi lăuda pe japonezi, pomenind mereu despre întîlnirile sale cu aceștia, vorbea respectuos despre generalul Araki, cu care avea cinstea să întrețină relații prietenești pînă în momentul respectiv. Totodată, remarca cu precauție că n-ar fi rău să afle și cercurile americane interesate despre situația politică actuală. Fapt cert era că, la acea oră, el, atamanul Semionov, rămînea singurul candidat pentru funcția de șef al noului stat rus siberian și nu avea nimic împotrivă să intre, încă de pe acum, în relații de colaborare cu americanii. În viitor, cheltuielile făcute vor fi răscumpărate cu vîrf și îndesat, americanii nu vor rămîne în pierdere.

Treptat, în fața lui Richard Sorge se contură tabloul unui nou complot al emigranților albi, stimulat de generalul japonez Araki.

Atamanul Semionov dispunea de douăsprezece-cincisprezece mii de cavaleriști dislocați în nordul Chinei : cu binecuvîntarea tacită a lui Cian Tzo-lin și, mai tîrziu, a lui Cian Siue-lian. Rolul principal îl jucau însă japonezii. Ei furnizau armamentul și-i ofereau atamanului credit în bani. Dar cum acestuia nu-i ajungeau, Semionov căuta noi surse de unde să mai poată stoarce ceva. După cîte înțelesese Sorge, la Statul Major japonez se întocmise un plan, conform căruia, la momentul potrivit, armata lui Semionov urma să treacă granița sovietică, atacînd puternic în direcția Iakutsk ; apoi, din bazinul fluviului Lena, să lovească la sud, spre Baikal, interceptînd calea ferată siberiană. Atamanul avea să fie ajutat de către prințișorii mongoli și buriați, cu care reușise să stabilească legături și să pună la punct numeroase detalii ale luptei comune.

Discuția se purta la „Cartierul general", unde atîrna portretul țarului Nicolai al II-lea. Stăteau în jurul unei mese lungi, pe care era desfăcută o hartă militară a Trans-

baikalului sovietic. Atamanul era nemulţumit că generalul Araki tărăgănează îndeplinirea planului şi dă dovadă de zgîrcenie în investirea fondurilor necesare, fapt care crea impresia că cercurile militare japoneze şi-au pierdut interesul faţă de proiectul pus la cale de ele însele. Ca viitor comandant al campaniei din Siberia, Semionov înţelegea prea bine că propriile sale dispozitive vor fi cu totul insuficiente pentru lovitura decisivă împotriva bolşevicilor. El avea să facă începutul, urmînd ca armata japoneză să-i vină în ajutor cu întăriri. Ar fi fost de dorit — se înţelege de la sine — să mai fie angrenate şi alte forţe... Atamanul se străduia să atragă aceste forţe, avînd în vedere, în primul rînd, cercurile militare autorizate ale Statelor Unite. N-ar putea, oare, mister Johnson să exercite vreo influenţă în acest sens ?... Sorge nu încerca să spulbere iluziile interlocutorului în privinţa rolului pe care l-ar putea avea în convorbirile dintre Washington şi virtualul şef al viitorului „stat independent". Richard urmărea un ţel precis : să descopere resorturile cele mai intime care declanşaseră complotul pus la cale de emigranţii albi. Toate firele duceau la Tokio şi la Comandamentul Armatei japoneze din Kwangtung, dislocată în Manciuria.

Flirtul japonezilor cu atamanul Semionov s-a rupt brusc, în defavoarea acestuia, odată cu evenimentele de la Mukden. Deocamdată, atamanul reprezenta un pion de mică importanţă pentru militariştii japonezi.

Evenimentele petrecute la Mukden i-au pus în alertă pe ziariştii străini. Comunicatele erau contradictorii şi corespondenţii acreditaţi pe lîngă guvernul din Nankin dădură năvală spre nord, încercînd să ajungă cît mai repede la faţa locului. Sorge hotărî, de asemeni, să plece în aceeaşi direcţie.

Avionul decolă în zori. Richard şedea alături de Jean Gauthier, corespondentul agenţiei de presă franceze.

Acesta se afla în China de peste zece ani, cunoștea bine țara, situația politică, și se arăta foarte sceptic față de versiunea oficială care circula în legătură cu incidentul de la Mukden.

— Ce părere aveți despre această întîmplare ? întrebă Gauthier. Are loc explozia, mecanicul de locomotivă nici n-o bagă în seamă, sosește la Mukden după orar, iar în urma expresului, artileria grea deschide focul asupra cazărmilor chinezești. Prea e cusut totul cu ață albă !

— Nu mă pot pronunța, pînă ce nu ajung la fața locului, replică prudent Richard.

— De cît timp lucrați în China ?

— De un an și jumătate...

— Iar eu — de unsprezece ani !... Pentru mine totul e limpede !... Nu țineam să plec neapărat la Mukden, dar profesia noastră ne obligă să fim prezenți acolo unde se aud focuri de armă... Oricum, celălalt capăt al „fitilului Bickford“ nu trebuie căutat la Mukden, ci la Tokio.

Au prînzit la restaurantul aeroportului din Tzinan, unde francezul și-a comandat un meniu european. Sorge a preferat unul chinezesc.

Tot aici au înnoptat. A doua zi, imediat după aterizarea la Mukden, au pornit spre comandamentul japonez, unde au fost întîmpinați de colonelul Itagachi, reprezentantul generalului Honjio, comandantul Armatei din regiunea Kwangtung. Se purta foarte amabil, dar în același timp plin de sine ; ofițerul japonez își exprimă indignarea față de acțiunile diversioniștilor chinezi, străduindu-se, în fel și chip, să cîștige încrederea ziariștilor. Răspundea cu amabilitate la întrebări, promitea să prezinte dovezi categorice ale provocării chineze și arăta fragmentul unei șine de cale ferată, smulsă de explozie. Trecuseră doar trei zile de la explozie, dar fierul era atît de vechi și ruginit, de parcă ar fi zăcut un an printre gunoaie...

Colonelul le expuse versiunea japoneză : un locotenent, însoțit de șase soldați, patrula noaptea, de-a lungul căii ferate, la nord de Mukden. Deodată, în urma lor, soldații au auzit explozia, au fugit înapoi și i-au zărit pe atacanți. Erau cinci. Soldații au pornit în urmărirea agresorilor, dar au fost întîmpinați cu focuri de armă și mitralieră. Locotenentul apreciază că, la agresiunea împotriva patrulei japoneze, au participat cîteva sute de soldați chinezi... Soldații japonezi au intrat în luptă, au cerut întăriri și au atacat cazărmile chineze de unde se trăgea asupra lor.

Așezați în jurul mesei, cu blocnotes-urile deschise, corespondenții începură să pună întrebări. Conferința de presă era condusă de Itagachi. La început, ziariștii mai aflară o noutate uluitoare. Armata din regiunea Kwangtung desfășoară ocuparea întregii Manciurii, iar dinspre granița cu Coreea, trupele japoneze, aflate în această țară și comandante de generalul Haiasi, pătrund, de asemenea, pe teritoriul Manciuriei.

Francezul întrebă :

— Înseamnă, oare, că incidentul a provocat starea de război dintre Japonia și China ? După cîte sînt informat, continuă el, starea de război o declară împăratul. Dacă armata generalului Haiasi a trecut granița, pătrunzînd în Manciuria, trebuie să înțelegem că a existat un ordin al împăratului ?

— Nu, nu ! răspunse Itagachi pe un ton liniștitor. Considerăm evenimentele ca un incident local, fiind doar de competența Armatei din Kwangtung. Simple măsuri de ordine. Armata a preluat temporar puterea în Manciuria, tocmai pentru restabilirea ordinei. E o măsură temporară ! sublinie din nou Itagachi.

— Dar, spuneți-ne, vă rugăm, cum de au apărut atît de repede tunurile care au tras asupra cazărmilor chineze ? întrebă ziaristul englez, care stătea la masă în fața lui Sorge.

— Tunurile sînt făcut în acest scop, ca să tragă, evită răspunsul direct colonelul Itagachi.

— Încă o întrebare ! se auzi glasul unui alt corespondent. Cît de mari sînt pierderile părții chineze în urma acestui incident ?

— În zona Marilor Cazărmi din Nord noi am adunat aproape patru sute de militari chinezi morți. I-am îngropat cu toată cinstea și am oficiat tedeumuri pentru sufletele soldaților chinezi și japonezi căzuți în luptă. Așa ne poruncește legea Busido. Nu facem deosebiri între sufletele soldaților japonezi și chinezi ! În fața celui de sus, toți sînt egali !

— Dar pierderile japoneze ?

— Pierderile sînt legate de vitejia soldaților... Cu cît vitejia e mai mare, cu atît pierderile sînt mai mici. Doi soldați japonezi au căzut eroic...

Era limpede că incidentul de la Mukden fusese o provocare a japonezilor. Totul demonstra acest fapt, inclusiv corelația de pierderi ; mai cu seamă că cei doi soldați japonezi fuseseră uciși de focul propriei lor artilerii : pătrunseseră în cazărmile chineze, în timp ce artileria mai trăgea asupra acestora. Dar colonelul nu abandonă încercarea de a-i convinge pe ziariști.

— Domnilor, ca să vă scutim de un drum la morgă, am adus la comandament cadavrele unor soldați chinezi, doi genieți diversioniști. Vă puteți convinge.

În cameră fură aduse pe tărgi două cadavre. Sanitarii japonezi, îmbrăcați în halate albe, dădură la o parte cearceafurile și ziariștii îi priviră în tăcere pe cei uciși. Unul din soldați avea fața zdrobită, un ochi era acoperit cu sînge închegat. Tăcerea fu întreruptă de aceeași voce calmă a corespondentului englez. Vorbea privind într-o parte, de parcă nu s-ar fi adresat nimănui.

— După cîte mă pricep eu, în fața noastră se află doi infanteriști chinezi. Genieții chinezi poartă altă uniformă...

— Scoateți cadavrele ! ordonă Itagachi.

A doua zi, îi invită din nou pe corespondenții de presă și le arătă aceleași cadavre, de această dată îmbrăcate în uniforma geniștilor chinezi. Unul din ele avea aceeași față zdrobită și ochiul acoperit cu sînge.

Itagachi li se adresă ziariștilor :

— Domnilor, vă puteți convinge singuri de pașnicele noastre intenții. În oraș a fost restabilită ordinea. Temporar, conducerea autorităților locale a fost încredințată colonelului Doihara. Îndată ce condițiile vor deveni prielnice, conducerea orașului o va prelua din nou un reprezentant chinez.

Corespondenții străini nu aveau de unde ști ce se petrecuse în ajun, în aceeași clădire a Comandamentului japonez. Itagachi îl chemase pe guvernatorul provinciei, Tzian Si-i, și îi ordonase :

— Începînd de azi, vei fi primarul orașului Mukden și va trebui să colaborezi cu autoritățile japoneze !

La refuzul acestuia, colonelul continuă :

— În acest caz, gîndește-te ce-ți convine mai bine... La carceră, cu regim sever ! ordonă el soldaților care îl aduseseră pe guvernator la comandament.

Gardianul îi ordonă arestatului să îngenuncheze și îl lovi cu piciorul în bărbie.

Planul incidentului de la Mukden, stabilit în cele mai mici amănunte, dădea greș în acest punct, din cauza încăpățînării guvernatorului chinez, fapt care declanșă furia lui Doihara. Avea treburi urgente pînă peste cap și, poftim de vezi, acum trebuia să facă și pe primarul orașului !

După o lună, însă, îndărătnicia lui Tzian Si-i avea să fie înfrîntă : ajunsese la concluzia că e preferabil să fii primar, decît un deținut înfometat și chinuit de mizeria închisorii.

...Ziariștii străini au mai rămas la Mukden cîteva zile, au vizitat orașul. Colonelul Itagachi părea că ar fi în stare

să se transforme și într-un covor pe care să-l aștearnă sub picioarele lor, numai să le fie pe plac, să le satisfacă dorințele și curiozitatea. Un fapt l-a tăinuit, însă, cu străşnicie în toată această vreme : prezența generalului Tetekawa, sosit în misiune secretă și stabilit în același hotel în care locuiau corespondenții străini. Dar, spre deosebire de aceștia, Tetekawa se instalase la alt etaj, într-un apartament special, având pereții blindați cu plăci din oțel — măsură de apărare împotriva oricărei eventualități.

În timpul șederii la Mukden, Richard s-a convins definitiv că evenimentele din Manciuria au o strînsă legătură cu intențiile față de Rusia. Confruntînd diferitele întîmplări, fraze, atitudini și asociindu-le cu o serie de fapte anterioare, el a ajuns la o concluzie de esență : agresiunea militarilor japonezi se apropia tot mai mult de granițele Uniunii Sovietice. Agentul de informații trebuia, așadar, să-i prevină pe-ai săi, atrăgîndu-le atenția asupra primejdiei care lua proporții.

La Șanhai, Richard se grăbi să se întîlnească cu prietenul său Ozaki. Acesta locuia în cartierul japonez al orașului, împreună cu soția și fetița lor, care abia începuse să pronunțe primele cuvinte. Sorge cunoștea emoționanta poveste de dragoste a celor doi. Aiko, o femeie delicată și grațioasă, fusese căsătorită cu fratele mai mare al lui Hozumi, Honami. Pe-atunci, mai locuiau în Taiwan, împreună cu întreaga familie, care se trăgea dintr-o îndepărtată spiță a străvechiului și cunoscutului neam Takugawa. Capul familiei, Hidetaro Ozaki, mai păstra anumite privilegii ale neamului : avea sabie și nume de familie. Lucra ca redactor al unui ziar din Taiwan și îmbina vederile-i liberale cu respectul față de unele vechi obiceiuri. Fiul cel mare, Honami, era o ființă aspră, severă, aproape despotică, cu predispoziții politice reacționare.

În colonia japoneză din Taiwan, predominau oameni cruzi, brutali, nemiloși. Hozumi simțea o adevărată compasiune față de sărăcia și lipsa de drepturi a taiwanezilor, fapt care-l lăsa cu totul indiferent pe fratele său. De aici au început primele neînțelegeri între Honami și Aiko. Curînd, Hozumi plecă să învețe la Universitatea din Tokio. Venea acasă doar în vacanțe. Între frați se încingeau discuții în contradictoriu și Aiko — de obicei tăcută și rezervată — susținea, nu rareori, părerile mezinului. Ruptura între Aiko și soțul ei s-a produs cînd Honami s-a înrolat voluntar în armata expediționară japoneză ce staționa în China. Aiko, îndrăgostită de Hozumi, a plecat cu el pe ascuns la Osaka, unde acesta își găsise un post de redactor. Aiko lucra ca vînzătoare într-o librărie. Ulterior, căsătoria lor a atras blestemele familiei. În aceste condiții, au părăsit Japonia. La Șanhai nu-i cunoștea nimeni.

— Dragostea noastră e ca o stea căzătoare — încheiase Ozaki istorisirea vieții lui cu Aiko. Veșnic zburăm pe undeva, spre eternitate, și căderea îți taie răsuflarea... Dar cum să deosebești, în univers, căderea stelelor de zborul lor ?

Hozumi Ozaki, omul cu înfățișare de soldat, avea o imaginație bogată și suflet sensibil de poet.

De obicei, Richard se întîlnea cu Hozumi în locuri dinainte stabilite — pentru a evita legătura prin poștă sau prin telefon — după care, fie că porneau cu mașina lui Sorge în oraș, la plimbare, timp în care Hozumi îi povestea noutăți, fie că se opreau într-un restaurant. De preferință, se îndreptau însă spre locuința Agnessei Smedley, ceea ce făcură și de această dată. În timp ce ea le pregătea cina, Richard îi împărtăși lui Hozumi impresiile din călătoria la Mukden, exprimîndu-și părerea că incidentul declanșat confirmă existența unui plan de agresiune japoneză, expus, dealtfel, în memorandumul lui Tanaka.

Cum cei doi începură să se contrazică, o chemară în ajutor pe Smedley.

— Ai, cumva, revista „Criticul chinez" care publică memorandumul lui Tanaka ? Dă-ne, te rog, acest număr ! i se adresă Richard.

Agness se apropie de rafturile bibliotecii, căută revista și i-o întinse lui Sorge, care o frunzări febril și începu să citească :

— „Pentru a putea cuceri China, mai întîi trebuie să cucerim Manciuria și Mongolia. Pentru a cuceri lumea, mai întîi trebuie să cucerim China... Succesul acestui plan are o colosală importanță pentru existența imperiului nostru japonez" — Iată, așadar, ce declară militaristul Hiyti Tanaka, conchise Sorge. Ce credeai ? Că e doar o poveste ? Nu ! Totul se desfășoară după acest plan. Să-ți mai citesc un pasaj din memorandum : „Expansiunea noastră, într-un viitor apropiat, spre regiunea Manciuriei nordice, va duce la un inevitabil conflict cu Rusia Roșie..." O spune același Tanaka. Și, iată, armata japoneză se află deja în Manciuria de nord ; următorul pas va fi, deci, conflictul cu Rusia.

— Dar e îngrozitor ! exclamă Ozaki. Faptul reprezintă o catastrofă și pentru Japonia ! Nu-mi vine să cred !

Cît dură cina, continuară să vorbească despre cele văzute de Sorge la Mukden.

În timp ce-l conducea pe Hozumi spre casă, Richard reluă discuția în legătură cu ceea ce-l frămînta atît.

— Ozaki-san, spune-mi, te rog, care dintre persoanele de nădejde ar putea pleca în Manciuria ? Trebuie să știm tot ce se petrece acolo.

— La asta mă gîndeam și eu. Am în vedere un om. Dacă va fi de acord, îl aduc cu mine data viitoare.

Și-ntr-adevăr, la următoarea întîlnire, Ozaki veni însoțit de un japonez necunoscut lui Sorge. Hozumi îl pre-

zentă : Kawai Teikiti, corespondent al revistei „Noutățile Șanhaiului", săptămînal ilustrat, care apărea la Șanhai în limba japoneză.

Kawai părea foarte tînăr, deși depășise de mult treizeci de ani. Trăia la Șanhai de cîțiva ani și făcea parte dintr-o grupare antimilitaristă. Ozaki se oprise deîndată asupra sa, cînd venise vorba să plece un om de nădejde în Manciuria.

Acum ședeau împreună într-un restaurant din sectorul francez. La bar, clienții erau serviți de patronul restaurantului, un european de statură atletică : nimeni altul decît Kleaze. Dintre cei trei clienți, îl cunoștea doar Sorge, care, însă, nu trăda nici prin cel mai mic gest acest lucru.

Kawai spuse :

— Sînt de acord să plec, dar numai pentru cîteva luni. Revista noastră va fi interesată să fac o asemenea deplasare. E convenabil din toate punctele de vedere.

Amănuntele fură discutate în mașină. Sorge conducea, iar cei doi ședeau pe bancheta din spate. În oglinda retrovizoare, Richard le vedea fețele.

— La Mukden, corespondentul ziarului „Asahi" din Tokio, Takeuci, este un foarte bun prieten de-al meu, spuse Ozaki. E în relații cordiale, aș spune chiar prietenești, cu colonelul Itagachi, numit acum șef de Stat Major al Armatei din Kwangtung. Îl cunosc și eu puțin pe acest colonel, e unul din conducătorii activi ai asociației ofițerești „Sakurakai", din care fac parte adepții celor mai radicale acțiuni în Manciuria.

Sorge îl asculta cu cea mai mare atenție pe Ozaki. Din nou numele lui Itagachi ! Din nou Doihara ! Ambii apăreau ca niște umbre sinistre în mintea sa. Multe știu acești oameni care țin în mîini firele comploturilor militare ! A lupta împotriva lor, înseamnă a demasca planu-

rile agresive ale clicii militariste japoneze. Iată în ce consta misiunea lui ! Și, totuși, Richard considera că se află într-o situație avantajată față de cei doi militari ; e drept, încă nu cunoștea dedesubturile celor uneltite de ei, dar îi ținea sub observație, pe cîtă vreme Itagachi și Doihara nu știau, și va trebui ca niciodată să nu știe despre existența lui...

Hozumi Ozaki propuse un plan bun : din timp în timp, Kawai se va întîlni cu Takeuci și va obține informații despre situația Armatei din Kwangtung, despre starea de spirit, despre intențiile Comandamentului. Întîlnirile dintre doi corespondenți de presă japoneză nu vor provoca bănuială. Firește, Takeuci va continua să mențină bunele relații cu colonelul Itagachi, străduindu-se să-i cîștige deplina încredere.

Informațiile din Mukden vor fi trimise de către Kawai la o adresă particulară ; Ozaki avea în vedere un funcționar de la calea ferată, om de încredere.

Sorge își dădu consimțămîntul, aducînd completări :

— Odată cu informațiile trimise funcționarului de la calea ferată, Kawai Teikiti va expedia altcuiva o ilustrată oarecare cu salutări sau felicitări, n-are importanță. Va fi semnalul că știrile au plecat din Mukden. Nu-i indicat ca Ozaki să meargă la adresa respectivă pentru a prelua plicul, această misiune trebuie încredințată altui om.

Kawai a plecat pe la sfîrșitul lui octombrie. Trecuseră doar cîteva săptămîni de la izbucnirea incidentului. Agresiunea armatei japoneze lua proporții. La 8 octombrie, aviația aruncase bombe peste Tzincijou, curînd Harbinul fu ocupat, unități ale Armatei din Kwangtung pătrundeau tot mai adînc spre nord. Ziarele erau înțesate de știri privind acțiunile militare din Manciuria. Între timp, Richard Sorge începu să primească informații exacte din Mukden, informații provenind direct de la sursă: șeful de Stat Ma-

jor al Armatei din Kwangtung, colonelul Itagachi; în cercurile militare acesta fusese poreclit „fitilul Bickford" al evenimentelor din Manciuria.

E de înțeles că Sorge nu putea cunoaște tot ce se petrecea între zidurile Statului Major, ce se ascunde în seifuri, acele documente purtînd inscripția: Kio Ku mitu!" — „Strict secret! În caz de pericol, se arde!" El se folosea doar de știri disparate, fragmentare. Dar și cercetătorii în paleontologie reconstituie forma unor animale preistorice, felul lor de viață, din diferite fragmente de oase ale scheletului, scoase la iveală din străfundul pămîntului. Descoperirea mai multor detalii duce la reconstituirea întregului. Astfel lucra și Richard Sorge.

RĂPIREA ÎMPĂRATULUI

Ședința Consiliului secret avea loc în aripa dreaptă a palatului imperial. Participa și Hirohito, fapt ce imprima ședinței o semnificație deosebită.

Al o sută douăzeci și patrulea împărat al Japoniei ședea într-un jilț, ca împietrit, nemișcat, participînd doar cu prezența-i fizică. Nu lua parte la discuții. În fața lui, de-a lungul pereților, în jurul a două mese lungi, ședeau membrii Consiliului secret, douăzeci și cinci de bărbați. Fiecare dintre ei avea înaltul rang de curte — șinin. În cadrul guvernului, asemenea rang nu se acorda decît primului ministru.

Aproape de împărat luase loc prințul Saionji, un bătrîn scheletic, în vîrstă de optzeci de ani, ultimul membru al dinastiei Henro, consilier al palatului, confirmat în acest post încă la sfîrșitul veacului trecut. De zeci și zeci de ani el trăgea sforile curții imperiale. Schimba primi miniștri,

numea miniștri, avea puteri nelimitate. Dar, de la o vreme, era cam ignorat și îndepărtat de la conducere, fapt care-l revolta și-l îndîrjea.

Lîngă prinț se afla ministrul de război Minami, singurul dintre cei prezenți care nu făcea parte din Consiliul secret. Luînd cuvîntul pentru a expune situația din Manciuria, ministrul de război era evident emoționat. Oricum, se petrecuse un eveniment fără precedent în toată istoria Japoniei. Încălcînd prerogativele împăratului, forțele militare dispuseseră cu de la sine putere deplasarea armatei din Coreea în Manciuria. În orice fel ai fi luat-o, aceasta însemna începutul unui război, declarat fără știrea împăratului. Înainte să aibă loc ședința Consiliului secret, la Marele Stat Major se chibzuise asupra unei căi de ieșire din această complicată situație. Hotărîseră să ceară aprobarea Consiliului secret pentru alocarea unor cheltuieli neprevăzute în buget, solicitate acum de dislocarea forțelor militare. Dacă fondurile suplimentare aveau să fie aprobate de către Consiliul secret, aceasta va însemna, implicit, o recunoaștere a justeții acțiunilor lui Satbo Hamba.

După ce-i cuprinse cu privirea pe cei de față — aici avea și adepți și adversari — Minami făcu o introducere, amintind că s-a născut în primii ani ai erei Meiji, după care trecu în revistă deosebitele-i merite dovedite de-a lungul unor acțiuni militare — de pildă în Coreea, în Manciuria, în Siberia. Încheie acest capitol cu următoarea subliniere : În întreaga-mi viață, mi-am dorit ca Asia răsăriteană să înflorească și să prospere sub aripa protectoare a Japoniei.

Ministrul de război expuse apoi evenimentele din Manciuria, arătînd că situația critică ce se crease acolo necesita neîntîrziat o intervenție hotărîtă. Minami ceru aprobarea fondurilor necesare pentru dislocarea armatei din

Coreea și transportul ei în Manciuria, în vederea întăririi Armatei din Kwangtung. Bătrînul prinț Saionji întrebă :

— Știe, oare, generalul că în era dinastiei Meiji, în care ne amintea că s-a născut, nu s-a pomenit începerea vreunui război fără rescriptul împăratului ? Știe, oare, generalul că trecerea armatei japoneze peste rîul de graniță Ialu înseamnă pătrunderea pe teritoriul unei alte țări ? Adică război ? De ce, oare, în aceeași zi a nefastelor acțiuni, flota imperială a părăsit baza din Port-Arthur, concentrîndu-se în Iukou, portul cel mai apropiat de Mukden — deasemeni, fără ordinul împăratului ? Aceste fapte îmi sînt de neînțeles și aș vrea să aud răspunsul ministrului de război, pentru a-mi forma o părere personală..

— Într-adevăr, evenimentele s-au petrecut întocmai cum le-a înfățișat prințul Saionji răspunse Minami, dar interesele de apărare ale imperiului sînt mai presus de unele motivații formale și considerații privind abuzul de putere. Vă cerem respectuos iertare și vă rugăm să aprobați cheltuielile suplimentare în bugetul Ministerului de război.

Cînd întrebările fură epuizate, președintele Consiliului secret se adresă lui Minami.

— Minami-san, dacă aveți treburi ce nu suferă amînare, puteți părăsi liniștit ședința Consiliului secret.

Minami nu avea nici un fel de treburi ce nu sufereau amînare, dar știa că există o lege imuabilă : hotărîrile se iau numai în prezența membrilor Consiliului secret.

În sală rămaseră numai aceștia. După un paravan, Kido, secretarul-șef al păstrătorului de sigiliu privat scria procesul verbal. Omniprezentul și prosperul Kido, slujitor al Curții din tată în fiu. În ambițiile sale, el visa să ajungă, cu vremea, primul consilier al împăratului. Urmărindu-și cu tenacitate planul, izbutise, de pe acum, să fie o influentă persoană la curte. Una din trăsăturile sale caracte-

ristice era faptul că nu-i privea niciodată în ochi pe cei cu care vorbea. Socotind că ochii sînt oglinda sufletului, marchizul Kido dorea ca nimeni să nu privească în această oglindă și să-i citească gîndurile. Purta ochelari fără ramă și strălucirea rece a lentilelor dădea ochilor o expresie tăioasă, pătrunzătoare. Părea că urechile strîns lipite de cap ascultă fără răgaz tot ce se petrece la Curtea împăratului. Fire ascunsă, marchizul Kido își încredința gîndurile doar unui jurnal de zi, ceea ce, conform testamentului, avea să fie dat publicității la o jumătate de secol după moartea sa. Dar nici în paginile jurnalului nu risca să scrie totul.

Împărtășea punctele de vedere ale militariștilor, dar șiretenia sa de vulpe vicleană îl oprea să recunoască deschis acest lucru. În viață se conducea după principiul că, în orice problemă, în orice acțiune și atitudine, important e să ții seama nu de justețe și spiritul de dreptate, ci de gravitatea riscului. Astfel, Kido nu risca în momentul cînd intuia cea mai infimă primejdie. Nu întîmplător atentatul împotriva lui Hamaguci avusese loc la două săptămîni după ce marchizul Kido și-a luat în primire postul de secretar șef al păstrătorului de sigiliu privat. Cînd i s-a adus la cunoștință crima, un fel de zîmbet i se schiță pe buzele subțiri, apoi își duse mîna la gură, mîngîindu-și mustața tunsă scurt.

Acum ședea după paravan și înregistra în procesul verbal tot ce se petrecea la ședința Consiliului secret.

În încheierea discuțiilor, președintele întrebă :

— Mai doresc membrii Consiliului să-și expună vreo părere ?

În sală se lăsă o tăcere adîncă.

— În acest caz, rog să se ridice în picioare cei care sînt pentru suplimentarea unor cheltuieli, în legătură cu deplasarea armatei din Coreea ! spuse președintele.

Se ridicară toți. Chiar și prințul Saionji, ce-i drept, după cîteva clipe de ezitare ; n-avea încotro, se supunea, dorind să nu fisureze unitatea.

E posibil ca hotărîrea Consiliului secret să fi fost influențată de ultimele evenimente din Japonia — descoperirea unui complot urzit de tinerii ofițeri uniți în Asociația secretă „Vișinul înflorit". În octombrie, cu puțin timp înaintea amintitei ședințe, ministrul Curții, contele Matsudaira aflase despre acest complot și-l înștiințase pe împărat prin intermediul păstrătorului de sigiliu privat.

În frunte cu Hasimoto, grupul tinerilor ofițeri pregătea răsturnarea guvernului și numirea generalului Araki în funcția de prim-ministru. Printr-un ordin al Marelui Stat Major, acesta fusese mutat la Tokio, probabil pentru a se afla mai la îndemînă. Existau arhisuficiente dovezi în legătură cu pregătirea complotului. Hasimoto își stabilise „cartierul general" la hotelul „Ancora de aur", unde ofițerii chefuiau cu prostituatele și se considerau eroi ai evenimentelor în perspectivă. Se pregăteau să-l asasineze pe primul ministru Wakatsuki și pe ministrul afacerilor externe Sidehara, să declanșeze dezordini la Tokio și să declare instituirea stării de război.

Fără îndoială că în spatele complotiștilor se aflau Tetekawa, de la Marele Stat Major, Itagachi și, probabil, personalități mai suspuse. Unul din țelurile propuse era înlăturarea tuturor celor care nu susțineau politica militariștilor din Manciuria. Această zonă atît de necesară intereselor de apărare ale Japoniei, după cum susțineau extremiștii, trebuia separată de restul Chinei și transformată într-un stat monarhic, mai ales că aveau în vedere și un monarh potrivit, ultimul împărat chinez din dinastia Tzin, care trăia de prea multă vreme fără ocupație la Tiantzin.

Ministrul de interne aflase că generalul Honjo, comandantul Armatei din Kwangtung, îl trimisese la Tokio pe colonelul Itagachi : trebuia să obțină consimțămîntul lui Araki în vederea preluării conducerii guvernului.

În eventualitatea unui refuz al Consiliului de Miniștri de a colabora cu militarii, se zvonea că Armata din Kwangtung își va declara independența sa politică.

Lucrurile luau o întorsătură gravă. Nu era joacă să intri în conflict cu armata ! In consecință, s-a hotărît să fie sacrificat doar Hasimoto : l-au arestat pe timp de douăzeci și cinci de zile, apoi l-au transferat de la Marele Stat Major într-un regiment de infanterie.

În jurnalul său, Kido nota că a adus la cunoștință șefului său informația conform căreia complotul din Manciuria a fost pus la cale de către cercurile militare. El formula opinia că atitudinea militariștilor față de problema Manciuriei este atît de îndîrjită, încît e de prevăzut că ea se va detașa net de poziția și ordinele puterii centrale. „Înaintarea spre nord — scrie Kido — nu-mi provoacă atît amărăciune, cît un sentiment de nesiguranță privind succesul acestei politici".

Ocuparea Manciuriei lua amploare, armatele japoneze puseseră stăpînire pe Harbin, erau aproape de malurile Amurului, la granița sovietică. China s-a adresat Ligii Națiunilor, protestînd împotriva agresiunii japoneze și, astfel, în Manciuria se deplasă o comisie internațională, condusă de lordul Lytton, pentru a studia situația. În aceste condiții, premierul Wakatsuki și-a exprimat părerea că, măcar vremelnic, ar trebui oprită înaintarea trupelor japoneze în Manciuria. Consecința acestei opinii : numai după cîteva zile, încercare de atentat la viața lui Wakatsuki. Wakatsuki a scăpat cu viață ; dar speriat de teroriști, a demisionat.

În Manciuria, evenimentele își urmau cursul. În limbaj militar aceasta putea suna astfel : operațiile se desfășoară conform planului stabilit... Era o realitate.

Eliberat acum de împovărătoarele treburi ce-l solicitau ca primar al orașului, colonelul Doihara plecă la Tiantzin, pentru a îndeplini o delicată însărcinare încredințată de Itagachi. Mai întîi avusese grijă să expedieze în acest oraș o cantitate de arme, ascunse sub saci cu opium.

Viitorul stat, „creat" deocamdată în birourile Statului Major al Armatei din Kwangtung avea urgentă nevoie de un împărat ! Teritoriul răpit Chinei trebuia dat ex-împăratului Pu-i. Colonelul Doihara pornea spre Tiantzin, pentru a-l convinge de necesitatea prezenței sale la Mukden. Dacă nu va înțelege de vorbă bună, Pu-i trebuia răpit.

Încercările anterioare ale primului emisar japonez, comandantul garnizoanei japoneze din Tiantzin, maiorul Kassia, dăduseră greș. Maiorul procedase grosolan, fără tact, neîndemînatic. Perspectiva unui eventual eșec al planurilor țesute în vederea aducerii pe lume a unei noi monarhii îl făcea pe Doihara să fiarbă de mînie.

Maiorul Kassia s-a prezentat la reședința fostului împărat chinez și încercase să-l sperie : la Tiantzin, Înălțimea Sa e pîndită de primejdii, în oraș vor izbucni dezordini, gloata este foarte agitată și nu se știe spre ce poate evolua această stare de spirit. Vor fi tîlhării, omoruri, pîrjoluri... Ar fi mai înțelept ca Înălțimea Sa să părăsească orașul, să plece, poate la Port-Arthur sau la Dairen. Acolo, sub scutul armatei japoneze, va fi ferit de pericole.

Timid din fire, ex-împăratul Pu-i bănui că ceva e în neregulă ; nu cumva acest maior japonez necioplit îl atrage într-o capcană ? Pu-i îi răspunse că nu dorește să-și părăsească reședința. Aici se află soția sa, servitorii... La urma urmei, unde să-și care averea ? Ori poate s-o lase

de izbeliște ? Nu, nu, el nu dorea să-și abandoneze cuibul.

— Cine sînt consilierii împăratului ? întrebă Doihara. Cît ne-ar putea costa ei ?

Colonelul era sigur că în China totul se vinde și se cumpără, problema fiind doar prețul. Dar nu primi răspuns la această întrebare. Țîșni din fotoliu și începu să se plimbe nervos prin cameră.

Trebuie acționat ! Trebuie acționat mai cu seamă prin intermediul oamenilor care-l înconjoară pe Henry Pu-i : prin împărăteasa—mamă, prin soția lui, prin slujitori, chiar și prin paznicul ce stă în poartă... Nu-i decît o misiune pe care ar rezolva-o și un școlar începător !

Doihara ordonă investigații minuțioase. Vroia să afle tot ce se putea în legătură cu candidatul la tron : care-i era anturajul, ce trăsături de caracter îl deosebeau, ce preferințe și slăbiciuni avea. Cîteva zile după sosirea la Tiantzin, își și făcuse un plan de acțiune. Se bizuia în special pe două persoane : împărăteasa-mamă și devotatul administrator al palatului, Cen Siao.

Anunțîndu-și cu o zi înainte vizita la ex-împărat, colonelul se prezentă în uniformă de paradă, purtînd pe piept toate ordinele și medaliile pe care le avea. În ciuda tonului său respectuos și a străduinței de care Doihara dădea dovadă, discuția nu se prea închega la început. Pu-i răspundea absent, monosilabic. Atunci Doihara trecu la atac :

— În numele Armatei din Kwangtung, mă simt dator să vă cer scuze pentru necugetatele cuvinte ale maiorului Kassia. Fără îndoială, el a exagerat în înfățișarea primejdiei care o așteaptă pe Majestatea Voastră aici, la Tiantzin.

— Credeți ? se învioră Pu-i.

— Sînt convins. Să nu uităm, însă, că o persoană provenind dintr-un arbore genealogic atît de ales e supusă oricînd unui anumit risc. Cu atît mai mult Majestatea Voastră, cel așteptat de tronul statului manciurian, tron moștenit de la strămoși atît de strălucițI ! Dar vă asigur că noi vom face tot ce se poate pentru a vă asigura securitatea.

— Credeți că acolo sînt așteptat ?

Doihara observă cum ochii interlocutorului se aprinseră și numaidecît își recăpătară culoarea ștearsă.

— Nu există nici cea mai mică îndoială ! exclamă Doihara. Poporul vă așteaptă și Japonia salută, în persoana Majestății Voastre, pe monarhul viitorului stat prieten. Urcarea la tron a Majestății Voastre beneficiază acum de un moment foarte prielnic. Nu trebuie să vă scape.

Discuția dintre cei doi se opri asupra istoriei și Doihara își etală cunoștințele în materie. Apropiindu-se de momentul actual, el spuse :

— Iubesc țara dumneavoastră și mă îndurerează împrejurările care v-au frustrat de drepturile la tron. Acum trebuie să deveniți împărat al statului manciurian, independent de China !

— Lucrurile sînt complicate ! încercă să protesteze Pu-i.

Însă Doihara își dădu seama că vorbele lui au nimerit la țintă și continuă să insiste, să alimenteze dorința de mărire a ex-împăratului, promițîndu-i, totodată, că se va ocupa personal de securitatea sa.

La plecare, cînd administratorul palatului îl conduse pe colonel, acesta îi solicită o întîlnire, invocînd ca pretext securitatea tînărului împărat.

— Cu cît mai departe de palat, cu atît mai bine, domnule colonel, îi răspunse Cen Siao.

Spre seară, cînd se întunecase de-a binelea, Doihara opri mașina într-un loc ferit. Numaidecît, își făcu apariția

administratorul palatului, care luă loc lîngă Doihara și plecară la Comandamentul japonez, aflat în apropierea palatului. De această dată Doihara abordă alt ton.

— Dumneavoastră n-o să vă ascund situația primejdioasă în care se află împăratul. Știu cît îi sînteți de devotat și, tocmai de aceea, am să vă spun adevărul. La Tiantzin își desfășoară activitatea o grupare secretă, „Fier și sînge", care se opune urcării pe tron a împăratului și are să se folosească de dezordini pentru a-l ucide. Trebuie făcut tot posibilul, pentru a-l determina să se mute, măcar temporar, la consulatul japonez. Acolo va fi în siguranță.

— Henry Pu-i nu va fi de acord. Îi va fi greu să ia o astfel de hotărîre, replică Cen Siao.

— Trebuie să-l convingeți ! Îi sînteți cel mai credincios consilier. După cîte știu, i-ați fost și educator. Din copilărie e apropiat de dumneavoastră. Dacă vă urmează sfatul, îl așteaptă tronul înaintașilor și nu consider că și-ar putea alege un prim-ministru mai bun ca dumneavoastră. Gîndiți-vă bine, noi sîntem gata să vă ajutăm.

Se înțelege că, din prima discuție, Doihara nu l-a putut convinge pe Cen Siao. Dar începutul era făcut. Cine n-ar renunța la uniforma de slujitor, pentru haina de prim-ministru ?

Colonelul continua să acționeze. Organiză o răzmeriță, pentru ca cele afirmate de el să apară cît mai veridice. Dar iată că reporterul unui ziar chinezesc era cît pe-aci să-i dea planul peste cap. În numărul din 2 noiembrie al ziarului „Își bao", din Tiantzin, apăru o știre senzațională :

„Noul primar al Mukdenului, șef al Misiunii militare japoneze, colonelul Doihara a sosit în secret la Tiantzin. El pune la cale răpirea fostului împărat chinez Henry Pu-i, care — după cum se știe — trăiește la Tiantzin".

Doihara îl chemă pe agentul său din oraș și scrîșnind din dinți, cu fălcile strînse, îi arătă ziarul.

— Ce înseamnă asta ? Cine a îndrăznit ?

— Nu-mi dau seama, vom cerceta...

— Cercetați, găsiți și... — Doihara spintecă aerul cu mîna de parcă ar fi tăiat capul cuiva — și... lichidați !

Doihara nu era dintre cei care se dau bătuți, niciodată nu se oprea la jumătatea drumului.

Curînd, în diferite puncte ale orașului, izbucniră răzmeriţe, aveau loc jafuri, încăierări între beţivi. Cu toată intervenţia poliţiei, tulburările continuau. Din cînd în cînd, se auzeau și focuri de armă, undeva exploda o grenadă, însă nimeni nu-și putea da seama ce se petrece. În jurul palatului lui Pu-i circulau indivizi suspecți.

Doihara nu era mulțumit de desfășurarea evenimentelor care, după părerea sa, evoluau încet și la întîmplare. El avea nevoie de răzmeriţe adevărate, cu gloata în stradă, cu susținute focuri de armă, cu jafuri serioase și cît mai multe crime.

În consecință, îl chemă iarăși pe agent și-i dădu noi ordine.

Deși ex-împăratul era speriat, el nu se decidea să urmeze sfatul lui Doihara. Era atît de greu să ia o hotărîre... Nu mai părăsea palatul, toată ziua și-o petrecea închis în camera sa. Dar, după cîteva zile, încăpățînarea sa cedă. Își spusese cuvîntul influența lui Cen Siao.

Între timp, ziaristul necunoscut continua să se țină ca o umbră pe urmele lui Doihara, fapt care-l făcea pe acesta să turbeze de mînie. În ziarul „Își bao" apăru o nouă informație sub titlul „Vizita secretă a lui Doihara la Tiantzin". Se simțea că autorul e același.

„După cum a devenit cunoscut — scria ziarul — Doihara a sosit la Tiantzin din ordinul ministrului de război al Japoniei, pentru a-l convinge pe Pu-i să creeze un stat independent manciurian și să preia conducerea acestuia".

Dar reporterul nu era singurul adversar al lui Doihara. Abia apucase acesta să plece la Tiantzin și consulul japo-

nez din Mukden trimise o telegramă secretă ministrului afacerilor externe.

„Cifrată. Secret. Baronului Sidehara. Anumiți ofițeri de la Statul Major al Armatei din Kwangtung încearcă să-l aducă pe împăratul Hsuan-tun în Manciuria. Deocamdată planul n-a reușit, deoarece împăratul a refuzat să părăsească Tiantzinul. Conform altui plan, la Tiantzin a fost trimis un oarecare Uedzumi, persoană cu experiență în materie, în scopul de a-l duce pe împărat la Tanku, iar de acolo, cu vaporul, pînă la Inkou. Nici acel plan n-a izbutit, dat fiind că reședința împăratului se afla sub neslăbita supraveghere a poliției chineze. Ca urmare a acestor insuccese, misiunea a fost încredințată colonelului Doihara, care a plecat aseară spre Tiantzin".

Ministrul afacerilor externe acționă imediat, expediind instrucțiuni secrete consulilor din Tiantzin, Inkou și Mukden, cu dispoziția de a-l informa operativ în legătură cu acțiunile ofițerilor de la Statul Major al Armatei din Kwangtung.

Din acel moment, ministrul era ținut la curent cu tot ce se întîmpla în Tiantzin. Aici, în pofida insistențelor consulului de a-l convinge să acționeze mai prudent, Doihara răspundea că evenimentele trebuie forțate. Era de acord, ar fi fost bine să se creeze impresia că Japonia n-are nici o legătură cu răpirea împăratului ; dar n-avea încotro, măsurile-i radicale aveau ca scop încheierea operațiunii cît mai repede, înainte să cadă gerul și să se închidă portul Inkou. Astfel acționa în continuare cu energie.

Într-o dimineață de noiembrie, la poarta reședinței împărătești se opri o ricșă din care coborî un negustor. Cu un ton umil și închinăciuni, rugă paznicul să predea împăratului un coș cu fel de fel de fructe, care de care mai frumoase și mai îmbietoare.

— Supușii nu vă uită ! spuse lingușitor Cen Seao împăratului în timp ce scotea fructele din coș și le așeza pe un platou.

Deodată, sări îngrozit într-o parte și-i strigă împăratului :

— Nu vă atingeți, fugiți de-aici, în coș sînt bombe !

Cei doi n-aveau de unde ști că „bombele" erau niște grenade vechi, fără focos.

A doua zi, în ziarul local, apărură cîteva rînduri, care informau asupra evenimentului.

Astfel luă sfîrșit nehotărîrea lui Pu-i, care se grăbi să părăsească Tiantzinul.

Dar ziarul „Iși bao" ținu să-i strice puțin lui Doihara bucuria succesului repurtat. Pe data de 11 noiembrie apăru următoarea știre : „Ieri, la orele trei, o șalupă japoneză a pornit în jos pe fluviu, avînd la bord cîteva persoane civile și un grup de militari japonezi. Se presupune că acest prilej a fost folosit pentru răpirea fostului împărat, păzit cu strășnicie de militari, sub conducerea colonelului Doihara. Pu-i a fost apoi îmbarcat pe vaporul japonez „Imadzi-Maru".

Așadar autoritățile militare repurtaseră un succes : viitorul împărat al statului-marionetă „Manciu-ko", pe care voiau să-l creeze independent de China, se afla în mîinile lor.

Sidehara era ținut la curent de către consulii japonezi, care-i atrăgeau atenția că armata intenționează să nege amestecul ei în actul răpirii, iar dacă aceasta nu va reuși, vor lansa zvonul că fostul împărat, speriat de primejdia ce-i amenința viața le-a cerut să-i vină în ajutor, pentru a ajunge în țara strămoșilor săi.

Tînăra Suan Te — potrivnică plecării în Manciuria și antipatizîndu-i pe militariștii japonezi — fu, totuși, silită să-și urmeze soțul. Curînd, întreaga familie a ultimului împărat din dinastia Tzin se afla în Manciuria, atent

supravegheată de armata japoneză. Dar scandalul reflectat cu prisosință în presă, reclama prudență. Ministerul afacerilor externe insistase să se respecte această dispoziție și generalul Minami cedă cumva, ordonînd comandantului militar din Kwangtung să nu se grăbească. Urcarea pe tron a împăratului Hsuan-tun sau Henry Pu-i, cum i se spunea de obicei, mai putea suferi o amînare.

În acest timp Richard Sorge primea informații despre evenimentele din Manciuria. În prima-i scrisoare, Kawai atrăgea atenția asupra gravității lor, subliniind că Armata din Kwangtung se află pe picior de război, primind permanent armament și efective. Japonezii ocupau noi teritorii, apropiindu-se tot mai mult de granițele Uniunii Sovietice și ale Republicii Populare Mongole. Se depuneau serioase eforturi pentru crearea unui stat independent manciurian, fapt privit favorabil, în genere, la Tokio, dar care provoca, totuși, fricțiuni între autoritățile civile și cele militare : era vorba doar de tactică, nu de esența problemei. Corespondentul ziarului „Asahi" se întîlnise de cîteva ori cu colonelul Itagachi, care vorbea deschis despre intențiile agresive ale militarilor. Tot el îi povestise despre succesul misiunii lui Doihara. Pu-i trăia acum la Port-Arthur. Păcat doar că Doihara nu izbutise să-și păstreze și incognito-ul la Tiantzin. Ziarele chineze aflaseră despre prezența și misiunea sa secretă.

În completarea informațiilor trimise, Kawai adăugase și cîteva tăieturi din ziare. În ultima dintre ele, Sorge citi : „Ieri, pe o stradă din Tiantzin, a fost găsit cadavrul unui redactor al ziarului «Își-bao», cronicarul care scrisese despre răpirea fostului împărat Pu-i. Autorii crimei n-au fost descoperiți".

Știrea îl neliniști pe Sorge. Așadar, oamenii lui Doihara îl descoperiseră pe cel care publicase informația. Firul cercetărilor nu va ajunge cumva și la Kawai ?

După prima scrisoare, Kawai n-a mai trimis veşti multă vreme. Apoi, într-o bună zi, el apăru la Şanhai. Colonelul Itagachi plecase la Tokio şi Kawai pierduse sursa de noi informaţii. Astfel se hotărîse să vină la Şanhai şi să transmită verbal informaţiile deja obţinute. La discuţie au participat Sorge şi Ozaki. Apoi, Richard şi Kleaze analizară împreună informaţiile primite, în timp ce Luiza manevra patefonul, menit să acopere vorbele lor.

— E limpede că agresiunea japoneză tinde spre o acţiune cu caracter antisovietic ! spuse Sorge.

— Tendinţe de acest fel au mai fost, răspunse Kleaze. Ce noutăţi concrete a adus Kawai ?

— Mi-a vorbit pe larg despre proiectul pactului cu viitorul monarh Pu-i. Japonezii vor să creeze noua monarhie, punîndu-i la temelie un pact militar. Honjo cere dreptul de a-şi disloca armata pe întreg teritoriul Manciuriei.

— Informaţia e sigură ?

— Sînt convins că da, vine direct de la colonelul Itagachi, mîna dreaptă a lui Honjo — şi poate chiar mai mult. În pactul de care-ţi vorbeam, este prevăzută totala libertate de acţiune a Comandamentului militar japonez, în cazul conflictului cu un al treilea stat... a se citi Rusia Sovietică. Comanda armatelor japono-manciuriene va fi preluată de Statul Major din Kwangtung.

Richard şi Kleaze discutară îndelung, cîntărind faptele, chibzuind, asupra posibilelor schimbări în politica Japoniei. Richard întocmi raportul pentru Moscova. Luiza îl cifră şi plecă să i-l ducă lui Max Klausen.

Curînd, Kawai plecă iar la Mukden. Manciuria continua să se afle în centrul atenţiei lui Sorge. Informaţiile îi parveneau direct de la Statul Major al Armatei din Kwangtung. Din alte surse, membrii grupului reuşiră să stabilească şi poziţia americanilor faţă de evenimentele din Manciuria. Ambasadorul Japoniei informase Ministerul

afacerilor externe al țării sale că Washingtonul nu intenționează să protesteze împotriva creării noului stat Manciu-Ko. Cercurile reacționare americane încurajau agresiunea la granița Uniunii Sovietice.

La sfîrșitul lunii decembrie, dispunînd de bogate informații în legătură cu situația din Manciuria, Uniunea Sovietică propuse Japoniei încheierea unui pact de neagresiune între cele două țări. Moscova se străduia să preîntîmpine conflictul gata să izbucnească. Mult timp, din Tokio nu sosi nici un răspuns. Apoi, ambasadorul Japoniei la Moscova transmise din partea guvernului său : Japonia consideră prematur să înceapă discuții oficiale privind problema concretă...

La orizontul politic al Extremului Orient, cerul devenea tot mai întunecat. Norii negri porneau dinspre mare, din direcția Japoniei. În acel punct al globului pămîntesc, unde orice descărcare electrică însemna primejdia declanșării unui posibil război, în acel punct se aflau Sorge și oamenii săi.

ZILE OBIȘNUITE

Incidentul de la Mukden și evenimentele ce i-au urmat le-au adus militarilor japonezi numeroase avansări, decorații, premii bănești. Spionul diversionist Itagachi Seisiro și-a primit din plin răsplata : a fost înaintat la gradul de general, iar pe piept i-a fost prins ordinul „Răsăritul Soarelui".

Corespondentul lui „Asahi", Takeuci nu pierdu prilejul de a se înfățișa la misiunea militară din Mukden, pentru a-i prezenta omagiile și a-l felicita.

Generalul Itagachi l-a primit pe ziarist într-o cameră

confortabilă, plăcută, intimă și l-a ospătat cu tot felul de mîncăruri alese. Cînd discuția ajunse la problemele Manciuriei, Takeuci întrebă :

— Spuneți-mi, generale, oare acum pot fi mai precis delimitate granițele statului Manciu-ko ? Mie îmi apare încă destul de neclare.

— Granițele ? repetă generalul rîzînd. Takeuci-san, pentru militari nu există granițe... Totul depinde de situație, de victoria ori insuccesul armatei... Oare picătura de ulei are granițe ? Priviți !

Itagachi luă o foaie de hîrtie, un creion și contură o schiță : Marele zid chinezesc, țărmurile Mării Japoniei, Amurul, Mongolia. Apoi, aplecînd ușor o sticluță de porțelan cu ulei de soia, turnă pe hîrtie cîteva picături. Pata se întinse, hîrtia deveni străvezie.

— Puteți preciza pînă unde se va întinde această pată ? Totul depinde de cantitatea uleiului picurat pe hîrtie ; alte cîteva picături — și vom avea o nouă graniță. Pentru noi, picăturile se pot traduce prin capacitatea numerică a forței armate folosită în vederea ocupației.

Pata de ulei se întinsese, trecînd peste Amur, dincolo de Marele zid chinezesc.

— Cred că acum m-ai înțeles Takeuci-san. Dar ceea ce ți-am spus e numai pentru dumneata, nu și pentru presă.

— Priviți, spuse Takeuci, pata de ulei s-a întins pînă după Amur, spre Transbaikalul rusesc.

— Perfect adevărat ! Sfera expansiunii și propășirii Asiei Orientale cuprinde și nordul și sudul. Hakko Itio ! Toate acestea sînt puncte ale acoperișului japonez. Din păcate, la Tokio sînt unii care vor să ne împiedice. Dar stăvilarele putrede nu rezistă puternicului șuvoi al apelor.

Într-adevăr, la Tokio continua înfruntarea tacită între forțele militare și cele civile. În locul fostului prim-ministru Wakatsuki, speriat de atentat, puterea o preluase Inu-

kai, dar nici el nu era pe placul extremiștilor, grupați în jurul Marelui Stat Major al armatei. E drept, generalul Araki devenise ministru de război, ceea ce putea fi considerat un succes. În arena politică, Araki era o figură mult mai reprezentativă decît predecesorul său, Minami.

Din primele zi'e ale guvernării sale, Inukai provocase nemulțumirea militariștilor. Politica sa urmărea ca evenimentele din Manciuria să nu fie considerate în lume drept o agresiune a Japoniei. Trebuia acționat cu mai mult tact, mai diplomatic. Era nevoie de o oarecare destindere, de un răgaz mai calm. Îndrăznise chiar să ceară emiterea unui rescript de retragere parțială, a trupelor japoneze din Manciuria.

În ciuda indignării pe care cererile sale le stîrniseră printre tinerii ofițeri grupați în Asociația „Sakurakai", Inukai își continua susținut linia politică. Avusese curajul să trimită în China un emisar special, Koiano, avînd misiunea secretă de a purta tratative cu Cian Kai-și. Koiano îl anunță pe primul ministru că chinezii nu refuză începerea tratativelor, dar telegrama sa fu interceptată de lucrători ai ministerului de război. Un motiv în plus pentru întărîtarea militarilor. Cuvîntarea rostită în parlament hotărî definitiv soarta lui Inukai. Primul ministru se pronunțase pentru democrație, condamnînd fascismul care cîștiga tot mai mulți adepți printre militariștii japonezi.

Poziția lui Inukai venea în contradicție cu vederile politice extremiste ale lui Okawa Siumei, directorul Societății de cale ferată din Manciuria sudică. Împreună cu Hasimoto, care-și ispășise pedeapsa, Okawa puse bazele unei noi asociații secrete, intitulată „Dzimmu", după numele primului împărat japonez. Ideolog, filozof și exponent al puternicelor cercuri industriale, Okawa Siumei avea o atitudine diametral opusă în comparație cu cea a lui Inukuai. Susținea că țara trebuie izbăvită de influența nefastă a

democrației, în favoarea întăririi spiritului naționalist. Dădea ca exemplu partidul fascist din Germania, față de care nu se sfia să-și exprime admirația. Okawa Siumei nu se mărginea la declarații verbale. Imediat după sfîrșitul sesiunii parlamentare, el îi înmînă locotenent-colonelului Hasimoto un pachet greu, înfășurat într-o frumoasă bucată de mătase de culoare violetă, numită furosica. De obicei era folosită pentru lucruri cu totul și cu totul pașnice. Cine ar fi putut bănui că, acum, înfășura un pachet în care se aflau pistoale cu încărcătoare de rezervă ? !

O săptămînă mai tîrziu, cîțiva ofițeri din marina militară pătrunseră în reședința primului-ministru Inukai și-l ciuruiră cu gloanțe. Toți împărtășeau legea lui Busido și nu socoteau un păcat crima politică. Așa îi învățase Okawa.

În ultimii doi-trei ani, aceasta era a douăsprezecea sau poate chiar a cincisprezecea crimă politică săvîrșită în capitala Japoniei.

După crimă, ofițerii de marină s-au prezentat imediat la comisariatul de poliție, au predat armele și au mărturisit fapta. Lipseau, în schimb, autorii morali — Okawa Siumei, Hasimoto, cît și generalul Koiso, care furnizase armamentul. Ei au preferat să rămînă în umbră.

În ziua înmormîntării lui Inukai, cei trei, împreună cu marchizul Kido, luau masa în casa baronului Harada.

— Dacă noul cabinet va promova aceeași politică, e de presupus că va avea loc încă o crimă. Nu-i așa, Okawa-san ? întrebă Harada.

Ca și ceilalți aflați în jurul mesei, Okawa se declară de acord cu Harada, deși nimeni nu pomenise despre participarea directă la asasinat.

După demisia generalului Tanaka, la conducerea guvernului se perindaseră, — într-o perioadă foarte scurtă — trei oameni : Hamaguci, Wakatsuki și Inukai. Doi dintre ei erau morți. Al treilea, Wakatsuki, scăpase întîmplător. În

drumul ei spre putere, clica militaristă n-avea nici un fel de scrupule. Era consecvent susținută de trusturile industriale, pentru care insulele japoneze deveniseră cu totul neîndestulătoare ca piață de desfacere. Dar trusturilor nu li se putea imputa vreo complicitate, nu luau parte în mod direct la nici un asasinat ; ele furnizau doar banii și, după cum se știe, aceștia nu au miros. Doar Okawa acționa mai deschis, dar nu lipsit de prudență.

În Manciuria fusese creat statul monarhic în fruntea căruia se afla Pu-i. Binecuvîntarea Consiliului secret venise post-factum. Bineînțeles, avusese loc și cuvenita ședință, în care membrii Consilului își linișteau reciproc conștiința, invocau faptul ca un act de voință al poporului din Manciuria și „neamestecul" lor în treburile interne ale altui stat. Recunoașterea sa nu încalcă legile internaționale. Cît privește înțelegerea secretă cu statul Manciu-ko, ea nu va fi cunoscută nicăieri și de nimeni.

Careva dintre cei prezenți întrebă :

— Cum vor privi americanii, englezii și francezii, acest eveniment ?

Președintele Consilului răspunse :

— Ambasadorul nostru în S.U.A. s-a interesat dacă guvernul american nu va protesta, în cazul recunoașterii de către Japonia a statului Manciu-ko. Secretarul de stat i-a răspuns că americanii nu intenționează să se amestece în treburile noastre și, cu atît mai puțin, să convoace vreo conferință internațională în cadrul Ligii Națiunilor sau altundeva. Ambasadorul nostru presupune că Washingtonul privește cu bunăvoință ieșirea Japoniei pe continent, spre granițele Rusiei Sovietice.

— Atunci putem vota liniștiți ! propuse cineva din apropierea președintelui.

Guvernul a fost însărcinat să aducă la îndeplinire doleanțele Armatei din Kwangtung, proclamîndu-l pe Henry Pu-i monarh al Manciuriei.

Dar cele mai grele sarcini reveniră Secției a patra, din cadrul Statului Major al Armatei din Kwangtug. Generalul Honjo nu participa direct la organizarea statului, dînd mînă liberă ofițerilor săi. Doar o singură dată intră în această secție.

— Cu ce vă ocupați ? întrebă generalul.

— Facem monarhia, excelență !

— Bine, atunci continuați ! spuse Honjo și ieși închizînd liniștit ușa.

Secția a patra avea mult de lucru. Totul trebuia pus la punct pînă în cele mai mici amănunte, fie și stabilirea unor noi culori ale drapelului național, a reședinței proaspătului monarh, a bugetului curții. Bineînțeles, trebuiau numiți miniștrii, consilierii și era în care avea să domnească Pu-i. Hotărîră fără ezitări ca Cen Siao să fie primministru. Mai îndelung chibzuiră asupra alegerii consilierilor japonezi. Se opriră la doi generali din cadrul jandarmeriei : Iosioka va fi ministrul Curții împărătești, iar generalul Tarakasuki — consilier împărătesc. Tot el va fi și episcopul de religie sintoistă... Un jandarm cu tiară episcopală ! O mică neînțelegere se ivi cînd veni vorba de atribuirea postului de conducător al comerțului cu opiu — principală sursă de venituri pentru Armata din Kwangtung. Candida tot Tarakasuki. S-a opus, însă, Itagachi. Conducerea comerțului cu opiu îi va fi încredințată colonelului Doihara.

Pe lîngă împăratul Pu-i și-a găsit loc și atamanul Semionov cu armata sa. Japonezii îl susțineau și Semionov începu să-și îndrume cavaleria spre malurile Amurului.

...După festivitatea de încoronare, în apartamentul împăratului își făcu apariția generalul Tarakasuki.

— Majestatea Voastră, rosti acesta cu respect, trebuie să semnați pactul încheiat cu comandamentul Armatei din Kwangtung.

— Dar nici nu l-am citit !

— Nu-i nimic, în calitate de consilier, l-am citit eu, pentru a vă scuti de treburi mărunte. Generalul Honjo l-a şi semnat. Vă rog !

Henry se execută supus.

Apoi Tarakasuki i se adresă lui Cen Siao :

— Domnule prim-ministru, puneţi, vă rog, sigiliul împărătesc. Semnaţi, de asemeni, această anexă.

Cînd se apropie de hîrtia întinsă, Cen Siao, reuşi să parcurgă cîteva rînduri : „Ţara mea — scria acolo — acordă Japoniei dreptul de a apăra Statul Manciu-Ko, şi de a menţine ordinea în interiorul ţării. Toate cheltuielile necesare acestor scopuri vor fi suportate de către statul meu..."

— Acum, dacă Majestatea Voastră îmi îngăduie, continuă Tarakasuki, folosesc prilejul de a vă pune la curent cu treburile statului. De-acum încolo, vă veţi numi conducătorul suprem. Garda personală a palatului va fi înlocuită cu soldaţi japonezi ai Armatei din Kwangtung. Dorind să vă asigurăm o viaţă liniştită, vă rugăm să întocmiţi o listă cu rudele cele mai apropiate care pot pătrunde în palat. Nimeni nu trebuie să tulbure viaţa împăratului, să-l sustragă îndatoririlor sale. Miniştrilor le veţi acorda audienţă o dată pe an... Ambasadorul Japoniei la Curte a fost numit generalul Honjo, comandantul Armatei din Kwangtung... Pentru cheltuielile familiei împărăteşti a fost fixată suma de un milion şi jumătate de yeni din bugetul statului, dintre care, pentru treburile personale ale Majestăţii Voastre — o sută cincizeci de mii de yeni pe an... Eu am fost însărcinat să vă scutesc de orice griji privind conducerea statului... Vă doresc acum noapte bună şi vise plăcute.

Astfel începu era Kan De — perioada de domnie a ultimului vlăstar din dinastia Tzin...

Încă nu luase sfîrşit agresiunea în Manciuria şi militarismul japonez făcea noi paşi avînd ca scop cotropirea

Chinei. Evenimentele vizau acum Șanhaiul, cel mai mare port al țării.

Kawai Teikiti reveni la Șanhai pe mare, drum mai sigur decît pe uscat. În jurul orașului, ignorînd ordinele lui Cian Kai-și, armata a 19-a chineză se înfrunta și lupta cu cea japoneză. De-o lună dura apriga bătălie. Ziarele care ajungeau pe vapor în timpul escalelor, comentau aprins evenimentele din Șanhai. Pasămite, incidentul începuse de la un suspect foc, izbucnit în clădirea consulatului japonez. Imediat a urmat un ultimatum al guvernului din Tokio, însoțit de grabnica debarcare a trupelor japoneze în împrejurimile orașului.

Un lucru se desprindea cu claritate : se repetase, foarte asemănător, incidentul de la Mukden ; cu deosebirea că Armata a 19-a chineză nu a dat ascultare guvernului gomindanist și a început lupta.

Vaporul cu care călătorise Kawai ajunse în port și aruncă ancora peste drum de Banca engleză. Ceasul din cupola clădirii arăta miezul nopții. La megafon o voce plăcută de femeie anunța, în mai multe limbi, că pasagerii pot rămîne pînă dimineața pe vas, dat fiind că în oraș sînt tulburări. Totuși, o parte din ei coborî. Printre aceștia se afla și Kawai, care hotărîse să meargă numaidecît la Ozaki. Pe străzile pustii circulau patrule militare. Una dintre ele îl opri pe Kawai pentru verificarea actelor. Cînd bătu la ușa locuinței lui Ozaki, soția acestuia întrebă cu o voce speriată cine e.

— Sînt eu, Kawai, iartă-mă, Aiko-san ! Deschide-mi!

Ozaki se trezi de asemenea și ieși să-l întîmpine.

— Vin direct din port, spuse Kawai. Trebuie să-l văd urgent pe Sorge. Am putea merge chiar acum la el ?

Îi înfățișă pe scurt lui Ozaki ultimele evenimente din Manciuria. Ozaki îi rezumă și el situația din Șanhai.

— Aici se repetă povestea de la Mukden, doar că într-o altă variantă și, după cît se pare, cu alte rezultate.

Lipindu-se de ziduri, străbătură străzile cufundate în întuneric. Ici-colo, se auzeau împușcături. Undeva un glonte nimeri într-o vitrină, făcînd-o țăndări. În sectorul francez fură opriți de cîteva patrule — japoneze, franceze, britanice. Dar legitimațiile de ziariști le deschideau cale liberă.

Discuția cu Sorge dură pînă dimineața. Ozaki traducea, Kawai cunoștea prea puțin limba germană. Richard își făcea însemnări într-un carnet. Repeta de cîteva ori unele întrebări, parcă pentru a-și fixa în minte unele detalii. Îl interesa în mod deosebit pactul militar stabilit între Comandamentul Armatei din Kwangtung și împăratul-marionetă. Dar informațiile deținute de Kawai erau destul de vagi. Itagachi îi spusese prea puțin în această privință. Discutară și despre poziția adoptată de Cian Kai-și în conflictul cu Japonia. Acesta dăduse un ordin : Armata a 19-a care-i înfruntase pe japonezi în ciuda dispozițiilor lui Cian Kai-și, armata în rîndurile căreia exista un puternic curent precomunist — să fie dislocată din Șanhai și să fie trimisă să lupte împotriva... comuniștilor ! Kawai relată cum Cian Kai-și, acest om viclean, perfid și crud, își comentase poziția : „Tocmai armata care nu-mi dă ascultare să-i bată pe comuniști !"

Înainte să se despartă, Richard își servi oaspeții cu o cafea gustoasă, tare, migălos preparată după rețeta unui gurmand pe care-l cunoscuse cîndva la Stockholm. Cînd cei doi ieșiră în stradă, lumina zilei se înstăpînise cu puteri depline. Se mai auzeau împușcături răzlețe, dar tot mai departe de oraș. Într-adevăr, Armata a 19-a chineză se retrăgea, spre a nu suferi o înfrîngere mai mult decît sigură.

În urmă cu cîteva luni — cînd Kawai Teikiti se mai afla la Mukden — Richard îl trimisese pe Max Klausen în sud, la Canton, să pună la punct o nouă stație de radioemisie.

Grupul din Șanhai, condus de Sorge, se lărgise treptat. Acum legătura cu Moscova, Habarovskul și Vladivostokul se făcea din trei orașe chineze. Fiecare grup local lucra independent. Întreaga parte tehnică a instalării stațiilor și stabilirea legăturilor îi revenea lui Klausen. La Canton, împreună cu acesta, plecară Anna și Konstantin Mișin. La Șanhai rămăsese cehul Václav Vodička, având acum prilejul să-și folosească experiența de radiotelegrafist, dobîndită în primul război mondial.

Cei trei plecaseră la Canton cu un nou radio-emițător, opera lui Max, secondat de Mișin. Dar piesele erau disparate, spre a nu trezi bănuieli în caz de primejdie. Klausen glumea : „Am trecut la producția de serie ! La nevoie, radio-emițătorul nostru poate înlocui cu succes mașina de tocat carne !" Avea dreptate. Din mulțimea de piese, doar greul și micul dinam avea o oarecare legătură cu radiotehnica. Pentru un neinițiat, restul reprezenta o adunătură de vechituri gospodărești, îngrămădite în valize și coșuri.

În timpul călătoriei, Klausen se legitimă ca patron al unui atelier fotografic ; prezența dinamului putea fi justificată ca o necesitate firească pentru meseria lui, într-un oraș unde curentul electric se întrerupea destul de des.

...Trecuseră cinci ani de la tragicele evenimente petrecute la Canton. Atițînd elemente huliganice, declasate, conducătorii gomindaniști puseseră la cale atacul împotriva consulatului sovietic. Diplomații sovietici au fost schingiuiți în mod bestial și uciși în timpul pogromului.

După ce săvîrșise lovitura contrarevoluționară, clica gomindanistă a dezlănțuit o cruntă teroare împotriva Partidului Comunist Chinez, a poporului chinez — o jumătate de milion de muncitori revoluționari, țărani și intelectuali și-au găsit moartea în închisorile gomindaniste, au fost decapitați ori uciși în campanii de represiunea anticomunistă. Cu prețul sîngelui propriului său popor, Cian Kai-și,

împreună cu clica lui de generali, încercau să cîștige bunăvoința imperialiștilor din Japonia, Anglia, Statele Unite. La Moscova exista credința că reacțiunea va fi înfrîntă, că relațiile cu Republica Chineză pot fi restabilite.

Trebuia ținută sub observație starea de spirit a gomindaniștilor, a reprezentanților puterilor străine, interesate în ruperea relațiilor sovieto-chineze. Trebuia preîntîmpinată repetarea tragicelor evenimente petrecute la Canton.

Această misiune îi fusese încredințată lui Klausen. Grupa sa lucra cu spor. Dar iată că în mai, cînd se abătură niște călduri arzătoare, din Canton sosi o telegramă: „Mișin e grav bolnav de tuberculoză. Clima are o influență nefastă asupra sănătății sale. Aprobați întoarcerea lui măcar la Șanhai".

Sorge se sfătui cu Kleaze ce-i de făcut. Pentru tuberculoși Șanhaiul, ca climă, nu se deosebea prea mult de Canton. Sorge propuse:

— Cerem aprobarea Centrului pentru întoarcerea lui Mișin în Rusia. Acolo se va însănătoși mai repede. I-am promis că-l voi ajuta în această privință.

Kleaze acceptă, dar își exprimă și o rezervă.

— Este, totuși, emigrant... A luptat în armata lui Kolceak. Cum va fi privit acest lucru la Centru?

— Mișin și-a cîștigat dreptul de a se întoarce în patrie. Bătrînul nu va respinge propunerea noastră.

Expediară o telegramă cifrată la Moscova, iar lui Mișin îi comunicară să vină la Șanhai. Cînd Konstantin sosi, răspunsul de la Centru fusese deja primit. Bătrînul era de acord cu întoarcerea lui Mișin, care avea să fie tratat la Moscova.

Cîtă bucurie era în strălucirea ochilor lui Mișin la auzul acestei vești!

— Îți mulțumesc! Îți mulțumesc, Richard! exclamă el emoționat.

Începu să facă planuri de viitor, dar vorbele îi fură întrerupte de o puternică criză de tuse. Duse batista la gură și pe ea apărură pete de sînge.

— Iarăși sînge ! se înnegură el pe moment. Dar nu-i nimic. Acum nu mai are importanță. Acasă mă voi lecui. Crede-mă, Richard, uneori am impresia că nu sufăr de tuberculoză, ci de nostalgie. Gravă boală, nimic nu-i mai chinuitor decît dorul de țară. Cînd pot pleca ?

Deși hotărîră plecarea sa cît mai curînd, imediat ce se va întrema puțin, soarta a vrut să fie altfel.

Pribeagului Mișin nu i-a mai fost dat să-și vadă locurile natale. Se topea văzînd cu ochii și muri într-o toridă zi de vară, visînd la umbroasele maluri ale rîului din îndepărtatul său sat.

Așa cum hotărîse comitetul emigranților, Konstantin a fost înmormîntat la cimitirul ortodox, cu preot și cuvenita slujbă religioasă. La ceremonie participară doar cîțiva oameni care nu se cunoșteau între ei. Dintre toți ce aflați lîngă mormînt, doar Agness Smedley fusese apropiată cu adevărat de Konstantin. Tovarășii săi de luptă din grupul clandestin nu-și puteau permite să apară într-o asemenea împrejurare, pentru un ultim rămas bun...

Seara, Ozaki și Sorge veniră la Agness. Ea își schimbase rochia de doliu, dar era prea îndurerată pentru a mai participa în felu-i obișnuit la discuții. Și cei doi erau deprimați. Peste toate, Hozumi mai adusese o veste dureroasă, de moarte. În cartierul britanic, jandarmii arestaseră niște chinezi cu vederi procomuniste, peste douăzeci la număr, atît cît putuseră înșfăca într-un mic restaurant de pe bulevard. Predați apoi Siguranței gomindaniste, aceștia au fost torturați cu bestialitate. Printre arestați se aflau și cinci membri ai Ligii scriitorilor de stînga. Cîțiva dintre ei erau buni prieteni cu Hozumi.

Richard îl vedea pentru prima oară pe Ozaki atît de tulburat. Se plimba nervos prin cameră, se oprea o clipă în

fața ferestrei uitîndu-se absent la joncile ce pluteau pe canal și din nou măsura camera în lung și-n lat. Agness și Sorge îl urmăreau cu privirea.

— Nu înțeleg nimic din ce se întîmplă în țara asta! Absolut nimic, deși trăiesc aici de cîțiva ani! vorbi Ozaki. Militarii noștri știu măcar ce urmăresc. Dar ăștia? Îi nimicesc pe-ai lor, care vor să apere China de japonezi... Văd ca în palmă ce aduce cu sine colonialismul nostru. Da, al nostru, doar sînt și eu japonez! Uneori, ajung să mă urăsc pe mine însumi... Mi-e clară cîrdășia între trădătorii chinezi și ocupanții japonezi..

— Dar ce vină ai tu? încercă Sorge să-l liniștească.

— Mi-e rușine de neputința mea, asta mi-e vina... Cît de puțin am putut face pentru acești oameni, care acum nu mai sînt printre cei vii... Priviți, am tradus declarația Ligii scriitorilor de stînga, în legătură cu împușcarea celor douăzeci și patru... Iat-o.

Hozumi scoase din buzunarul de la piept o foaie de hîrtie împăturită în patru, împestrițată cu hieroglife. Începu să citească traducînd direct în germană, pentru că Agness și Sorge nu înțelegeau japoneza.

„Execuția a avut loc în zori. Cei sortiți pieirii au fost forțați să-și sape singuri groapa, apoi li s-a ordonat soldaților să-i îngroape de vii. Cinci au fost astfel îngropați. Dar o asemenea barbarie li s-a părut pînă și soldaților prea cumplită... Ceilalți condamnați au fost împușcați și aruncați în aceeași groapă în care fuseseră îngropați cei vii...

Înainte de execuție, cînd soldații au venit să-i ia, toți — bărbați și femei — au început să cînte „Internaționala". Cîntecul s-a auzit apoi dinspre zidul lîngă care au fost executați. Întrerupt doar de focurile de armă, răsuna din nou și din nou... Spre sfîrșit, mai cîntau doar cinci sau șase oameni... Alte focuri de armă... Acum se auzea doar un singur glas: cînta încet, răgușit, sacadat. Încă o împușcătură și vocea amuți..."

Istovit, Ozaki lăsă hîrtia în jos.

— E îngrozitor! exclamă el. Au fost împuşcaţi de soldaţi gomindanişti, în timp ce alţi soldaţi chinezi, din Armata a 19-a şi detaşamentele de studenţi luptau împotriva trupelor japoneze debarcate în oraş, cînd în Şanhai, bombele japoneze cădeau peste cartierele muncitoreşti... Aş fi gata să trag în trădătorii chinezi, dar n-o pot face pentru că eu însumi sînt japonez... E groaznic!

— Ascultă, Hozumi-san — vocea lui Richard deveni tăioasă, ochii i se îngustară, sprîncenele se avîntară spre tîmple — nu face o criză de isterie! — cu o mişcare a mîinii opri exclamaţia de protest a lui Ozaki. — Acum nu stau să-mi aleg cuvintele. Aminteşte-ţi, tu singur îmi povesteai că, în vremea studenţiei sau poate a aspiranturii, îl traduceai pe Marx, împreună cu un coleg de an... I-am uitat numele...

— Fuiuno, murmură Ozaki. Mai tîrziu a murit în închisoarea Matzuia-ma...

— Da, Fuiuno... Împreună cu el ai citit „Statul şi revoluţia", „Capitalul", cărţile lui Lenin despre imperialism... Oare n-ai înţeles din aceste cărţi un lucru esenţial? N-ai înţeles că există o împărţire a lumii în bogaţi şi săraci, indiferent de rasă, de culoarea pielii?...

— Toate acestea le cunosc, le-am înţeles, deşi n-am devenit comunist. Sînt doar un adept al umanismului.

— Dar şi umanismul presupune luptă pentru a se afirma.

—Da, Richard, ai dreptate, însă acum vreau să vorbesc despre altceva... În vremurile de azi pînă şi colonialiştii vor să folosească marxismul..

— Nu înţeleg, declară Sorge.

— Mă refer la social-democraţii japonezi de dreapta... Şi ei susţin politica colonială promovată de clica militaristă, împărţind statele în bogate şi sărace. După ei, Japonia — o ţară săracă, îngrădită de nejusta evoluţie a isto-

riei — este nevoită să trăiască pe insule, în timp ce alături există, pe nedrept, bogata Chină. Așadar, două state : unul — proletar, iar celălalt — burghez. Iată în ce sens reclamă expropierea expropriatorilor... Ascultă ce scriu ei :

Ozaki scoase din servietă un teanc cu tăieturi din ziare, le răsfoi, găsi aliniatul care-i trebuia și citi :

— „Dacă privim lucrurile din punct de vedere al socialismului, atunci situația e următoarea : țara noastră, avînd o sută de milioane de locuitori, care trăiesc pe un petec de pămînt și sînt nevoiți să se înghesuie pînă la limită, poate fi considerată, la scară internațională, ca un stat proletar. În contrast cu aceasta, China — posedînd un imens teritoriu, cu o densitate mai mică a populației, raportată la aceeași scară internațională, este un stat burghez. În momentul de față, cînd e amenințat să moară de foame, proletariatului i se recunoaște un drept general valabil : să pretindă tot ceea ce îi e necesar pentru a-și apăra interesele sale vitale. Firește, să pretindă burgheziei, care dispune de mari bogății. În acest context, cînd țara noastră — un stat proletar — încearcă să obțină de la China — stat burghez — dreptul de prelucrare a unor resurse materiale, faptul nu poate fi considerat în nici un caz drept un act de cotropire imperialistă".

— Dar e o adevărată teorie fascistă ! exclamă Sorge. Amintiți-vă de „Lebensraum"-ul hitlerist — dobîndirea spațiului vital în dauna popoarelor vecine. Nimic altceva decît național-socialism în formă pură, sub lozincile căruia Hitler tinde să ajungă la putere în Germania.

Agness Smedley le povesti apoi ce văzuse la Tziansi, în regiunea unde Armata Roșie Chineză respingea încă un atac al trupelor gomindaniste... Întîlnise acolo oameni care o interesau în mod deosebit, lucrase într-un spital, participase la marșuri lungi, obositoare, împreună cu unitățile militare. Agness povestea colorat, folosind imagini vii,

expresive, din diferite fragmente putîndu-se reconstitui întregul, tabloul vieţii ce se desfăşura pe teritoriul eliberat.

În toamna anului 1932, Hozumi Ozaki părăsi Şanhaiul. Redacţia ziarului îl rechema la Tokio. Sorge primi vestea cu inima grea. Hozumi era atît de necesar aici!

Zîmbind, Ozaki îi spuse:

— Şi cum aş putea să-mi cîştig existenţa, continuînd să lucrez aici, pentru scopurile noastre comune? Cu convingerile mele politice nu-mi pot întreţine familia.

Împreună cu ai săi, Ozaki plecă, aşadar, în Japonia.

Curînd, Moscova transmise o dispoziţie: munca lui Sorge să fie preluată de Kleaze, iar Richard să plece la Centru de îndată ce situaţia i-o va permite.

Era un timp friguros, neplăcut, cînd, în ajunul plecării, Sorge şi Agness Smedley se plimbau într-un parc pustiu. Hoinăreau purtîndu-şi paşii prin iarba uscată, ce-şi mai păstra culoarea verde chiar şi acum, în timpul iernii. Vîntul răscolea frunzişul copacilor. Agness se opri lîngă un arbore uriaş, cu crengile larg răspîndite în jurul trunchiului. Începu să caute prin iarbă şi apoi îi întinse ceva lui Sorge.

— Richard, îţi aminteşti ce mi-ai spus cîndva despre prietenie?

— Bineînţeles!

— Acest salcîm este din familia mimozelor. Priveşte ce roşii sînt boabele ascunse în teacă! În limba chineză, copacului i se spune „Aminteşte-ţi o mie de ani"; seminţele lui sînt dăruite prietenilor spre amintire. Ia-le, poate îţi vor aduce aminte de mine...

Agness l-a condus pe Richard la gară. Cînd trenul s-a pus în mişcare, ea a ridicat o mînă sus de tot şi a rămas nemişcată, pînă cînd ultimul vagon s-a făcut nevăzut...

Sorge fu nevoit să mai întîrzie o vreme prin Pekin; la Şanhaihuan, aproape de Marele Zid Chinezesc, se iscase

o nouă ciocnire armată, circulația trenurilor spre Mukden și Ghirin fusese întreruptă. Ziarele scriau că un diversionist chinez necunoscut aruncase pe peron o grenadă, tocmai cînd alături staționa un tren cu militari japonezi. Nu se înregistraseră victime. Dar, cu toate acestea, Armata din Kwangtung ocupase raionul Șanhaihuan, la sud de Zidul Chinezesc. A mai parvenit și informația că, în momentul incidentului, colonelul Doihara se afla la gara din Șanhaihuan.

Circulația pe calea ferată fu întreruptă timp de o săptămînă. Cu primul tren care porni, Sorge plecă spre Moscova. Drumul de la Pekin la Șanhaihuan dura o zi. Agresiunea japoneză se extinsese dincolo de hotarele Manciuriei. În gară, trenul staționa puțin. Pasagerilor li s-a interzis părăsirea vagoanelor. Paza peronului era asigurată cu patrule japoneze în stare de alarmă. De la fereastra vagonului, se vedeau munții, apropiați de clădirile gării. Pe crestele stîncoase, se întindea un zid foarte înalt cu ambrazure și turnuri de pîndă, ridicat în timpuri străvechi pentru scopuri de apărare împotriva năvălirilor străine. Acum zidul nu mai apăra pe nimeni și nimic. Pînă unde țintește să ajungă agresiunea japoneză ?

Richard își aminti de ceea ce-i povestise Kawai : picătura de ulei vărsată de către Itagachi Seisiro pe schița geografică a Manciuriei. Pata se întindea. Manciu-ko era un stat fără granițe.

Richard nu știa de ce e chemat la Moscova. Probabil că i se va încredința o nouă muncă. Unde ?... Poate în Germania?... Acolo situația era încordată, Hitler se zbătea din răsputeri să ajungă la putere. Richard va accepta, firește, de vreme ce e necesar... Va accepta să lucreze oriunde, în numele libertății omenirii...

Richard se înapoia la Moscova, după o lipsă de trei ani, cu sentimentul datoriei împlinite, gata să-și apere în continuare patria, să slujească țelului căruia îi închinase viața.

Moscova îl întîmpină cu un aer geros, cu aburul roșietic al proaspetei dimineți, cu rotocoalele de fum înălțîndu-se peste coșurile caselor, cu forfota străzilor și zgomotul de tramvaie. Aceeași Moscovă atît de cunoscută și parcă totuși alta ! Piața în care intrase era împînzită de schelăria șantierului unde începuse construcția metroului. Pe tot parcursul străbătut de mașina în care se afla, Sorge observă dispariția unor vechi clădiri, apariția frecventă a schelelor, o haină nouă în care se îmbrăca orașul.

Omul care-l întîmpinase la gară, îi spusese că e așteptat în strada Znamenskaia. Sorge trase la un hotel cu o fațadă elegantă, se schimbă în grabă și porni la destinație sărind în primul tramvai... Ajuns în Znamenskaia, se opri în fața intrării principale a unei vile și apăsă pe butonul unei sonerii mascate. Drept răspuns se auzi un bîzîit, ușa se deschise automat și Richard păși înăuntru. După un minut se afla în anticamera lui Berzin. Natașa, secretara, dispăru în cabinet și de acolo se auzi vocea Bătrînului :

— Poftește-l, poftește-l repede pe acest plimbăreț !

În ușă apăru chiar Berzin, care-l cuprinse pe Richard într-o îmbrățișare puternică.

— Hai, dă-i drumul, povestește-mi...

În urma lor, secretara închise ușa capitonată...

Discuția dură multă, multă vreme. Natașa le aduse de cîteva ori ceai fierbinte, dar ceaiul rămînea mereu pe masă, rece, neatins.

LA ORIZONT — JAPONIA

Cu patruzeci de ani în urmă, stațiunea balneară Karlsbad — azi revenită la străvechea-i denumire Karlovi-Vari — arăta aproape ca și acum. Întins de-a lungul

unei trecători, pe malul unui rîu harnic și zglobiu, orașul pare împietrit, încremenit în epoca evului mediu. Totul amintește de cîte ceva : iată construcții semănînd cu o așezare hanseatică, mai departe — o stradă parcă din vechea Pragă, dincoace — vile franțuzești, cu nelipsiții amorași pe fațadele ornamentate cu ghirlande de trandafiri din piatră; biserica ortodoxă, amintind de vremea țarului Petru cel Mare, pare transplantată din Rusia ; faimoasa alee de promenadă cu izvoarele ei de apă tămăduitoare e construită în stil grecesc ; chiar și munții pădurоși, aplecați peste oraș amintesc de un Caucaz în miniatură...

...La sfîrșitul verii anului 1933, o trăsură de modă veche se opri în fața unei case cu trei etaje, avînd pe fațadă o firmă ce indica precum că aici se află o pensiune. Birjarul, serviabil, coborî de pe capră un geamantan cenușiu, în aceeași nuanță cu pelerina călătorului. Noul sosit era un bărbat de vîrstă mijlocie, înalt, cu ochi vii, pătrunzători de un albastru-cenușiu, care-i însuflețeau chipul cu trăsături proeminente ; arăta bronzat și tras la față. Costumul de călătorie venea ca turnat pe corpul său bine legat, cu alură de sportiv.

Dîndu-și spre spate o șuviță rebelă de păr castaniu-închis și șchiopătînd ușor, călătorul intră în clădirea pensiunii.

— Am venit pentru scurt timp — îi spuse el proprietăresei. Aș prefera o cameră însorită, dar condiția esențială e să am liniște. Nu suport zgomotul.

Oaspetele îi întinse proprietăresei pașaportul.

— Domnul Richard Sorge ?

— Da, Richard Sorge. Dar sînt mai cunoscut sub numele de Johnson. Ați auzit despre un asemenea ziarist ?

Nu, proprietăreasa nu auzise nimic despre acest nume.

Este pseudonimul meu gazetăresc — Alexander Johnson. Dar, mă rog, îmi puteți spune cum vă vine mai la îndemînă.

Străinul elegant, avînd o comportare atît de firească și degajată, făcu o bună impresie. Stăpîna casei îl conduse la primul etaj și deschise larg o ușă.

Richard aruncă o privire fugitivă în cameră și păru mulțumit. Era după-amiază și razele soarelui inundau încăperea. De la fereastră se deschidea o panoramă plină de pitoresc. În acea zi, oaspetele nu părăsi camera, unde ruga să i se aducă și cina. Doar tîrziu, spre seară, cînd pe străzi ieșise lumea la plimbare, coborî și el puțin să respire aer curat.

Plimbarea de seară îl înviorase. Richard închise ușa cu cheia, își scoase haina și se trînti pe divan, în fața ferestrei. Răsuflă ușurat — se părea că făcuse tot ce trebuie. Urma ultima întîlnire și — apoi... pe vapor! De-afară răzbătea răcoarea serii, era plăcut să stai întins și să savurezi liniștea. La drept vorbind, obosise cumplit în ultimele săptămîni și greul muncii abia începea.

Venise de la München la Karlsbad, pentru a se întîlni cu reprezentantul Centrului. Avea să-i povestească multe despre activitatea sa din ultimul timp. Și trebuia să primească instrucțiuni detaliate înaintea plecării în Japonia. Stațiunea nu fusese aleasă întîmplător ca loc de întîlnire, aici existau mai multe garanții că se pot feri de agenții Gestapoului.

Richard îndrăgise acest oraș. Mai fusese aici, cînd lucra în Germania. Se reîntorsese bucuros, să-l mai vadă odată și, în același timp, să se odihnească o zi — două. Apoi, era preferabil să nu fie în obiectivul atenției acolo, în Germania, mai ales că se aștepta să fie invitat la Ribbentrop. Ori tocmai această întîlnire o evitase din răsputeri.

A doua zi, Richard se sculă devreme și plecă imediat, spunîndu-i proprietăresei că va dejuna în oraș. Încă nu se făcuseră orele opt, cînd trecu de izvorul termal și ieși pe cheiul rîului înțesat cu chioșcuri, unde se vindeau tot felul de mărunțișuri. Apoi, încetini pasul în fața unui luxos

restaurant, cu ferestre-vitrină foarte mari în raport cu ușa de la intrare. Aseară trecuse pe-aici și probabil de aceea se purta acum sigur de sine, ca unul de-ai casei.

La acea oră matinală, restaurantul era aproape gol. Înăuntru totul dădea impresia de trăinicie și seriozitate ; de la mobilier, pînă la portarul în uniforma cu fireturi aurii sau chelnerițele în halate apretate, încheiate la toți nasturii. Sorge își alese un loc aproape de fereastră și comandă dejunul. La aceeași masă se mai afla un client, adîncit în lectura ziarului. Îl privi distrat pe Sorge, cînd acesta își ceru permisiunea să ocupe un loc, dădu din cap afirmativ și continuă să citească.

Chiar de la intrarea în restaurant, Sorge izbutise să-l cîntărească cu privirea : era un bărbat de statură mijlocie, blond, cu ochii adînciți în orbite — deci, primele semne de recunoaștere se confirmau.

Vecinul de masă își bău cafeaua în tăcere, apoi scoase portofelul, căută ceva în el și, înciudat, înălță din umeri.

— Iertați-mă, vă rog, n-ați putea, cumva, să-mi schimbați niște bani ? i se adresă el lui Sorge și puse pe masă o bancnotă de cinci dolari.

— Mă tem că nu. — Sorge scoase din portofel o bancnotă asemănătoare și o așeză alături. — Și eu am tot o hîrtie de cinci dolari, îmi lipsește mărunțișul.

Necunoscutul luă bancnota lui Sorge, se uită la serie și o puse în portofelul său. La fel procedă și Sorge cu bancnota necunoscutului. Acum nu mai exista nici o îndoială. Seriile se potriveau : ultimele cifre urmau în ordine — șapte și opt.

Bărbatul blond se ridică, lăsă lîngă tacîm banii pentru dejun și se îndreptă spre ieșire fără să mai aștepte chelnerița. Între timp îi șopti lui Sorge :

— Sînt Ludwig. Azi, la orele cinci, lîngă Casa Poștei. La ieșirea din oraș, în susul rîului. Cînd mă vezi, urmează-mă !

La ora stabilită, amestecîndu-se în mulțime, Sorge se plimba pe malul rîului. În plin sezon, străzile, malurile rîului, taluzate cu piatră, erau înțesate de oameni îmbrăcați elegant.

Arșița zilei începuse să scadă pe înserat. Sub copacii seculari se simțea o adiere răcoroasă. Era timpul cel mai plăcut pentru plimbare.

Richard îl zări de departe pe Ludwig. Cînd, la rîndu-i, acesta îl observă pe Sorge, o porni pe dată înapoi, cu aerul omului care-și face plimbarea zilnică. Mergea fără să privească în jur. Trecu podul, traversă o vîlcea și începu să urce pe cărare, la deal. Aici se răriseră pietonii și Ludwig încetini pasul, așteptîndu-l pe Sorge. Apoi porniră alături.

— Ei, bine-ai venit ! exclamă Ludwig vesel și-i strînse cu putere mîna lui Sorge. Trebuie să-ți predau o mulțime de salutări. Dar, mai întîi, să vorbim despre treburile noastre. Cînd vrei să pleci ?

Ludwig vorbea germana la perfecție, fără pic de accent, dar Richard știa că acest om, care mergea cu pas elastic alături de el, este din Moscova.

— Pașaportul e gata, răspunse Sorge. Mi-am reținut un bilet pentru Vancouver. Prefer să călătoresc prin Canada. Vaporul pleacă sîmbătă din Hamburg.

Vorbea laconic, concis, știind prea bine că discuția poate fi oricînd întreruptă. Un agent de informații nu poate fi sigur niciodată că nu este supus filajului, sau altor primejdii.

— Pleci ca ziarist ?

— Da. Am și comunicat la Centru. Probabil că n-au primit încă înștiințarea. Sînt acreditat în calitate de corespondent al ziarului „Frankfurter Zeitung" și voi reprezenta, de asemenea, două sau poate chiar trei ziare mai mici. Mi-am și tipărit cărțile de vizită.

Zîmbind, Sorge scoase o mostră și i-o arătă lui Ludwig. Acesta citi :

Doctor RICHARD SORGE

Corespondent în Japonia
Ziarele „Frankfurter Zeitung“ (Frankfurt-pe-Main)
„Börsen Kurier“ (Berlin)
„Amsterdam Handelsblatt“ (Amsterdam)

— „Frankfurter Zeitung“ e cel mai prestigios ziar german, spuse Sorge. E susținut în mod tacit de către conducerea concernului „I. G. Farbeindustrie“ ; are o mare răspîndire în rîndurile intelectualității germane. Deocamdată, Goebbels îl lasă în pace... Socotesc că totul a mers bine. Totuși, m-am sustras vizitei protocolare de rămas bun la Ministerul propagandei. Faptul ar fi necesitat, fără îndoială, o verificare suplimentară a persoanei mele. La fel voi proceda și cu intrarea în partid : la Tokio voi deveni „Parteigenosse“ fără complicații și — ce-i mai important — cît mai departe de arhivele poliției.

Sorge povestì amănunțit despre activitatea sa din ultimele luni. Era limpede că Ludwig e foarte bine informat în legătură cu activitatea lui Richard. Înțelegea dintr-un cuvînt sensul unei întregi fraze, uneori îl întrerupea scurt, sec : „Știu, știu, am citit în raportul dumitale...“

Data revenirii lui Sorge la Moscova a coincis îndeaproape cu cea a tragicelor evenimente din Germania. În ultima zi a lunii ianuarie 1933, Hitler a preluat puterea, dezlănțuind o cruntă teroare asupra poporului german. A urmat incendierea Reichstagului. În mai, Sorge se afla în acest iad, unde se înstăpînise dezmățul fascist, unde se desfășura din plin vînătoarea comuniștilor, a social-democraților, a activiștilor sindicali, a tuturor celor bănuiți de

vederi democratice. Toți erau supuși la chinuri, trimiși în lagăre de concentrare, la moarte. Nu exista nici o îndoială că, la poliția din Weimar, se mai păstra încă dosarul ziaristului comunist și activist de partid Richard Sorge, participant la insurecția din Kiel, Hamburg, Saxonia. Era firesc ca, după venirea la putere a hitleriștilor, vechile arhive ale poliției să cadă în mîna Gestapo-ului. In asemenea condiții, chiar și venirea lui Richard Sorge în Germania fascistă sub adevăratu-i nume era un act de eroism.

Comunistul Sorge și-a asumat întreg riscul.

Se înțelege că un comunist care venea de la Moscova, trebuia să dea dovadă de o îndrăzneală cu totul ieșită din comun, pentru a merge la redactorul-șef al unui influent ziar burghez din Germania și a-și oferi serviciile, în calitate de corespondent în străinătate. Dar tocmai pe această îndrăzneală miza Bătrînul, socotind-o esențială pentru succesul operației. „Bătrînul" era Ian Karlovici Berzin, alias Pavel Ivanovici, figură legendară, omul care conducea, de mulți ani, Serviciul sovietic de informații.

Acum, Richard își reaminti cum Berzin l-a introdus în cabinet, s-a oprit în mijlocul încăperii, l-a cuprins pe după umeri și, privindu-l în ochi, i-a spus :

— Bravo, Richard, bravo ! Strașnic ai lucrat. Toți sîntem mulțumiți de tine ! Dar — trebuie să-ți mărturisesc — China nu-i decît începutul. Hai să stăm de vorbă.

Apoi, fără introduceri de prisos, l-a întrebat direct :

— Ce gîndești despre Hitler ?

Ian Karlovici s-a așezat la birou, iar Richard s-a cufundat într-un fotoliu din fața sa. Berzin era un om înalt, cu umeri largi, avea o față mare și părul tuns scurt. Pe pieptul tunicii — ordinul „Drapelul Roșu". O centură lată, ofițerească, îi încingea mijlocul. Punînd pe birou mîinile puternice și sprijinindu-și bărbia în ele, Berzin aștepta răspunsul.

Pentru Richard, Hitler constituia subiectul unor grave și îndelungi meditații ; venirea acestuia la putere însemna apropierea războiului, în primul rînd împotriva Uniunii Sovietice. Încă la Șanhai, îi combătuse cu furie pe cei care apreciau fascismul drept un fenomen vremelnic, trecător. Sorge cunoștea perfect situația politică din Germania. Analizînd-o lucid, trăsese, în consecință, și concluzia : evoluția evenimentelor politice din Germania putea favoriza polarizarea forțelor reacționare internaționale, mai cu seamă în jurul Germaniei, apoi al Japoniei și al Italiei. Era lesne de prevăzut că fascismul se pregătește pentru o bătălie hotărîtoare cu democrația.

Richard îi răspunse lui Berzin :

— După părerea mea, în lume au loc deplasări de forțe în favoarea fascismului. Cunosc situația din Japonia, din Germania și Italia. E neîndoielnic că fascismul își întărește pozițiile, fapt care mărește pericolul unui război împotriva Uniunii Sovietice.

După ce se declară de acord cu părerea lui Sorge, Ian Karlovici adăugă :

— În această situație, trebuie să cunoaștem planurile virtualilor noștri adversari, să pătrundem în organizațiile lor... E cea mai prețioasă contribuție pe care o putem aduce pentru apărarea Rusiei Sovietice ! Cunoscînd gîndurile adversarului, ai o șansă să zădărnicești planurile sale agresive sau, în orice caz, să le previi. A preîntîmpina primejdia unui război — iată îndatorirea noastră esențială ! Ești de acord ?

— Bineînțeles ! exclamă Sorge. Și te-aș ruga, Ian Karlovici, să-mi încredințezi această misiune ! Există o serie de considerente care pledează în favoarea candidaturii mele.

— De aceea te-am și rechemat din China ! replică Berzin. Acum, să chibzuim...

Asemenea întîlniri s-au repetat deseori în cabinetul lui Ian Karlovici. Ca la jocul de şah, Berzin şi Sorge combinau diferite variante, renunţau la unele, apoi le reluau şi, astfel, treptat, se închega planul ce avea să fie numit operaţia „Ramsai" — cuvînt în alcătuirea căruia se includeau iniţialele lui Richard Sorge.

Cei doi aveau convingerea că Sorge era o persoană bine cunoscută de către vechea poliţie germană, în arhivele căreia exista, probabil, o fişă detaliată privind întreaga-i activitate. Aşadar, au pus şi ipoteza unui eşec. Pe de altă parte, gîndeau că hitleriştilor numai de arhive nu le ardea atunci, cînd începeau să-şi creeze un nou aparat de contraspionaj, o poliţie secretă de stat. Tocmai această situaţie trebuia folosită. Peste un an — un an şi jumătate avea să fie prea tîrziu. Faza organizării va fi depăşită şi întregul angrenaj, consolidat, va trece la acţiune. Vălmăşagul provocat de sfărîmarea vechiului aparat şi înlocuirea oamenilor constituia momentul cel mai propice pentru a pătrunde în sferele comandamentului duşman. Evenimentele, din ce în ce mai presante, nu îngăduiau nici o amînare! Cu multă vreme înaintea incendierii Reichstagului, naziştii urzeau cotropirea banditească a Uniunii Sovietice. Acaparare puterii de către Hitler complica enorm lucrurile.

În timpul unei discuţii cu Rhichard, Ian Karlovici luă de pe raftul bibliotecii o carte cu coperţi cafenii şi începu s-o răsfoiască. Era cartea lui Hitler, „Mein Kampf". Berzin găsi un pasaj şi începu să citească.

„Vom duce o politică de cucerire a unor noi zone în Europa. Şi dacă aşa va fi, dacă e să ne dorim noi teritorii în Europa, le vom obţine în genere, şi mai ales, pe seama Rusiei. Toate condiţiile sînt coapte pentru atingerea acestui scop".

Ian Karlovici azvîrli cartea pe birou.

— Iată încotro îşi îndreaptă ei lovitura! Istoria nu ne va ierta, dacă nu vom acţiona la vreme! Cred că hotărî-

rea noastră e bună : prin Germania să pătrunzi în Japonia și acolo să obții informații despre planurile agresive ale Germaniei. Numai așa !

După o pauză, Berzin adăugă :

— În munca noastră, raționamentul e similar cu cea mai bravă cutezanță. Riscul lucid trebuie să se îmbine cu maximum de prudență. Aceasta e dialectica noastră. Înțelegi ?

Da, Richard înțelegea foarte bine gîndurile acestui om pe care îl respecta, îl iubea și îl considera învățătorul său. Nutrea o mare admirație față de Ian Karlovici, reprezentant al mai vechii generații care își închinase viața Rusiei revoluționare.

Între cei doi nu era decît o diferență de cinci ani. Dar Sorge îl venera pe Berzin, văzînd în el un înțelept călit la școala vieții și a practicii revoluționare, un bătrîn cu chipul tînăr și caracterul neostoit. De fapt, acesta era adevărul. Biciuit — la șaisprezece ani — de cravașele cătăcești, rănit de trei ori în conflictele cu polițiștii, condamnat la moarte, apoi la muncă silnică pe viață, Peter Kuzis albise complet. Cînd fugise din îndepărtata Iakutie și ajunsese pe furiș acasă, în puterea unei nopți, maică-sa nu-l recunoscuse. Zîmbind, Peter i-a spus atunci :

— Foarte bine că nu m-ai recunoscut. Acum mă numesc Berzin, Ian Berzin. Petrik nu mai există ! A pierit fără urmă undeva, în taigaua siberiană. Știi, mamă, mi-am luat pronumele lui tata : niciodată n-am să-l întinez, niciodată !

Ian n-a încălcat nici o clipă acest legămînt. În februarie, în zilele din iulie ale anului 1917, în timpul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Ian Berzin s-a aflat mereu la datorie.

Despre toate acestea îi povestea așa, ca printre altele, lui Sorge.

— ...Iată cum am ajuns să albesc. Jandarmii și poliția secretă au însemnat o școală pentru mine. Șase ani am învățat carte și aproape tot atîția ani am petrecut prin închisori. Bine că am izbutit să scurtez durata acestui studiu : am fugit din închisoare.

Cînd Sorge și Berzin oboseau tot discutînd variantele posibile ale acțiunii, Ian Karlovici propunea o partidă de șah, pentru „aerisirea creierilor". Beau ceai tare și apoi începeau din nou să reflecteze la viitoarea operație „Ramsai". Adesea, Ian Karlovici aducea vorba despre calitățile necesare agentului de informații sovietic.

Lui Richard i se întipărise bine în minte o frază rostită în timpul unei partide de șah :

— E nevoie să fii permanent în gardă ! În adversar să nu vezi un om incapabil, mărginit ; dimpotrivă, să-l consideri un dușman cu multă experiență, deștept. El trebuie învins prin bărbăție, cutezanță, ingeniozitate și inteligență sclipitoare. Misiunea ce ne-o încredințează Serviciul de informații sovietic cere o inimă fierbinte de patriot neclintit, o judecată logică și nervi de fier. Să facem tot ce ne stă în putere pentru a împiedica declanșarea unui război și, mai cu seamă, a unui război între Japonia și Uniunea Sovietică ! Iată principala sarcină a grupului tău. Mă înțelegi ? Trebuie...

După ce operația „Ramsai" prinsese contururi clare, au început să pună la cale latura tactică și cea organizatorică a acțiunii. Era necesar ca Sorge să se introducă în anumite cercuri din Tokio, dar prin intermediul Germaniei, să cîștige încrederea sub paravanul unei frazeologii naziste. Ca atare, avea să-și folosească vechile relații în lumea de afaceri, legăturile stabilite în China. În realizarea practică a acestui obiectiv, Berzin se bizuia pe experiența, dibăcia, dexteritatea și intuiția lui Richard. Cea mai bună soluție era ca Sorge să plece în Japonia, în calitate de corespondent al unui influent ziar german. Ian

Karlovici fu de acord cu propunerea lui Richard de a-şi folosi legăturile ce le avea la redacţia ziarului „Frankfurter Zeitung". În orice caz, ceru să fie ţinut la curent în permanenţă prin legătura obişnuită şi, la nevoie, printr-un trimis special. La despărţire scoase din seif două bancnote de cinci dolari. Una i-o întinse lui Richard :

— Pe cealaltă o vei primi, cînd se va prezenta omul nostru, spuse Berzin. Poţi avea deplină încredere în el : ca şi în mine.

Trecuseră, aşadar, trei luni de cînd Richard părăsise Moscova şi iată că omul lui Berzin apăruse.

Richard îi povesti tot ce izbutise să facă în acest timp. Se îndepărtaseră mult de oraş, cărarea devenea tot mai neumblată. Oprindu-se într-un loc pustiu, se aşezară pe o bancă din joarde prinse doar în cuie lîngă o rîpă ce ducea spre rîu. Sorge continua să povestească :

— Comunică-i Bătrînului că am reuşit să obţin o scrisoare de recomandare către ambasadorul german din Tokio, Herbert von Dirksen. Mi-a dat-o directorul Concernului „I. G. Farbenindustrie" din Ludwigshafen, o rudă îndepărtată a lui von Dirksen şi, în acelaşi timp, protectorul său. Fiind în China, am adus unele servicii acestui concern, în timp ce studiam problemele bancare la Şanhai. Directorul a telefonat şi la redacţie. Drept urmare, mi s-au deschis multe uşi...

Redactor-şef la „Frankfurter Zeitung" era un om care continua să se situeze pe poziţii mai liberale şi pe care naziştii nu se hotărîseră să-l înlocuiască. Acesta îl întîmpinase pe Sorge cu curtoazie, îi ceruse impresii despre China, ascultase cu bunăvoinţă dorinţa doctorului de a se ocupa de gazetărie şi, fără să stea prea mult pe gînduri, îi propusese să devină colaborator al ziarului.

— Am mai auzit de dumneavoastră, domnule doctor ! Redacţia noastră ar fi bucuroasă să vă aibă printre

colaboratorii ei. Mi-ați fost recomandat de persoane foarte onorabile... Imaginați-vă, ați picat în redacție la țanc! Corespondentul nostru la Tokio vrea să se întoarcă în Europa. Locul lui rămîne vacant...

Richard Sorge mai avusese de întîmpinat o serioasă primejdie : aprobarea Amtsleiterului, împuternicitul special al partidului nazist în redacție. Astfel de reprezentanți apăruseră în toate instituțiile germane, după venirea lui Hitler la putere.

Sorge s-a prezentat la Amtsleiter după-amiază. În dreptul biroului ședea un tînăr cu evidente semne de obezitate, adus de spate, cu fălcile proeminente. Cicatricile ce-i brăzdau fața — urme a numeroase dueluri studențești — dădeau chipului o expresie de sălbăticie. În birou era zăpușeală și Amtsleiterul își descheiase vestonul uniformei de SS-ist.

Încă din prag, Sorge strigă „Heil Hitler!" și ridică mîna, salutînd după obiceiul fascist. Apoi, trecu direct la subiect.

— Mă numesc Sorge, spuse el, trîntindu-se în fotoliu. Richard Sorge. Din cauza împuțitului de regim al Republicii de la Weimar, am fost nevoit să trăiesc opt ani în afara granițelor Vaterlandului. Acum m-am înapoiat, vreau să slujesc Führerului și Reichului renăscut. Mi se propune să plec în Japonia, în calitate de corespondent de presă. Am nevoie de un sfat : ce să fac?

Sorge își însușise bine terminologia vulgar-simplistă a hitleriștilor, sloganurile lor, ideile primitiv-demagogice, astfel că, în timpul conversației, jucă, cu destulă ușurință, rolul unui nazist convins, dornic să-și servească Führerul. După o oră vorbea cu Amtsleiterul „per tu", iar seara ședeau împreună, în localul „Kaiserhof" — locul de adunare preferat al naziștilor din Frankfurt — beau rachiu și bere, loveau paharele de masă, cîntau, îi înjurau pe evrei și pe comuniști.

Amtsleiterul era încă destul de treaz, dar mișcările îi deveneau tot mai nesigure. Încerca să-l lămurească pe Sorge :

— Führerului îi poți sluji oriunde. Nu-ți face griji, frățioare ! Și în Japonia ne sînt necesari oameni de nădejde... Hai, mai bine să bem !... Zum wohl !

După trei săptămîni, documentele erau întocmite. Rămăsese doar ca, înainte de plecare, Amtsleiterul să-i organizeze lui Sorge o întîlnire cu Goebbels — aceasta era uzanța pentru toți corespondenții acreditați să lucreze în străinătate. Richard îi mulțumi în fel și chip noului său prieten. Dar, în sinea lui, hotărî să se eschiveze de la această întîlnire.

— Asta-i tot, își încheie Sorge raportul. Ludwig, transmite tovarășilor și, în primul rînd Bătrînului, salutul meu fierbinte ! Spune-le că îmi voi face datoria pînă la capăt... Să-mi trimită cît mai repede oameni și de urgență — un radiotelegrafist.

— Voi transmite, fii sigur. De la Centru m-au rugat să-ți comunic că, deocamdată, legătura o vei ține prin Șanhai. Oamenii vor veni, dar după dumneata. Dealtfel, cîțiva se și află acolo. Semnalul va fi dat imediat după sosirea dumitale la Tokio. Pavel Ivanovici îți reamintește, încă odată, că Centrul dorește, mai întîi de toate, să fie informat în legătură cu politica Japoniei față de Uniunea Sovietică. După ocuparea Manciuriei, aceasta este principala misiune... În al doilea rînd...

Și Ludwig enunță problemele în legătură cu care Centrul aștepta să obțină informații.

După ocuparea Manciuriei, apropierea armatelor japoneze de granițele Uniunii Sovietice și ale Republicii Mongole modifica esențial situația politico-militară. Crescuse pericolul unui război în Extremul Orient. Căpăta o importanță vitală cunoașterea atitudinii Armatei din Kwangtung, a forțelor de care dispune și, în general, a forțelor

terestre, maritime și aeriene japoneze, ce puteau fi îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Trebuia cunoscut întreg potențialul militar al Japoniei, unde generalii belicoși se căţărau la putere cu o neclintită hotărîre. Problemele tehnico-militare și economice interesau Centrul, dar îl interesau, în aceeași măsură, și problemele politice. Situația internațională avea să fie considerabil influențată în funcție de trăinicia legăturilor ce urmau să se stabilească între Japonia și Germania fascistă, după venirea la putere a lui Hitler. Desfășurarea relațiilor între aceste țări putea deveni un sensibil barometru al intențiilor agresive nutrite de doi dintre cei mai probabili adversari ai Uniunii Sovietice.

Ludwig expunea, pe scurt, problemele care interesau Centrul.

În lume se conturau clar două focare de război — în Occident și în Orient. Lui Richard Sorge și oamenilor săi le revenea misiunea de a porni pieptiș lupta împotriva războiului ce amenința omenirea, de a asigura securitatea statului sovietic.

— Vrei să repet sarcinile ? întrebă Ludwig.

— Nu, nu-i nevoie, răspunse Sorge. Mă pot bizui pe memoria mea. Și-apoi, toate acestea le-am mai discutat la Moscova.

În oraș s-au întors pe drumuri diferite, după ce stabiliseră să se întîlnească a doua zi. Ludwig urma să-i predea lui Richard o serie de obiecte ce aveau să facă parte din ansamblul necesar modalităților tehnice de stabilire a legăturilor.

Noaptea vremea se stricase și dimineața se înfățișa mohorîtă. Cernea o ploaie măruntă, caldă, de vară. S-au întîlnit ca din întîmplare pe o alee din parc, lîngă monumentul lui Carol al IV-lea. Sorge i-a cerut lui Ludwig un foc, și-a aprins țigara și a trecut mai departe, ținînd strîns în mînă micul pachet ce-i fusese strecurat. Omul

de legătură din Moscova și agentul care avea să ia drumul Japoniei n-au mai schimbat nici un cuvînt. În camera unde locuia, Richard desfăcu pachetul primit și găsi niște broșe, bibelouri, bijuterii, brățări, cumpărate parcă la un chioșc cu suveniruri sau într-un magazin de bijuterii. În pachet mai erau și un bilet de intrare la Opera din Paris, fără contramarcă, jumătatea unei fotografii de amator, bancnota unei mărci germane cu seria ruptă și alte cîteva fleacuri...

După două zile, Richard pleca la München, pentru a se vedea cu fratele său mai mare. Trenul pornea seara tîrziu și Richard, avînd timp, începu să hoinărească prin Karlsbad. Îl atrăgea o stradă al cărei nume îl aflase de la mama sa, în timpul ultimei călătorii la Hamburg. Bătrîna sa mamă, Nina Semionovna, o ucraineancă, devenise păstrătoarea unor prețioase relicve și datini ce aparțineau familiei Sorge, a unor legende legate de acest arbore genealogic. Pe vremea cînd relațiile dintre părinții lui Richard nu fuseseră încă întunecate de divergențe familiale și chiar politice, Nina Semionovna Sorge, născută Kobeleva, se împrietenise, prin corespondență, cu un frate al bunicului lui Richard — Friedrich Sorge, tovarăș de idei și luptă cu Marx. Nina Semionovna nu se întîlnise niciodată cu bătrînul Friedrich Sorge — nevoit să emigreze în America — dar în scrisori, acesta îi povestea pe larg despre evenimentele interesante din viața sa, despre întîlnirile și convorbirile sale. Pe măsură ce creștea afinitatea sufletească dintre cei doi, Friedrich Sorge acorda tot mai mult spațiu întîmplărilor trăite de el cu ani și ani în urmă. Reproducea pasaje întregi din corespondența purtată cu Marx și Engels, cu care fusese prieten, le purta un profund respect și le împărtășea ideile. De Engels îl apropia și alt fapt — amîndoi fuseseră participanți ai insurecției din Baden.

Cînd a venit pentru prima oară în Uniunea Sovietică, Richard a adus cu sine şi a predat Institutului „Marx-Engels-Lenin" o parte din corespondenţa purtată de Friedrich Sorge cu Karl Marx.

Bătrînul Sorge murise în America cu un sfert de veac în urmă, nici tatăl lui Richard nu mai era de mult printre cei vii, dar Nina Semionovna păstra cu sfinţenie caseta încrustată în care se aflau scrisorile atît de scumpe ei. Printre acestea era şi una pe care Marx o trimisese din Karlsbad bătrînului Sorge. Pe plicul îngălbenit de vreme, se putea citi adresa expeditorului. Acum, Sorge vroia să găsească acea casă în care locuise marele prieten al unchiului său.

Richard trecu de latura cealaltă a rîului şi porni spre partea de sus a oraşului. Era tulburat, la fel ca prima oară cînd păşise în mausoleul lui Lenin. Mai trăise o emoţie asemănătoare demult : deschizînd un volum al lui Lenin, dăduse peste numele de Sorge...

Străbătea oraşul sub impresia gîndurilor care-i aduceau în minte îndepărtatul trecut. Richard nu-l cunoscuse pe fratele bunicului, dar încerca un simţămînt de evlavie faţă de acel om care — deşi dispărut de mult dintre cei vii — îi încredinţase parcă o înălţătoare solie de luptă comunistă. Purtătoare, peste ani, a acestei solii era Nina Semionovna, faţă de care Richard nutrea o profundă şi duioasă recunoştinţă. În familie, ea reprezenta legătura vie între generaţia lui Friedrich şi cea a lui Richard Sorge.

Deveniţi cetăţeni americani, Friedrich Sorge şi tovarăşii săi n-au rupt niciodată legăturile cu Germania. Una dintre aceste legături era corespondenţa purtată de Sorge cu Marx şi Engels. Ea a durat zeci de ani şi Friedrich Sorge, care păstrase toată viaţa scrisorile ce-i erau atît de scumpe, le publicase cu puţin timp înaintea morţii.

Richard le citise și în ediția germană și în cea rusă, cu introducerea semnată de Lenin; dar, din povestirile mamei, știuse despre existența lor încă înainte să le citească. De mult, ea îi arătase o scrisoare a unchiului, în care acesta vorbea despre ultimii ani ai corespondenței cu Marx. Sorge își aminti și de altă scrisoare... În familia lui Friedrich Sorge nu prea domnea pacea. Unchiul era foarte neliniștit din pricina drumului pe care pășise fiul său: Adolf devenise un businessman american tipic, cu totul străin de ideile tatălui și fraților săi, ideile oamenilor care participaseră la activitatea revoluționară, la războiul dintre Nord și Sud... În familie se declanșase astfel un puternic conflict. Aproape de sfîrșitul veacului trecut, Friedrich Sorge îi scrisese lui Engels despre amărăciunile sale, povestindu-i că Adolf lucrează ca inginer și intenționează să plece în Europa. Amintindu-și de acest episod, Richard zîmbi fără voie. Cum se schimbă rolurile! Unchiul suferise nespus, fiindcă fiul său fusese corupt de sistemul de viață american, care-l transformase într-un afacerist, atît de străin de ideile revoluționare. În schimb, tatăl lui Richard suferise, fiindcă nu izbutise să facă din el un prosper om de afaceri comerciale! Da, asemeni unchiului său, Richard devenise un revoluționar, avînd-o alături pe mama sa.

Cufundat în aceste gînduri, mergea încet prin oraș. Găsi, în sfîrșit, strada căutată, descoperi și casa în care locuise Marx — o clădire înaltă, cu coloane, mansardă și tăietura ferestrelor ascuțită în partea de sus. În clădire, se afla o pensiune, ca pe vremuri. Richard trecu pe lîngă intrare, în sus, pe stradă, apoi se întoarse. Deodată, se întrebă: „De ce-o fac? Era necesară, oare, această întoarcere în trecut? Sînt un romantic?" Răspunsul veni de la sine: „Da, sînt un romantic...! Respect trecutul în numele prezentului! Păstrez și venerez tradițiile revoluționare!"

Richard era mîndru de bunicul şi unchiul său, de prietenia lor cu acei oameni ale căror idei şi-au pus atît de hotărît pecetea pe propria lui concepţie despre lume şi viaţă. În lupta tatălui cu bunicul pentru formarea lui Richard, putea ieşi învingător cel care-l dorea comerciant, om de afaceri, reprezentant al unor mari firme... Dar acestei năzuinţi i s-au pus în cale multe piedici şi, în primul rînd, viaţa, războiul, revoluţia, surpriza şi bucuria de-a fi aflat despre cei din familia sa, care promovaseră, cîndva, ideile revoluţionare. Richard îşi aminti cu dragoste de mama lui — negreşit îi va face o vizită la Hamburg. Altfel, cine ştie cînd se vor mai vedea... Îşi privi ceasul : mai avea timp destul, dar porni, totuşi, spre gară.

Peste o lună, la 6 septembrie 1933, Richard Sorge sosea în Iokohama. Şchiopătînd uşor, coborî de pe puntea vasului în portul zgomotos.

Iată, deci, şi Japonia...

„RAMSAI" — ÎN PRIMA LINIE

În primele luni după sosirea la Tokio, Richard Sorge a locuit la „Sann"-hotel ; firește, nu se putea compara cu „Imperial"-ul, dar avea, totuşi, o bună reputaţie. Clădirea albă, cu camerele mici, în stil japonez, era situată pe o stradă lăturalnică faţă de zgomotoasa Hinza *, dar nici prea departe de ea, astfel încît locatarii să nu se simtă rupţi de centrul oraşului.

La „Sann-hotel" poposeau, de obicei, călători sosiţi în Japonia pentru un timp scurt — turişti, militari, afece-

* Stradă în Tokio, centrul comercial al oraşului.

riști, oameni de cele mai diverse profesii — în genere din categoria celor cu venituri mijlocii. Era tocmai hotelul potrivit pentru un ziarist venit întîia oară în această țară și care încă n-a devenit cunoscut.

La primul etaj se afla camera de recepție, avînd nelipsitu-i mobilier : dulapul cu polițe pentru cheile cu jetoane numerotate, o masă înaltă, lustruită, ca o tejghea de bar, pe care se aflau voluminoase registre pentru înscrierea pasagerilor și o serie de telefoane. În hol se foiau băieții de serviciu, în uniformă și caschete, purtînd emblema hotelului : frecvenții boys, gata, oricînd, să ghicească și să îndeplinească orice dorință a clienților. Mai era aici și obișnuitul „om al casei", un individ cu o înfățișare comună și vîrstă greu de definit ; dimineața, cînd Sorge se apropia să predea cheia, acest om fie că discuta prietenește cu portarul, fie că răsfoia, concentrat, registrul cu numele pasagerilor. Îl saluta politicos pe Richard, apoi, fără a se feri cîtuși de puțin, pornea pe urmele lui, oriunde s-ar fi îndreptat. Îl aștepta ore întregi la poarta ambasadei germane, la ușa restaurantului ori a vreunui local de noapte, în orice loc s-ar fi oprit ; apoi îl însoțea pînă la hotel și dispărea în toiul nopții, pentru ca, dis-de-dimineață, să fie iarăși prezent la post.

Acesta era un „inu", ceea ce în traducere exactă însemna cîine ; de fapt, un agent de poliție, „atașat" pe lîngă străini sau pus chiar pe urmele unor japonezi suspecți. Tăcut și politicos, se ținea ca o umbră după cel dat în grija sa, fără să se amestece în treburile celui urmărit, fără să pună întrebări. Avea doar datoria să memoreze ce face și unde merge „protejatul" său. Era de neînțeles cum izbutea acest om, la un moment dat imobilizat în mulțimea înghesuită pe o stradă, să reapară, peste o jumătate de oră, aflîndu-se din nou pe urmele lui Richard, care tocmai cobora dintr-un taxi, în celălalt capăt al orașului — uriaș furnicar cu milioane de locuitori.

Uneori, acest om umil era înlocuit de un tînăr mai înfipt, degajat în mișcări, sau de o femeie ce-și purta copilul în spate. Mai apăreau și alți oameni, care se tot învîrteau în jurul lui Richard cu un prefăcut aer de indiferență. În camera sa, Sorge observă urmele unor percheziții neîndemînatice : cineva îi scotocea prin geamantan, neglijînd să așeze lucrurile exact la locul lor. Sub discul telefonului, Richard descoperi un microfon minuscul, pentru interceptarea convorbirilor...

Acesta era sistemul de urmărire generală, de ținere sub observație a tuturor celor suspecți. În categoria suspecților intra oricine sosea în Japonia.

Într-o seară friguroasă de iarnă, cu vînt și lapoviță, Richard simți o sinceră compătimire față de tăcutul său urmăritor. Împreună cu o veselă societate de ziariști, pornise spre „Rheingold", o cîrciumă germană, aflată în Hinza. Între timp, Sorge făcuse cunoștință cu mulți ziariști, cu lucrători ai ambasadei, cu membri ai coloniei germane care, în acea vreme, număra peste două mii de persoane. Ziaristul proaspăt sosit era inițiat cu bunăvoință, introdus în obiceiurile de viață din Tokio, purtat, seara, prin ceainăriile și cîrciumile japoneze. Totuși, de cele mai multe ori, se dădea întîietate localurilor nemțești, unde puteai să mănînci crenvurști cu varză, să te delectezi cu bere bavareză, să ciocnești ulcelele de lut strigînd „Hoch !" și erai liber să discuți în voie despre orice-ți trece prin minte.

Se întunecase bine cînd vesela societate cotea într-o stradă îngustă, străjuită de felinare colorate și împestrițată cu reclame luminoase, pe care apăreau hieroglife scînteietoare. Prin pînza deasă a fulgilor de zăpadă, părea că zidurile clădirilor sînt fosforescente. Sorge rămase în urma grupului și porni alături de urmăritorul său.

— Cum te cheamă ? îl întrebă.

— Hirano.

— Ascultă, Hirano, știu că ți-e frig — Sorge îi privi pantofii scîlciați, paltonul subțire și capul descoperit. — Iată ce m-am gîndit : de la papa Kettel nu plec înainte de ora 10. Fii fără grijă, ți-o promit ! Mergi și te încălzește undeva, bea un sake * sau vezi-ți de treburile dumitale... Ține ! — Și Sorge îi îndesă în mînă cîteva monede.

Hirano mai stătu un timp nehotărît în fața ușii, apoi trecu strada și, cu sufletul îndoit, dispăru, totuși, într-o cîrciumă. Informatorul polițienesc n-avea convingerea fermă că acest european cu sprîncenele arcuite spre tîmple nu-l va duce de nas. Dar îi era lehamite să mai stea afară, în burnița aceea rece, care-l pătrundea pînă la oase.

Papa Kettel, proprietarul cîrciumii, făcea parte dintre prizonierii germani din primul război mondial, pripășiți în Japonia. La început, se zbătuse să ajungă acasă, apoi se căsătorise cu proprietăreasa casei în care locuia și deschisese un bar ; după ce veniseră pe lume copiii, îi trecuse cheful să se întoarcă în Germania. Dar papa Kettel se considera patriot — în localul său totul purta amprenta germană, de la firma „Rheingold" și butoiul cu vin plasat la intrare, pînă la fustele și șorțurile nemțești în care își îmbrăcase chelnerițele japoneze. În marea lor majoritate, clienții erau germani. Sorge nu venea aici prima oară.

Timpul se scurgea repede, plăcut. Richard povestea întîmplări amuzante, depăna amintiri despre China, unde trăise cu un an în urmă. Careva pomeni că, recent, a sosit din China și locotenent-colonelul Ott. Nu-l cunoaște, oare, Richard ? Locotenent-colonelul Ott ? Nu, n-a auzit de el, Cean Kai-și avea mulți consilieri militari... Sorge răspunsese fără a manifesta un interes deosebit, dar în sinea lui gîndi : „Nu cumva e vorba de acel Ott despre

* Băutură alcoolică, pregătită din orez.

care auzise la Mukden ? Spion și protejatul generalului Shect ? Ar fi interesant !"

Cînd se pregăteau de plecare, Sorge se uită la ceas și, ridicînd mîna, spuse :

— Domnilor, vă rog, să mai rămîneți ! Singur mi-ar fi urît. Nu pot pleca de la bunul nostru Kettel înainte de ora 10. I-am promis-o urmăritorului meu. Vreau să fiu parolist. Se ține după mine, de parcă aș fi regele spionilor ! Papa Kettel, încă un rînd ! Eu plătesc !

După „Rheingold", s-au oprit la „Fledermaus", tot un restaurant german, dar mai modest. Aici, la mesele de lemn curățat pînă la albeață, obișnuiții localului, moleșiți de băutură, abia zărindu-se prin fumul gros de tutun, se întrețineau cu chelnerițele.

Hirano îl întîmpină pe Sorge în ușa localului „Rheingold" răsuflă ușurat și nu se mai dezlipi de el. În ciuda urmăririi, chiar în acea zi, Sorge izbutise să expedieze la Centru una din primele sale informații. El comunica : „Nu-mi mai este teamă de supravegherea și urmărirea mea sub cele mai diverse forme. Consider că îi cunosc pe toți copoii care se țin pe urma mea. Cunosc și metodele folosite de fiecare în parte. Cred că acum îi pot trage pe sfoară, fără excepție". În aceeași informare, mai comunica despre primele sale acțiuni, despre întîlnirile de lucru și repartizarea oamenilor, își manifesta neliniștea pentru faptul că nu putea stabili o legătură trainică cu „Wiesbaden"-ul, adică Vladivostok-ul, cum era codificat, în corespondența secretă, acest oraș sovietic.

În condițiile urmăririi permanente la care era supus, Richard nu se grăbea să desfășoare o activitate susținută, înainte de a observa totul deosebit de atent, de a se orienta asupra situației. „Grăbește-te încet"... își amintea el de sfatul lui Berzin. Și, totuși, nu-și pierdea timpul. Oricît ar părea de ciudat, dar tocmai acest filaj total, atît de larg

practicat în Japonia, favoriza, într-o măsură oarecare, acțiunea conspirativă a lui Sorge. El făcuse o deducție importantă : Kempeitaiul — contraspionajul japonez — urmărește pe toată lumea, își împrăștie și își fărîmițează forțele, își trimite agenții, nu pentru că ar bănui pe cineva, ci pentru că asta-i regula generală. Așadar, acestui filaj total, acestui tip de urmărire trebuie să-i contrapui o activitate extrem de specifică și prudentă, precisă, pentru a nu cădea, din întîmplare, în plasa întinsă, în unele cazuri, pentru careva anume.

În primele luni, Richard își creă reputația scriind mult pentru „Frankfurter Zeitung", publicînd în populare reviste ilustrate. De asemeni, își făcu legături în rîndul diplomaților, în cercurile de afaceri, în cele politice, printre actori, funcționari militari... De un singur om nu se putea apropia, cu toate că știa foarte bine de existența lui, ba se și întîlniseră, întîmplător, la Casa presei, aflată în partea de vest a Hinzei, unde își aveau birourile mulți corespondenți de presă. Acesta era ziaristul francez Branko Vukelič, sosit la Tokio cu o jumătate de an înaintea lui Sorge. Vukelić știa că trebuie să lucreze în grupul „Ramsai", dar nu aflase încă cine-i conducătorul. Amîndoi așteptau cu răbdare clipa în care condițiile vor deveni favorabile întîlnirii. Semnalul trebuia să-l dea Sorge. Dar el nu se grăbea, observa, se orienta dacă nu e cumva urmărit mai serios. Socotea întîlnirea cu viitorul său ajutor, Vukelić, de prea mare importanță, pentru a risca fie și cea mai mică primejdie.

Inteligent, avînd o strălucită cultură, Branko Vukelić, — de naționalitate sîrbă — reprezenta, la Tokio, agenția telegrafică franceză „Havas", colabora permanent la revista franceză „La vie" și la ziarul belgrădean „Politika". Avea o înfățișare tînără, un cap bine clădit pe umeri, trăsături fine și o splendidă ținută. Era socotit ca unul dintre cei mai capabili corespondenți din Tokio. Nu îm-

plinise nici treizeci de ani cînd sosise aici, din însărcinarea Centrului, pentru a pregăti baza materială a organizației ilegale. Fiu al unui ofițer în rezervă, Branko fusese student la Universitatea din Zagreb, în timp ce în țară izbucnise mișcarea de eliberare pentru independența Croației. Pe atunci, Vukelić, în vîrstă de douăzeci și doi de ani, făcea parte dintr-o grupare marxistă, ce exista în cadrul Universității din Zagreb. Se dăruise cu totul activității revoluționare : participa la demonstrații, scria manifeste, difuza ziare ilegale, lua cuvîntul la mitinguri. Bineînțeles, fusese unul dintre primii care ajunsese la închisoare, atunci cînd începuseră arestările. Neexistînd dovezi palpabile suficiente care să-i probeze vinovăția, Branko a fost eliberat, dar era riscant să rămînă în Croația și astfel, cu prima ocazie, plecă la Paris. Au urmat anii grei de emigrație, cu pribegii și veșnicele căutări ale unui mijloc de existență. Dar, în ciuda tuturor necazurilor și peripețiilor, Branko n-a părăsit Sorbona, unde studia dreptul. Renunțase în mod deliberat la pasiunea sa pentru arhitectură, dedicîndu-se științelor juridice. Încă nu se lecuise de naivele-i convingeri tinerești, socotind că respectarea fie și a legislației burgheze va ajuta omenirea să-și păstreze demnitatea și libertatea elementară, să garanteze dreptul indivizilor de a trăi după propriile lor convingeri. Năvalnic, expansiv, cedînd cu ușurință primului impuls sufletesc, începuse să înțeleagă, cu timpul și tot mai clar, că, în lumea complicată din juru-i, clădită pe exploatare și dominată de nedreptăți, nu se pot realiza visele sale din tinerețe. Se gîndea tot mai des la țara în care existau alte rînduieli, unde oamenii trăind după alte legi construiau o societate nouă. Tînărul Branko Vukelić era din ce în ce mai atras de Uniunea Sovietică.

Și-a încercat puterile în gazetărie, în literatură, domenii în care a înregistrat succese datorită și cunoașterii

limbilor străine. Călătorea des în străinătate. Dintr-o asemenea călătorie, în Danemarca, Branko s-a întors la Paris cu o daneză de care se îndrăgostise. Pe Edith a cunoscut-o la Copenhaga, într-un cerc sportiv, afiliat Partidului social-democrat. Edith lucra ca profesoară într-un colegiu, ca titulară a disciplinei de sport și era o excepțională jucătoare de tenis. Branko fu cucerit de mlădioasa, grațioasa și drăgălașa Edith, semănînd cu mica rusalcă din bronz a lui Andersen, a cărei sculptură era așezată în port. După o săptămînă, erau căsătoriți și entuziastul Branko se simțea cel mai fericit om din lume.

Acum locuia la Tokio, împreună cu soția și băiețelul lor de cinci ani. Aveau o vilă în apropierea Universității Waseda, într-unul din cartierele aristocrate ale orașului. Locuința, mobilată cu gust, era o încîntare pentru toți cei care-i vizitau, inclusiv în cadrul amicalelor întîlniri între gazetari.

Branko Vukelič aștepta cu răbdare apariția, printre oaspeții săi, a omului cu numele conspirativ „Ramsai", despre care bănuia că trebuie să fie de mult la Tokio. Între timp, el reușise, totuși, să creeze nucleul viitoarei organizații clandestine — veniseră radiotelegrafistul Bernhard și Erna, din Los Angeles, sosise pictorul Miaghi — stabilise legături cu diferiți corespondenți străini, dar conducătorul încă nu se arătase. „Ramsai" nu dădea nici un semn de viață. Vukelič continua să aștepte cu aceeași răbdare. Birourile corespondenților de presă din Tokio se aflau într-o clădire cenușie, cu mai multe etaje, numită Press-Camp. Biroul lui Sorge se afla la etajul III, iar cele ale agenției Havas — cu un etaj mai sus. Într-o zi, Sorge se întîlni cu Vukelič pe scară, lîngă lift, și se aplecă în jos, ca și cum ar fi ridicat ceva.

— Scuzați, ați pierdut ceva! spuse el și-i întinse o hîrtie.

Vukelić fu surprins să audă parola rostită de un om cu care se întîlnise pînă atunci de cîteva ori și pe care-l considera un notoriu gazetar fascist. Dar nici un mușchi al feței nu-i tresări.

— Vă mulțumesc, răspunse el, e un bilet vechi la un spectacol al Operei din Paris. Acum nu mai e decît o amintire...

Liftul se opri în dreptul lor și cei doi intrară împreună în cabină.

— Trebuie să ne întîlnim ! șopti Sorge.

— De mult aștept clipa aceasta! spuse zîmbind Vukelić. Sîmbătă îți convine ? Am invitat niște ziariști, ar fi prilejul cel mai potrivit.

— De acord !

Sorge ieși din lift, salutîndu-l prietenește.

Sîmbătă, în locuința lui Vukelić se adunară vreo douăzeci de persoane, aproape numai bărbați. Branko telefonă, cerînd să vină gheișele. Acestea sosiră pe dată, parcă pregătite să răspundă prompt la primul apel, precum salvarea sau pompierii... Apariția lor fu întîmpinată cu exclamații vesele. După ce-și lăsară încălțămintea la ușă — de altfel ca și ceilalți oaspeți, conform obiceiului japonez — gheișele se transformară spontan în amfitrioane : serveau băutură, ofereau foc celor care fumau așezați pe perne, în jurul unor mese scunde, întrețineau discuțiile, cîntau din gură și la samisen *. Branko organizase petrecerea în spiritul tradiției japoneze.

După cină, oaspeții trecură într-un salon mobilat în stil european, unde se așezară în fotolii comode, bînd cafea, fumînd și gustînd din băuturile tari pe care le serveau chelnerii, secondați de gheișe. Ca o gazdă ospitalieră, Branko trecea de la un grup la altul și astfel ajunse lîngă Sorge.

---

* Instrument muzical

— Să-ți arăt locuința și laboratorul meu de fotograf amator ! spuse el. Mi se pare că și pe dumneata te pasionează arta fotografică. Acesta-i cabinetul, iată dormitorul, aici e camera soției. Ea a plecat la Kamakura, să-i arate băiatului templele.

Apoi trecură într-o latură mai îndepărtată a locuinței și intrară într-o încăpere mică, semiobscură, cu pereți îmbrăcați pînă la jumătate în panouri din lemn. Pe o masă se aflau ustensilele fotografice.

— Aici putem sta de vorbă cîteva minute, spuse Branko, închizînd ușa în urma sa. Mai întîi, bine ai venit ! Iată-te, în sfîrșit !

Îi întinse lui Sorge o mînă bărbătească, puternică. Lui Richard îi plăceau oamenii care știau să strîngă voinicește mîna. Îi plăcea în genere acest ziarist cult, sociabil.

— Aici mi-am instalat laboratorul fotografic și tot aici am ascuns și radioemițătorul. Radiotelegrafiștii au sosit dar contactele de probă nu sînt promițătoare, cu „Wiesbaden"-ul nu se poate obține o legătură sigură. Stația nu-i destul de puternică. Va trebui dublată prin Șanhai.

Vukelić trase masa la o parte, deschise o ușiță mascată într-un panou de lemn și scoase stația de radioemisie, o instalație destul de voluminoasă. Sorge se așeză, scoase capacul și privi construcția.

— Va trebui s-o înlocuim ! spuse el. Nu te sfătuiesc s-o ții aici, e periculos... Ei, dar cu oamenii cum stăm ? Jo a sosit ?

Jo era pictorul Iotoku Miaghi, așteptat să sosească de la Los Angeles.

— Jo se află la Tokio, dar n-am luat legătura cu el, am așteptat să vii dumneata, răspunse Vukelić.

— Atunci ia legătura cu el, trebuie să-l văd. Și încă ceva. În redacția ziarului „Asahi" lucrează ziaristul Hozumi Ozaki. Dă-i de știre că Alexander Johnson, cunoștința sa din China, dorește să discute cu el. Iei legătura

printr-un om de încredere, neapărat, un japonez. Dumneata rămîi în umbră. Să mergem, e timpul!

Lipsa celor doi n-a fost observată. În salon apărură din părți opuse. Richard ține în mînă un pahar cu coniac, prefăcîndu-se că a băut cam mult; era vorbăreț, glumeț, spiritual. Petrecerea reușise de minune.

Cîteva zile mai tîrziu, într-un ziar japonez publicitar apăru un scurt anunț: „Colecționar, amator de antichități japoneze, cumpără «ukiyoe» — gravuri tradiționale ale vechilor meșteri japonezi".

La scurt timp, lui Branko Vukelić i se telefonă de la redacția ziarului: un pictor japonez oferă o splendidă colecție de gravuri.

În ziua următoare, ziaristul Branko Vukelić și pictorul Iotoku Miaghi se întîlniră la redacția ziarului. Pictorul — un japonez scund, cu fața îngustă, mobilă — întinse pe masă o colecție de minunate gravuri. Discutară îndelung despre însușirile lor, lăudînd entuziast expresivitatea desenului, grația liniilor, comentînd calitatea hîrtiei.

Vukelić alese cîteva gravuri și-l rugă pe pictor să-i telefoneze la agenție, poate le va cumpăra și pe celelalte. Apoi, pe neobservate, schimbară între ei două jumătăți ale unei bancnote de un yen. Faptul confirma că pictorul Miaghi era unul și același cu Jo, persoana pe care o aștepta Richard.

Curînd, Miaghi îi fu prezentat doctorului Sorge. Iotoku Miaghi se născuse și crescuse în sud, pe insula Okinawa, „printre mandarini, sub ploile calde", cum îi plăcea să spună. Dar, în afară de mandarini și ploi calde, acolo domnea o cumplită asuprire, astfel că viața grea îi mîna pe oameni dincolo de ocean.

Familia lui Miaghi ura militarismul japonez și pe exploatatori. La 16 ani, Iotoku plecase în Statele Unite. Trăise la San Francisco, la San Diego, la Los Angeles. Învățase pictura într-o școală de artă, dar își dăduse seama

că din artă nu poate trăi. A vîndut tot ce-a putut, și-a folosit toată agoniseala și a devenit coproprietar al unui mic restaurant — „Bufnița" — într-un cartier mărginaș din Los Angeles. Aici se adunau funcționari, profesori, studenți, activiști sindicali, veneau chiar și unii artiști din Hollywood. Era o clientelă de intelectuali și oameni cu vederi de stînga. În Los Angeles trăiau mulți emigranți germani, care părăsiseră Europa cu zeci de ani în urmă, dar continuau să fie uniți și făceau parte dintre obișnuiții restaurantului ; mai mult pentru ei, Miaghi crease cercul „Pe înserate". Pe înserate era tocmai timpul de întîlnire, cînd aici se încingeau discuțiile cercului. Printre germani se aflau multe persoane cu pronunțate convingeri progresiste. Vremurile erau fierbinți, tumultoase, toți trăiau sub impresia evenimentelor ce se desfășurau în Rusia revoluționară, astfel încît Miaghi, la rîndu-i, începu să împărtășească, în mod firesc, ideile revoluționare. Pe atunci locuia la „mătușa Katabaiasi", care își ciștiga existența, întreținînd o mică pensiune. Femeia avea, de asemeni, vederi de stînga.

Cînd a revenit în Japonia, de această dată la Tokio, pictorul Iotoku Miaghi tocmai împlinea treizeci de ani.

Peste o vreme, avea să sosească aici și „mătușa Katabaiasi".

Într-una din zilele lui ianuarie 1934, cînd în oraș mai dăinuia obișnuita atmosferă sărbătorească a anului nou, la redacția ziarului „Asahi" apăru pictorul Miaghi și întrebă unde poate să-l găsească pe domnul Hozumi Ozaki, comentator al problemelor chineze. Un funcționar serviabil îl conduse pe Miaghi într-o încăpere uriașă, care ocupa un întreg etaj, cu zeci de birouri, dulapuri, scaune ; zgomotul mașinilor tipografice care răzbătea pînă aici, se amesteca cu zumzetul vocilor omenești ; mulțimea de gazetari pregătea numărul la zi al ziarului. Funcționarul se

opri în fața unui birou la care se afla un japonez îmbrăcat în costum european. Acesta puse deoparte șpaltul articolului pe care-l citea și se ridică în întîmpinarea necunoscutului. Funcționarul se îndepărtă. După tradiționala plecăciune, Miaghi spuse :

— Ozaki-san, am fost rugat să mă interesez dacă doriți să vă întîlniți cu un cunoscut de-al dumneavoastră, mister Johnson.

Ozaki îl cercetă cu atenție pe Miaghi, apoi privi în jur, la colegii adînciți în treburile lor.

În loc de răspuns, Ozaki propuse :

— Să luăm prînzul undeva, sînt mort de foame !

În restaurant, după ce chelnerul luă comanda și plecă, Ozaki întrebă :

— Așadar, ce vroiați să-mi spuneți despre mister Johnson ? Se află în Japonia ?

Miaghi îi spuse că Johnson se află la Tokio și dorește să restabilească bunele relații cu Ozaki-san.

— Să procedăm astfel : transmiteți-i lui mister Johnson că duminica viitoare eu voi fi la Nara — nu e departe, cîteva ceasuri de mers cu trenul. Ar fi bine să ne întîlnim acolo... Hai să zicem la ora 10, lîngă statuia Marelui Budha, în fața florii de lotus sculptată în bronz. Dacă are posibilitatea, să vină ! Eu voi fi oricum acolo.

Cînd Vukelić îi comunică discuția dintre pictor și Ozaki, Sorge exclamă :

— Îl recunosc ! Pe cuvîntul meu ! Îl recunosc pe prevăzătorul Hozumi ! Dacă el ne va ajuta, îți garantez că jumătate din misiunea noastră e asigurată. Precauția, precizia în acțiune și erudiția sînt calitățile lui esențiale. Nu mai cunosc un al doilea om cu cunoștințe atît de profunde în problemele Extremului Orient. Și, mai cu seamă, ale Chinei... Voi pleca ! Pe parcurs m-aș putea opri și la Na-

goia, unde e posibil să am, de asemenea, o întîlnire interesantă.

Simbătă, cu un tren de noapte, Sorge plecă spre Nara, veche capitală a Japoniei, oraș al parcurilor și al templelor, despre care Richard citise și auzise atîtea ! A doua zi — era un timp senin, frumos — Richard se amestecă în mulțimea străzilor și se îndreptă spre locul de întîlnire. Pătrunzînd în curtea interioară a vechiului templu budhist, Richard rămase înmărmurit : înaintea ochilor i se înfățișa priveliștea unei pagode milenare, înaltă, grațioasă și masivă în același timp. Interesul cercetătorului orientalist l-ar fi țintuit la nesfîrșit în admirația față de această splendidă operă a antichității. Dar, privindu-și ceasul, Sorge porni grăbit. Ozaki îl aștepta undeva, în templu.

Aici totul era de proporții uriașe și oamenii aveau impresia că privesc printr-o lupă fermecată la obiectele înconjurătoare. Chiar frunzele și florile grațiosului nufăr din bronz, ce se iscau din apă ca niște plante vii, erau la fel de mari. Adîncit în contemplare, Sorge nu auzi cînd fu strigat.

— Mister Johnson ! îi repetă cineva numele.

Richard privi în jur. În fața lui, întinzîndu-i mîna, stătea zîmbitor Ozaki.

— Sînt doctorul Sorge... Poate mă confundați.

Richard aștepta, privindu-l întrebător pe Hozumi Ozaki. O clipă, în ochii acestuia apăru o expresie de nedumerire.

— Da, da, doctorul Sorge, doctorul Sorge, repetă el. Pentru mine, veți fi întotdeauna același care sînteți cu adevărat.

Sorge se gîndise mult la felul în care îl va întîmpina Ozaki. Acum, Richard verifica, invita la precauție, la atenție. Fără să stea pe gînduri, Ozaki înțelese și acceptă atitudinea. Ținu mai departe mîna întinsă și Richard i-o

strînse cu căldură. Era un gest care spunea mai mult decît orice cuvinte.

— Îmi pare nespus de bine că te văd ! rosti Ozaki.

După ce schimbară cîteva impresii despre arta budhistă, ieșiră în parc și abia aici Ozaki îl întrebă :

— Vroiai să discuți cu mine, doctore Sorge ?

Richard se hotărîse să-i vorbească deschis, fără ocolișuri :

— Îți cunoșteam convingerile, le împărtășeam și nădăjduiesc că nu ți le-ai schimbat. Ai rămas același neîmpăcat adversar al războiului, cum te-am știut cîndva ?

— Bineînțeles ! Mai mult chiar, acum cred în existența memorandumului lui Tanaka. Îți amintești disputa noastră de la Șanhai ?

Hozumi își exprimase atunci îndoiala cu privire la veridicitatea acestui document. Prea deschis, cinic, erau expuse ideile generalului ! Îndoiala provenea și din misterul de roman polițist ce înconjura furtul acestui document.

— Îmi amintesc o frază din memorandum, spuse Sorge. „Expansiunea țării noastre — în viitorul apropiat — în Manciuria de Nord, va duce, inevitabil, la un conflict cu Rusia roșie". Îți aduci aminte ? Cred că acum acest pericol a crescut. Germania fascistă și-a făcut apariția în arena internațională. Ea urmărește o alianță cu Japonia militaristă. Ceea ce nu va aduce nimic bun. Mi-am închinat viața luptei împotriva războiului, l-am trăit eu însumi și nu vreau să mai văd izbucnind flăcările unui nou război. În primul rînd, trebuie preîntîmpinat războiul dintre Japonia și Uniunea Sovietică. Ajută-mă să îndeplinesc această misiune, Ozaki-san ! Un asemenea conflict va fi o tragedie pentru ambele țări ! Îți vorbesc deschis și aștept de la dumneata același lucru. N-am să mă supăr, sau mai precis — se corectă Sorge — nu voi încerca să te conving, dacă mă vei refuza.

Ozaki păşea adîncit în gînduri. După un timp, răspunse :

— Ştii la ce mă gîndeam ? Iată, ne-am întîlnit, am discutat despre artă, despre frumuseţea templelor, despre poezia noastră. Aş fi preferat să discut întotdeauna numai pe asemenea teme. Dar am vorbit şi despre război, această catastrofă care distruge şi arta şi templele antice şi nevoia de poezie. Da, sufletele încrîncenate nu au nevoie de poezie ! Dar eu iubesc toate acestea, nu pot trăi fără ele. Trebuie să lupt împotriva războiului ! Sînt un bun patriot, iubesc Japonia şi, de aceea, răspunsul meu nu poate fi decît unul : sînt de acord ! Da, sînt gata să te ajut !

Din acea clipă, destinele celor doi oameni s-au unit pentru totdeauna.

Sorge părăsi Nara cu primul tren, Hozumi Ozaki rămînînd să-şi desfete privirea cu alte opere de artă din oraş. Înaintea despărţirii, conveniseră asupra unei noi întîlniri, la Tokio. Pentru început, aveau să ţină legătura prin pictorul Miaghi.

După două ore de drum, Richard sosi la Nagoia şi trase la hotelul pe care i-l indicase locotenent-colonelul Ott.

Richard îl cunoscuse întîmplător pe Eugen Ott, cu cîteva săptămîni în urmă, la ambasadă. Locotenent-colonelul tocmai urca în maşină, cînd Sorge ieşea din clădirea ambasadei. În maşină, alături de ofiţerul german, se afla soţia sa, Helma Ott, o femeie înaltă, elegantă, cu buzele subţiri rujate strident. Chipul, încă tînăr, contrasta cu părul cărunt. Femeia îi păru foarte cunoscută lui Richard, dar nu-şi putu aminti unde o mai văzuse. Deodată tresări : da, era Helma, cu care se întîlnise adesea în Germania şi chiar în propria lui casă, la Frankfurt. Cîndva, fusese prietenă cu Christina...

— Ce întîlnire neaşteptată ! exclamă Helma, coborînd din maşină şi întinzîndu-i mîna lui Richard. Cum ai ajuns tocmai aici, Iki ? Faceţi cunoştinţă, el este soţul meu.

Ott se prezentă ceremonios. Era îmbrăcat în uniforma ofițerilor de stat major din artilerie, iar pe piept purta ordinul „Crucea de fier". Locotenent-colonelul îi povesti că se aflau în Japonia de cîteva luni ; el sosise ca observator militar și locuia la Nagoia, într-o cazarmă japoneză, unde se plictisea de moarte. Soția și copiii locuiau la Tokio, unde venea și el din cînd în cînd. Spera să se stabilească definitiv aici, i se urîse să trăiască de unul singur, departe de ei.

Astfel s-au cunoscut. Chiar atunci s-au înțeles să se întîlnească la Nagoia, cum se va ivi vreun prilej. Și iată, prilejul se ivise. Sorge îi telefonă în camera unde aflase că stă — cînd familia îl vizita aici, în acest oraș, Ott locuia la hotel — dar nu răspunse nimeni. Se interesă la recepție și i se răspunse că cheia n-a fost predată, probabil că domnul locotenent-colonel prînzește. Richard coborî în restaurant și-l văzu pe Ott, împreună cu soția și copiii. Imediat îl invitară să ia loc la masa lor. În timpul prînzului, Richard glumi cu copiii, le arătă tot felul de scamatorii amuzante și micuții rămaseră încîntați de „Onkel Richard", cum aveau să-i spună apoi tot timpul.

După masă, Helma își ceru scuze și urcă în cameră cu copiii. Bărbații rămaseră singuri.

Ott povesti că lucrează la o dare de seamă politico-militară pentru generalul von Bek, din Marele Stat Major, dar că întîmpină greutăți la redactarea capitolului privind politica externă a Japoniei. N-ar putea, oare, domnul doctor Sorge să-i recomande un om de încredere, bun cunoscător al acestei probleme ?

Chipul lui Eugen Ott avea trăsături grosolane, parcă cioplite foarte grăbit în piatră. Era un reprezentant tipic al castei militariste prusace, cu judecată înceată, dar cumpănită, ambițios și dibaci în atingerea scopurilor sale.

Provenind dintr-o familie de înalți funcționari, Ott a optat pentru cariera militară, nu însă înainte de a fi fost și profesor de dans pe lîngă palatul din Württemberg. În timpul primului război mondial, slujise în cavalerie, fusese șeful statului major al unui regiment ; în timpul „Reichswehr-ului negru" lucrase la Institutul de Istorie a Germaniei Noi, sub conducerea colonelului Nikolai, pe atunci șef al serviciului de spionaj german : fapt esențial, care dezvăluia individualitatea lui Ott, punînd-o parcă sub proiecția unor raze Röntgen.

După primul război mondial, sub paravanul unor instituții așa-zis științifice, în Germania lucrau state majore militare, organizații de spionaj, instituții militarizate. Legat de înalte cercuri militariste germane, Ott participase la activitatea de spionaj desfășurată în China. Era evident că și aici, în Japonia, avea o misiune asemănătoare. În fața lui Sorge se afla un experimentat spion german. Judecînd după propriile-i mărturisiri, acestuia îi trebuia un serios ajutor. Richard îi spuse :

— Părerea mea e că politica Japoniei contemporane poate fi înțeleasă numai privind-o în lumina trecutului... Să mă explic. Cu o jumătate de secol în urmă, sau poate ceva mai mult, împăratul Meiji a dat un verdict — rasa Yamato va putea începe cucerirea lumii, numai după ce va fi adus la îndeplinire trei faze ale planului său : cucerirea Taiwanului, a Coreii și, în sfîrșit, a Manciuriei, urmată de ocuparea întregii Chine. Taiwanul e ocupat, Coreea — de asemenea, acum se înfăptuiește faza a treia — Manciuria e cucerită — a venit, deci, rîndul Chinei... Toate acestea seamănă a sintoism politic — aplicarea în politică a unui vechi cult. În numele venerației pe care o poartă strămoșilor, a unor idei moștenite, japonezii înfăptuiesc acum politica de dominație a lumii, considerînd pînă și Europa — dacă e să vorbim sincer — ca o peninsulă a

continentului asiatic. Dealtfel... nu e numai geografia samurailor.

Eugen Ott îl asculta cu atenție pe doctorul Sorge. Da, iată ce-i lipsea dării de seamă la care lucra : un raționament clarvăzător, care să dezvăluie gîndirea logică, de largă perspectivă, a autorului. Observatorul militar își dădea perfect seama că viitoarea lui carieră depindea în mare măsură de conținutul raportului pe care trebuia să-l prezinte la Berlin.

Plecînd în Japonia, Ott primise o însărcinare secretă, cît se poate de precisă : să stabilească colaborarea între cele două rețele de spionaj — a Japoniei imperiale și a Germaniei fasciste. Deși izbutise să realizeze multe pînă atunci, destule aspecte își mai așteptau soluționarea. Avea nevoie de concluzii clare, trebuiau formulate perspective concrete, limpezi. Ar fi fost extrem de util să cointereseze, în această activitate, un om ca doctorul Sorge.

Între timp, acesta continua să-și dezvolte ideile. Părea captivat, vorbea tare, pasionat.

— Și iată încă o teză : pentru a-și duce la îndeplinire politica sa pe continent, Japonia are nevoie de un aliat. E clar ! Cine ar putea fi acesta ? Rusia Sovietică ? O, nu ! America ? Anglia ? Nu, nu ! Cine, totuși ? Numai și numai Germania ! Național-socialismul german și sintoismul politic japonez au rădăcini ideologice comune. Amintiți-vă de „Lebensraum" și de „Drang nach Osten"... Oare cercurile militariste japoneze n-au aceleași țeluri ? De aici ajung la concluzia că și Germania Führerului are nevoie de aliați. Un asemenea aliat poate fi și Japonia. Iată, deci, perspectiva, esența politicii noastre în Extremul Orient... Exprim doar un punct de vedere personal, conchise Sorge. S-ar putea să n-am dreptate. Mă voi gîndi, să văd cine v-ar putea ajuta. Dați-mi răgaz cîteva zile.

— Nu prea îndrăznesc să vă rog, replică Ott, dar

poate... Poate că acceptați să mă ajutați chiar dumneavoastră ?

Tocmai această propunere o aștepta Sorge. Dar principalul era acum să nu se declare de acord prea devreme. Rîzînd spuse :

— Domnule Ott, dar sînt aproape un ignorant în asemenea probleme ! Cu ce v-aș putea fi de folos ? Eu aveam de gînd să vă cer dumneavoastră o consultație ! Am să vă găsesc un om mai bine pus în temă. V-o promit !

— Nu, nu, vă rog foarte mult să acceptați dumneavoastră ! Bineînțeles, dacă timpul v-o permite.

— În sfîrșit, vom mai discuta...

Prin raționamentele expuse, Richard nu descoperea America. Dar el cunoștea prea bine starea de spirit de la Berlin, studiase psihologia diplomaților fasciști, care ambiționau să le fie confirmate propriile concepții. De ce nu i-ar face un serviciu lui Ott, sugerîndu-i astfel de idei ? Locotenent-colonelul i-ar putea fi la rîndu-i de folos, mai ales că Richard avea în vedere ceva concret. La Nagoia, sub camuflajul unei fabricuțe de faianță, funcționa o mare uzină de război. Se presupunea că produce mine marine. Faptul trebuia verificat. Și cine era în măsură să afle acest lucru, dacă nu un ofițer de artilerie, un spion versat, care locuia la Nagoia ? !

Ott îl invită pe Richard să guste o băutură adusă din Germania. Cînd intrară în cameră, Frau Helma, care croșeta, îl privi gînditoare pe Richard.

Trecuseră cincisprezece ani de cînd se cunoscuseră. Pe-atunci, Helma era soția unui comunist, un arhitect bavarez. Apoi s-au despărțit și arhitectul a plecat în Rusia, iar Helma s-a recăsătorit cu un tînăr ofițer din Reichswehr. Așadar, acesta era Ott ! Ce mică e lumea ! În anii aceia, Helma împărtășea vederile soțului ei. Cum o fi gîndind acum ?

Cînd Ott ieși să destupe sticla, Helma încetă să croșeteze și spuse :

— Îmi pare bine că ne-am reîntîlnit. Îți amintești ? Locuiați la Frankfurt, lîngă gară, casa voastră era plină de mobilă veche, stil, și foarte multe tablouri.

— Ai o memorie bună, Frau Helma !

— Dar n-aș vrea să mai afle și alții despre toate acestea...

— Fii fără grijă ! — Richard înțelese sensul acestor cuvinte — Trecutul aparține numai celor care l-au trăit.

Cînd Ott intră cu sticla destupată și o puse pe masă, Frau Helma continua să croșeteze.

PE PĂMÎNTUL STRĂBUNILOR

Henry Pu-i intrase în cel de al doilea an al unei prospere și tihnite domnii pe pămîntul străbunilor săi. Părea că nici una din tulburătoarele întîmplări care frămîntă lumea nu întunecă buna dispoziție a Marelui Cîrmuitor.

Atotștiutorul consilier al împăratului, generalul Tarakasuki, totodată șeful jandarmeriei din Kwangtung, totodată episcop de religie sintoistă, se străduia sîrguincios să nu-l obosească pe împărat cu treburile împărăției. Pu-i își petrecea timpul cu primiri oficiale, ceremonii, slujbe solemne, la care lua parte și prea sfinția sa episcopul. Generalul Tarakasuki își făcea apariția la palat fie înveșmîntat în odăjdiile rituale de episcop, cu cartea de rugăciuni în mînă, fie în uniforma militară, cu galoanele de-a curmezișul umărului, cum poartă generalii japonezi, fie pur și simplu îmbrăcat cu un chimono cafeniu. Tarakasuki era veriga ce lega palatul de secția a patra a Comanda-

mentului Armatei din Kwangtung. Aici se rezolvau, de fapt, treburile statului.

Generalul discuta adesea cu împăratul, îndrumîndu-l și sfătuindu-l. La astfel de discuții participa, uneori, și soția împăratului, Suan Te, o femeie micuță și îndărătnică, care abia împlinise douăzeci și trei de ani cînd soarta o făcuse împărătească. Șeful misiunii militare speciale, Itagachi, îi atrăsese atenția lui Tarakasuki să ia bine aminte la atitudinea tinerei împărătese. Capriciile inteligentei și voluntarei Suan-Te provocau îngrijorare la Comandamentul Armatei din Kwangtung.

Cercul care-l înconjura pe împărat se rărea, dintre cei care fuseseră în anturajul lui la Tiantzin, rămîneau tot mai puțini ; unul după altul, fie că mureau pe neașteptate, fie că dispăreau fără urmă. Pînă și garda palatului fusese înlocuită în întregime cu militari japonezi. Împăratul, copleșit de misiunea sfîntă care-i fusese încredințată pe pămînt, nu lua seama la astfel de lucruri. În schimb, lui Suan-Te nu-i scăpa nimic din ce se petrecea în jur.

Aflîndu-se doar cu soțul ei, îi mărturisea deschis ce gîndește.

— Aisin, îi șoptea ea, pronunțîndu-i numele pe care acesta îl purtase în copilărie, Aisin, ție ți se dau doar onorurile, dar nu ai puterea ! Trebuie să-ți recapeți puterea pe care au avut-o și străbunii tăi, Aisin !

Împăratul îi dădea dreptate soției mult iubite. Dar ce putea face acest om total lipsit de voință ? Oricum, fără ajutorul japonezilor, nicicînd nu și-ar fi recăpătat tronul strămoșesc !

Generalul Tarakasuki înfăptuia cu perseverență planul alcătuit la secția a patra a Comandamentului Armatei din Kwangtung — împăratul trebuie să reprezinte, dar să nu conducă. Pu-i n-a aflat nici măcar că în țara sa a sosit comisia internațională condusă de lordul Lytton, creată de Liga Națiunilor în urma plîngerii guvernului chinez

împotriva agresiunii japoneze din Manciuria. Comisiei nu i s-a permis accesul în zona acțiunilor militare, care mai continuau încă în Manciu-ko. Comisia a purtat discuții numai cu reprezentanții militari japonezi. Lordul Lytton și-a manifestat dorința de a-l vizita pe împăratul Pu-i. I s-a promis că întîlnirea va avea loc, dar, totodată, i s-a atras atenția că toate primirile la palat se desfășoară în prezența consilierului său, generalul Tarakasuki. Acesta era protocolul! La întrebările pe care intenționa să le pună lordul Lytton sau alt membru al comisiei, va fi împuternicit să răspundă generalul. Toate întrebările trebuiau prezentate înaintea audienței. S-a atras atenția că dumnezeiescului împărat nu i se poate vorbi ca unui simplu muritor. El poate fi doar privit. Acesta e obiceiul tradițional, aceasta este eticheta curții stabilită în Manciu-ko... În cele din urmă, s-a ivit un greu obstacol: după ritual, în fața împăratului nu te poți arăta decît într-o anumită ținută. Oare lordul Lytton n-a aflat? Nici unul din membrii comisiei nu-și luase la drum smokingul. Firește, audiența la împărat n-a mai avut loc.

Totuși, lordul Lytton a expediat la Liga Națiunilor o amplă expunere asupra evenimentelor din Manciuria. Referatul avea să fie discutat în cadrul Adunării Generale, urmînd ca interesele noului stat independent să fie reprezentate de vicepreședintele Societății căilor ferate din Manciuria, domnul Matsuoka, un bătrînel scund, cu mustăcioară, a cărui statură era completată de un cilindru înalt cît un coș de fabrică. Domnul Matsuoka era de religie ortodoxă, fapt care avea să fie invocat cu patos în foarte delicata și complicata misiune ce-i fusese încredințată de înaltele cercuri din Tokio.

La Geneva, Matsuoka sosi în fruntea unei numeroase delegații. Închirie întreg hotelul „Metropol", cumpără cele mai elegante mașini, organiză numeroase întîlniri și di-

neuri, risipi bani în stînga și-n dreapta. Seara, apărea în mijlocul invitaților, îmbrăcat în chimono, pentru a sublinia, dacă mai era cazul, apartenența sa națională.

În timpul ședințelor, Matsuoka își exprimă profunda indignare față de înjositoarea calomnie vehiculată de chinezi împotriva statului său. Într-un rînd, rosti solemn :

— Sînt de religie creștină ! Cred în dumnezeu ! Cu două mii de ani în urmă, nazareenii l-au răstignit pe Domnul nostru Isus Hristos, acum alții vor să răstignească Japonia ! Noi n-am săvîrșit nici un păcat, Japonia e un mielușel nevinovat, iar China — un lup ! Dar fie ca onorata adunare să afle : Japonia nu e nici pe departe un miel temător !...

În ciuda iscusinței oratorice a domnului Matsuoka, Adunarea Generală a Ligii Națiunilor a condamnat agresiunea japoneză, ocuparea Manciuriei stînjenind interesele statelor capitaliste reprezentate aici.

— În cazul acesta, declară Matsuoka, Japonia iese din Liga Națiunilor !

După care părăsi Geneva.

Prima misiune diplomatică a lui Matsuoka s-a soldat cu un eșec, dar în ciuda acestui fapt, după călătoria la Geneva, omulețului cu cilindru înalt au început să-i crească acțiunile. Matsuoka deveni președintele Societății căilor ferate mânciuriene, care stăpînea, de fapt, întreaga industrie, întreaga producție prelucrătoare a resurselor minerale de pe teritoriul Manciuriei ocupate.

În acest timp, Comandamentul Armatei din Kwangtung era tot mai alarmat de atitudinea împărătesei Suan-Te. Generalul Itagachi îi spuse lui Tarakasuki :

— Fii mai atent față de împărătească, Tarakasuki-san ! Comandantul ar fi mîhnit de i s-ar întîmpla ceva. Dacă se îmbolnăvește, nu te încrede în medicii chinezi. Mongolii au niște leacuri tibetane foarte eficace...

Tarakasuki înțelese perfect ce-i cerea Itagachi.

În primăvara celui de al doilea an al erei Kan De, împărăteasa căzu la pat, boli ce boli, fu tratată cu fel de fel de leacuri — o consultă chiar și un medic japonez, care-i prescrise un medicament minune. După aceasta, Suan-Te se simți, într-adevăr, mai bine, căzu într-un somn adînc, liniștit. Respira normal, obrajii i se îmbujorară. Dar, în puterea nopții, starea bolnavei se înrăutăți brusc. Se zbătea în pat, cuprinsă de dureri, fața i se îngălbeni, acoperindu-se de sudoare. Se sufoca. În noaptea aceea Tarakasuki n-a părăsit palatul imperial. Era permanent în apartamentul său. La fiecare jumătate de oră cerea știri despre starea bolnavei. Spre dimineață, Suan-Te muri.

Împărăteasa a fost înmormîntată cu toate onorurile cuvenite. Henry Pu-i era copleșit de durere. După moartea soției, multe zile nu și-a părăsit apartamentul.

După o lună, îndurerat și împodobit cu odăjdii de doliu, generalul Tarakasuki îl vizită pe împărat. Îmbătrînit și scofîlcit, Pu-i îngenunchiase în fața unui mic altar. Tarakasuki se opri și el smerit în acel loc, închise ochii și se rugă ce se rugă, apoi se apropie de împărat și începu să-i vorbească rar, șoptit :

— Mărite Cîrmuitor, începu el solemn și trist, soarta oamenilor se află în mîinile lui dumnezeu. Să nu mîhnim sufletele străbunilor cu tristețea noastră. Viii trebuie să se gîndească la cei vii. Zeița soarelui, preafrumoasa Omikami Amaterasu, născută din ochiul marelui Izanghi, ne-o cere ! Spița celor unși de dumnezeu să stăpînească pre pămînt trebuie să fie veșnică. Gîndește-te, Prea Mărite, la continuitatea neamului tău. Privește cu ochi neîncetoșați de plîns aceste fotografii.

Tarakasuki scoase dintr-o mapă vreo zece fotografii ale unor fete frumoase, una mai fermecătoare decît cealaltă. Toate se trăgeau din străvechi neamuri japoneze, iar Tarakasuki, le făcea reclamă.

— Asta e din străvechiul neam japonez Fujiwara, frumoasa Yumiko, explică Tarakasuki. În japoneză numele ei înseamnă frumoasă, gingaşă. Asta e Aiko — numele ei înseamnă dragoste ; şi ea se trage dintr-o veche şi nobilă familie. Aceasta e dintr-un neam de samurai, priviţi ce făptură minunată !

Felul în care-i vorbea generalul, îi aminti împăratului de patroana unei case de toleranţă, pe care o frecventase în tinereţe.

— Nu, nu, nu ! izbucni Pu-i ! Nu vreau nici un fel de soţie ! N-o voi uita niciodată pe Suan Te !

— Să nu ne grăbim, spuse împăciuitor Tarakasuki, strîngînd fotografiile. Dar Înălţimea Ta trebuie să cumpănească bine. Acum îţi voi da o veste care-ţi va împrăştia tristeţea şi-ţi va lumina chipul.

În ajun, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Honjio, avusese o discuţie intimă cu Tarakasuki.

— Consiliul secret, îi spuse Honjio, a fost de acord cu propunerea armatei de a proclama sintoismul drept religie oficială a statului Manciu-ko. După cum a hotărît Consiliul, zeiţa Omikami Amaterasu va fi, de acum înainte şi zeiţa Manciu-ko-ului. Astfel vom avea controlul asupra tuturor sufletelor, vii sau moarte. Dumneata eşti însărcinat cu aducerea la îndeplinire a hotărîrii Consiliului secret. Procedează în aşa fel, încît Pu-i să-şi manifeste singur dorinţa de a pleca în Japonia, spre a aduce statuia zeiţei, pentru care va trebui construit un templu. Direcţia comerţului cu opiu va procura fondurile necesare.

Prelucrarea opiului, comerţul cu acest produs, stabilimentele în care se fuma opiu — totul era condus şi dirijat de Statul Major al Armatei din Kwangtung. Veniturile respective acopereau o mare parte a cheltuielilor necesare armatei de ocupaţie.

În discuția cu împăratul, vocea lui Tarakasuki căpătă o nuanță promițătoare.

— Zeița Omikami Amaterasu a lăsat urmașilor săi trei neasemuite comori : spada, oglinda și un colier de perle. Marile comori se păstrează în templul Kamakura, de unde puterea lor binefăcătoare se întinde și asupra supușilor Majestății Tale. Religia sinto se asemuiește cu un burete, absorbind seva vieții și din alte religii. Îndeplinește deci poruncile zeilor ! Aflîndu-te în fruntea acestei religii, tot poporul ți se va închina ca unui fiu al cerului ! Pornește la drum, Majestate !

...După cîteva zile, Pu-i a fost condus triumfal la Inkou. Însoțit de suită, s-a îmbarcat pe un vas de linie al flotei militare japoneze, pornind în țara lui Yamato, să aducă statuia zeiței Amaterasu și cele trei comori. Se înțelege că din suită, mereu alături de împărat, nu lipsea Tarakasuki, învăluit în mantia episcopală a religiei sintoiste, care se asorta acum mult mai bine cu misiunea sa religioasă decît uniforma polițienească.

În timpul călătoriei, Pu-i scria poezii, blagoslovite de episcop pentru conținutul lor. Șiret, împăratul împletea descrierile de natură, cu osanalele înălțate colaborării dintre cele două state. Dacă le e pe plac japonezilor, de ce n-ar face-o ? Oricum, asupra geniului său n-avea nici o îndoială.

La gara din Tokio, împăratului i s-a făcut, de asemeni, o primire triumfală. Au fost intonate imnurile celor două țări, al Manciuriei oarecum fabricat în grabă.

La Tokio, Pu-i a primit doar două din marile comori ale zeiței : spada sfîntă — semn al fermității puterii supreme și oglinda sfîntă — emblema zeiței soarelui. Colierul de perle — simbolul bunăvoinței — a rămas la Tokio.

După ce statuia zeiței Amaterasu fu adusă la Sintzian, începu construirea templului, cel mai mare din Manciu-

ria — al cărui înalt slujitor deveni însuși împăratul. De acum încolo, sintoismul era religia de stat a imperiului și tot poporul era obligat să i se închine.

Tarakasuki veni la palat, puse în fața împăratului legea privitoare la religia sinto și spuse :

— Trebuie semnată !

Astfel intră în vigoare legea conform căreia poporul manciurian era obligat să treacă la sintoism. Existau articole care prevedeau că oricine nu se va supune preceptelor ei, va fi condamnat la închisoare.

LA SĂRBĂTOAREA VIȘINULUI ÎNFLORIT

Prințesa Konoia Modzakura-hime pornise dinspre sud, trecînd prin insulele Japoniei și toate ziarele, chiar și cele mai serioase publicau zilnic știri despre apropierea ei. În drumu-i, avînd puteri de vrajă, prințesa transforma mugurii gingași în încîntătoare flori de vișin. Fusese la Kioto, la Nagoia și, în sfîrșit, ajunsese la Tokio. Înflorirea vișinului era cea mai frumoasă și mai veselă sărbătoare a florilor.

În ziua serbării, nici pomeneală să mai găsești gheișe ; fiind suprasolicitate, trebuiau invitate cu cîtva timp înainte de sosirea prințesei Konoia Modzakura-hime.

După îndelungi căutări, doctorul Sorge își găsise o casă pe strada Nagasaki, în liniștitul cartier Akabu-ku. Cu parter și etaj, înconjurată de o galerie închisă — tradiționala engavă — și pitulată lîngă impunătoarea locuință a unui aristocrat japonez, casa părea o modestă dar drăgălașă jucărie. Ca să pătrunzi spre ea trebuia să parcurgi o ulicioară îngustă, prin care nici măcar o ricșă nu putea trece. Din stradă, prin frunzișul copacilor și peste înălți-

mea gardului, se puteau zări doar acoperișul și ferestrele etajului. Nu întîmplător alesese Sorge o casă astfel situată.

Peste drum, ceva mai departe, exista un sediu al poliției, cu ferestrele zăbrelite. Mai erau cîteva prăvălii mici, niște gherete, un atelier de croitorie. Prin apropiere se afla ambasada sovietică, pe lîngă care Richard trecea deseori, în drum spre centrul orașului; clădirea era în fundul curții, poarta era mereu deschisă, dar Sorge nu i-a trecut niciodată pragul. Tot prin preajmă se afla și ambasada germană.

În noua locuință prietenii îl și vizitaseră de cîteva ori, dar Richard hotărîse să facă o inaugurare festivă și alesese, în acest scop, sărbătoarea înfloririi vișinului.

Printre musafiri se afla și prințul Albrecht Urach, corespondentul ziarului „Völkischer Beobachter", conducătorul organizației naziste din cadrul ambasadei și văr cu regele Belgiei; avea un lung pomelnic de titluri nobiliare și funcții de răspundere. Cu ajutorul lui, Sorge izbutise să intre în partidul nazist și acum purta permanent pe reverul hainei insigna acestuia. Erau prezenți la sindrofie și atașatul marinei militare, Paul Wenecker, atașatul poliției, Hubert, alți funcționari ai ambasadei, cunoscuți corespondenți de presă străini împreună cu soțiile. Firește, nu lipseau Hozumi Ozaki, Iotoku Miaghi și Branko Vukelič. Prezența lor era, de fapt, scopul petrecerii organizată de Sorge.

La început, toți au pornit spre parcul Muiajima, să admire vișinii înfloriți. Conform înțelegerii, aici s-au întîlnit cu gheișele, învesmîntate cu chimonouri brodate cu flori de un roz gingaș, fete frumoase, semănînd ele însele cu vișinii înfloriți. Se vor desface și mugurii altor flori, iar gheișele, în spiritul tradiției, vor îmbrăca pe rînd alte chimonouri, în tonurile liliacului, al crizantemelor...

Convoiul de mașini s-a întors în strada Nagasaki pe înserate. Deasupra ușilor, la ferestre, în vaze, peste tot

ramuri de vișin dat în floare. Bateriile cu sticle de vin provocară exclamații pline de veselie. Ce gazdă ospitalieră ! Au băut și au petrecut pînă tîrziu, după miezul nopții, cînd au început să plece în grupuri. Cineva se apucă să-l trezească pe Miaghi, adormit într-un fotoliu. Încercare zadarnică : beat turtă, acesta mormăi ceva și iarăși închise ochii.

După gheișe, hotărîndu-se cam greu, plecară și ceilalți oaspeți. Conducîndu-i, Richard se rezemă de ușă și, rîzînd aiurea, le făcu semne fără noimă cu mîna. Apoi, împleticindu-se, intră în casă și închise ușa. Aici mai rămaseseră să bea, chipurile un ultim păhărel, doar Vukelić, Ozaki, precum și Miaghi care dormea. Ca manevrați de un resort, toți se treziră pe dată. Sorge controlă amănunțit întreaga casă și negăsind nimic suspect, îi chemă pe toți la etaj. Biroul, și așa mic, părea cu totul neîncăpător din cauza rafturilor pline cu cărți, care căptușeau pereții.

— Azi trebuie să discutăm pe îndelete, un asemenea prilej poate nu se va mai ivi curînd ! spuse Sorge. Să ne împărțim sarcinile, să precizăm o serie de detalii ale activității noastre, să stabilim tot ce-i de făcut. — Richard vorbea rar, șoptit, ca și cum ar fi gîndit pentru sine, cu voce tare. — De ce sîntem aici ? Ca să luptăm împotriva războiului, împotriva planurilor agresive ale Germaniei fasciste, împotriva clicii militare japoneze ! E țelul principal ! Nu sîntem dușmanii Japoniei ! Să facem tot ce ne stă în putere și e chiar peste puterile noastre, pentru a înlătura însăși posibilitatea unui război între Japonia și Uniunea Sovietică. Nouă ne revine această nobilă și înălțătoare misiune. Nu mi-e teamă să folosesc asemenea cuvinte...

— Ai dreptate ! se auzi glasul emoționat al lui Ozaki, tocmai că e o misiune nobilă. Ai dreptate și bine ai făcut rostind asemenea cuvinte, azi, acum, cînd pornim lupta ! Într-adevăr, nu sîntem dușmanii Japoniei, sîntem patri-

oți ! Despre mine, n-au decît să gîndească ce vor, conștiința îmi e curată ! Iată mîna mea, Richard !

Ozaki își cufundă mîna în palma uriașă a lui Sorge. Deasupra, în semn de legămînt, se lăsară strîns mîinile lui Vukelić și Miaghi.

Sorge repetă din nou ce aștepta Moscova de la grupul lor. Centrul trebuia să afle dacă Japonia se pregătea pentru un atac împotriva Uniunii Sovietice la granița cu Manciuria. În acest caz, cum își pregătea forțele armata de uscat și cea navală ? Ce caracter au căpătat relațiile dintre Japonia și Germania, după luarea puterii de către Hitler ? Care va fi politica Japoniei față de China, Anglia, Statele Unite ? Ce pîrghii ascunse împing politica japoneză în arena internațională ? Ce rol va avea în această direcție grupul militar, purtător al celei mai agresive stări de spirit ? Trecea, oare, industria, întreaga economie a Japoniei pe picior de război ?

Sorge enumeră pe rînd toate problemele cărora trebuiau să le dea răspuns.

— Dar înainte de a găsi răspunsurile necesare, continuă el, e nevoie să ne clarificăm foarte multe lucruri. Nu ne putem considera doar niște „cutii poștale", puncte de transmisie pentru informațiile obținute de la alții. Noi înșine vom deveni izvoarele unor asemenea informații, fapt pentru care trebuie să studiem și să cunoaștem în amănunțime situația, să devenim cunoscători, investigatori, cercetători, adevărați specialiști în orice domeniu care ne interesează.

Sorge discutase și înainte cu fiecare în parte despre sarcinile ce-i reveneau. Iată, Hozumi Ozaki era specialist în problemele Chinei, se bucura de popularitate, respect, încredere. Această poziție îi dădea posibilitatea să se apropie de cercurile conducătoare japoneze. Înainte de toate, el va încerca să obțină informații despre planurile

guvernului, ale marelui stat major, ale ministerului de război. Bineînțeles, că era o misiune nemaipomenit de grea. Cu toate astea, ca un prestigios comentator politic al unuia dintre cele mai mari ziare, Ozaki avea șanse să reușească mai bine decît oricare altul.

Miaghi trebuia să mențină și să întărească relațiile sale cu cercurile militare, să observe atent desfășurarea vieții interne a țării, să adune date, să tragă concluzii.

Branko Vukelić menținea legături cu corespondenții străini ; de la ziariștii englezi, americani, francezi, el va culege date despre politica țărilor respective față de problemele Extremului Orient — mai ales privind perspectiva relațiilor sovieto-japoneze.

Sorge își luă asupră-și sarcina de a studia legăturile Germaniei naziste cu guvernul japonez. Ca în focarul unei uriașe lentile invizibile, în acest punct erau concentrate toate liniile de pornire ale politicii internaționale, de care depindeau foarte multe evenimente.

După trecerea multor ani, cînd misiunea încredințată de Centru fusese îndeplinită, iar această întîlnire în ziua sărbătorii vișinului înflorit devenise o amintire, Sorge avea să scrie :

„Studiul situației din Japonia nu s-a limitat doar la lectura unor cărți sau a articolelor de presă. Înainte de toate, trebuie să amintesc întîlnirile mele cu Ozaki și Miaghi, care nici pe departe nu se rezumau la transmiterea și discutarea unor informații. Adeseori, se întîmpla ca o problemă ce mi se părea complicată și greu de descifrat, să-mi apară sub cu totul alt aspect datorită unor semnificative analogii pe care mi le sugerau, a evocării unui fenomen asemănător din altă țară. Alteori, discuția pornea pe un făgaș care se adîncea în îndepărtata istorie a Japoniei. Din acest punct de vedere, convorbirile mele cu Ozaki erau de neprețuit, atît de bogată și cuprinză-

toare îi era erudiția în problemele de istorie și politică ale Japoniei, cît și universale. Datorită ajutorului său mi-am format o imagine clară asupra importantului și specificului rol pe care vîrfurile militare îl jucau în conducerea statului ; el m-a edificat și în ce privește natura Consiliului secret care, deși nu era prevăzut în constituție, reprezenta, de fapt, cel mai influent organism politic al Japoniei...

Fără Miaghi, n-aș fi putut înțelege niciodată arta Japoniei. De obicei, ne întîlneam în muzee, ori la diverse expoziții și nu găseam nimic neobișnuit în faptul că discuțiile în legătură cu problemele activității noastre sau cu evenimentele politice, treceau uneori pe planul al doilea, cedînd locul unor adevărate incursiuni în lumea artei japoneze ori chineze...

Studierea țării avea o importanță primordială pentru situația mea de ziarist ; fără să fi acumulat numeroase cunoștințe, mi-ar fi fost greu să depășesc statutul unui corespondent german mediocru... Ozaki și Miaghi m-au ajutat să-mi dobîndesc renumele de cel mai bun corespondent de presă german din Japonia. Redactorul-șef al ziarului „Frankfurter Zeitung", al cărui colaborator eram, mă lăuda adesea, afirmînd că articolele ce le trimiteam mi-au consacrat un prestigiu internațional. Numai datorită reputației mele de priceput ziarist, Ministerul de Externe al Germaniei mi-a propus înalta funcție oficială de atașat de presă în Japonia. Afirmarea mea pe tărîmul gazetăresc a atras după sine numeroase solicitări de a scrie articole pentru periodicele unor edituri germane, iar „Frankfurter Zeitung" și „Geopolitika" insistau să scriu, cît mai repede cu putință, o carte despre Japonia..."

Toate acestea au fost scrise de Sorge mult mai tîrziu, dar atunci, în primăvara anului 1934, preocupările lui erau în întregime concentrate asupra organizării grupei.

Situația politică se complica tot mai mult și timpul era prețios.

Devenea tot mai clară infiltrarea tendințelor fasciste în Japonia. Militarismul se sforța să ajungă la putere. Generalii se străduiau cu tot mai multă persistență să preia cîrma statului. Araki, ministrul de război, ceruse Cabinetului de miniștri ca întreaga politică de stat să fie hotărîtă de guvern cu participarea cercurilor militare.

Sorge corobora această pretenție a clicii militare, cu o serie de alte fapte. În anul ce trecuse, cheltuielile militare crescuseră într-atît, încît pentru redresarea bugetului național găsiseră de cuviință să taie fondurile destinate ajutorului economic ce urma să fie acordat satelor sărăcite. Pentru anul următor, aproape jumătate din cheltuielile bugetare erau prevăzute pentru scopuri militare. Flota maritimă și armata de uscat cereau noi alocații.

Richard știa prea bine ce înseamnă — în situația dată — bugetul militar. „Tunurile sînt făcute ca să tragă" spusese cîndva Itagachi. Dar încotro vor trage ? În Germania hitleristă avea, de asemenea, loc pregătirea mașinii de război ; acolo se susținea că tunurile sînt mai necesare decît untul.

Ministerul de război al Japoniei tipărise o broșură, care începea cu cuvintele : „Războiul este tatăl creației și mama culturii..."

Era o situație alertantă, care solicita noi investigații, informații, un studiu atent și o analiză profundă. Cu atît mai mult, cu cît generalul Araki declarase următoarele, în timpul unei conferințe a guvernatorilor :

„În realizarea politicii ei de stat, Japonia se va ciocni în mod inevitabil cu Uniunea Sovietică. De aceea, Japonia trebuie să pună stăpînire pe teritoriile Primoriei, Transbaikalului și Siberiei..."

Despre această declarație aflase și Sorge.

Într-o revistă militară, Araki se manifesta și mai fățiș : „Mongolia trebuie să fie a Orientului... E probabil că prin extinderea principiului Kondo — linia imperială — problema Mongoliei va deveni un obstacol mult mai greu de trecut decît Manciuria. Totuși, dat fiind că în drum se pot ivi dușmani ai liniei politice Kondo, noi îi vom nimici ! Punctul nostru de vedere e limpede și precis".

În primăvară, generalul Araki dispăru de la ministerul de război, pentru a reapare ca ministru al învățămîntului. Curînd, se înființă un birou pentru problemele ideologice, începu suspectarea și persecuția intelectualității, Profesorul Tachikawa, de la Universitatea din Kioto, fu scos din învățămînt. În semn de protest, patruzeci de profesori, conferențiari, învățători, își părăsiră postul, dar gestul lor n-a dus la nici o schimbare. Conducerea culturii, a științei fu preluată de militari. Persecuția intelectualității lua proporții.

Sorge știa ce semnificație are ofensiva împotriva intelectualității și a organizațiilor muncitorești.

În Germania, de asemenea, editarea lucrărilor literare de diferite genuri se rărea, în favoarea regulamentelor militare. Era cît se poate de clar : militarizarea țării lua proporții colosale.

Japonia se îndrepta cu pași repezi spre război. Activitatea Kempeitaiului se întețea. Contraspionajul japonez încerca să țină sub șapte lacăte tot ce avea legătură cu pregătirea războiului. Oricine îndrăznea să ridice vălul de pe secretele de stat, era nimicit.

Iată de ce — în ziua sărbătorii vișinului înflorit — Sorge a discutat detaliat cu prietenii săi despre organizarea conspirației. Era una din condițiile principale ale succesului în munca ce aveau s-o desfășoare.

Richard Sorge concepea conspirația conform celor stabilite la Moscova : în primul rînd, membrii grupului clandestin nu trebuiau să provoace nici cea mai mică suspiciune în viața lor obișnuită, în munca lor de toate zilele. Pentru a nu atrage atenția agenților din Kempeitai, ei aveau să se ferească de orice contact cu comuniștii japonezi. Fiecare membru al grupului avea să poarte un nume conspirativ, urmînd ca cel adevărat să nu fie pronunțat niciodată în timpul activității clandestine. Astfel, Ozaki deveni „Otto", Vukelić — „Gigolo", Miaghi — „Jo" ; Richard, rămase „Ramsai". Orice însemnare transmisă prin scris — și numai în limba engleză — avea să fie distrusă imediat după lectură. Urma ca fiecare să-și recruteze singur oamenii necesari ; nu era permis ca aceștia să afle despre vreunul dintre ceilalți conducători ai grupului.

Regulile stabilite deveniră astfel legi de neclintit pentru cei patru conducători ai activității de informație.

Datorită severei conduite conspirative, a disciplinei respectată cu strictețe, nici unul din membrii grupului nu s-a făcut vinovat de vreo abatere de la aceste reguli. N-a fost un lucru simplu. Ozaki, bunăoară, avea relații cu numeroși oameni de legătură, de la bătrînul croitor, în vîrstă de 70 de ani — care lucra la cel mai elegant atelier de croitorie din Tokio — pînă la tînărul funcționar începător din cadrul „Institutului pentru problemele economice din China", firmă ce masca serviciul de spionaj japonez...

Legătura cu „Centrul" îi revenea, bineînțeles, lui Sorge. Transmisiile se făceau tot în engleză, orice document fiind apoi imediat distrus. Așadar, Moscova avea numele codificat „München", Vladivostokul era „Wiesbaden" ; Habarovskul, Șanhaiul, Cantonul și alte orașe aveau și ele denumiri codificate. În radiograme sau în

corespondență se pomeneau numai aceste denumiri, niciodată cele adevărate.

Sorge nu era mulțumit de activitatea radioemițătorului. Defecțiunile tehnice produceau perturbări, emisiunile se întrerupeau, nu puteau fi recepționate... De multe ori, materialul cules trebuia încredințat unor curieri prin Șanhai sau Hong Kong, ceea ce presupunea un risc în plus. Era probabil că întreruperile transmisiunilor, defecțiunile tehnice se datorau radiotelegrafistului Bernhardt, neobișnuit cu o muncă atit de complexă. Richard își amintea tot mai des de Max Klausen...

...Trecuse mult de miezul nopții, dar cei patru continuau să dezbată planul viitoarei lor activități.

— Sînt de acord cu doctorul Sorge, spuse Ozaki, e necesar să îmbinăm activitatea conspirativă cu o bună cunoaștere a problemelor, cu capacitatea de analiză a faptelor, să știm a alege bobul curat de pleavă. În contactul cu oamenii care ocupă funcții importante, să evităm bănuiala că vrem să aflăm ceva de la ei. Unor astfel de interlocutori, dacă le creezi impresia că ești mai bine informat decît ei, atunci îți spun singuri tot ce știu. Este o veche metodă gazetărească. Am verificat faptul în practică. Se întîmplă să mi se adreseze cineva, de exemplu, pentru o consultație privind probleme din China. Eu răspund, îmi expun punctul de vedere. Dar, în același timp, aflu lucruri foarte interesante de la interlocutor. Aș vrea să vorbim acum și despre felul în care vom ține legătura. Întîlnirile dintre ziariști nu provoacă bănuieli, dar cele cu pictorul Miaghi vor părea nefirești. Iată ce propun, Miaghi-san : odată pe săptămînă fetița mea va veni la dumneata, pentru lecții de pictură. Atunci totul o să pară firesc, ne vom putea întîlni în liniște.

Sorge se declară de acord cu Ozaki. În sfîrșit, se părea că totul e pus la punct. Fiecare știa ce are de făcut.

La revărsatul zorilor, cei trei plecară. Richard stătea în prag. Din nou clătinîndu-se, ca un om beat, le făcea semne de salut cu o creangă de vișin înflorit.

S-au scurs cîteva luni, a venit vara — o vară fierbinte, dogoritoare, pe care nu orice european o poate suporta. Dar Sorge rămase la Tokio. Numai de cîteva ori părăsi orașul, pentru a vizita familia Ott, care se stabilise în satul Akia, pe țărmul mării, la vreo patruzeci de kilometri depărtare de Tokio. În apropierea satului se afla o zonă interzisă, care-l interesa în mod deosebit pe Sorge.

Eugen Ott se întorsese de la Berlin în urmă cu trei săptămîni. Venise înaripat de succes, fiind lăudat de Hitler. Darea de seamă pe care o întocmise se bucurase de aprecieri pozitive și Ott primi numirea de atașat militar. Curînd, fu înaintat la gradul de colonel. Au urmat numeroase telegrame de felicitare, semnate, printre alții, de colonelul Jodl, consilierul lui Hitler, de la generalii von Bek, Keitel și alții. Ott urca rapid treptele carierei. Fapt la care contribuise, din umbră — dar substanțial — și Sorge : fără ajutorul său, ofițerul-artilerist, pripășit într-o cazarmă japoneză, n-ar fi fost în stare să întocmească acel raport mult apreciat, nu și-ar fi făcut intrarea „în lume". Eugen nu uitase acest lucru și-i era profund recunoscător lui Richard. Prietenia lor devenea tot mai trainică.

...Dimineața, plecară la plimbare. Ott îl rugase pe Sorge să ia aparatul de fotografiat. Hoinărind multă vreme, nici nu-și dădură seama cum au ajuns în zona interzisă. Aparatul de fotografiat țăcănea mereu. Sorge tocmai schimbase filmul, pusese în buzunar caseta cu cel folosit și se pregătea să fotografieze din nou — o asemenea fericită

ocazie se ivea rar — cînd, deodată, pe drumul dinspre Akia, își făcură apariția doi jandarmi, însoțiți de un civil.

— Se pare că ne paște o neplăcere ! spuse Sorge, care-i văzu primul pe jandarmi apărînd de după o movilă.

Să arunce filmul sub ochii jandarmilor era riscant — imediat ar fi trezit bănuieli — dar nici nu putea să-l lase pe mîna poliției.

Jandarmii se apropiau.

— Ascultă, spuse Sorge nepăsător, tu te bucuri de imunitate diplomatică, pune în buzunar și filmul și aparatul, altfel iese vreo încurcătură !

Atașatul militar se execută, fără să stea pe gînduri.

— Actele dumneavoastră ! ceru civilul.

Sorge arătă cu capul spre Ott, care prezentă pașaportul diplomatic. Civilul îl examină cu atenție. Apoi, zîmbind binevoitor, îl înapoie.

— Și ale dumneavoastră ! spuse el, întorcîndu-se spre Sorge.

— E cu mine, lucrează la ambasadă, răspunse Ott în locul lui Richard. Puteți pleca.

— Mă iertați ! răspunse dezorientat civilul și se îndepărtă, însoțit de jandarmi.

— Ascultă, Eugen, exclamă Sorge, izbucnind în rîs, ești pentru mine ca un zid de cetate ! M-ai salvat !

— De fapt, eu sînt vinovat ! replică Ott. Într-adevăr, la poliție s-ar fi creat o situație neplăcută. Ei, acum să mergem la masă. Developezi singur filmul ?

— Nu, îl dau la laborator.

— Lasă-mi mie această casetă. Poate că filmul îmi va fi de folos.

— Cu plăcere ! răspunse dezinvolt Sorge.

Fără să presupună măcar, atașatul militar german, îl scăpase de o mare primejdie pe conducătorul spionajului sovietic în Japonia.

Seara, cînd jucau șah pe verandă, colonelul spuse :

— Nici nu-ți imaginezi ce surpriză ți-am pregătit, Richard ! Vino mîine la ambasadă, la ora cinci. Mai mult nu-ți spun. Vei fi mulțumit !

La Academia Marelui Stat Major al Japoniei, unde avea loc o recepție prilejuită de absolvirea unei noi promoții de ofițeri de stat major, se adunase crema armatei imperiale. În afară de absolvenți — care erau cam crispați și se simțeau încă stingheriți în prezența profesorilor — aici erau prezenți bătrîni generali care participaseră la mai multe vechi războaie purtate de Japonia. Preluînd ștafeta, generali mai tineri puseseră la punct „incidentul de la Mukden" și se apropiau, în fruntea armatelor lor, de granițele Mongoliei, debarcau împreună cu trupele în China, își conduceau ostașii pînă la malurile fluviului Heiludzian, adică Amur, de-a lungul granițelor sovietice. Bătrîni și tineri, toți generalii erau semeți, plini de sine. Toți păsiseră pe calea „Kondo", calea cuceririi unor pămînturi mai apropiate sau mai îndepărtate.

Cunoscătorilor unei vechi cărți — „Nippon-seki" — despre istoria Japoniei — le era dat să știe rescriptul împăratului Dzimmu, care domnise cu peste un mileniu în urmă : „Vom aduna întreaga lume sub un singur acoperiș și o vom face casa noastră".

În drum spre Academia Marelui Stat Major, doctorul Sorge îi povestise noului său prieten despre această străveche poruncă.

Printre puținii invitați civili la recepție, se număra și doctorul Sorge : era meritul strădaniilor colonelului Ott, care căpăta tot mai multă autoritate la Tokio. În schimb, printre oaspeți, se aflau foarte numeroși militari, dornici să participe la acest eveniment. Înainte de intrarea în sala de festivități, Ott îi șopti lui Richard :

— Astăzi am să-ți prezint persoane foarte interesante !

Invitații erau primiți de șeful Academiei, un general bătrîn, o ruină de om, pe pieptul căruia străluceau tot felul de distincții, dealtfel expuse în număr imens și pe pieptul altor generali. Ott și Sorge înaintau cu greu, făcîndu-și loc printre grupurile compacte de ofițeri de toate armele, cu funcții dintre cele mai înalte. Nu vedeai decît plecăciuni adînci, zîmbete, strîngeri de mîini... Servil, un maior de ordonanță îl conducea pe Ott, spre a-l prezenta noului ministru care-i luase locul lui Araki. La un moment dat, acest maior dispăru, iar Ott și Sorge rămaseră singuri. Acum, Ott îl prezenta pe Richard ofițerilor japonezi, sau pronunța numele celor pe care nu-i cunoștea personal.

— Iată-l pe generalul Tojo, spuse Ott, arătînd spre un ofițer cu fruntea lată și mustăți tunse scurt. E reprezentantul celui mai radical grup de militari... Acesta e generalul Honjo, comandantul Armatei din Kwangtung ; se zvonește că a fost avansat... Privește-l și pe generalul Tarakasuki, șeful comunității sintoiste din Manciuria. Acesta este prințul Araki, căsătorit cu fiica răposatului împărat... Iată-l și pe generalul Doihara ! Să ne apropiem...

Așadar, acesta e Doihara Kenji ! Richard privi absent la japonezul scund, cu părul tuns scurt, fruntea lată, ochii reci, și întregul chip exprimînd o totală indiferență. Sorge aflase multe despre acest vestit și dibaci spion al Japoniei. Își opri apoi privirea pe grămada de ordine și medalii — dintre cele mai înalte ale imperiului — ce acopereau tunica generalului. „Da, aici spionii se bucură de mari onoruri ! gîndi Sorge. Iată-i, deci, pe autorii celor mai tenebroase comploturi, păstrătorii secretelor militare, pe care el, Richard avea datoria să le dezvăluie, să le facă inofensive, pentru a preîntîmpina primejdia războiului. De-ar izbuti ! Oricum, Ott îl introdusese în mijlocul vîrfurilor castei militare japoneze...

După ce se salutară, Doihara întrebă în germană :

— În ce limbă doriți să discutăm ?

— În mongolă ! replică glumind Sorge.

— Ziuite ! De acord ! răspunse în mongolă Doihara. Sain bainu...

— Nu, nu ! exclamă Sorge. Prefer chineza sau engleza, dar cel mai bine ar fi să vorbim în germană.

— Mă rog, cum doriți ! spuse Doihara, schițînd un zîmbet din colțul gurii. Ochii însă păstrau aceeași expresie de totală indiferență.

După ce mai discutară o vreme și se îndepărtară de general, Ott spuse :

— Omul acesta vorbește la perfecție treisprezece limbi. A trăit cincisprezece ani în China.

Richard își manifestă uimirea, cu toate că faptul îi era prea bine cunoscut.

Sorge îl întîlni aici și pe generalul Itagachi Seisiro, un spion de aceeași înaltă clasă ca și Doihara. De-ar fi știut ei pe cine le-a adus ca oaspete atașatul militar german !

Pentru Sorge, Itagachi și Doihara erau oamenii care, prin simpla lor prezență, indicau orientarea politicii militariștilor japonezi. Ca hîrtia de turnesol care indică acidul, amîndoi la un loc sau fiecare în parte apăreau negreșit, tocmai acolo unde urma să fie dezlănțuită o agresiune — în Manciuria, în China, la granițele Mongoliei sau pe lîngă Transbaikalul sovietic. Organizatori de provocări internaționale, diversiuni, crime politice, comploturi și intrigi, Itagachi și Doihara se aflau în avangarda celei mai reacționare clici militaro-fasciste din Japonia. Deși nu discutase personal cu Itagachi, pînă acum, Sorge îl cunoștea de mult și incomparabil mai bine decît numeroși dintre cei aflați aici.

Iată, Itagachi stătea în fața lui Sorge, pe buze îi stăruia un zîmbet înghețat, ca al unei statuete de porțelan. Chipul îi era inexpresiv, nu trăda nici un gînd. La fel

de nemișcate îi erau și sprîncenele groase și mustățile dese, tunse scurt, plate, ca lipite cu hîrtie neagră.

Discuția cu Itagachi nu apucă să se înfiripe. Toată lumea se grăbea într-o anume direcție și Ott împreună cu Richard fură luați de val și împinși spre grădină.

Spre sfîrșit, festivitatea se transformă într-o demonstrație militară. Răzbăteau tot mai des strigătele : „Banzai !“ „Hako Itio !“

...Ott își privi ceasul. Venise vremea să-și ia rămas bun de la gazde. Dealtfel, toți se pregăteau de plecare.

Întîlnirea cu generalii Itagachi Seisiro și Doihara Kenji îi trezi lui Sorge multe amintiri. Cît de bine îi cunoștea pe acești indivizi primejdioși, cu care va trebui să intre într-o încleștată înfruntare !

LA IZVOARELE COMPLOTULUI MILITAR

Dacă ar fi existat un microscop electronic de citit timpul, n-ar fi fost prea greu să se discearnă evenimentele scurse în toate detaliile și legăturile lor intime. Numai timpul poate dovedi cît de reale sau nereale au fost presupunerile formulate pe baza unor informații și fapte aflate indirect. Numai timpul poate confirma sau infirma valoarea unor pronosticuri. În aprecierea evenimentelor ce se coceau, doctorul Sorge și grupul său nu aveau nici un microscop fantastic de citit timpul, nici un bisturiu vrăjit care să taie tumora. Pentru a pune un diagnostic politic precis, nu aveau la dispoziție decît date răzlețe, zvonuri greu de verificat, dar și darul intuiției, al analizei și sintezei, talentul de a discerne esențialul din elemente disparate și a-l constitui într-un întreg.

Se înțelege că doctorul Sorge nu putea afla tot ce se petrece în cabinetele oamenilor de stat din Berlin și Tokio, dar timpul a demonstrat cît de bine a intuit el una din acțiunile secrete ce tocmai se punea la cale.

În ianuarie 1935, diplomatul japonez Tosio Siratori a expediat la Tokio un mesaj secret, adresat bunului său prieten Arita, cel care, în acea vreme, ținea în mîini politica ministerului de externe. Siratori era înaltul funcționar al ambasadei japoneze la Berlin, care îi semnase lui Sorge scrisoarea de recomandare pentru postul de corespondent în Japonia.

„Arita-takei *, scria Siratori, soarta însăși a hotărît ca slavii și rasa Yamato să dea lupta pentru întîietate pe continentul asiatic. Rusia Sovietică trebuie să purceadă la dezarmarea Vladivostokului, să-și retragă armata din Mongolia, să curețe regiunea Baikalului pînă la ultimul soldat! În pretențiile noastre, aceasta reprezintă doar un minimum. De asemeni, Sahalinul de nord să fie transferat Japoniei într-un mod convenabil! În viitor trebuie să avem în vedere cucerirea regiunilor siberiene de-a lungul oceanului. Sînt cereri care trebuie înfăptuite cu toată fermitatea! Iubitul meu frate, am convingerea că guvernul trebuie să ia decizii de neclintit, în vederea atingerii unui țel de o importanță capitală pentru diplomația noastră : ruptura hotărîtă a relațiilor cu Uniunea Sovietică".

Din punctul de vedere al sintoismului politic, scrisoarea lui Siratori era un exemplu clasic, exprimînd tendințele agresive în politica pe continent. Siratori cita aproape întregi paragrafe ale propunerilor Conferinței de la Dairen, care avusese loc în ultimul an al intervenției japoneze în Extremul Orient sovietic.

---

* Mod de a te adresa cuiva într-o manieră foarte intimă, similar cu „fratele meu", „prietene".

Cînd a fost trimis să lucreze ca diplomat în Europa, Siratori și-a manifestat nemulțumirea, el considerîndu-se predestinat să realizeze tradiționala politică agresivă a țării Yamato. Luîndu-și rămas bun de la prieteni, le-a spus : „Dacă eu plec, e greu de presupus ce se va petrece aici".

Din îndepărtata Scandinavie, unde se afla în momentul cînd scria rîndurile de mai sus, Tosio Siratori continua să atragă atenția necesității unei intervenții ferme, să încerce să influențeze anumiți oameni politici în sensul urmărit de el. În fraze pline de patos, cerea folosirea momentului favorabil. Îl implora pe ministrul Arita să accepte propunerea Germaniei de a încheia un pact militar îndreptat împotriva Rusiei Sovietice. „Rusia Sovietică, prevenea el, se dezvoltă repede. În mai puțin de zece ani, va deveni un stat puternic, cu care nu ne vom mai putea înfrunta. Pentru a lichida total pericolul ce ne pîndește din partea ei, trebuie s-o facem neputincioasă, să-i controlăm resursele naturale. Dar dacă baza regimului comunist se întărește, mișcării contrarevoluționare îi rămîn puține șanse de succes. Avem nevoie de un pact îndreptat împotriva Cominternului".

Siratori cunoștea bine culisele evenimentelor ce se petreceau pe-atunci la Berlin.

Hirosi Osima — atașatul militar japonez de pe lîngă ambasada din Berlin — avu plăcerea de a primi într-o vizită particulară pe zîmbitorul domn Haack, omul de legătură al secției răsăritene din cadrul Ministerului de Externe german. Ca din întîmplare, acesta aduse vorba despre situația din Extremul Orient. După multe ocolișuri, spuse :

— Acum aveți granițe comune cu Rusia Sovietică, domnule atașat militar. Faptul are și aspecte bune și rele — s-au adăugat griji noi !

Osima fu de acord : se înțelege, griji sînt multe.

Cu fața luminată de un zîmbet larg, Haack, rosti :

— Știți, ministrul nostru are o idee interesantă. Domnul Ribbentrop consideră că ar fi oportună încheierea unei alianțe care să ne apere de Rusia. Poate că acum, cînd are granițe comune cu Rusia, Japonia ar fi interesată în această privință. Totul s-ar putea face sub forma luptei comune împotriva comunismului.

Osima nu dădu deocamdată curs propunerii lui Haack : nu știa cum va fi privită ea de către Marele Stat Major japonez.

După o lună, amabilul domn Haack îl invită pe atașatul militar japonez să-i facă o vizită. „Întîmplător" se afla și von Ribbentrop printre musafirii lui Haack. Abia spre sfîrșitul vizitei, cînd ministrul de externe german și atașatul militar japonez rămaseră singuri lîngă o măsuță de fumat, Ribbentrop întrebă :

— Ideea mea, de a încheia o alianță de apărare îndreptată împotriva pericolului comunist, n-a trezit interes?

De această dată, Osima era pregătit pentru o discuție concretă : primise instrucțiunile necesare.

— Cercurile militare, răspunse el, se arată interesate de propunerea dumneavoastră, domnule ministru. Locotenent-colonelul Wakamatsu ar putea veni la Berlin, pentru a o studia în detaliu. Personal, socotesc că există toate temeiurile pentru un asemenea acord.

Ulterior, convorbirile au fost preluate de militari. Locotenent-colonelul Wakamatsu s-a întîlnit la Berlin cu generalul Blomberg și, neoficial — cu Ribbentrop. Pentru o vizită de răspuns, se pregătea să plece la Tokio un grup de militari germani, sub formula unei delegații de aviatori. Referitor la sosirea acestui grup, în capitala Japoniei circulau tot felul de zvonuri neclare.

Pictorul Miaghi îi comunică lui Richard :

— Știi, Sorge-san, ieri, un ofițer de stat major din cadrul Forțelor aeriene militare mi-a spus că, în curînd,

va trebui să primească oaspeți din Germania : sosește o delegație de așa-zișI piloți...

Sorge gîndi că știrea e deosebit de interesantă. El făcu imediat legătura între versiunile conform cărora între Japonia și Germania s-ar purta niște tratative militare și sosirea acestei delegații de piloți germani. Fraza scăpată de ofițerul japonez îi puse în gardă pe cei din grupul „Ramsai". Deocamdată nu știau nimic concret, dar erau hotărîți să descopere misterul.

Cam în acea vreme, în vara anului 1935, Sorge reveni acasă, în Uniunea Sovietică. A fost singurul prilej de acest fel de-a lungul anilor petrecuți în Japonia. Ramsai fusese chemat la Moscova, pentru o întîlnire cu conducătorii Centrului : era necesară discutarea și precizarea unor noi probleme, create de încordarea situației internaționale.

Pentru a i se pierde urma pe meridianele planetei și a ajunge neobservat la Moscova, Sorge făcu o călătorie lungă și întortocheată.

Și iată-l din nou în străduța Znamenskaia. Iat-o și pe binevoitoarea Natașa, secretara. Iată și cunoscutul birou al șefului, cu întregul decor neschimbat, exact ca în urmă cu doi ani. Da, totul era la fel ca mai înainte. Atît doar că de la masa de lucru nu mai veni să-l întîmpine Berzin, ci comisarul de corp de armată Uriţki, un bărbat cam la patruzeci de ani, cu părul negru, fața smeadă și ochi căprui, inteligenți. Richard îl cunoștea, însă nu îndeaproape.

— Dar unde-i...

— Ian Karlovici e în Extremul Orient, îl întrerupse Uriţki. Nu știai ? Pentru noi, Extremul Orient a devenit acum postul numărul unu, exceptînd, bineînțeles, Germania. Ca întotdeauna, Bătrînul nostru se află în linia întîi.

Abia acum află Sorge că Ian Karlovici Berzin, dascălul și bunul său tovarăș e de cîteva luni adjunctul Comandantului Armatei Speciale din Extremul Orient. Așadar, se afla nu departe de Japonia. Era prezent la datorie alături de Richard.

— Acum eu îi țin locul, spuse Uriţki. Sînt foarte bucuros să te văd aici, Richard. Ei, cum merge treaba?

Firește, Uriţki nu semăna deloc cu Bătrînul, dar felul său de-a vorbi, de-a asculta înclinîndu-se puțin înainte, amintea de Berzin. Se simți imediat apropiat de acest om. Îi povesti despre legăturile stabilite la Tokio, despre colonelul Ott și prințul Urach și despre alte cunoștințe din cadrul ambasadei, în sfîrșit — despre felul în care plănuise să folosească aceste relații.

— Este exact ceea ce ne trebuie! exclamă Uriţki. Să devii omul de încredere al atașatului militar — iată, dintr-odată, o perspectivă extraordinară ce ți se deschide! Acum, să faci și dumneata ceva pentru nemți, trebuie convinși pînă la capăt că lucrezi pentru ei!

— Așa voi și face. Îi transmit lui Ott o informație de mîna a doua, în orice caz — ceva care nu reprezintă importanță pentru noi.

Prima întîlnire la sediul Serviciului de informații a fost scurtă. Semion Petrovici era așteptat la o ședință a Consiliului militar.

Seara se reîntîlniră acasă la Uriţki. Discuția se prelungi pînă tîrziu. Richard îi împărtăși lui Uriţki bănuielile sale în legătură cu delegația de aviatori germani. Cît despre situația din Manciuria, își exprimă punctul de vedere în legătură cu influența cercurilor militariste asupra politicii guvernului, cu tendințele de fascizare tot mai evidente, cu politica expansionistă a Japoniei în Extremul Orient. Uriţki fu de acord cu părerile lui Richard,

dar sublinie că, totuși, planurile virtualilor inamici sînt încă prea puțin cunoscute.

— Spune-mi, Richard, ce crezi, n-ai putea să dai o raită prin Manciuria ?

— Voi încerca.

Plîngîndu-se de proasta legătură prin radio, Sorge îl rugă pe Uriţki să i-l trimită ca radiotelegrafist pe Max Klausen.

— Te rog mult, Semion Petrovici ! Am lucrat cu Klausen la Șanhai, îl cunosc, e omul cel mai potrivit. Altfel nu voi putea asigura o legătură regulată cu Centrul.

— Și altceva ? Ce-ţi mai este necesar ?

— După cît se pare, nimic.

— În acest caz, iată ce-ţi propun : termină-ţi treburile aici și pleacă să te odihnești în Sud. Din păcate, îţi putem acorda numai o lună, mai mult nu ne putem permite ! Ești de acord ?... Pe radiotelegrafist vom încerca să-l găsim înainte de plecarea dumitale. Să socotim convorbirea noastră ca una preliminară, la secţie vei raporta mai în detaliu, apoi ne vom întîlni încă odată. Acum, vino să prînzim.

Uriţki făcea parte din generaţia formată și călită în lupta revoluționară. Îndeplinise numeroase însărcinări, printre care și una asemănătoare cu cea a lui Sorge... Ambii aparţineau aceleiași generaţii, aceleiași epoci, aveau aceleași convingeri, se dăruiseră aceluiași ideal. În timpul acestei șederi la Moscova, cunoscîndu-l bine pe Semion Petrovici, Richard îl îndrăgi tot mai mult.

Centrul se arată mulţumit de activitatea lui Sorge. Grupul „Ramsai“ își organizase temeinic activitatea în Japonia militaristă, ţară în care, pînă atunci, alţi agenţi de informaţii nu izbutiseră să se menţină vreme prea îndelungată : ochiul atotvăzător al Kempeitaiului — serviciul japonez de contrainformaţii — repera destul de repede orice persoană suspectă. Dar faţă de prima parte

a misiunii ce i se încredinţase, acum grupului „Ramsai" îi reveneau sarcini tot mai complexe, pe măsura lărgirii şi întăririi relaţiilor între Japonia şi Germania. Se punea următoarea întrebare : nu era posibil ca, din Tokio, să fie urmărită activitatea politicienilor fascişti germani ? Nu s-ar putea ca Japonia să devină un avantpost de observaţie pentru „pichetul" Ramsai ?

În scurt timp, Max Klausen apăru la Moscova. După activitatea din China, considerîndu-se ca demobilizat, se stabilise în oraşul Krasnîi Kut, din regiunea Saratov, unde lucra ca tractorist, purtînd acum alt nume. Ducea o viaţă tihnită, cînd, deodată, primi înştiinţarea să se prezinte la Moscova. Manifestă o oarecare ezitare ; o a doua telegramă, mai categorică, expediată la comisariatul militar al oraşului, îl hotărî să plece. Telegrama era semnată de Voroşilov.

La Direcţia generală a Serviciului de informaţii, primul om pe care-l întîlni fu Sorge. Max îşi privi uluit prietenul.

— De unde ai apărut ?

— Am venit să te iau !

— Ah, iată cum stau lucrurile ! Şi eu îmi tot băteam capul să ghicesc cine şi-a amintit de mine.

— Aşadar, marinarule trecut prin ciur şi dîrmon, ce facem ? Plecăm ?

— Cu tine, Richard, merg şi la capătul pămîntului ! O spusese neştiind măcar încotro îl chema Sorge.

În aceeaşi zi, Uriţki i-a invitat acasă pe Richard şi pe Max.

— Ei, care-i hotărîrea ? întrebă gazda.

— Dacă trebuie, plec ! răspunse Max. Vînd vaca şi pornesc la drum.

Tustrei izbucniră în rîs.

— Atunci e în regulă! Să vorbim despre munca voastră. Știi încotro pleci, Klausen?

— Nu, Richard nu mi-a spus.

— În Japonia pleci. Veți face tot ce vă stă în putință să preîntîmpinați un război între Uniunea Sovietică și Japonia. Să-l preîntîmpinați! repetă Uriţki, silabisind răspicat cuvîntul. E limpede? Richard, cît privește concediul de odihnă, trebuie să-l amînăm pentru vremuri mai bune. E nevoie să pleci imediat. Klausen te va urma.

— Ce să-i faci, Semion Petrovici! Datoria-i datorie! răspunse Richard. Totu-i în regulă. Doar sîntem marinari de cursă lungă!

— Întocmai! Foarte bine zis.

Rămas doar cu Sorge, Uriţki insistă:

— Richard, nu scăpa din vedere nici o clipă că sarcina voastră de căpetenie e să fiți la curent cu tratativele dintre Berlin și Tokio. A doua misiune — să urmăriți evoluția situației din Manciuria. Restul — după cum vei crede de cuviință.

Richard și-a luat în grabă rămas bun de la prieteni, a primit ultimele indicații și a făcut cale întoarsă, spre locul datoriei, folosind din nou vechiul pașaport — la Moscova venise sub alt nume.

Sosirea sa în Statele Unite a coincis cu vîlva făcută în jurul viitoarei curse aeriene între America și Tokio. Richard găsi de cuviință că ar fi bine să plece în Japonia cu avionul. Un agent de informații nu trebuie să rămînă mereu în umbră. Să pari cît mai firesc, e cel mai bun camuflaj. Îl aștepta o misiune foarte grea și urgentă, așa că intră în rol neîntîrziat. Oricum, era corespondentul influentului ziar „Frankfurter Zeitung"... În prima cursă aeriană între Statele Unite ale Americii și Japonia, printre numeroșii ziariști aflați în avion se găsea și cunoscutul corespondent german Richard Sorge.

Mister Fife, canadian din Montreal, a tras la hotelul „Londra", avînd fațada spre bulevardul acoperit de verdeața copacilor, prin coroana cărora scînteia albastrul mării. La Odesa erau călduri caniculare, pe care turistul le suporta foarte greu.

Mister Fife se răcorea de cîteva ori pe zi făcînd dușuri, iar seara cobora într-o grădină de vară, unde consuma bere și urmărea viața portului, bucurîndu-se, totodată, de adierea proaspătă ce venea dinspre mare. Industriaș de condiție mijlocie, el se întorcea acasă, după o călătorie turistică în Uniunea Sovietică. Vizitase Leningradul, Moscova, Kievul, iar acum se oprise la Odesa, urmînd să se îndrepte spre Canada... Își luase bilet pînă la Pireu, de unde intenționa să călătorească mai departe cu un transatlantic, dar vaporul pleca din Odesa peste cîteva zile și bietul om se chinuia fără treburi în acest oraș dogoritor.

Dar iată că sosi și ziua plecării. Turistului i se dădu un „Lincoln" negru și mister Fife porni spre port. Vaporul își aștepta pasagerii.

În sala de așteptare, lumea se rărea, călătorii plecau, după ce-și primeau pașapoartele. Pufăind din țigări, canadianul aștepta, parcă uitat de dumnezeu și de oameni. Bătuse de cîteva ori în ferestruica ghișeului, își spusese numele, dar tînărul grănicer se tot scuza, rugîndu-l să aibă răbdare cîteva minute.

Vaporul dădu semnalul de plecare, sala de așteptare se goli. Mister Fife se apropie iar de ghișeu. De această dată, fu poftit să intre în birou.

— Unde ați primit viza de intrare în Uniunea Sovietică ? întrebă ofițerul de serviciu, răsfoindu-i pașaportul.

— La Viena, răspunse canadianul. La consulatul sovietic.

— Dar la Viena nu există consul sovietic cu un nume ca cel trecut aici ! ripostă ofițerul.

— Nu știu nimic altceva, decît că am primit viza !

— Pașaportul dumneavoastră nu e în ordine, nu vă putem îngădui plecarea.

Mister Fife căzu pe gînduri. Mda ! Rezulta că doar în manualele de geometrie dreapta e drumul cel mai scurt între două puncte. Situația se complicase pe neașteptate. Ceru să fie dus la șeful postului de control. Cînd rămase singur cu căpitanul de grăniceri, se auzi semnalul de ieșire în larg a vaporului. Canadianul își exprimă gălăgios revolta... Căpitanul înălță din umeri, neputincios, repetînd aceeași frază : „Pașaportul nu-i în ordine".

În această situație, mister Fife începu să vorbească rușește :

— Tovarășe căpitan, numele meu nu e cel trecut în pașaport. Mă numesc Max Klausen și călătoresc cu o misiune specială. Vă rog să luați legătura cu tovarășul Uriţki...

Căpitanul nu-și manifestă mirarea. Multe se întîmplă la graniță.

— În acest caz, trebuie să vă întoarceți la hotel, tovarășe Klausen. N-am primit niciun fel de instrucțiuni în legătură cu dumneavoastră. Așteptați, vă anunțăm imediat ce primim instrucțiuni de la Moscova.

Și mister Fife își începu iar calvarul canicular la hotel. În sfîrșit, lucrurile se lămuriră. Nu era vorba despre numele fictiv al consulului sovietic din Viena — dealtfel Klausen nu călcase niciodată prin Austria — ci de o neregulă pe care grănicerii o descoperiseră la ultima filă a pașaportului : eticheta pe care se aplicase sigiliul era deplasată cu cîteva fracțiuni de milimetru de la locul ei.

Probabil că specialistul care pregătise pașaportul, nu ținuse seama de acest amănunt.

Oricum, Klausen fu nevoit să se întoarcă la Moscova. Trecuseră trei săptămîni de cînd Sorge plecase în Japonia și radiotelegrafistul mai aștepta să i se pregătească documentele pentru o nouă rută.

Se mai scurse o lună și un alt turist străin, de altă naționalitate, cu alt nume, pleca din Leningrad la Helsinki. De acolo se îndreptă spre Stockholm și mai departe călători cu avionul la Amsterdam. Zburînd deasupra insulei Nordstrand, din arhipelagul Frisic, lui Klausen i-a fost dat să-și revadă — măcar de la înălțime — locurile natale. În următoarea escală, la Paris, își rupse pașaportul și scoase din valiză altul, cu care porni spre Viena. Apoi se întoarse iar în Franța și astfel, tot încercînd să-și piardă urma, cumpără un bilet de vapor pentru Statele Unite.

Dar necazurile celui care fusese, nu de mult, un oarecare tractorist, nu se sfîrșiseră încă. În largul oceanului, privindu-și noul pașaport acum pe numele de Hanemann, Max observă cu spaimă că una din file începuse să se decoloreze. Odată cu ea, păli și Max. Se gîndea îngrozit la întîlnirea cu autoritățile de control din portul New York. Totuși, nu se întîmplă nimic. Ofițerul de serviciu răsfoi fără prea mare interes pașaportul, privi în treacăt la viza de tranzit și-l întrebă pe Max :

— Ce sumă de bani aveți ?

— Opt sute de dolari.

— Cît timp intenționați să rămîneți la noi ?

— Trei zile.

— Cu o asemenea sumă ați putea petrece mai multă vreme.

— Nu pot, mi se termină concediul. Din păcate, sîmbătă trebuie să fiu la Montreal.

— O.K. ! Vă doresc succes !

Ofițerul puse ștampila și-i înapoie pașaportul lui Klausen.

„Am scăpat !“ gîndi bucuros Max și coborî pe chei. Ceru să-i fie duse bagajele la cel mai apropiat hotel. Aici nu i se mai pretinseră documentele și Max îi spuse portarului primul nume care-i veni în minte : Nixon. Portarul îi înmînă cheia.

— Poftiți, mister Nixon.

Cîtva timp, Max se ocupă de întocmirea vechiului și adevăratului său pașaport. Marinarul Klausen se prezentă la consulatul german, spunînd că în ultimul timp a lucrat ca mecanic de întreținere la un motel din apropierea New-Yorkului ; își întări spusele arătînd adeverința respectivă. Înainte, fusese marinar pe un vas de marfă american, călătorise în Europa, în America de Sud. Vechiul pașaport al lui Klausen era împestrițat de atîtea vize și ștampile, încît nu mai avea nici un locșor gol. Cum și termenul era expirat, marinarul german îl rugă pe consul să-i elibereze un pașaport nou, deoarece plănuia să plece în China.

După o zi, Klausen avea în buzunar noul pașaport, valabil pe timp de cinci ani. Max își recăpătase adevărata-i identitate. Consulul chinez, căruia îi solicitase viza pentru Șanhai, îi puse pe loc ștampila cu hieroglife violete și radiotelegrafistul plecă în aceeași seară spre San-Francisco. Traversă întreg continentul american și se îndreptă cu un vapor japonez spre Yokohama. La plecarea din Statele Unite, Klausen trebui să prezinte pînă și chitanța de plată a impozitului. Toate actele unui om de afaceri, care pleca în Extremul Orient, erau acum în perfectă regulă.

În acest timp, la Tokio, Richard Sorge își aștepta cu nerăbdare radiotelegrafistul. În fiecare marți, la ora stabilită, între patru și șase după-amiază, el ședea în res-

taurantul „Fledermaus". Privea cu un aer distrat spre ușa de la intrare, în speranța că, dintr-o clipă în alta, își va face apariția silueta masivă a lui Max. Trecuseră trei luni de cînd Richard plecase din Moscova și nu-și putea închipui ce se întîmplase cu Max, de întîrzia atît. Centrul nu-i răspundea la repetatele lui apeluri. Dealtfel, nici nu conta pe un răspuns imediat. Legătura fusese întreruptă, aparatura de radio emisie se defectase și soții Bernhard n-o puteau repara. În cele din urmă, Sorge îi trimise înapoi la Moscova pe cei doi telegrafiști nepricepuți. Legătura cu Centrul se făcea acum pe căi ocolite, prin intermediul curierilor.

Toamna, în colonia germană se organiză un bal mascat. Richard apăru în costumul unui vînzător ambulant de crenvurști. Intrînd în rol, el circula cu iuțeală prin încăperile clubului, în grădină... Peste tot răsuna glasul lui vesel de veritabil saxon, vorbind într-un dialect comic. Recomanda chiflele, pronunțînd „Brötschen" în loc de „Brötchen" și era suficient pentru a stîrni hazul general.

— Crenvurști Aschinger !... Luați crenvurști Aschinger ! striga el. Sînt veșnici ca timpul și proaspeți ca noutățile din ziare ! Cumpărați crenvurști ! Muștarul e pe gratis ! Cumpărați Brötschen ! luați Brötschen !

Împărțea crenvurștii ungîndu-i cu un strat gros de muștar și oferea cuvenita chiflă. Arunca banii primiți într-un coș. Sumele rezultate din această petrecere erau destinate unei societăți de binefacere.

La un moment dat, Richard se apropie de prințul Urach, care stătea de vorbă cu Helma Ott, costumată în port de păstoriță bavareză.

— Ascultă Iki, îl întrebă rîzînd prințul, de ce sînt veșnici crenvurștii ?

— A, e vorba de firma Aschinger ! Ea există din veacul trecut, a rezistat în vremea imperiului, a supraviețuit războiului mondial, Republicii de la Weimar și a

păşit glorioasă pragul Reichului nostru. Totul se poate schimba pe lumea asta, numai crenvurştii firmei Aschinger rămîn veşnici ! Germania nu poate exista fără crenvurşti !

În acea clipă, Richard îl zări pe Klausen printre oaspeţi. Max sosise în aceeaşi dimineaţă şi, auzind despre petrecere, se şi înfiinţase aici. Richard trecu pe lîngă el fără să se oprească. Mai tîrziu, în timp ce îl servea cu crenvurşti, îi şopti :

— Mîine după-amiază, la „Fledermaus"... Prezintă-te Obergruppenleiterului Urach, iată-l acolo, în colţ, discută cu femeia aceea înaltă, în costum de păstoriţă.

Apoi Richard trecu mai departe, făcînd reclamă mărfii pe care o vindea. Se apropie iar de Urach, în momentul cînd Klausen făcea cunoştinţă cu şeful organizaţiei naziste din Tokio. Max se recomandă drept comerciant şi spuse că s-a hotărît să se stabilească în Japonia, pentru o perioadă mai îndelungată.

— Vreau să înfiinţez o întreprindere de export-import pentru vînzarea automobilelor — îşi mărturisi Klausen planurile.

— Foarte bine, perfect ! îl încurajă prinţul Urach. Vino mîine la ambasadă, să mai discutăm. Aa, faceţi cunoştinţă, el e doctorul Sorge, îţi poate fi de folos. Nu-i aşa, Iki ?

Astfel făcură cunoştinţă, în mod oficial, comerciantul nou sosit şi corespondentul de presă.

Oaspeţii trecură apoi să vadă expoziţia unor pictori germani. Printre tablourile expuse, se afla şi un portret al lui Hitler, pictat de Miaghi. Ideea, ironică, îi aparţinea lui Richard : el convinsese pictorul să-l picteze pe Führer într-un costum naţional japonez. Hitler apărea într-un chimono cafeniu, care atîrna pe umerii colţuroşi. Avea faţa trasă, insipidă. În mîna osoasă ţinea o

floricică cu petale albe. Era un portret aproape caricatural, dar toți cei prezenți se opreau și își manifestau admirația față de maniera inedită a pictorului japonez.

— Îți place cu adevărat portretul lui Hitler ? îl întrebă Frau Helma pe Richard.

Sorge răspunse pe ocolite.

— Cum să-ți spun, nu mă interesează asemănarea, ci modalitatea de percepere artistică. Astfel și-l imaginează pictorul japonez pe Führerul nostru. Chiar dacă e o interpretare primitivă, ea exprimă, în același timp, multă spontaneitate.

Primul consilier al ambasadei îl susținu pe Richard.

— Da, da, ai dreptate, doctore, tocmai spontaneitatea impresionează.

Toți se arătau încîntați de portret, dar în sinea lor erau consternați : ce mai mîzgăleală ! Și cu toate acestea, portretul Führerului călători din expoziție pînă la salonul de primiri al ambasadei germane și rămase acolo mulți ani, provocînd aceeași admirație manifestă și nedumerire interioară, neexprimată.

A doua zi, Richard s-a mai întîlnit o dată cu Klausen în cabinetul lui Urach. Sorge intrase, ca din întîmplare, în biroul prietenului său și-l găsi acolo pe „omul de afaceri german".

Seara, cei doi prieteni se regăsiră în restaurantul „Fledermaus". Ședeau la o masă, cu halbele de bere în față, și discutau amical, ca despre niște fleacuri. Păreau doi prieteni veniți să-și omoare timpul aici.

— Ei, cum a fost ? întrebă Sorge.

— După cum vezi, mi-am vîndut vaca și am venit ! răspunse zîmbind Max.

— Pe unde ai rătăcit atîta vreme ?

— Richard, știi la ce m-am gîndit ? În profesia noastră există ceva lăsat de dumnezeu : căile domnului și ale

agentului de informații sînt necunoscute ! Două luni am colindat, ca să ajung la datorie.

Mai glumiră ce glumiră, rîseră, apoi trecură la probleme serioase. Firește, conveniră ca Max să se ocupe neîntîrziat de restabilirea legăturilor. Radioemițătorul se afla tot în laboratorul-foto din locuința lui Vukelić. Examinîndu-l, Klausen mormăi :

— Aici sînt numai piesele de rezervă. Rămîne să găsim și pe cele necesare, apoi să-l montăm din nou.

La fel ca în China, pentru a nu provoca bănuieli, Max își procură cu discreție materiale, confecționă el însuși diferite piese, inventă ceva, modifică altceva și, după trei săptămîni, îl anunță pe Sorge că radioemițătorul poate funcționa. Acum era de dimensiunile unei mici valize și, în condiții atmosferice bune, prindea „München"-ul, adică Moscova. Cu Habarovsk și Vladivostok legătura era foarte bună.

Prima transmisie dovedi că se poate lucra în condițiuni normale. Sorge însuși cifră radiograma și i-o dădu lui Max. Aplecat deasupra aparatului și bătînd în manipulator o complicată alcătuire de cifre pe care n-o pricepea, Klausen părea că oficiază un ritual divin. În prima radiogramă, Sorge transmise că Max a sosit și a început să lucreze ; așadar Anna, soția lui, putea veni. Dar mai trecură cîteva luni pînă ce Anna, călătorind pe alt drum — prin Harbin și Șanhai — ajunse la Tokio.

Max fu nevoit să plece la Șanhai ; cu această ocazie, duse și cîteva microfilme. Anna și Klausen încă nu erau căsătoriți oficial și hotărîseră să îndeplinească această formalitate nu în Japonia, ci în China, astfel că înaintară actele necesare la consulatul german din Șanhai. Interveni și aici o apreciabilă întîrziere, dat fiind că era necesară o anume verificare : puritatea originii ariene a mirelui și miresei. În sfîrșit, toate obstacolele fură trecute și Klausenii se văzură căsătoriți cu acte în regulă.

Acum grupul „Ramsai" era în plenul său. Tot ceea ce înfăptuise pînă atunci putea fi socotit doar un preludiu, față de viitoarea activitate. Ca în scena unui uriaș teatru nevăzut, eroii pricipali ai acțiunii își ocupau locurile, așteptînd semnalul.

Bizuindu-se pe experiența sa negustorească din China, Klausen deschise o întreprindere de vînzare a automobilelor, dar afacerea era atît de șubredă, Max avea atît de mulți concurenți, încît era cît pe-aci să fie închis pentru neplata datoriilor ! Firma se afla în pragul falimentului. Și iată că din această mare încurcătură l-a scos un bun cunoscător al afacerilor bancare și al operațiilor financiare : doctorul Sorge.

În cîteva zile, el reuși că lichideze primejduita întreprindere și să înființeze una nouă ; Richard bineînțeles rămase în umbră.

Astfel, omul de afaceri german Max Klausen deveni proprietarul unei mari întreprinderi de heliografie, primind comenzi de la foarte serioase instituții. Din Germania își aduse cele mai moderne mașini ; odată cu ele, veniră și specialiștii germani, care le instalară. Curînd, firma „Klausen et Comp." căpătă o poziție cît se poate de solidă. Contul curent la bancă — purtînd numele prosperului om de afaceri Klausen — începea să se rotunjească. În aceste condiții favorabile, Max deschise, la Mukden, o filială a firmei, iar la o bancă din Șanhai își creă un cont nominal. Virarea unor sume de bani — pe numele lui Klausen — venind din China, New-York, San-Francisco, nu mai putea trezi bănuieli.

În acea vreme, grupul „Ramsai" aproape că nu mai avea nevoie de fonduri trimise de la Centru : în afara îndeplinirii îndatoririlor sale de radiotelegrafist, Max începu să se ocupe de asigurarea necesităților financiare.

Crearea firmei „Klausen et Comp." avu o importanţă deosebită şi pentru că ea deveni, curînd, o sursă suplimentară de informaţii. La serviciile întreprinderii apelau secţiile de proiectare şi construcţii ale celor mai mari uzine militare japoneze — Mitsui şi Mitsuhisi — unde se fabricau tancuri, vapoare, avioane. O solicitau, de asemeni, reprezentanţii flotei maritime, ba chiar şi unele secţii ale Marelui Stat Major japonez. Cu oarecare efort de gîndire, se putea deduce spre ce tinde dotarea tehnică a industriei militare. În noianul de schiţe şi desene ale unor detalii neînsemnate apăreau, deodată, elemente reprezentînd o însemnătate deosebită.

Grupul „Ramsai" activa acum ca un mecanism perfect. Constituit cu migală şi îndelungi eforturi, invizibilul „post de observaţie" îşi crease un orizont larg, de unde urmărea planurile puse la cale de către virtualii inamici ai Uniunii Sovietice.

Dar iată că, brusc, o boală îl ţintui la pat pe Richard Sorge.

...Zăcea pe un gard de sîrmă ghimpată, ai cărei colţi i se înfingeau în corp, şi nu avea putere să se mişte, să se rostogolească, să scape din blestemata reţea. Durerile erau cumplite, Richard îşi pierdea mereu cunoştinţa, prăvălindu-se undeva, în abis, într-un întuneric de nepătruns, şi atunci nu mai simţea nimic, era ca un cadavru. Senzaţia de durere, coşmarurile, veneau încă din timpul războiului. Îşi simţea rana, vedea sîngele, i se părea ba că urcă Golgota, ba acea înălţime numită Mort-Homme, în preajma blestematului Verdun, auzea ploaia de gloanţe, vedea cadavrele ce zăceau în jurul lui, iar el, Richard Sorge, caporalul de douăzeci de ani, care făcea parte din armata germană, nu-şi dădea seama de ce se află aici. Murmura neîncetat : „Război blestemat ! Război blestemat !".

Deodată, simți miros de carne arsă — carne de om! Richard se ridică, dar nu-și dădu seama ce se petrece cu el. Într-un tîrziu înțelese că se află în camera sa, din strada Nagasaki. Se lumina de ziuă. Deslușea biblioteca încărcată cu numeroase cărți și vechi manuscrise, vedea statuietele orientale pe care le colecționase. Toate păreau la locul lor. Dar de unde răzbătea acel grețos miros de ars? Camera era plină de fum. Ah, iată explicația! Pe divan, dormea prințul Urach. Ieri întîrziase aici pînă în plină noapte, rămăsese la Richard, și adormise pe divan cu țigara aprinsă, iar acum salteaua ardea. Sorge se repezi la cel adormit, îl trase jos, deschise fereastra și aruncă salteaua afară.

— Du, Mensch! Ai simțit, vreodată, mirosul de carne omenească arsă? Mie mi-a fot dat să am această plăcere în război, pe toți dracii! Ne dădeau foc cu aruncătoarele de flăcări... Îmi ajunge! Nu vreau să mai simt mirosul fundului tău ars! Cară-te!

Richard străbătea agitat camera, copleșit de îngrozitoarele amintiri ce i se perindaseră prin minte cu o dureroasă insistență, după scurgerea atîtor ani. Acolo, înlănțuit de sîrma ghimpată, începuse să urască războiul, pentru ca, mai tîrziu, să devină comunist. Acum, aici, în prima linie a frontului invizibil, continua să lupte împotriva războiului, își apăra patria socialistă. Dar, iată, el e membru al partidului nazist, al partidului lui Hitler, poartă la rever o insignă care-i frige inima. Acum e Parteigenosse — e camarad de partid cu toți acești ticăloși! Are și carnet de membru al partidului nazist, purtînd numărul 2 751 000. Iată pe cîți izbutise să-i prostească Hitler!

Acest prinț Urach îl ajutase pe Sorge să intre în partidul nazist. Era evident că Obergruppenleiterul Urach căuta prietenia lui Sorge. Corespondentul lui „Völkischer

Beobachter" era interesat să aibă relații cît mai bune cu un ziarist atît de experimentat și prestigios ca Sorge. Nici Richard nu era împotriva „amiciției" cu acest om necesar, conducătorul organizației fasciste în marea colonie germană de la Tokio și văr al regelui Belgiei. Și-apoi, prințul Urach nu făcea parte din categoria „turbaților", a acelor fasciști beton-armat, de un fanatism crîncen. În sinea sa, prințul privea cu ironie unele laturi extremiste ale politicii naziste, pe care o socotea, în genere, prea dură, prea rigidă. Dar ținea aceste gînduri ascunse sub șapte peceți, dezvăluindu-le rareori și numai într-un cerc de prieteni foarte intimi. Funcția în partid o punea pe seama rudeniei cu regele belgian și a activității sale la ziarul lui Hitler. Dealtfel, stări de spirit asemănătoare mai aveau și alți membri ai ambasadei germane la Tokio. Printre cei de spiță aristocratică pe care îi șoca bădărănia și grosolănia parveniților naziști se aflau, de pildă, atașatul militar maritim Petersdorff, Eugen Ott și, într-o măsură oarecare, însuși ambasadorul Dirksen. Dar cînd se aflau față în față, ei se străduiau să-și manifeste cît mai convingător devotamentul nemărginit față de regimul nazist.

Sorge se mai afla încă sub influența coșmarului. Peste toate, îl scosese din sărite salteaua arzîndă, fumul, mirosul... Idiotul de Urach! Cînd se înfuria, Richard se manifesta violent, nu-și alegea cuvintele, nu încerca să fie pe placul nimănui. Rămînea el însuși în orice împrejurare. Acum își revărsa necazul pe prințul von Urach.

Simțindu-se cuprins de slăbiciune, se așeză pe pat. Avea o groaznică durere de cap. În ultimele zile, se lupta cu o gripă păcătoasă; încercase să-i reziste, dar boala se dovedise mai tare. Își frecă fața cu palmele, de parcă s-ar fi spălat.

— Ce-i cu tine, Richard ? îl întrebă grijuliu Urach. Eşti bolnav ?

— Ei, o să-mi treacă...

Dar starea lui Richard se înrăutăţi. După gripă, contractă o pneumonie. Prietenii săi erau îngrijoraţi. Medicul ambasadei îl consultă, îi prescrise un tratament, dar Richard se simţi rău în continuare. Într-o zi, îl vizită şi Miaghi, dar văzînd în ce stare se află prietenul său şi nevrînd să-l obosească, se ridică să plece. Aici era nevoie de un doctor. Richard îl opri şi îi ceru să-i povestească despre ultimele întîlniri, observaţii, discuţii. Miaghi îi spuse că se vorbeşte din ce în ce mai insistent în legătură cu delegaţia militară germană care urma să sosească foarte curînd la Tokio.

— Trebuie să merg la ambasadă ! spuse Sorge extrem de neliniştit, în timp ce încerca să se ridice în capul oaselor. Este un lucru deosebit de important. Mai trebuie să-l previn şi pe Ozaki.

Miaghi îl convinse, totuşi, pe Sorge să rămînă acasă. Îi mai promise să-i procure un medicament nou, de la medicul său. Pictorul Miaghi suferea de tuberculoză şi se afla în tratamentul unui medic experimentat.

Doctorul Yasuda, un om în vîrstă, avea o largă clientelă în lumea suspusă. Cabinetul său era frecventat de înalţi funcţionari publici, consilieri, soţiile acestora, reprezentanţi ai cercurilor militare, familii ale marilor industraşi, actori, pictori. Printre pacienţii lui se nimeri şi Miaghi, care venea cu regularitate la consultaţii. Astfel se împrieteni cu sociabilul medic şi izbuti să-i cunoască vederile poltiice. Odată, după terminarea consultaţiei, în timp ce Yasuda îi scria o reţetă, Miaghi îl întrebă :

— Yasuda-san, prietenii mi-au spus că puteţi da sfaturi bune şi în alte privinţe decît ale bolii.

Medicul își scoase ochelarii și privi întrebător la pacientul său.

— Ce vreți să spuneți ?

— M-ar interesa să știu ce părere aveți în legătură cu situația din Germania, cum priviți întărirea fascismului.

Medicul răspunse în doi peri :

— Germania e departe de noi. Se spune că Europa nu-i decît o peninsulă a continentului asiatic ; în acest caz, Germania e și ea o oarecare provincie îndepărtată. Mă preocupă lucruri mult mai apropiate...

Într-un rînd, fiind ultimul pacient la consultații, Miaghi rămase pînă seara tîrziu să stea de vorbă cu doctorul. Au discutat atunci despre fascismul din Europa, despre clica militară japoneză care tindea să preia puterea, despre evenimentele din Manciuria, despre primejdia unui război între Japonia și Rusia Sovietică. Doctorul Yasuda împărtășea vederile lui Miaghi. Spre sfîrșit acesta întrebă :

— Yasuda-san, spuneți-mi deschis : ne-ați putea ajuta să facem în așa fel încît Japonia și Rusia să trăiască în pace ?

— Pe cine îmi cereți să ajut ?

— Pe cei care sînt împotriva războiului și fascismului !

În scurtă vreme, doctorul Yasuda deveni un ajutor de nădejde al lui Miaghi, unul dintre informatorii săi de primă mînă. Pacienții cu funcții de răspundere erau predispuși să discute cu medicul lor curant despre probleme cu caracter confidențial.

Ultima oară, doctorul Yasuda vorbi din proprie inițiativă despre ceea ce îl neliniștea. Auzise și el cîte ceva în legătură cu tratativele ce se purtau sau urmau să se poarte între diplomații japonezi și germani. Un pacient,

care lucra la Ministerul de externe, îi spusese că trei state vor să încheie o alianţă de luptă împotriva comunismului internaţional. Mai mult nu aflase, pacientul însuşi ştia prea puţin despre acest fapt.

Aşadar, din nou, aceeaşi problemă ! Din nou un complot împotriva Rusiei Sovietice, pus la cale sub forma unui pact anticomintern. Lucrul a devenit cunoscut abia după scurgerea unui an, acum nu circulau decît zvonuri vagi. Complotul se urzea în cel mai mare secret.

Miaghi i se mai adresă lui Yasuda cu o rugăminte :

— Doctore, s-a îmbolnăvit un om care nu-şi poate permite să fie bolnav. Are pneumonie. Vă rog să-l ajutaţi !

Ca de obicei, Yasuda răspunse întîi cam evaziv :

— În general, oamenii n-ar trebui să fie bolnavi.

Apoi întrebă :

— Unde se află acest om ?

— Din păcate, nu-l puteţi vedea.

— Înţeleg... În acest caz, lucrurile se complică. Nu pot face vrăjitorii, nu pot vindeca de la distanţă.

După un timp de gîndire, adăugă :

— Totuşi, să încercăm ceva... Să-i administrăm sulfapiridină. E un medicament foarte nou, de care medicii noştri n-au aflat încă. Sper că prietenul dumitale se va face repede sănătos.

Medicamentul dat de Yasuda ajunse la Sorge prin intermediul sorei medicale Isii Hanaco, care îl îngrijea pe Richard. Miaghi socotise că e preferabil să nu mai apară o dată în strada Nagasaki.

După cîteva zile, Richard Sorge era, într-adevăr, pe picioare.

În semn de recunoştinţă, pictorul îi dărui doctorului un tablou intitulat : „Irişi violeţi". Doctorul îl primi cu bucuria spontană a unui copil. Dînd la o parte perdelele, se desfătă privind florile ce răsăreau pe malul unui lac.

A fost singurul caz în care doctorul Yasuda — extrem de scrupulos în ceea ce privește relațiile statornicite între ei — a acceptat un gest de „recunoștință materială".

În organizația condusă de Richard Sorge, oamenii nu primeau nici un fel de remunerație pentru primejdioasa muncă pe care o desfășurau. Toți o făceau dintr-un simțămînt al datoriei, din convingerea că orice strădanie, cît ar fi ea de primejdioasă, poate sluji pentru apărarea păcii. Astfel gîndeau toți, începînd cu neînfricatul conducător al grupului „Ramsai", continuînd cu eruditul Ozaki și terminînd cu caporalul Yawasi Takigo — atras în muncă de Miaghi — sau tînăra soră medicală Isii Hanako, venită la Tokio în căutare de lucru... Dealtfel, Isii nu făcea parte din grup.

Originară din Kurosika — mică localitate situată lîngă Hiroșima — Isii își socotea locul natal ca cel mai frumos dintre cele mai frumoase orașe ale Japoniei. Probabil că așa și era, atît doar că nu dădea de lucru tuturor celor care crescuseră pe aceste meleaguri. Lui Isii Hanako îi fu hărăzită o asemenea soartă. Absolvise o școală medicală, lucrase puțin timp într-o clinică, apoi... apoi se trezi fără slujbă. Muzica, studiată cu pasiune din anii copilăriei, nu-i putea asigura existența. Locuia împreună cu mama sa și cu fratele mai mare, pictorul Daiciro, avînd propria-i familie. Ce-i rămînea de făcut? Porni să-și încerce norocul la Tokio, unde, oricum, se afla un om apropiat: o prietenă. La început o ajuta pe aceasta la îndatoririle ei de la restaurant: spăla vasele, ștergea mesele, așternea fețe de masă curate. Nu era plătită, făcea toate astea ca să aibă o ocupație; și-apoi, pentru osteneala ei îi dădeau uneori de mîncare. Astfel trecură cîteva luni. În sfîrșit, norocul începu să-i surîndă: papa Kettel, patronul restaurantului „Rheingold" avea nevoie de o chelneriță. Era în toamna anului 1935. Se prezentă plină de emoții viitorului stăpîn,

care păru mulțumit de înfățișarea ei. Isii Hanako era o fată frumoasă, mlădie, plină de grație. Chimonoul și eleganții dzorii * îi veneau de minune.

— Aș zice că ești chelnerița care-mi trebuie ! spuse papa Kettel, trăgînd din pipa stinsă. Dar ce nume să-ți dăm ? O Berthă avem, o Katrin avem... Am găsit : Agness! Tu vei fi Agness. Sînt german și localul meu trebuie să aibă amprentă germană : berea, crenvurștii, numele chelnerițelor... Vino peste trei zile și, între timp, învață bine aceste cuvinte.

Isii își notă conștiincios pe hîrtie : „Guten Tag", „Danke schön", „Was wünschen Sie ?" **.

— În timpul serviciului vei fi îmbrăcată în costum popular german, la fel ca ele, spuse papa Kettel, arătînd spre alte chelnerițe.

Imediat ce începu să lucreze, Isii remarcă un frecvent client al localului : bărbatul șchiopăta ușor, trăsăturile feței îi erau energice, iar sprîncenele — stufoase, arcuite spre tîmple. De cele mai multe ori venea singur, se așeza la o masă de lîngă fereastră, schimba saluturi cu mulți alți clienți ; uneori, fără să-și termine de băut berea, se ridica de la masă, dispărea nu se știe unde și, după o jumătate de oră — o oră, revenea și se așeza în același loc.

Într-o zi, Kettel o chemă pe Isii și-i spuse :

— Ascultă Agness, servește-l tu pe domnul care șade, uite-acolo, lîngă fereastră. Este doctorul Sorge. Azi e ziua lui de naștere și stă de unul singur. Străduiește-te să-l înveselești.

În obligațiile fetelor care serveau aici figura și cea de a crea consumatorilor o atmosferă plăcută. Ospitaliere, comunicative, bine dispuse, ele aranjau mesele, serveau

* Încălțăminte japoneză, cu talpa de lemn.
* „Bună ziua", „Mulțumesc frumos", „Ce foriți

bucatele, după care se așezau lîngă clienți, întreținînd discuții pe diferite teme.

Isii se apropie de masa indicată și întrebă, așa cum învățase :

— Was wünschen Sie ?

În fața lui Sorge stătea o fată micuță, zveltă, cu ochii mari, întunecați ; sprîncenele se arcuiau ca niște curcubee negre ; linia fină a buzelor dădea chipului un aer de blîndețe sfioasă.

Sorge o întrebă :

— De unde știi limba germană ?... Aș vrea să stai la masă cu mine.

Isii nu-l înțelese. El repetă rugămintea, de această dată vorbind în japoneză.

— Cum te cheamă ?

— Agness.

— Agness ? ! — Richard izbucni în ris, pentru prima oară în acea seară. — O nemțoaică să nu știe nemțește ! Cunosc eu șmecheriile lui papa Kettel !

În ziua aceea — la 4 octombrie 1935 — Richard împlinea patruzeci de ani. Se simțea extrem de singur. Cu adevărații săi prieteni nu-și permisese să se întîlnească, pe cei oficiali n-avea nici un chef să-i vadă.

Venise la restaurant, numai să fie printre oameni. Kettel observase că vechiul său client e indispus și-l întrebase care e cauza.

— Ei, iată, sărbătoresc astăzi împlinirea a patruzeci de ani ! răspunse Richard zîmbind ironic.

Apoi venise această japoneză micuță, cu ochii întunecați, și rămase împreună cu el toată seara.

— Uneori îmi place să procedez de-a-ndoaselea spuse Richard. Ce cadou aș putea să-ți ofer ? Azi e ziua mea de naștere, explică el, și m-ar bucura să-ți dăruiesc ceva.

— Nu, nu-mi trebuie nimic.

— Totuși ?

— Dacă țineți neapărat, atunci poate un disc, îi răspunse nesigură Isii. Îmi place muzica.

La despărțire, Isii îl conduse pînă în stradă. Richard plecă acasă cu excepționala sa motocicletă — marca „Harley".

A doua zi, Isii fiind liberă, se întîlni cu Sorge în centrul orașului. Purta un chimono deschis, încins de un brîu înflorat, iar părul îi era aranjat cu artă într-o coafură înaltă.

— Ce ai acolo ? o întrebă Sorge, arătînd spre un sul de hîrtii legate cu o fișie de mătase roz.

— Note muzicale... Dimineață am avut lecția de muzică.

Sorge luă notele și încercă să descifreze o inscripție ; se descurca încă greu în complicatele hieroglife japoneze.

— „Mitiko", citi el.

— Nu, nu ! rîse Isii. Se citește Myaki și e numele mamei mele adoptive.

— Oricum, mie îmi place Mitiko ! Așa am să-ți spun de acum înainte : Mitiko !

Intrară într-un magazin cu articole muzicale și Sorge alese cîteva discuri cu înregistrări din Mozart : fragmente din „Flautul fermecat", concerte pentru vioară și alte cîteva lucrări.

— Mozart este compozitorul meu preferat, spuse Richard. Sînt sigur că te vei desfăta ascultîndu-l. După părerea mea, în istoria muzicii n-a mai existat un geniu de asemenea forță și complexitate. Iată, bunăoară, „Flautul fermecat" : cîtă înțelepciune străbate această operă ! Cînd o asculți, parcă-ți astîmperi o sete chinuitoare.

După ce rămase cîtva timp pe gînduri, Richard adăugă :

— Ce nedreaptă e soarta ! Geniul căruia trebuia să i se înalțe un monument pînă în ceruri, e înmormîntat într-o groapă comună pentru cerșetorii vagabonzi !

După mulți ani, cutremurîndu-se, Isii avea să-și amintească aceste cuvinte. Cît de asemănătoare se dovedise a fi soarta lui Sorge cu cea a lui Mozart!

După ce se plimbară prin parcul Hibra, Sorge propuse să ia masa la restaurantul „Lamayère", unul dintre cele mai aristocratice, după „Imperial". Aici Richard schimbă saluturi cu mulți cunoscuți — diplomați, ziariști, ofițeri — de asemeni însoțiți de femei. Tot aici aveau loc, uneori, întîlnirile cu Vukelić și Ozaki.

Richard începu s-o vadă tot mai des pe Isii Hanako, pe măsură ce o cunoștea mai bine, se convingea că trebuie atrasă în munca grupului. Dacă va deveni secretara lui în biroul de presă, își va permite să apară cu ea în lume, fără să atragă atenția. Da, așa va fi mai bine. Și-apoi... îi plăcea, pur și simplu, această fată cu priviri nevinovate și sprîncenele arcuite.

După cîtva timp, îi și propuse lui Isii să lucreze pentru el ca secretară; va primi același salariu ca și la restaurant, dar va avea, în schimb, mai mult timp liber.

Kettel a cam mormăit, nemulțumit că Richard i-a răpit-o pe „Agness", dar pînă la urmă s-a îmbunat și cei doi rămaseră prieteni.

Era, deci, firesc ca, atunci cînd Sorge zăcea bolnav de pneumonie, Isii să-și îndeplinească nu numai îndatoririle de secretară, ci să-l și îngrijească în calitatea ei de soră medicală. Venea dimineața și rămînea să vegheze bolnavul pînă seara tîrziu. Sorge mai avea o salariată, femeie în vîrstă care-i gătea și se ocupa de curățenia casei, iar în timpul liber raporta poliției tot ce se petrecea în locuința acestuia. Deși Richard a știut acest lucru, n-a vrut să concedieze femeia. Las' să creadă poliția că faptul nu prezintă pentru el nici o importanță.

Deocamdată, Sorge n-o introduse pe Isii Hanako în activitatea grupului.

Timpul și incendiile, care pîrjoliseră satul, cruțaseră casa lui Saburo Terasima, moștenită de la bunicul său, pe vremuri soldat subordonat unui comandant militar local. Din cauza acestei rudenii, Saburo se considera urmaș de militari, dar lui nu-i fusese dat să slujească în armată. Consătenii îl socoteau țăran, deși mulți ani nu avusese un petec de pămînt și nici la țară nu trăise. Păstrîndu-și casa dărăpănată din marginea satului, își petrecuse o bună parte a tinereții hoinărind prin lume, în căutare de lucru. Sărăcie și foame lăsase, sărăcie și foame găsise. Ajunsese să se hrănească cu zarzavaturi putrede, aruncate la gunoi de negustători. A venit acasă numai după moartea fratelui mai mare și atunci a devenit țăran. S-a căsătorit cu o femeie ceva mai în vîrstă ca el și cu toate că bărbatul își dorise mulți copii, Ineko i-a adus pe lume doar patru, din care trăiau doi băieți gemeni, și o fată, Iuri. Saburo, al cărui nume înseamnă „al treilea fiu" le-a dat băieților numele de Iciro și Dziro, adică primul și al doilea fiu.

Deși sărăcia era mai departe la fel de lucie, Saburo se mîndrea: avea doi fii. Cu prilejul primei sărbători — băieții n-aveau încă un an — îi învesmîntă în costume de samurai și le prinse la brîu cîte o sabie micuță. Se conforma unei tradiții. De atunci trecuseră aproape douăzeci de ani. Prea multă carte n-au putut învăța frații Terasima. Trebuiau să-l ajute pe tatăl lor, care îmbătrînise și-și ostoia sufletul povestind tot felul de legende despre vitejia neamului său, istorisind întîmplări din care trăgea astfel de concluzii : „....Viața noastră e mai rea ca răutatea lupului. Dar dacă nu stai să cugeți la ea, pînă și tu, cel sărac lipit pămîntului, devii fericit". Iarna băieții munceau din greu

la oraș, undeva în sud, lîngă Osaka, la o distilerie de saké. În ultimul sezon, aici nu mai fu loc pentru amîndoi, așa că Dziro fu nevoit să se angajeze la o veche fabrică de paste făinoase.

La acea vreme, în sat au venit ordinele de încorporare a tinerilor de nouăsprezece ani. Printre aceștia se aflau și frații Terasima. Îndurerat, plin de neliniște, pierzîndu-și somnul, tatăl fu nevoit să-i cheme de la oraș și apoi băieții plecară la armată. Totuși, norocul nu-i părăsi : se treziră trimiși la Tokio, unde, oricum, nu era război și unde fii de țărani la fel ca ei își făceau armata, locuind în cazărmi uriașe. Lunile de instrucție au trecut ușor pentru acești flăcăi, obișnuiți cu o viață mult mai trudnică la ei acasă. Și-apoi, aici, aveau avantajul că primeau îndeajunsă mîncare. De la ultimul gradat pînă la căpitan, toți le băgau în cap recruților că îndatorirea de căpetenie a soldatului este supunerea și executarea fără murmur a ordinelor. Erau puși să repete mereu o propoziție, ca pe o lecție de școală : „Războiul e o binefacere !“ Li se insufla ideea că Yamato e o rasă superioară, menită să cucerească Asia și apoi întreaga lume. În îndeplinirea nobilei misiuni, fiecare soldat avea un avantaj față de ceilalți : cinstea de a-și da primul viața pentru împărat.

Prilejul de a dovedi supunere s-a ivit într-o noapte de februarie a anului 1936. În cazarmă s-a dat alarma, soldații din divizia I-a au primit cartușe de război, au fost urcați în camioane și convoiul a pornit spre centrul capitalei. Trecînd de parcul Hibia, mai multe mașini opriră în fața marii clădiri a parlamentului, iar restul coloanei porni mai departe, spre poliție.

Companiei din care făceau parte frații Terasima i s-a ordonat să se alinieze și să nu facă zgomot. Se apropie un ofițer cu cască, sabie la șold și mănuși albe. Comandantul companiei, în poziție de drepți, ascultă respectuos ordinul :

— În spatele parlamentului se află reşedinţa primului ministru. Înconjuraţi-o imediat şi ocupaţi toate ieşirile! Circulaţia pe stradă este interzisă. La cea mai mică abatere, faceţi uz de arme, trageţi fără somaţie!

Căpitanul se întoarse spre companie, ordonă „Fuga marş!" şi porni în fruntea unităţii. După el, în pas alergător, veneau soldaţii, tîrîndu-şi tocurile bocancilor pe asfalt. În spate, ca la instrucţie, doi ostaşi duceau o mitralieră pe care o puseră în bătaie la întretăierea străzii.

Se iviseră zorile unei zile mohorîte, ningea cu fulgi mari, învîrtejiţi, spulberaţi de vînt. Un grup de ofiţeri se apropie de casa primului ministru. Sunară, bătură în poarta de fier, dar nimeni nu răspunse. Conform ordinelor date soldaţilor, poarta fu scoasă din ţîţîni. Ofiţerii pătrunseră în curte, năvăliră spre clădire şi sparseră geamurile. Cîteva minute se aşternu tăcerea şi, deodată, răsunară împuşcături răzleţe de revolver.

Aceasta era tot ce văzuseră şi auziseră proaspeţii recruţi, scoşi în grabă pentru „manevre de noapte". O armată numeroasă ocupă partea centrală a capitalei — întregul cartier Kozimati, unde se aflau instituţiile de guvernămînt, parlamentul, reşedinţa premierului. Armata înconjură chiar şi palatul imperial, dar nimeni nu îndrăzni să pătrundă dincolo de ziduri.

Aşa a început puciul fascist din Japonia, în zorii zilei de 26 februarie, 1936. Conducătorii erau căpitanul Ando şi locotenentul Kurihara din divizia I-a, cantonată la Tokio. Împreună cu ei, la rebeliune au mai luat parte un grup de douăzeci de ofiţeri, o mie patru sute de soldaţi şi subofiţeri, aceste ultime două categorii nebănuind de fel la ce soi de „manevre" au fost mobilizaţi în toiul nopţii.

Bineînţeles, la pregătirea puciului participase şi nelipsitul Okawa, omul cu profil de pasăre răpitoare şi ochelari cu ramă de os... În ajun tocmai fusese eliberat din închi-

soare — era implicat în asasinarea premierului Inukay — dar el se și apucase neîntîrziat de cunoscutele-i uneltiri.

Puciul a fost privit cu multă îngăduință de către gumbați — clica militară, dornică să pună mîna pe putere în țara lui Yamato. Imediat după izbucnirea puciului, generalul Kawasami, ministrul de război, ordonă să se răspîndească manifestele răsculaților în rîndurile întregii armate. Declară stare de război în întreaga țară, iar la Tokio stare de asediu — pînă la lichidarea puciului.

Printre unitățile militare însărcinate cu menținerea ordinii și a liniștii se număra și divizia a I-a din Tokio, care declanșase rebeliunea militaro-fascistă.

În primele ore ale dimineții, complotiștii au pătruns în locuința primului ministru Okada, pe care l-au împușcat cu pistoalele în față. Cel puțin aceasta a fost versiunea care a circulat în dimineața acelei zile. Ministrul de finanțe Takahasi fu sfîrtecat cu lovituri de sabie. Au fost uciși păstrătorul sigiliului împărătesc, amiralul Soito, inspectorul general al instrucției militare, generalul Watanabe, a fost grav rănit mareșalul palatului, Suzuki.

Excesele rebelilor nu conteneau, centrul orașului era în mîinile lor, dar în ziare nu se pomeni un singur cuvînt despre cele întîmplate, pînă ce înaltele foruri militare nu-și precizaseră poziția față de puci.

În ziua cînd izbucnise rebeliunea, ambasadorul german von Dirksen, fără să bănuiască nimic din ceea ce se petrecea, pornea spre Yokohama ; crucișătorul german „Karlsruhe" ancorase aici, într-o vizită oficială. Von Dirksen era însoțit de atașații militari germani, membri ai ambasadei, corespondenți de presă. Lipsea doar Richard Sorge. Ambasadorul întrebase de el și, după ton, toți înțeleseră că era nemulțumit : lipsea nu oricine, ci un eminent corespondent de presă !

Sorge se alăturase colaboratorilor ambasadei pe puntea crucișătorului, cînd von Dirksen trecea în revistă

garda de onoare prezentată în cinstea sa. Paul Wenneker, atașatul militar pentru marină, îi șopti :

— Domnul ambasador s-a interesat de tine. Unde-ai dispărut ?

— Idiotule ! replică Sorge furios. — Nu-și alegea deloc expresiile cînd cineva îl scotea din fire. — Ce, nu știi că la Tokio e rebeliune ? Nu știi că primul ministru Okada a fost ucis ?

— Nu vorbi prostii ! N-am auzit nimic...

— De-aia ești atașat militar de marină, ca să nu știi nimic ! i-o reteză Sorge.

Așteptă să se termine ceremonia, se apropie de ambasador și îi relată în șoaptă tot ce se petrecuse la Tokio.

— Dar de ce nu mi s-a comunicat nimic ? ! exclamă ambasadorul.

Rezulta că acest corespondent de presă era mai bine informat decît întreaga sa ambasadă. Încercînd să-și mascheze enervarea, von Dirksen scurtă cît putu ceremonia pe crucișător și se întoarse în oraș.

Clădirea ambasadei germane se afla în zona acțiunilor armate întreprinse împotriva rebelilor. Ministrul de interne, Hoto, îi telefonă lui von Dirksen și îl avertiză că ambasada trebuie eliberată ; ar fi bine, spunea el, ca toți lucrătorii să fie evacuați din zona amenințată. Von Dirksen nu acceptă — pereții acestei clădiri păstrau prea multe taine ! Ordonă tuturor să rămînă pe loc, orice s-ar întîmpla ; îi preveni să nu se apropie de ferestre, unde puteau nimeri gloanțe rătăcite.

Punînd receptorul în furcă, von Dirksen bombăni :

— Poate că domnul Hoto ar dori să-i ofer și cheile de la camera cifrului ori ale seifului meu secret.

Herbert von Dirksen era ferm convins că nici un secret încredințat de către Reichul german nu se putea strecura în afara zidurilor ambasadei. În acest scop era gata să-și rişte propria-i viață, cît și pe cea a colaboratorilor săi...

Rebeliunea din Tokio a provocat senzație, furnizînd știri bombă presei mondiale. Evenimentul a fost comentat și de corespondentul lui „Frankfurter Zeitung". În articolul său, Richard Sorge scria :

„Rebeliunea din Tokio n-a fost numai un act de curaj al unor capete înfierbîntate..."

Sorge nu se îndoia că, în spatele ofițerilor răsculați — dintre care cel mai mare în grad era un căpitan — se ascundeau forțe mult mai importante : marii industriași și grupările militare reacționare. Cele mai influente persoane dispăruseră din Tokio tocmai în ajunul evenimentelor. Nu era un fapt întîmplător : știau, desigur, despre pregătirea și data izbucnirii puciului.

Rebeliunea a durat două zile și jumătate, timp în care activitatea din oraș a fost paralizată. În țară circulau cele mai contradictorii zvonuri. Dar presa japoneză și radioul tăceau.

Și, totuși, locuitorii capitalei își dădeau seama că se petrece ceva foarte grav și își exprimau dezacordul față de acțiunile complotiștilor. Acest fapt determină clica militaristă să-și schimbe atitudinea, cu atît mai mult, cu cît flota militară aflată în golful Tokio se declarase hotărît împotriva răsculaților. La început, ministrul de război caracterizase pe rebeli cu o formulă pompoasă : „detașament ridicat la luptă pentru apărarea orînduirii naționale de stat". În a patra zi a desfășurării evenimentelor, același ministru îi califica drept rebeli și fură luate măsuri pentru înăbușirea puciului.

Dar vestea care întrecu tot senzaționalul de pînă atunci fu cea potrivit căreia primul ministru Okada era în viață. Se exprimaseră condoleanțe de la nivelul cel mai înalt. Întreg guvernul demisionase. Hoto, ministrul afacerilor interne, fusese însărcinat să formeze noul guvern.

Capitala făcea pregătiri pentru funeraliile răposatului premier Okada. Cadavrul, mutilat cu sălbăticie, era pregătit pentru incinerare. În timpul ceremoniei funebre toți se înclinau în fața portretului celui decedat, depuneau coroane de flori și iată că, în ultima clipă, în acest cadru apăru însuși Okada.

Ulterior s-a stabilit să rebelii îl confundaseră pe premier cu secretarul lui, colonelul Matsuia, și-l uciseseră pe acesta. Okada apucase să se ascundă într-o încăpere cît o carceră, construită pentru a se salva de un eventual cutremur. Faptul a produs o impresie incomparabil mai puternică, decît însăși rebeliunea. În cele din urmă, Okada și miniștri din subordinea sa și-au dat demisia. Era tocmai ceea ce doreau cercurile militare.

Din cei cîțiva care candidau la postul de prim-ministru, sorții căzură asupra lui Hirota, care era pe placul armatei.

Koki Hirota era cel mai în vîrstă diplomat japonez ; își începuse cariera în rețeaua de spionaj și întreținuse permanent legături cu militarii din Marele Stat Major. Jumătate din viață — avea aproape șaizeci de ani — și-o petrecuse în diplomație. În perioada incidentului de la Mukden, Hirota era ambasadorul Japoniei în Uniunea Sovietică, ceea ce ar fi putut proba că n-a avut nici o legătură cu evenimentele petrecute atunci ; în realitate, tocmai informațiile transmise de la Moscova în timpul incidentului de la Mukden, precum și atitudinea dură față de Uniunea Sovietică i-au creat popularitate lui Hirota în cercurile militare.

Odată cu formarea noului guvern, politica acestuia a început să fie dirijată de armată. Nu întîmplător, ministru de război fu numit generalul Terauci, militar de carieră. Totodată, alegerea căzuse pe acest om, noul ministru de război fiind fiul feldmareșalului Terauci, care ocupase

același post în timpul războiului ruso-japonez. Numirea generalului Terauci era o dovadă indiscutabilă a întăririi tendințelor antisovietice în noul guvern, condus de Hirota.

Acum, inițiatorii rebeliunii din februarie nu mai erau necesari clicii militare. Astfel că au fost judecați de un tribunal special și nouăsprezece instigatori fură condamnați la moarte în cea mai mare grabă. Starea de urgență a fost ridicată doar în vară, cînd guvernul lui Hirota începuse să-și consolideze pozițiile.

Fără îndoială, rebeliunea a grăbit fascizarea Japoniei, care se pregătea de război în mod constant. Aceasta era concluzia lui Sorge, într-un raport detaliat trimis la Centru, prin Șanhai, cu un curier special.

Evenimentele din februarie influențară și atmosfera diplomatică. Legăturile dintre Germania și Japonia deveneau tot mai strînse, mai apropiate. În același timp, relațiile Japoniei cu Uniunea Sovietică se înrăutățeau. Nu trecuse nici o lună de la răscoală și la granița sovieto-manciuriană izbucniră ciocniri armate, provocate de către Comandamentul Armatei din Kwangtung. Morți și răniți — de ambele părți. Creștea starea de tensiune și la granița cu Republica Populară Mongolă.

Richard trebuia să-și facă drum în Manciuria cu orice preț.

LA GRANIȚA MONGOLIEI

Autoritățile militare japoneze nu permiteau accesul corespondenților străini în Manciuria. Dar pentru doctorul Sorge, a cărui atitudine projaponeză era cunoscută la Ma-

rele Stat Major, se făcu o excepție — fapt datorat, probabil, și recomandării colonelului Ott. În toiul verii, Richard plecă în Manciuria.

Evident, Sorge nu cunoștea conținutul discuției dintre noul șef al Statului Major al Armatei din Kwangtung și ministrul de externe Arita, după cum nu avea cunoștință de mesajul personal adresat de Siratori aceluiași general Arita ; dar observa alarmat cum spionii și specialiștii în ale diversiunilor făceau pași mari spre acapararea puterii, influențînd tot mai mult politica guvernului japonez.

Înainte de a pleca la Mukden să-și preia noul post, Itagaki — nu de mult colonel, avansat acum la gradul de general — își expuse astfel punctul de vedere în fața lui Arita :

„Deocamdată, Mongolia Exterioară reprezintă o țară de care nu ne putem atinge. După revoluție, guvernul sovietic a reușit s-o atragă de partea sa. Privind însă harta Asiei răsăritene, devine clar ce importanță strategică deosebită are pentru noi Mongolia Exterioară, care acoperă calea ferată siberiană".

Itagaki privea din punct de vedere al strategiei militare nu numai harta geografică, ci și problemele economice, istoria, politica. Își permitea să se amestece fără jenă în treburile Ministerului de Externe și să-i dea lui Arita așa zise sfaturi, de fapt — indicații categorice.

„Anexarea de către Japonia a Mongoliei Exterioare — spunea el — va da o puternică lovitură securității Uniunii Sovietice. În caz de necesitate, influența Uniunii Sovietice în Extremul Orient poate fi înlăturată aproape fără luptă. În acest scop, Armata din Kwangtung intenționează să extindă influența Japoniei asupra Mongoliei Exterioare prin toate mijloacele de care dispune. Noi, militarii, contăm pe sprijinul substanțial ce ni-l va acorda Ministerul de Externe în această privință".

Lui Sorge nu-i erau cunoscute amănuntele activității de culise ale grupului militar din Kwangtung, susținut de Marele Stat Major, dar el se orienta bine în cercetările pe care le întreprindea, își dădea seama ce consecințe pot avea acțiunile diversioniștilor-spioni, care ocupau o poziție hotărîtoare în politica Ministerului de Externe.

Richard se opri la același hotel „Yamato" din centrul orașului Mukden, unde locuise și în perioada incidentului.

A doua zi după sosire, făcu o vizită oficială la Statul Major al Armatei din Kwangtung. Generalul Itagaki, șeful Statului Major, era plecat din oraș, dar corespondentul german fu primit de însuși generalul Ueda, noul comandat al Armatei din Kwangtung, care-i luase locul lui Sighero Honjo, avansat la rîndu-i ca aghiotant și consilier imperial în probleme militare.

La birou, în fața lui Sorge, stătea un general în vîrstă, aproape chel, cu mustăți lungi, cărunte și ochi obosiți. Dincolo de aerul său inofensiv, ascundea o fire vicleană, calculată, perfida îndemînare de a orienta interlocutorul pe o pistă falsă. Ca și Honjo, predecesorul său în acest post, Ueda luase parte la intervenția japoneză în Extremul Orient. Richard îi cunoștea meritele datorită cărora fusese numit comandant al Armatei din Kwangtung.

În timpul discuției, generalul pomeni despre lucruri arhicunoscute, aduse vorba despre politica japoneză, care vroia să facă din Manciuria o țară a păcii și fericirii, se plînse de chinezi, dar nu suflă un cuvînt despre Mongolia, și cu atît mai puțin, despre Uniunea Sovietică. Această trecere sub tăcere avea o anumită semnificație, just interpretată de Sorge. El obținu din alte surse informațiile necesare. Mai întîi află că Doihara plecase în provincia Ceahar, la granița cu Republica Mongolă. Anterior, se oprise la Pekin; aici purtase convorbiri cu generalul

chinez U Pei-fu, în legătură cu formarea unui guvern autonom în China de Nord. Așadar, un nou complot!

Ca un comisvoiajor, Doihara străbătea iarăși continentul, punînd la cale noi și noi combinații! Aici, în Manciuria, într-un cerc de militari, Richard auzise această frază: „Doihara e un om cu o fire blîndă, de aceea a și fost trimis în China. Are talentul de a declara ultimatumuri pe un ton blajin, mîngîietor. Dar e de ajuns să fie pronunțat numele lui, sau al lui Itagaki, pentru ca locuitorii să intre în panică..."

Peste un timp, într-o discuție cu ambasadorul Germaniei la Pekin, Richard îi relată despre această caracterizare pe care o auzise la adresa generalilor Doihara și Itagaki. Zîmbind, Trautmann confirmă:

— Da, într-adevăr. Acești oameni ar putea fi comparați doar cu Tojo, șeful jandarmeriei din Kwangtung... Sînt indivizi duri, au mînă forte și — indubitabil — împărtășesc orientarea noastră...

În peregrinările sale pe continent, Sorge dădea iarăși peste urzelile lui Doihara, acest propovăduitor și făuritor de intrigi, diversiuni și comploturi. O dată în plus, se convinsese că Doihara indică direcția agresiunii japoneze, precum periscopul unui submarin.

Despre călătoria corespondentului german la granița Mongoliei se discutase la Tokio și era de presupus că Ueda primise instrucțiunile de cuviință. El îi spuse lui Sorge:

— Un ofițer din Statul nostru Major, maiorul Isimoto vă va conduce la Kalgan. Din păcate, acolo, nu s-a instaurat încă liniștea deplină...

Ueda îi oferea un însoțitor, nu atît dintr-un sentiment de grijă față de securitatea ziaristului german, cît din dorința de a-l ști supravegheat, într-o zonă apropiată de graniță, zonă ce căpătase o importanță deosebită în evenimentele ce se pregăteau. Richard sesizase imediat tactica.

Dinamic, mereu într-o stare de agitație, maiorul Isimoto deveni umbra doctorului Sorge în tot timpul călătoriei la Kalgan. Se comporta întocmai ca urmăritorul din Tokio — omul poliției — neslăbindu-l din ochi pe cel care-i fusese dat în pază. Isimoto vorbea extrem de prost englezește și chicotea fistîcit ori de câte ori nu găsea cuvîntul potrivit. Cu toate acestea, vrînd să pară cult, se încăpățîna să folosească o limbă străină. Richard nu-l oprea, deși pe-atunci ajunsese să vorbească aproape curent japoneza. Profita de un factor psihologic verificat : cel care cunoaște prost o limbă străină, își concentrează întreaga atenție asupra formei de exprimare, pierzînd uneori din vedere ceea ce spune de prisos în privința conținutului...

În trenul spre Kalgan — capitala provinciei Ceahar — după ce luară masa în vagonul-restaurant, savurînd parfumatul ceai de iasomie, cei doi discutau despre fel de fel de fleacuri. Deodată, Sorge atacă frontal, punînd următoarea întrebare :

— Spuneți-mi, Isimoto-san, sînteți una și aceeași persoană cu căpitanul Isimoto răpit de banditii lui Cean Siue-lian ?

Luat prin surprindere, japonezul se zăpăci :

— Da... da... Acum sînt maiorul Isimoto, bîigui el, trăgînd zgomotos aer în piept.

Richard avea în vedere o aventură pusă la cale de Doihara la începutul evenimentelor din Manciuria. Căpitanul Isimoto fusese trimis atunci într-un raion îndepărtat din nord-vestul manciurian și dispăruse fără urmă. Partea chineză primi o mulțime de note, ultimatumuri, și amenințări. Dar Isimoto era de negăsit. În consecință, armata fu trimisă să-l caute pe dispărut, prilej cu care aceasta ocupă întregul raion. Între timp, viu și nevătămat, Isimoto se

întoarse la Mukden. Conform instrucțiunilor lui Doihara, el însuși înscenase propria-i răpire, creînd astfel un motiv pentru ocuparea mai rapidă a acelui teritoriu...

Deci generalul Doihara se afla din nou la granița mongolă. Sorge asocie această călătorie cu o recentă știre publicată de ziarul „New York Tribune", în care se comunica:

„Prințul Te-iuan, conducătorul Mongoliei Interioare, a declarat la Pekin că Japonia a reluat încercările de a lărgi granițele statului Manciu-ko pe seama Mongoliei. La Pancen se construiește un aerodrom militar, care va sluji serviciului de informații al Armatei din Kwangtung".

Și, iată, Doihara se afla chiar la Pancen, aproape de granița cu Mongolia. Probabil că japonezii izbutiseră să-l atragă de partea lor pe prințul Te-iuan, care pînă nu de mult se împotrivise, ce-i drept cam timid, încercării de amestec în treburile sale. Astfel, Te-iuan deveni unul din pionii principali în partida jucată de japonezi la granița mongolă.

Sorge și însoțitorul său ajunseră la Kalgan dimineața devreme. La gară fură întîmpinați de un ofițer japonez din Comandamentul militar local. După un scurt popas la hotel, Sorge și cei doi însoțitori porniră spre Comandamentul garnizoanei locale, în afara orașului, unde se afla, pînă în urmă cu cîteva zile, reședința unui general chinez.

Sorge sosi la Kalgan în plină desfășurare a unor evenimente ce zguduiseră acest orășel liniștit, adormit, uitat de lume; era greu de precizat cui îi aparținea atunci: chinezilor sau japonezilor. Pînă nu de mult, în oraș se afla cantonat comandamentul diviziei a 29-a chineză, însă toate treburile erau conduse, la Ceahar, de către consulul japonez, căruia Richard îi făcu de asemenea o vizită protocolară, în prima zi a sosirii sale.

După cum se stabilise cu cîteva zile în urmă, soldații chinezi reținuseră pe șosea doi ofițeri japonezi, care călă-

toreau într-o mașină militară. Aceștia au refuzat să se legitimeze și soldații i-au escortat pînă la comandamentul primei divizii. Generalul chinez le-a cerut scuze japonezilor și i-a eliberat imediat. Se părea că lucrurile s-au încheiat aici, dar nu — consulul japonez socotea că întîmplarea constituie o insultă adusă armatei țării sale. El adresă un protest vehement autorităților chineze, învinui comandamentul diviziei chineze de abuz de putere și pretinse să fie cerute scuze în mod oficial.

Conflictul crescu ca un bulgăre de zăpadă rostogolit. A doua zi, consulul pretinse înlocuirea comandantului diviziei, retragerea unităților militare chineze aflate în zona incidentului și încetarea oricărei deplasări a trupelor chineze în provincia Ceahar. În numele Comandamentului Armatei din Kwangtung, Doihara declară ultimatumul, amenințînd că va muta reședința lui Pu-i din Siutzian la Pekin : aceasta însemna extinderea puterii împăratului manciurian și asupra provinciilor din China de nord.

În același timp, Doihara purta convorbiri secrete cu prințul Te-iuan, în legătură cu formarea unui guvern autonom al Ceaharului. Se iscaseră discuții privind crearea unui mare stat major mongol — „Da iuan-ko" — după modelul cîrpăcitului Manciu-ko. Era subiectul la ordinea zilei în oraș, dar se vorbea pe ocolite, confuz, în așteptarea evenimentelor ce aveau să urmeze. De asemenea, circulau vorbe că din Bargha, din partea lui Pancen-lama* a sosit un trimis de încredere, că între prințul Te și împăratul Pu-i s-a încheiat un pact secret și că, în scurt timp, prințul mongol va deveni șeful noului guvern autonom care își va extinde stăpînirea asupra Mongoliei — Exterioare și Interioare — de la Kiahta, pînă la Kalgan. Erau zvonuri, ce-i drept, dar foarte persistente și trebuia să ai mult spirit

* Rang în religia budistă.

analitic, pentru a discerne adevărul. Oricum, ceea ce văzuse Sorge aici era o mărturie clară a tendințelor japoneze de a porni din sud spre granița Republicii Populare Mongole. În zilele cînd Richard se afla în provincia Ceahar, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Ueda, care era și ambasadorul Japoniei în Manciu-ko, tocmai îi telegrafia lui Arita :

„Conform unor rapoarte strict secrete, în ultimul timp s-au obținut însemnate progrese privind realizarea politicii noastre în Mongolia Interioară. Prințul Te și Tanaka Hisahi, șeful serviciului japonez de informații, s-au întîlnit cu reprezentantul lui Pancen-lama și au dezbătut problema creării marelui stat mongol. S-a hotărît unificarea Mongoliei Exterioare cu a celei Interioare și proclamarea monarhiei".

Însoțit mereu de umbra sa — zelosul maior Isimoto — Sorge petrecu la Kalgan trei zile, respirînd aerul înăbușitor dinspre pustiul Gobi, înghițind mult praf și simțindu-se uneori — datorită monumentelor și vechilor clădiri — ca în plin ev mediu. Se învîrtea într-o lume pestriță, din care nu lipseau nici ghicitoarele viitorului. Aparatul său fotografic țăcănea de zor. Apoi, Sorge zbură cu un avion militar la Mukden. Decolase de pe aerodromul din Pancen, pomenit în știrea din „New-York Tribune". Sorge se opri la Harbin, trecu prin Pekin, prin Siutzian și, după o lună, reveni la Tokio.

Observațiile personale și informațiile culese confirmau ipoteza că următorul act de agresiune al Japoniei va fi îndreptat împotriva Republicii Populare Mongole. Armata din Kwangtung se încorda ca un puternic arc de oțel, pentru a lovi cu toată puterea la momentul potrivit. Stăteau mărturie intrigile politice puse la cale în provinciile

de lîngă graniță, precum și intensa dezvoltare a construcțiilor de șosele și a liniilor de cale ferată în direcția Amurului, Sungarei spre Primoria sovietică și granița mongolă. În acei ani, geniștii Armatei din Kwangtung au construit — cu ajutorul țăranilor, meseriașilor și muncitorilor manciurieni — peste opt mii de kilometri de șosele, care nu existau înaintea incidentului de la Mukden.

Crescuse și efectivul Armatei din Kwangtung — mai mult de cinci ori față de anul 1932. Pe direcțiile strategice se construiau cazărmi, iar diviziile japoneze deplasate în Manciuria se completau cu efective pînă la nivelul unei stări de război ; fiecare din ele avea pînă la 30 000 de oameni, de două ori mai mult decît numărul obișnuit.

Toate aceste preparative militare erau îndeplinite conform planului strict secret — O.Ț.U. — de pregătire a războiului împotriva Uniunii Sovietice. Strict secret... dar fură aflate pînă și intențiile privind direcția principală de atac : întîi asupra Habarovskului, spre a izola zona Primorie de Uniunea Sovietică, apoi, după ocuparea Vladivostokului, urma să fie atacat orașul Cita ; în caz de succes, avea să fie cotropit teritoriul sovietic de la Baikal pînă la țărmurile oceanului.

Deocamdată, pentru asigurarea bunei desfășurări a planului O.Ț.U. se prevedea deplasarea în Manciuria a douăzeci de divizii completate și ele cu efective pînă la nivelul unei stări de război.

Sorge primea aceste ultime informații în legătură cu planul O.Ț.U., după ce ajunsese la Tokio — grupul „Ramsai" lucrase intens în timpul lipsei sale.

Richard transmise numaidecît la Centru știrile în legătură cu planul O.Ț.U., cu cele aflate de el personal, adăugînd comentariul evenimentelor, al datelor culese.

La Marele Stat Major japonez totul era pregătit pentru a începe provocarea împotriva Mongoliei.

Ca de obicei, așteptau doar semnalul ce avea să fie declanșat de un pretext oarecare, cînd, deodată, o știre din Moscova dădu peste cap intențiile militariștilor japonezi : la Ulan-Bator fusese semnat un Tratat de asistență mutuală între Uniunea Sovietică și Republica Populară Mongolă. Totul fusese făcut la timp ! Richard jubila. El remarcă cu satisfacție că, din primăvara anului 1936, Armata din Kwangtung își încetinise înaintarea spre granițele Mongoliei Exterioare. Japonia se temea de o ripostă hotărîtă din partea Uniunii Sovietice, legată de Mongolia prin Tratatul de asistență mutuală. Deocamdată, reușise să anihileze focarul de război care mocnea în acea parte a lumii. Oare pentru mult timp ?

Atașatul militar Eugen Ott îi telefonă lui Sorge, imediat după întoarcerea acestuia la Tokio.

— Ascultă, nu te mai recunosc ! exclamă el. Ai sosit, te-ai arătat și ai dispărut ca o cometă... Vino imediat la mine, am noutăți, un vin bun și o societate plăcută.

— Noutăți am și eu destule. Cît privește vinul și societatea, ei da, asta-i cu totul altceva. Bine, vin...

Lăsă baltă treburile prevăzute pentru acea seară și se duse la familia Ott. Aici îi găsi pe căpitanul de marină Paul Wenneker și pe Anita Mohr, o blondină expansivă, frumoasă, cu trăsăturile feței puternic conturate. Anita mai purta doliu după decedatul ministru de finanțe, Takahasi — ucis în timpul puciului — cu al cărui nepot fusese măritată. Deși divorțase de mult, Anita continua să nutrească sentimente bune față de bătrînul Takahasi. Totuși, doliul n-o împiedica să rîdă continuu, molipsitor și să flecărească neîncetat despre tot felul de nimicuri. O însoțea actualul soț, Herbert Mohr, industriaș — reprezentantul uriașului concern german „Siemens“ — care avea vaste relații în cercurile economice din capitala japoneză. Mai

era prezent și Kaufmann, coproprietarul unor uzine germane constructoare de avioane.

Pînă să sosească soții Mohr, bărbații fumau și discutau în biroul gazdei.

— Ce noutăți ai adus ? întrebă Ott.

— Pentru tine — informații proaspete în legătură cu Armata din Kwangtung. Scrie !

Sorge scoase blocnotesul, îl răsfoi și începu să relateze despre efectivul general al trupelor, numărul noilor divizii, armamentul cu care fuseseră înzestrate...

Atașatul militar își nota cifrele pe o foaie de hîrtie.

— De unde capeți tu asemenea date ? întrebă el surprins.

— Doar nu crezi că sînt agent de informații ! replică Sorge rîzînd dezinvolt.

Apoi, întorcîndu-se către atașatul naval Wenneker, adăugă :

— Și ție îți pot face un dar, Paulchen. Parcă presimțeam că te voi găsi aici. Ascultă !... Iar ceea ce va urma îi transmiți lui Prenger, e de domeniul său...

Mai tîrziu, Ott și Sorge se așezară la masa de șah, dar jucau neatenți, săvîrșind greșeli. Richard se adînci în gînduri. Anita Mohr îl privi îndelung, cu atenție, apoi exclamă brusc :

— Ascultă, domnule Sorge, nu cumva ești un agent rus ? Prea știi tot ce se întîmplă...

Sorge o privi liniștit, făcu o grimasă comică și răspunse tărăgănat :

— Nu, doamne fe-reș-te ! Doar sînt din Saxonia !

Și începu să vorbească în dialect saxon ; era atît de hazliu, încît toți izbucniră în rîs. Rîse și Sorge, vesel, contagios. Numai după ce se potoliră, întinse mîna să ia o țigară din care trase adînc. Jucă partida pînă la sfîr-

şit, dar — pentru asta — punînd la bătaie marea sa voinţă.

Uneori, Richard avea senzaţia că el şi tovarăşii săi se află în interiorul unei gigantice maşini cu uriaşe roţi dinţate, învîrtindu-se greu, angrenîndu-se una de alta. Era de-ajuns o singură mişcare nechibzuită, un singur pas greşit — şi roţile îi vor rupe, îi vor sfărîma în bucăţi. Deşi, deocamdată, totul mergea bine, Sorge ştia că sînt căutaţi, că existenţa lor e bănuită, fie şi datorită transmisiilor secrete, ce porneau în eter.

Pe-atunci, într-unul din rapoartele către Centru, el scria :

„Situaţia noastră e foarte grea. În nici o clipă din zi sau din noapte, nu poţi fi sigur că eşti scutit de intervenţia poliţiei. Această primejdie constituie extraordinara greutate a muncii noastre în această ţară, motivul pentru care lucrăm atît de încordaţi şi ne aflăm într-o stare de extremă epuizare."

Dar evenimentele se interferau, urmîndu-şi cursul, şi grupul „Ramsai" trebuia să descopere cu orice preţ forţele motrice care le declanşau. Fraza scăpată cîndva de ofiţerul de stat major faţă de pictorul Miaghi, în legătură cu delegaţia ce trebuia să sosească de la Berlin, îi răpise liniştea lui Sorge. Deşi trecuseră cîteva luni de atunci, nu apărea nici o confirmare. Colaboratorii ambasadei nu ştiau nimic concret, iar von Dirksen păstra o tăcere desăvîrşită.

Miaghi se mai întîlnise, între timp, cu acel ofiţer şi-l întrebase, printre altele, cînd sosesc oaspeţii din Berlin. Ofiţerul schiţase un gest de nepăsare.

— Acum, acest lucru nu ne mai priveşte pe noi.

Aşadar, nimic edificator, dimpotrivă, confuzia devenea mai mare. De ce „acum", ce a fost înainte, pe cine

privea acum „acest lucru"? Multe s-au clarificat abia după discuția cu Ott, pe o cu totul altă temă.

Serviciul de contrainformații din Berlin reușise să dezlege cifrul folosit de atașatul militar japonez, colonelul Osima, în corespondența sa cu Marele Stat Major. Eugen Ott nu-și putu stăpîni bucuria și îi împărtăși vestea lui Richard, față de care nu mai avea aproape nici un secret. Discuția avu loc înaintea plecării colonelului în Germania, la marile manevre ce aveau loc la Bad-Kissingen. Ott se sfătui cu Richard în ce mod să informeze cercurile militare germane, în caz că va veni vorba despre potențialul militar al Japoniei.

— În ce mă privește, spuse Sorge, n-aș pune prea mare preț pe viitoarea noastră alianță militară cu Japonia: ea ar deveni o povară pentru noi.

Sorge se străduia să-i insufle această convingere atașatului militar.

— Dar la Zossen sînt de altă părere, replică Ott, referindu-se la Statul Major al Forțelor armate germane. Noi sîntem cei care căutăm un aliat în Orient.

— Vezi, tu, Eugen, cînd n-ai cozonac, te mulțumești și cu pîine!

— Ia privește ce am aici!

Colonelul Ott scoase din seif cîteva file dactilografiate și i le întinse lui Sorge. Erau pasaje din rapoartele descifrate ale atașatului militar japonez la Berlin, colonelul Osima. Richard nu-și permise să citească foarte atent aceste file, ci le parcurse în grabă cu privirea și i le înapoie lui Ott. Pentru el era destul și atît.

Colonelul Osima raporta că i se transmisese propunerea lui Ribbentrop de a se încheia un pact între Germania și Japonia, avînd ca scop acțiunea de apărare împotriva Uniunii Sovietice. I se sugerase că propunerea

ar putea interesa Marele Stat Major japonez, acum, cînd Armata din Kwangtung se afla la granița sovietică. În legătură cu aceasta, Osima cerea părerea superiorilor săi. Șeful Marelui Stat Major îi răspundea că cercurile conducătoare militare ale Japoniei nu obiectează împotriva ideii lui Ribbentrop, însă doresc să studieze și să precizeze anumite detalii ; în acest scop, va fi trimis la Berlin locotenent-colonelul Wakamatsu. Între hîrtii se afla și o comunicare privind sosirea lui Wakamatsu la Berlin, întîlnirea sa cu Blomberg, ministrul de război al Germaniei. Spre sfîrșit, referindu-se la încheierea Tratatului de asistență mutuală sovieto-mongol, colonelul Osima raporta că partea germană consideră rațională purtarea discuțiilor ulterioare pe cale diplomatică, fapt ce va imprima pactului germano-japonez un caracter anticomunist.

— Ce crezi despre asta ? întrebă Ott.

— Ceea ce credeam și pînă acum, la Berlin se subestimează forțele rușilor și se supraestimează potențialul militar al Japoniei. Aceasta aduce a aventurism.

— Dar nu-i pot spune așa ceva lui Blomberg !

— Nu știu, replică Sorge înălțînd din umeri. Eu îți vorbesc ție, nu lui Blomberg...

— Poate că ai dreptate, murmură Ott, căzînd pe gînduri.

Acum, doctorul Sorge putea să desprindă esențialul din șuvoiul de informații atît de diferite care-i parveniseră. Deveniră clare și ultimele cuvinte rostite de acel ofițer în fața pictorului Miaghi : „Acum acest lucru nu ne mai privește pe noi". Marele Stat Major transfera misiunea tratativelor Ministerului de Externe.

Ozaki și Sorge discutară îndelung asupra cauzelor acestei întorsături. Ei ajunseră la concluzia că tratativele

directe dintre Marele Stat Major al Japoniei și cel al Germaniei au fost întrerupte tocmai pentru că fusese semnat pactul sovieto-mongol. Într-adevăr, acum Armata din Kwangtung nu mai putea declanșa un conflict armat în Mongolia, după modelul „incidentului de la Mukden". Un conflict lîngă granițele Rusiei Sovietice ar putea provoca reacția corespunzătoare din partea acesteia.

Japonia și Germania aveau acum nevoie de un tratat diplomatic mai suplu, al cărui ascuțiș să fie îndreptat, în subtext, împotriva Uniunii Sovietice.

În legătură cu toate acestea, Sorge avea să scrie:

„De la bun început, cum am aflat că se studiază varianta unui pact, mi-am dat seama că cercurile conducătoare germane și influenții conducători militari japonezi doreau nu o simplă apropiere politică între cele două țări, ci o cît mai strînsă alianță politico-militară.

Sarcina care mi s-a încredințat la Moscova — studierea relațiilor germano-japoneze — îmi apărea într-o lumină nouă, pe măsură ce-mi cream certitudinea că interesele care apropiau atunci cele două țări erau legate de Uniunea Sovietică sau, mai precis spus, de dușmănia lor față de U.R.S.S.

Din clipa în care am aflat despre tratativele secrete purtate la Berlin între Osima, Ribbentrop și Kanaris, urmărirea relațiilor dintre cele două țări a devenit unul dintre cele mai importante obiective ale activității mele. Puternicile sentimente antisovietice manifestate de către Germania și Japonia în timpul tratativelor, au constituit motivul unei deosebite neliniști pentru Moscova".

Misiunea de a supraveghea, în continuare, pregătirea pactului anticomintern i-a revenit lui Ozaki. El cîștigase o încredere tot mai mare în cercurile guvernante, se împrietenise cu persoane influente, printre care se aflau și prințul Konoye, președintele Camerei Consilierilor, prințul Saionji, nepotul celui mai vîrstnic membru al Con-

siliului secret, Kazami Akira, secretarul Cabinetului de guvernămînt, cu care Ozaki fusese coleg la Universitatea din Tokio.

Era toamnă — anotimpul crizantemelor — cînd Ozaki îi făcu o vizită lui Kazami, pentru a se sfătui asupra unui articol pentru ziarul „Asahi".

— După cîte sînt informat, spuse Ozaki, tratativele de la Berlin n-au avut nici o finalitate. Nu-i așa ?

— Ozaki-san, răspunse Kazami, zîmbind politicos, binevoitor, iată că nici dumneata nu ești întotdeauna destul de clarvăzător. Realitatea e cu totul alta : curînd vom fi martorii unui eveniment internațional de mare senzație. Tratativele n-au fost întrerupte deloc, e gata chiar și textul complet al pactului și nu mai departe de mîine va fi dezbătut în cadrul Consiliului secret... Acum, acest fapt nu mai constituie o taină pentru mulți. Nu anunțăm nimic în presă, din considerații tactice. Publicarea pactului ar putea împiedica semnarea acordului cu rușii în privința pescuitului. E mai bine ca ei să nu afle nimic, înainte de semnarea acordului... Doar din această cauză s-a interzis publicarea informației privind pactul anticomintern.

Secretarul a mers cu amabilitatea pînă într-acolo, încît i-a arătat lui Ozaki recomandarea guvernului adresată Consiliului secret.

„Ca rezultat al tratativelor japonezo-germane, se spunea în memoriu, ambele guverne au ajuns la înțelegerea că, în pact, trebuie inclus un paragraf special, care să prevadă coordonarea susamintitelor acțiuni".

Fraza era formulată nebulos și se putea bănui că îndărătul ei se ascunde ceva.

— Îți recunosc stilul precaut ! rîse Ozaki. N-ar fi mai bine să formulezi clar ce înseamnă asta ?

— O, nu, ripostă secretarul. Limbajul diplomaților e astfel alcătuit, încît să ascundă anumite gînduri. Memo-

riul urmărește același scop. Despre acest punct special nu se poate vorbi nicăieri și niciodată... Niciodată ! repetă secretarul, ridicînd degetul arătător în semn de prevenire.

Secretarul Cabinetului avea în vedere anexa secretă a pactului, al cărei conținut era îndreptat împotriva Uniunii Sovietice.

La cîteva zile după această amicală discuție, ambasadorul sovietic Smetanin se prezentă la Ministerul de Externe al Japoniei. El îl întrebă pe Arita dacă e adevărat ce se vorbește în legătură cu apropiata încheiere a unui tratat politic japonezo-german. Arita își păstră politețea diplomatică, se purtă reținut, însă fu nevoit să recunoască : într-adevăr, un astfel de tratat e în curs de pregătire ; dar fiind îndreptat doar împotriva Cominternului, nu va afecta în nici un fel relațiile dintre Japonia și Uniunea Sovietică.

— Nu trebuie să vă îngrijorați, domnule ambasador, adaugă Arita. Nu vrem decît să ne apărăm țările de propaganda comunistă. Voi fi sincer pînă la capăt cu dumneavoastră, între noi există divergențe ideologice, adică așa cum spuneți chiar dumneavoastră — între capitalism și comunism. Acestea sînt dispute teoretice și nu au nici o legătură cu relațiile dintre țările noastre. Sper că, în curînd, vom semna acordul cu privire la pescuit. Credeți-mă, nu v-aș fi ascuns, dacă tratatul cu Germania ar fi avut cine știe ce alte țeluri.

Arita trase adînc aer printre dinți și zîmbi plin de bunăvoință, cu o expresie atît de sinceră întipărită pe chip, încît greu s-ar fi putut imagina că ministrul mai poate avea și alte gînduri. Și, totuși, aici, în seiful său, lîngă biroul la care se purta discuția, păstra scrisoarea lui Siratori, cu care Arita era întru totul de acord — pretextul privind Cominternul era doar un viclean joc politic.

În activitatea sa, Arita aplica întotdeauna sensul unei zicale : „Nu te grăbi să crezi tot ceea ce ţi se spune". Acum, însă, el ar fi vrut ca ambasadorul sovietic să-i dea crezare. Dar nu putea deduce de unde aflase Smetanin despre tratatul ce urma să fie încheiat.

Guvernul sovietic refuză să semneze acordul privind pescuitul în apele sale teritoriale din Extremul Orient.

În ziua de 25 noiembrie 1936, la Berlin a fost semnat Pactul Anticomintern. Înaintea semnării, în presă n-a apărut nimic, dar Branko Vukelić a avut grijă ca zvonurile în legătură cu pactul să se răspîndească întîi în America, apoi în Europa... La Moscova lucrul era cunoscut din altă sursă. Sursa aceasta, era, firește, Richard Sorge. Centrul din Moscova fusese informat — inclusiv asupra anexei — chiar înaintea şedinţei Consiliului secret, în care pactul a fost aprobat.

Trei zile după semnarea pactului, luînd cuvîntul la Congresul Sovietelor, ministrul sovietic al afacerilor externe, Litvinov, putea afirma cu certitudine :

„Cunoscătorii în materie refuză să creadă că, pentru elaborarea celor două lapidare paragrafe ale pactului germano-japonez a fost nevoie de tratative care să dureze cincisprezece luni, că aceste tratative trebuiau încredinţate, din partea Japoniei — unui general de carieră, iar din partea Germaniei — unui personaj din înalta diplomaţie şi că pentru purtarea discuţiilor respective era necesară o atmosferă absolut secretă, taina păstrîndu-se chiar şi faţă de diplomaţia oficială a celor două ţări".

În acele zile se mai petrecu un eveniment : în apropierea Vladivostokului, cîteva sute de soldaţi japonezi încălcară frontiera sovietică, trecînd lacul Hanko.

Pactul Anticomintern germano-japonez intra în acţiune.

CINE VREA SĂ PRINDĂ UN PUI DE TIGRU...

Atmosfera politică în lume devenea tot mai încinsă. Ca în centrul unui uriaș vulcan trezit la viață, lava evenimentelor amenințătoare cînd se umfla gata să se reverse, cînd se domolea, continuînd să clocotească în adîncuri și se înălța din nou, pregătită să izbucnească din creuzetul înfierbîntat și să se reverse peste peretele abrupt al vulcanului...

Anul 1936 s-a caracterizat prin neîntrerupte explozii de profunzime, nu destul de perceptibile la nivelul suprafeței pămîntului ; ar fi fost necesar un observator seismologic de o rară finețe, capabil să anticipeze evenimentele și să-i avertizeze pe credulii care trăiau cu impresia că pacea e de neclintit, de nezdruncinat. Gazele toxice ce însoțeau exploziile din subteran emanau deja la suprafața planetei, otrăvind atmosfera.

Fascismul german acumula forțe, în timp ce omul de rînd era sfătuit să consume mai puțin unt, argumentîndu-i-se că tunurile sînt mai necesare poporului german. Drept confirmare, Hitler ocupă zona demilitarizată a Renaniei, fapt care n-ar fi fost posibil fără tunuri. Ce-i drept, n-a fost nevoie să se tragă nici un foc, dar ele au fost cărate și expuse spre vedere.

Cînd își vor face însă auzit glasul ? Germanii căzuseră pe gînduri. Așa o fi, poate o vom scoate la capăt și fără unt, doar Führerul gîndește și pentru noi !

Mussolini continua războiul în Abisinia, ocupa Addis-Abeba. Liga Națiunilor, recunoscînd dreptul celui mai puternic, renunță la sancțiunile ce trebuiau aplicate Italiei fasciste.

Comisia Lytton, care studiase „incidentul de la Mukden", răposase întru domnul. Raportul ce-l întocmise, zăcea în arhiva aceleiași Ligi a Națiunilor.

Unii erau înclinați să creadă că lichidarea rebeliunii din februarie la Tokio fusese o victorie obținută de forțele antimilitariste ; dar, după o lună, premierul Hirota interzise orice demonstrație muncitorească în Japonia, cu ocazia zilei de 1 Mai ; din bugetul țării, noul ministru de finanțe alocă trebuințelor militare sume nemaipomenite pînă atunci : o dată și jumătate mai mari decît cele obișnuite. Economia țării trecea pe picior de război. Același ministru de finanțe, care era și președintele Băncii naționale industriale, proclama nevoia alianței dintre monopolurile industriale și militari, afirmînd : „Economia noastră va avea un cuvînt de spus, numai cînd industriașii se vor putea bizui pe militari".

În toiul verii, postul de radio Madrid transmitea starea vremii : „Deasupra întregii Spanii, cerul e albastru". Dar orizontul politic nu era nici pe departe lipsit de nori. Fraza despre cerul albastru și glasul de cuc — semnalul postului de radio Madrid — erau consemnul de începere a rebeliunii lui Franco împotriva Republicii Democrate Spaniole, act sprijinit de fascismul german.

Anul următor, 1937, a început, în Japonia, sub semnul unor importante schimbări de oameni în diplomație și în armată. Generalul Itagaki s-a întors la Tokio, în locul lui fiind numit șef de stat major în Manciuria colonelul Tojo, șeful jandarmeriei. Generalul Doihara a plecat în China, într-o misiune de mare răspundere. După perindarea a numeroși prim-miniștri, conducerea guvernului i-a fost încredințată prințului Konoye, cunoscut datorită vederilor sale progermane.

La început s-au dus discuții în jurul acestei numiri, dat fiind că prințul nu avea grad militar ; dar, în cele din urmă, hotărîrea fu luată, avînd la bază un raționament precis : deși Konoye împărtășea, în mare parte, punctul de vedere al vîrfurilor militare, numirea sa, ca civil, nu va fi interpretată ca un act de dictatură militară.

Era o manevră destul de dibace. În realitate, odată cu venirea prințului Konoye la cîrma statului, activitatea celor de la Satbo Hamba s-a intensificat simțitor. Aveau și ei un nou șef — prințul Kanyn. Propovăduitorii războiului socoteau că a sosit clipa unor acțiuni ferme, concrete.

Rațiunile pentru care era invocată necesitatea războiului circulau în toate direcțiile, fiind fundamentate în fel și chip.

Toate aceste considerații, rapoartele ce se trimiteau încoace și încolo, planurile operative, erau deocamdată necunoscute celor din grupul „Ramsai" ; dar, ca niște seismologi versați, ei ascultau atent oscilațiile surde și îndepărtate din adîncurile vieții politice.

Schimbările survenite în cercurile conducătoare japoneze s-au reflectat și în activitatea grupului „Ramsai". Hozumi Ozaki, care continua să lucreze ca observator de politică externă la ziarul „Asahi", închegase bune relații de prietenie cu fostul său coleg de universitate, Kazami Akira, și, prin intermediul lui, făcuse cunoștință cu prințul Konoye, pe vremea cînd actualul șef al guvernului era doar simplu membru al Camerei Consilierilor. Bucurîndu-se de o ascensiune rapidă, Konoye ajunsese curînd președintele acestei Camere, din cadrul Parlamentului. Prințul era un om vanitos, energic, inteligent, avea spirit de discernămînt și darul de a se înconjura de oameni care-i puteau fi de folos.

Dat fiind că era interesat de problemele coloniale, prințul Konoye conducea Societatea științifică de cercetări „Era Seowa", care se ocupa de studiul problemelor Asiei Orientale. Firește, un cunoscător al Chinei ca Hozumi Ozaki s-a dovedit extrem de util unei asemenea societăți.

Konoye conducea și Societatea „amatorilor de dejunuri", în care nu erau admiși decît prieteni pe baza unei stricte selecții. O dată pe săptămînă, miercurea, prințul

Konoye îi invita la dejun pe acești intimi, din rîndul cărora deveni nelipsit și Hozumi Ozaki.

Se adunau, de obicei, într-o încăpere specială a unuia dintre cele mai vechi restaurante din Tokio, „Ima Han", unde patroana aducea toate cele necesare, iar membrii societății își preparau singuri bucatele, timp în care discutau pe teme politice.

„Amatorii de dejunuri" dezbăteau, și în timpul mesei, importante probleme de stat, puneau la cale planuri de prima urgență.

Devenind prim-ministru, prințul Konoye continuă să prezideze aceste întîlniri, printre invitați aflîndu-se permanent și Hozumi Ozaki, acum consilier al primului ministru pentru problemele chineze. De astă dată, ideile care apăreau în discuții se reflectau apoi în cadrul politicii curente a guvernului. Hozumi Ozaki mai deținea un post, care-i servea drept excelentă sursă de informații. De cîtva timp, devenise consultant la secția de cercetări a Societății căilor ferate din Manciuria de Sud. Denumirea „secție de cercetări" era un paravan sub care se ascundea, de fapt, grupul de spionaj economic al ramificatului concern industrial ce dirija o bogată gamă de probleme manciuriene. Societatea căilor ferate din Manciuria de Sud deținea controlul acțiunilor a numeroase trusturi industriale și comerciale, care își aveau sediul în Manciu-ko și în China de Nord ; de asemeni, făcea schimb de informații cu cele mai mari concerne industriale, printre care „Mitsui" și „Mitsubisi". „Secția de cercetări" obținea date amănunțite în legătură cu industria japoneză de război și întocmea adesea informări strict secrete pentru Marele Stat Major japonez.

Pictorul Miaghi continua și el să se ocupe de armată, dar pe alt plan ; venea în contact cu ofițeri de rînd, ceea ce nu însemna, cîtuși de puțin, că obține informații de mîna a doua.

Printre amicii săi din Ministerul de Război se afla și un tînăr ofițer, pictor amator, cu care se întîlnea deseori în oraș ; uneori ieșeau împreună și în afara orașului, să picteze după natură, pe malul unui rîu ori în vreun sat, ajungînd pînă departe, în locuri minunate. Odată, la începutul primăverii, pictau un vechi templu aflat lîngă un iaz părăsit și lebedele ba apăreau, ba dispăreau din cîmpul vizual.

La un moment dat, oprindu-se din lucru, ofițerul spuse :

— Păcat, astăzi nu vom termina tabloul și nu-l voi putea relua multă vreme. Va trebui să mă ocup de o machetă — atît de mare, cît iazul acesta...

Apoi, printre altele, îi mai spuse lui Miaghi că macheta reprezintă întreaga Chină, cu munți, cu dealuri, cu rîuri. Era copia exactă a unei hărți la scară uriașă. Pentru construirea machetei fusese afectată o sală specială.

Miaghi își dădu seama despre ce e vorba și se întîlni neîntîrziat cu Sorge.

Pictorul amator lucra la Direcția planificării strategice. Aruncînd imprudent acele cuvinte, el oferi agenților de informații capătul unui fir care le permise să tragă concluzii importante. Oricum, de vreme ce la Direcția planificării strategice se construia macheta Chinei, însemna că se pregătesc evenimente deosebit de importante...

Cam în același timp, Ozaki mai aflase o noutate. Kazami Akira, acum referent al primului ministru, îi destăinuise că, în sfîrșit, guvernul punîndu-se de acord cu Marele Stat Major, a întocmit planul de politică externă.

Cu prilejul primei întîlniri, la hotelul „Imperial", unde zilnic se întîlneau zeci de ziariști, Ozaki îi transmise lui Sorge cele aflate. Era o știre de cea mai mare însemnătate. Sorge și Ozaki se mai întîlniră odată, pentru a discuta ce aveau de făcut mai departe. Dintre numeroasele variante, s-au oprit la cea mai simplă. Ozaki trebuia să se

adreseze direct prințului Konoye, cu rugămintea de a i se face cunoscut planul respectiv. Argumentul era absolut logic : consilierul guvernamental în problemele Chinei trebuie să fie la curent cu toate evenimentele.

În miercurea următoare, în timp ce „amatorii de dejunuri" își pregăteau bucatele, Ozaki i se adresă premierului :

— Konoye-san, ce părere aveți, n-ar trebui să cunosc și eu mai îndeaproape planul de politică externă a guvernului ?

Konoye rămase pe gînduri. Planul constituia un document absolut secret, dar Ozaki, în calitate de consilier, trebuia să știe tot ce se întîmplă...

— Da, spune el în sfîrșit, cred că e un lucru necesar. Vino la cabinet, voi da dispoziție să ți se ofere materialul necesar. Dar să ai în vedere : planul e strict secret, îl vei citi în cabinet și nu vei nota nimic...

Mai tîrziu, în timp ce gurmanzii erau strînși în jurul mesei, discuția alunecă iar spre perspectivele politice ale guvernului și premierul spuse niște cuvinte care-l puseră în gardă pe Ozaki.

— Cine vrea să prindă un pui de tigru, trebuie să pătrundă în adăpostul tigrilor... Altfel, nu obține nimic.

Ce puteau însemna aceste cuvinte rostite de Konoye ? Ce sens acorda acestei vechi zicale ?

Înainte de a merge să studieze planul, Ozaki primi de la Sorge un minuscul aparat de fotografiat — o cutiuță plată — primit recent de la Moscova. Richard îl aștepta de multă vreme, îl ceruse de cîteva ori de la Centru. Acolo aveau însă îndoieli dacă trebuie să i-l trimită — în cazul unei căderi, proba era prea evidentă, riscul era prea mare. Sorge a insistat. Risca mult, dar fără acel microaparat nu puteau fi obținute copiile unor importante documente.

La început, Ozaki puse aparatul în servietă, dar pe drum o idee fericită îl îndemnă să-l mute în buzunarul

hainei și acest lucru îl salvă. Funcționarul care avea în păstrare documentele secrete se înclină adînc în fața lui Ozaki, îi spuse că a primit ordinul primului ministru și îl rugă pe domnul consilier să aștepte cîteva minute. Apoi dispăru și reveni cu un dosar cafeniu.

— Poftiți, vă rog, într-un cabinet special, unde nu veți fi deranjat. Dar servieta o lăsați aici, așa e regula...

Ozaki simți o amețeală. Ce se întîmpla, dacă aparatul ar mai fi fost în servietă ? Cum ar fi putut justifica prezența unui microaparat de fotografiat ? Nu i-ar fi mai rămas decît un singur drum : la închisoarea Sugamo și... spre spînzurătoare !

Ozaki fu condus într-o cameră specială, se auzi o cheie învîrtindu-se în broasca ușii — fusese încuiat aici — și el rămase față în față cu cel mai secret document în care erau expuse perspectivele politicii japoneze pentru următorii doi ani.

„Acceptat în Consiliul celor cinci miniștri..."

„Pregătirile militare în cadrul armatei constă în creșterea contingentului de trupe dislocate în Manciuria și în Coreea..." citi Ozaki pe prima pagină. Încet, abia perceptibil, țăcăni declanșatorul aparatului de fotografiat. Apoi din nou și din nou... Documentul se întindea pe multe pagini. Întors spre fereastră și acoperind cu corpul masa pe care se aflau paginile cu textul atît de secret, Ozaki le răsfoia, declanșînd aparatul ; îl arma mereu, auzindu-i zgomotul, parcă mai mic decît bătăile inimii sale... Ultima pagină, ultimul țăcănit... Ozaki ascunse aparatul și se apucă de citit.

Sorge aștepta cu nerăbdare sfîrșitul operației. Vukelić aduse filmele developate abia seara și începură să lucreze împreună. Cu ajutorul unei lupe, încordîndu-și privirea, citiră documentul secret. În politica japoneză esențialul părea să-l constituie rezolvarea problemei chineze. Consiliul celor cinci preconiza, de fapt, cucerirea Chinei. La

argumentarea acestei idei, apăreau cuvintele rostite de prințul Konoye : „Cine vrea să prindă un pui de tigru...“

Pregătirea agresiunii japoneze împotriva Chinei gomindaniste nu înlătura deloc primejdia unui atac japonez împotriva Uniunii Sovietice.

Pentru Richard era limpede că, în optica clicii militariste japoneze, agresiunea împotriva Chinei era un pas spre pregătirea unui război mai de amploare, îndreptat contra Rusiei Sovietice. Această supoziție a fost confirmată și de datele privind efectivul Armatei din Kwangtung, date pe care Sorge le primise mai înainte.

În timpul „incidentului de la Mukden“, Armata din Kwangtung număra 50 de mii de soldați — 20% din totalul armatei japoneze. După cinci ani, în apropierea granițelor sovietice din Extremul Orient se aflau 270 de mii de soldați ai Armatei din Kwangtung și numărul lor era în continuă creștere, ajungînd, în 1937, să reprezinte o treime din totalul armatei japoneze.

Sorge calculă : în acești ani, numărul tancurilor aparținînd Armatei din Kwangtung crescuse de unsprezece ori, al avioanelor — aproape de trei ori, înzestrarea artileriei — de patru ori... În apropierea granițelor Uniunii Sovietice apăreau drumuri strategice, în Manciuria de Nord se construiau cazărmi, depozite militare, aerodroame... Da, după toate aparențele militarismul japonez nu intenționa să-și schimbe politica dușmănoasă față de Țara Sovietelor. Și, totuși, în urma unor îndelungi meditații, confruntînd faptele, analizînd evenimentele, Richard Sorge ajunse la o concluzie avînd altă nuanță. Cifrînd radiograma, el îi spuse lui Klausen să transmită la Centru următoarele :

„Japonezii se străduiesc să creeze impresia că ei ar fi gata să înceapă neîntîrziat războiul împotriva Uniunii Sovietice. Dar eu mi-am format o părere proprie : Japonia n-are de gînd să înceapă acest război în viitorul apropiat. Întreaga ei atenție este concentrată acum spre China con-

tinentală. Confirmarea o voi expedia prin legătura obișnuită".

Peste cîțiva ani, făcîndu-și bilanțul activității, Sorge scria :

„Ar fi o greșeală să se creadă că expediam la Moscova toate informațiile culese. Nu, eu le treceam printr-un filtru foarte fin și transmiteam numai după ce mă convingeam că informațiile sînt verosimile și absolut corecte. În acest scop, era nevoie de un mare efort. La fel procedam și în analiza situației politice și militare. Cu toate astea, întotdeauna îmi dădeam seama de pericolul pe care l-ar reprezenta supraestimarea aptitudinilor mele. Niciodată n-am considerat că pot răspunde la orice problemă privind Japonia".

Informațiile obținute de Sorge în legătură cu viitoarele evenimente, ce urmau să se petreacă în China, erau atît de importante, încît necesitau o confirmare documentară. Microfilmele reprezentînd filele dosarului citit de Ozaki trebuiau expediate urgent la Moscova. În ziua cînd Richard veni la radiotelegrafistul său cu hîrtiile cifrate, împestrițate de cifre, în timp ce Max, punîndu-și căștile, începu să lucreze la radioemițător, Sorge trecu în bucătărie, unde trebăluia Anna.

— Ascultă, Annuska, nu ți s-a urît să te tot ocupi de gospodărie ?

Anna îl privi întrebător.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Vreau să spun că ar trebui să dai o fugă pînă la Șanhai.

— Să dau o fugă !... E foarte necesar ?

— Da, Anna, e absolut necesar ! Hai să stăm de vorbă...

În acel an, vara venise mai devreme. Era în aprilie, dar căldura devenise insuportabilă. În oraș te sufocai. Klausenii se mutaseră într-o căsuță cumpărată nu departe de Yokohama, pe malul întins al oceanului. Mică, ridicată pe

stîlpi, pentru a fi ferită de umezeală, casa se afla la marginea unei aşezări de pescari.

Richard şi Anna coborîră în grădina cu mandarini, ale căror fructe începuseră să bată uşor în auriu. Dinspre ocean venea o răcoare plăcută, dar cei doi nu-şi puteau permite să se îndepărteze prea mult de casă. Klausen lucra şi ei trebuiau să stea de pază.

Întreaga-i viaţă, Anna se considerase o fricoasă şi, cu toate acestea, nu refuzase niciodată însărcinările încredinţate de Sorge. Aşa se obişnuise încă din China, cînd aflase că Max nu-i un oarecare mecanic, ci ditai agent radiotelegrafist. Nu putea uita întîmplarea uluitoare dintr-o noapte. Seara, Max fusese nervos, se culcase tîrziu şi, deodată, Anna auzi o mormăială de neînţeles, apoi cuvinte din ce în ce mai clare. Din somn, Max părea că strigă în receptorul unui telefon : „München, München... Te aud, München !" Anna îl scutură uşor de umăr şi soţul ei se trezi imediat. Max se tulbură şi deveni palid, cînd Anna îl întrebă ce-i cu Münchenul. Atunci, conform înţelegerii cu Sorge, îi explică Annei că e militant antifascist şi îndeplineşte misiuni speciale, legate de lupta Armatei Roşii Chineze. Annei îi era străină politica, dar îl iubea pe Max, indiferent cu ce s-ar fi îndeletnicit el şi astfel începu să-l ajute.

La Tokio deveni o experimentată conspiratoare, îl ajuta pe Max să transporte emiţătorul demontat în mai multe părţi, stătea de veghe în timp ce el ciocănea în manipulator misterioasele semne, era om de legătură, uneori transmitea ceva, alteori primea ceva şi, de fiecare dată, în astfel de momente, simţea că îi îngheaţă inima. În scopul activităţii conspirative — dar poate şi pentru a-şi aminti de Krasnîi Kut — Anna începuse să crească găini, le cumpăra grăunţe, iar sub acestea, pe fundul coşului, căra piesele pentru radioemiţător. Drumurile prin oraş nu provocau nici un fel de bănuială şi, totuşi, ei îi era teamă, la fel

ca atunci cînd Richard o trimisese prima oară la Șanhai, să predea ceva...

— Cînd trebuie să plec ? întrebă Anna.

— Imediat, cu primul avion. Îmbracă-te mai elegant.

Richard îi explică ce are de făcut, cum să se poarte, cu cine să se întîlnească.

Avionul zbura la mare înălțime. Prin hublou, se zărea albastrul metalic al mării și o fîșie de țărm. Anna privea distrată în jos, rezemîndu-și uneori capul de spătarul moale al fotoliului și prefăcîndu-se că ațipește. Aparent, era perfect calmă. Discuta amabil cu generalul care stătea alături, primea binevoitor atențiile cu care o înconjura acesta, dar starea de neliniște, simțămîntul de primejdie n-o părăseau o clipă, accelerîndu-i bătăile inimii.

Anna încerca să nu se gîndească la filmele ascunse în brîu, sub rochie. Dar, fără să vrea, începea să socotească : cîți metri sînt în treizeci și opt de filme fotografice, cîte imagini au fost făcute ? Făcea complicate calcule aritmetice, se încurca și o lua de la început. Rezulta că duce cu sine peste o mie de imagini, deci peste o mie de documente secrete.

Generalul o întrebă îndatoritor dacă nu dorește o oranjadă. Anna îi mulțumi zîmbind. Amîndoi sorbeau din băutura răcoritoare, discutau despre vreme.

În avion se aflau foarte mulți militari și, probabil, din această cauză, ruta fusese oarecum modificată. Avionul zbură mai întîi la Phenian, apoi la Port-Arthur și pe urmă la Șanhai... Cînd intervenea cîte o pauză în discuție, Anna se rezema de spătar și închidea ochii. Dar nu se putea sustrage nicicum de la gîndurile în legătură cu filmele. Îngrozită, simțea cum marginile tari ale filmelor i se înfigeau în carne, ca niște ghimpi, și fiecare mișcare îi provoca o durere ascuțită. I se părea că sîngele i se prelinge pe șolduri. Ce se va întîmpla dacă sîngele va străbate prin

rochie ? Încremeni în fotoliu. Avionul oscila și aceste mișcări îi provocau noi chinuri.

Generalul japonez continua să-i acorde atenție, o curta insistent, iar ea zîmbea, răspunzînd la glumele lui. Doamne, cînd se va termina acest calvar ?

De-ar fi știut Sorge că Anna Klausen, curierul său — înfășurată în filme fotografice ca un vierme de mătase în gogoașa lui — călătorește în avion alături de cel mai temut agent de contrainformații al Japoniei, diversionistul Doihara Kenji ! Generalul Doihara pleca în Manciuria, unde fusese numit comandant al diviziei a 14-a, transferată din Japonia. Era tocmai în ajunul marelui război. Din nou, prezența lui Doihara prevestea evenimente cumplite, sîngeroase.

Abia înainte de Port-Arthur, la despărțire, generalul și-a spus numele, adăugînd că e bucuros să fi cunoscut o femeie atît de interesantă.

La Port-Arthur coborîră toți militarii, parte din locurile lor fură ocupate de noi pasageri, însă aceștia erau puțini și avionul zbură aproape gol spre Șanhai. În timpul escalei de la Tzinan, luară prînzul la un mic restaurant al aeroportului. Anna ședea la masă fără să-și scoată paltonul, temîndu-se să nu pară prea grasă. Cel mai rău era însă că nu se putea descotorosi de filmele care, într-adevăr, îi răniseră corpul pînă la sînge.

După Tzinan, au mai zburat cîteva ceasuri. Timpul se stricase și fluviul Yantzî, aproape că nu se mai zărea prin perdeaua de nori. Avionul era zguduit tot mai tare și Annei nu-i mai ardea să privească în jos, prin hublou, la cîmpurile de un verde fraged, cultivate cu orez.

La aeroport, distrusă, frîntă de oboseală, luă o ricșă și trase la un hotel. Pînă la întîlnirea stabilită rămăseseră ceva peste două ore. Anna scoase filmele din brîu și le puse într-o cutie de bomboane, pe care-o legă frumos cu o

panglică. Din fericire, sîngele nu stricase clișeele, se închegase doar pe marginea perforată a cîtorva filme.

Amurgise deja, cînd doamna Anna Klausen ieși din hotel și porni spre locul de întîlnire. Acum purta un taior subțire, de culoare deschisă ; pe reverul jachetei își pusese o broșă neagră, cu un diamant artificial — asemenea podoabe se lucrau în atelierele de artizanat din jurul Karlsbadului.

Pe străzi se aprindeau felinarele, cînd Anna se opri în fața vitrinei unui magazin universal. Într-o mînă ținea poșeta, iar în cealaltă o cutie cu bomboane. Tocmai cînd părea foarte absorbită de priveliștea toaletelor expuse în vitrină, deodată apăru lîngă ea o femeie, care purta o broșă identică cu a Annei.

— Ia uitați-vă, exclamă aceasta, aveți o broșă la fel ca a mea !

— Mi-a fost adusă din Karlsbad, răspunse Anna la parola convenită.

Păreau două prietene care s-au întîlnit întîmplător pe stradă. Femeia o rugă pe Anna să-i țină puțin un pachet, ca să-și scoată o pietricică ce-i intrase în pantof.

— Vă mulțumesc ! Acum mă simt mai bine.

Anna îi dădu pachetul ei — cutia cu bomboane — și se despărțiră. Misiunea fusese îndeplinită. Anna Klausen răsuflă ușurată.

Se întoarse la hotel, desfăcu pachetul primit și scoase din el un teanc de hîrtii verzi : dolari. Îi numără — erau cinci mii. Dimineața se duse la Banca Engleză și depuse banii în contul domnului Klausen. Acum era liberă cu desăvîrșire.

După o zi, Anna se înapoie la Tokio. Iar cele treizeci și opt de microfilme, obținute cu atîtea riscuri și primejdii, ajunseră pe canale neștiute la Moscova, în stradela Znamenskaia.

PODUL LUGOUȚIAO

Războiul între China și Japonia a fost declanșat la 7 iulie, lîngă străvechiul pod Lugouțiao — străinii îl numeau podul „Marco Polo" — aflat la douăzeci de li depărtare de Pekin. Generalul Doihara Kenji sosise acolo cu cîtva timp înaintea celor întîmplate... Ca pretext pentru declanșarea ostilităților a servit pretinsa dispariție a unui soldat japonez.

Cînd a izbucnit războiul, Sorge i-a recomandat lui Vukelić să plece de urgență în China, să fie prezent pe teatrul de operații. Ziaristul francez a scris mult despre noul conflict armat, articolele lui apărînd în presa pariziană. Aceste corespondențe, împreună cu scrisorile pe care le trimitea la Agenția „Havas", au avut rolul lor în formarea unor aprecieri oficiale privind evenimentele din Extremul Orient. Folosind diversele informații care parveneau din China, inclusiv comunicările lui Branko Vukelić, ministrul de externe francez Delbos spunea într-o ședință a Parlamentului :

„În ultimă instanță, atacul japonez nu este îndreptat împotriva Chinei, ci împotriva U.R.S.S. Japonezii tind să ocupe calea ferată de la Siutzian pînă la Peipin și Kalgan, în scopul pregătirii atacului împotriva căii ferate Transiberiene din regiunea lacului Baikal și împotriva Mongoliei Interioare și Exterioare."

Planurile secrete ale cercurilor militare japoneze căpătaseră notorietate publică, presa le discuta acum fără ocolișuri.

La Moscova, Centrul aștepta de la Sorge informații certe, suplimentare și cît mai complete. De cîte ori intra în contact cu „Wiesbaden"-ul, Max Klausen primea radiograme insistente, adresate lui Sorge : „Comunicați ce se petrece în China !"

Astfel, Sorge se hotărî să plece el însuși în această țară, pentru a se lămuri asupra situației, pentru a verifica pe viu concluziile la care ajunseseră agenții săi în legătură cu evenimentele ce se desfășurau acolo. Richard era de acord cu Ozaki, care susținea că Japonia se va împotmoli în China, că războiul ce începuse nu-i va aduce succese hotărîtoare. Hozumi nu-și ascundea părerea ; de fiecare dată cînd se întîlnea cu Konoye, fie la adunările „amatorilor de dejunuri", fie la discuțiile ce aveau loc în cabinetul primului ministru, el susținea neîncetat că războiul din China va fărîmița resursele naționale, va slăbi potențialul economic al Japoniei. În ceea ce-o privea, China va continua să-și amplifice rezistența, va trezi la viață noi forțe pentru lupta cu trupele japoneze. Dar prințul Konoye își menținea cu îndărătnicie punctul său de vedere.

Întocmirea documentelor de plecare se desfășură fără complicații deosebite, pașaportul, vizele, scrisoarea de recomandare de la Marele Stat Major japonez se aflau în buzunarul lui Sorge. Îi mai rămăsese doar să se întîlnească cu Herbert von Dirksen pentru o vizită protocolară de rămas bun.

Înaintea plecării în China, doctorul Sorge rămase la ambasadorul german pînă noaptea tîrziu. Dorind să-și elucideze atitudinea guvernului german față de evenimentele din China, Richard puse o întrebare directă, aparent naivă : în corespondențele ce le va trimite, va trebui să susțină poziția lui Konoye, sau domnul ambasador are altă părere în această privință ?

Discuția se purta pe îndelete, adeseori alunecînd spre alte probleme. Amîndoi erau pasionați colecționari de vechi statuete orientale și conversația pe această temă le făcea plăcere. Richard nu se grăbea să lămurească ceea ce îl interesa cu deosebire — toate la timpul lor.

Sorge povesti cum reușise să cumpere în Kioto, aproape pe un preț de nimic, o splendidă statuetă a lui Buddha.

Fără îndoială că era opera meșterilor din nord, o îmbinare a stilului naiv-primitiv cu măiestria unei sculpturi de înaltă clasă artistică, ce reda cele mai fine nuanțe ale caracterului zeității sau, poate, mai curînd, caracterul sculptorului însuși.

— Cum de reușiți să obțineți asemenea unicate ? exclamă von Dirksen, fără a-și ascunde invidia.

— Am noroc ! răspunse zîmbind Sorge. Probabil că e o compensație pentru firea mea rătăcitoare. Îmi place să hoinăresc prin lume.

În lumina puternică a cabinetului, venind din diferite colțuri — era o manie a lui von Dirksen — ridurile ce brăzdau fața lui Sorge păreau mai adînci, acum arăta mult mai în vîrstă față de cei patruzeci și doi de ani pe care-i avea. În schimb, ochii căpătaseră o nuanță de un albastru intens, întineriseră parcă. Expresia feței era într-o continuă schimbare : ba severă, ca a unui luptător scit, ba copilăroasă, blajină, și atunci ochii care abia scăpăraseră scintei, iradiau o strălucire blîndă, o căldură încărcată de bunătate.

Interlocutorul lui Sorge, Herbert von Dirksen, era tipul de om diametral opus lui Richard — un pedant, un diplomat scorțos, ținînd de vechea tradiție germană.

— Din păcate, eu sînt țintuit de fotoliu, de birou, de cabinet ! spuse Dirksen. Un corespondent de presă are incomparabil mai multe posibilități de mișcare decît un diplomat.

— Am să vă ajut ! exclamă Sorge rîzînd. Știți ce ? Dacă îmi va fi dat să mor în China, vă las moștenire colecția mea. De acord ?

Von Dirksen ridică mîna în semn de protest.

— Ascultați-mă, domnule Sorge, eu nu-s superstițios, dar în locul dumneavoastră, n-aș face asemenea glume înaintea plecării. De ce să zgîndărim destinul ?

— Refuzați ? continua să glumească Sorge. Ei bine, oricum nu veți fi în pierdere, chiar dacă voi rămîne în viață ! Vă dăruiesc statueta lui Buddha. V-o aduc mîine.

— În fața unei asemenea ispite, mă declar învins ! răspunse bucuros von Dirksen.

Ambasadorului îi plăcea acest ziarist vesel și neastîmpărat, care știa să se orienteze de minune în cea mai complicată situație politică. Von Dirksen nu se afla de ieri-de azi în Japonia, se considera un competent în materie, dar era întotdeauna dispus să asculte cu atenție părerea acestui corespondent german, posedînd o cultură enciclopedică.

În sfîrșit, convorbirea de dragul căreia Sorge venise la ambasador se apropia de punctul ei esențial.

— Dar despre călătoria dumneavoastră ce aveți să-mi spuneți ? întrebă von Dirksen. Cum apreciați situația din China ?

— Nu mă surprinde ceea ce se întîmplă ! răspunse Sorge. În orice caz, atitudinea Japoniei e logică, ea decurge dintr-o îndelungată politică.

— Adică ?

— Vedeți dumneavoastră, cu patruzeci și cinci de ani înaintea războiului ruso-japonez, în flota japoneză nu era decît un vas cu aburi — un iaht de agrement, dăruit mikadoului de regina Angliei. Dar și acest iaht stătea ancorat, pentru că nu știau cum să pornească motorul. Însă la începutul secolului, Japonia dispunea de o modernă flotă navală de război, avînd o sută cincizeci de vase, cu un deplasament total de aproape trei sute de mii de tone ! Iar acum, după cîte sînt informat, japonezii au pe calele de construcție cel mai mare vas de linie, „Yamato", cu un deplasament de peste șaizeci de mii de tone. Aceasta spune ceva, are o anumită semnificație... Eu sînt obișnuit să mă bizui pe fapte.

— Da, acum însă, ne apropiem de jumătatea secolului nostru.

Von Dirksen vorbise astfel, pentru a-și incita interlocutorul.

Înțelegîndu-i intenția, Sorge continuă cu și mai mare ardoare :

— Vreau să spun că flota militară nu se construiește pentru plimbări de agrement, cu toate că flota japoneză a fost inaugurată prin existența unui iaht. Confirmarea celor ce vă spun o putem găsi în războiul ruso-japonez : el a început cu atacul flotei militare japoneze împotriva escadrei ruse. Și ne aflam doar în secolul XX ! Nu-i așa ? Flota, cît și armata japoneză constituie baza politicii agresive — crearea așa-zisei „sfere a coprosperității Marii Asii". Toate acestea reprezintă, pentru mine, un adevăr elementar. Amintiți-vă : la început cotropirea Coreii, apoi intervenția în Rusia, ocuparea Manciuriei, iar acum războiul în China. Sînt ferm convins că expansiunea japoneză nu se va limita doar la pătrunderea în China. Și, pentru că veni vorba, situația noastră acolo e foarte complicată. Pe de-o parte, le cîntăm în strună japonezilor, iar pe de alta — ajutăm China, îi livrăm armament lui Cian-Kai-și, menținem consilieri militari germani în armata chineză.

Ambasadorul von Dirksen urmărea tot mai interesat firul ideilor desfășurate de expansivul interlocutor. Era limpede, nu-i puteai contesta logica, discernămîntul politic. Ambasadorul german din Tokio era de mult neliniștit din pricina situației ce se crease în Extremul Orient. Von Dirksen avea o bogată experiență diplomatică ; dar, în cazul de față, încă nu hotărîse ce soluție ar trebui propusă pentru ieșirea din această complicată și delicată situație. Acum, multe depindeau de modul în care el, von Dirksen, își va informa Ministerul de Externe.

Cu un aer de meditație, von Dirksen spuse :

În Extremul Orient, politica noastră se menține în sfera unei absolute neutralități.

— Și, totodată, menținem în China consilieri militari, în frunte cu generalul Falkenhausen, laolaltă cu Statul său Major ! exclamă Sorge ironic. — Se opri apoi în fața lui von Dirksen, bagă o mînă în buzunar, iar cu cealaltă, între degetele căreia strîngea o țigară stinsă, continuă să gesticuleze. — Asta nu-i politică, ci rahat ! Consilierii germani erau necesari, cînd Cian Kai-și lupta împotriva Armatei Roșii Chineze. Acum ei acționează contra Japoniei ! E timpul ca Falkenhausen să plece la Berlin ! Da, da ! Falkenhausen nu-i om, e doar o cizmă lustruită ! Să mărșăluiască pe Unter-den-Linden, aici n-are ce căuta. Altfel acești idioți au s-o facă de oaie !

În cabinetul diplomatului german rar își permitea cineva să folosească astfel de expresii. Pe von Dirksen îl cam șocă lipsa de stăpînire a lui Sorge.

— Dacă înlăturăm excesiva înflăcărare, în cele spuse de dumneavoastră apare o judecată lucidă, rosti imperturbabil von Dirksen. Dar rechemarea consilierilor militari germani ar întări pozițiile rușilor. În politică nu există vacuum. Noi am fi în pierdere.

— Înainte de toate, rușii știu ce vor, iar noi nu știm ! replică Sorge. Kremlinul nu dorește întărirea Japoniei, se pronunță împotriva politicii ei agresive ; de aceea, în afară de consilieri, își trimite în China piloți voluntari — nu mai e un secret pentru nimeni ! Rușii au o poziție clară. Dar noi ce vrem ? Poate să-i ajutăm pe ruși ? Nu pot înțelege acest lucru ! Rezultă că noi colaborăm cu Sovietele în conflictul japonezo-chinez. Așa ceva nu face cinste Reichului german. Ne aflăm, deci, în aceeași luntre cu bolșevicii, cu adversarii noștri întru idei — și ca să fiu mai clar — cu dușmanii.

Sorge își reaprinse țigara stinsă și continuă să pășească prin fața lui von Dirksen, care nu-și lua privirea de la el.

— Examinați acum un alt aspect : Cian Kai-și duce o politică fățarnică, face un joc dublu. El urăște pe comuniști mai mult decît urăște armata japoneză. Armata japoneză este mai puternică decît cea chineză. Cu ajutorul armelor și al corupției, Japonia îi va învinge pe venalii generali chinezi. Nu m-aș mira dacă-l va cumpăra și pe Cian Kai-și, împreună cu întreprinzătoarea-i nevastă. Și atunci ? Vă puteți imagina în ce lumină vor apare Falkenhausen și colaboratorii săi ? Nu ne putem permite riscul de a știrbi prestigiul forțelor armate germane, împărțind cu chinezii răspunderea pentru înfrîngerea lui Cian Kai-și. Învingerea lui va fi pusă în seama consilierilor germani... Așa gîndesc eu. Falkenhausen trebuie să plece — și încă imediat — pînă n-a intrat la apă și n-a făcut de rușine Statul Major german. Cred că Führerul va fi profund nemulțumit de știrbirea prestigiului militar al Germaniei. Și atunci vor cădea capete ! Da, da ! Lucru perfect justificat ! Trebuie avute în vedere și asemenea aspecte... De altfel, eu sînt un civil, poate că nu discern orice problemă, dar colonelul Ott gîndește la fel. În chestiuni militare, el reprezintă pentru mine o autoritate mult mai mare decît oricare altul. Și trebuie să adaug că știe să gîndească dincolo de limitele unor categorii strict militare.

Richard începu să vorbească mai potolit, în timp ce continua să se plimbe prin cabinet.

— Cît privește politica în China, acolo trebuie să întărim pozițiile noastre economice... Domnule ambasador, Japonia nu va îndrăzni să ne excludă din industrie, din comerț, din finanțe, din oricare altă sferă economică... E un lucru ce trebuie făcut acum, altfel riscăm să pierdem trenul... Nu sînteți de acord cu mine, domnule von Dirksen ? În probleme economice, mă consider mai competent

decît, să zicem, în chestiuni militare, știți doar că am studiat mulți ani problemele bancare în China... Ce-i drept, din mine n-a ieșit un bancher, am devenit doar corespondent de presă...

Raționamentul lui Sorge avea o logică de fier. În același timp, întreaga sa pledoarie ascundea un sens profund, greu de descifrat. Îndepărtarea consilierilor militari germani din China însemna întărirea frontului de luptă împotriva Japoniei militariste.

În discuția cu ambasadorul, Richard Sorge nu pomenise întîmplător numele atașatului militar Ott. Sorge începuse un mare și complicat joc politic, care, în caz de reușită, promitea să aibă perspective extraordinare. În fel și chip, oricînd se ivea prilejul, el se străduia să sporească autoritatea atașatului militar.

În ultimul timp, în colonia germană circula tot mai insistent zvonul că von Dirksen își va părăsi postul din Tokio. Avînd legături de rudenie cu unul din magnații Ruhrului, Herbert von Dirksen se bucura de o certă autoritate la Ministerul de Externe al Germaniei. Se vorbea că von Dirksen va deveni ambasador la Londra. Atunci, Sorge își puse următoarea întrebare : oare locul lui von Dirksen la Tokio n-ar putea fi preluat de colonelul Eugen Ott ?

La început, ideea i se păru atît de îndrăzneață și irealizabilă, încît Sorge o înlătură ca inacceptabilă. Dar gîndul îi revenea tot mai des în minte. În fond, de ce n-ar risca ? Nu riști, nu cîștigi ! I se tăia respirația cînd își imagina ce posibilități nelimitate s-ar deschide, în caz de reușită. Iar dacă nu va izbuti, n-avea nimic de pierdut.

Colonelul Eugen Ott îl considera pe Sorge prieten vechi, de nădejde. Se cunoșteau de cîțiva ani și adesea purtau discuții confidențiale. Uneori, Sorge îi furniza atașatului militar informații deosebit de importante, pe care Ott nu le-ar fi putut obține nicicînd fără ajutorul priete-

nului său. Chiar și în societate, la petreceri, Richard era de neînlocuit.

Sorge presupunea că înaintarea lui Ott pe scara ierarhică i-ar deschide accesul la o bogată sursă de informații secrete, deocamdată inaccesibile, ce soseau la ambasada germană. Și se mai întrevedea un fapt de o deosebită importanță : prin intermediul noului ambasador, puteau fi influențate, într-un fel sau altul, evenimentele politice. Deocamdată, Richard izbutise să-l convingă pe Ott că e necesară rechemarea consilierilor militari germani din China.

Cu cît medita mai mult, cu atît era mai convins că ideea nu-i deloc irealizabilă. Trecerea unui militar de carieră într-un post diplomatic va apare ca o întărire a influenței înaltelor cercuri militare la Berlin. Ofițer al Reichswehrului, de mulți ani în slujba serviciului german de informații, Ott avea legături excelente în rîndul suspuselor cercuri militare ale Reichului. Acestea îi vor susține neîndoielnic candidatura. Chiar și consilierul lui Hitler, generalul Keitel, îl proteja în fel și chip pe Ott, între noi fie spus — rudă îndepărtată cu soția consilierului militar al Führerului. Ideea trebuia însă strecurată cu multă abilitate și discreție, astfel încît să pară că ea aparține lui von Dirksen sau Keitel... Era necesar ca autoritatea lui Ott să fie întărită prin toate mijloacele.

În discuția cu von Dirksen, Sorge era foarte tentat să-l întrebe despre schimbările ce urmau să aibă loc la ambasadă, dar, firește, se abținu. Avea de mult un criteriu de conduită — a nu pune întrebări de prisos, a nu crea nici cea mai mică impresie că e curios. De-a lungul anilor, observîndu-i pe oameni, ajunsese la o importantă concluzie de factură psihologică. În foarte multe cazuri, oamenii vorbesc pentru ei înșiși, pentru propria lor plăcere : fie că vor să strălucească, să producă impresie prin competența și erudiția lor, fie că povestesc ceva, lăsîndu-se

furați de amintiri — fără a se gîndi dacă ceea ce spun îl interesează pe interlocutor. La fel se întîmplă și cu problemele secrete — dacă un om are încredere în cineva, îi împărtășește tainele pe care le deține, chiar dacă o face parțial. Tu, cel care asculți, trebuie doar să orientezi iscusit discuția spre subiectul care te interesează, să aștepți cu răbdare. Și să nu întrebi niciodată. Principalul e să cîștigi încrederea.

Von Dirksen aparținea categoriei de exemplare umane asupra cărora Sorge făcea experimentele sale psihologice. În acea seară, ambasadorul aduse singur vorba despre posibila sa plecare din Tokio. Nu spunea, însă, nimic concret, pomenea ici-colo ceva la modul general, al eventualității, al aluziilor. Apoi îl întrebă pe Sorge ce părere are despre colonelul Ott. Sorge notă în gînd : iată că metoda sa își spune cuvîntul.

— În ce sens ? întrebă Sorge, ca și cum n-ar fi înțeles prea bine. Ott e membru al partidului național-socialist, e un onorabil familist...

— Mă refer la calitățile lui profesionale ! îl întrerupse von Dirksen.

Sorge se eschivă de la un răspuns direct.

— În timpul ultimelor manevre, care au avut loc la Bad-Kissingen, colonelul Ott se afla în Germania și a fost prezentat Führerului, cu care a discutat mai mult de o oră în vagonul Domniei sale. După cîte am auzit, Führerul s-a purtat foarte atent cu Ott și a apreciat pozitiv opiniile colonelului în legătură cu politica noastră viitoare.

Sorge țintea precis — pentru von Dirksen, părerea Führerului era hotărîtoare în aprecierea oamenilor, chiar și atunci cînd personal avea o părere diferită.

Convorbirea referitoare la problemele de serviciu fusese epuizată și ambasadorul aduse iar vorba despre arta populară, despre sculptori și gravori artizani.

— Spuneți-mi, ați fost vreodată la Moscova? întrebă el.

— Nu, niciodată! răspunse Richard, dar se corectă imediat. Numai în trecere, cînd am plecat în China. Prefer călătoriile pe mare...

— La Moscova se pot cumpăra superbe obiecte de artizanat de Vatka, Kohloma, Paleh.

Înaintea venirii la Tokio, von Dirksen fusese cîțiva ani ambasador la Moscova și se socotea un bun cunoscător al Rusiei. Începu să-i explice ziaristului calitățile și particularitățile obiectelor de artă populară rusă.

În sinea sa, Sorge se amuza. Auzi : Vatka ! Bineînțeles că era vorba de faimoasele figurine de argilă din Viatka, pictate în culori foarte vii.

Dacă von Dirksen ar fi știut că rusa este limba mamei lui Sorge ! Richard ar fi putut reda la nesfîrșit povestirile ei despre Rusia, cîntecele învățate adesea de la ea. În toți acești ani petrecuți în Japonia, Richard n-a pronunțat nici un singur cuvînt în limba rusă. Știa limbile chineză, japoneză, engleză și bineînțeles germana, vorbea oricare din ele ; numai cunoașterea limbii ruse o păstra ca pe cea mai scumpă taină. Își impusese să și gîndească numai în germană, nu cumva să se trădeze, fie și în somn, pronunțînd un cuvînt în rusă.

Plimbîndu-se prin cabinetul lui von Dirksen, Sorge își aminti întîmplător un fapt amuzant. În urmă cu doi ani, se întîlnise cu un individ care s-a recomandat drept colaborator al amiralului Canaris, din Serviciul de informații al armatei. Acesta se străduise foarte insistent să-l convingă pe Sorge să colaboreze cu Abwehrul, îi propusese să împletească munca de corespondent cu cea de agent de informații. Richard n-a acceptat, afirmînd că e îndoielnic să poată fi util Abwehrului. În activitatea conspirativă — susținea el — nu se descurcă nicicum. Reprezentantul amiralului continua să insiste : domnul Sorge

ar trebui să mai mediteze — prețul vine odată cu experiența ; va fi instruit, va primi sfaturile necesare... Mîhnit de refuz, el adăugă : „Să nu spuneți «nu», domnule Sorge ! Vom da dispoziții să vi se creeze condițiile de rigoare...". Mai tîrziu, într-o convorbire cu Ott, și el a abordat acest subiect, ceea ce însemna că Abwehrul transmisese la Tokio dispozițiile de rigoare... De cîte ori își amintea povestea, cînd se afla singur, Richard rîdea din toată inima.

Era foarte tîrziu, cînd părăsi ambasada, după ce-și luă rămas bun de la von Dirksen.

După cîteva săptămîni, ambasadorul german expedia la Berlin un amplu raport, în care propunea insistent rechemarea consilierilor militari germani din China. El scria : „Consilierii noștri militari, în frunte cu Falkenhausen vor avea partea lor de răspundere, dacă armata chineză va fi înfrîntă...

S-ar părea că, în cazul rechemării consilierilor militari germani din China, locul lor va fi ocupat de ruși. Cu toate acestea, mi se pare inacceptabil ca reprezentanții armatei germane să colaboreze cu reprezentanții Armatei Roșii și cu Rusia bolșevică...

Din motivele expuse mai sus și de acord cu atașatul militar, domnul Ott, consider necesară urgenta rechemare a tuturor consilierilor militari germani care se mai află în China. În ce privește China de Nord, ea se va mai afla încă mult timp sub controlul japonezilor și datoria noastră e de a intensifica aici activitatea firmelor germane".

În lupta invizibilă pentru rechemarea consilierilor germani din China a învins Sorge. Ambasadorul von Dirksen nici nu-și dădea seama că raportul său fusese literalmente dictat de agentul sovietic de informații Richard Sorge. Dar în clipele cînd mesajul lui von Dirksen se transmitea cifrat la Berlin, Sorge era departe de Tokio, în vîrtejul evenimentelor ce se desfășurau în China de Nord...

De pe podul Lugouţiao se oferea una dintre cele mai frumoase priveliști ale Chinei. Turiștii, veniți de pe îndepărtate meleaguri, poposeau aici, să vadă strălucirea cu sclipiri de mărgăritar a lunii, înaintea răsăritului de soare. Doctorul Sorge, însoțit de un colonel din Serviciul de informații japonez, venise și el la Vanpin, să admire această priveliște. Acum, ofensiva militară ajunsese departe, spre sud, armata japoneză tocmai ocupase Nankinul și podul rămăsese undeva, în spatele frontului, dar, oricum, numele său era legat de un eveniment deosebit : aici începuse marele război. În drum spre această țintă, colonelul Hirosi se lăuda că trupele japoneze poartă ofensiva împotriva Chinei de trei ori mai repede decît se întîmplase în războiul cu Rusia, la începutul veacului. Era convins că această campanie se va termina repede și va începe „era coprosperității Asiei", sub egida Japoniei. Hirosi venise cu avionul de la Nankin la Pekin — devenit acum oraș din spatele frontului, îl cunoscuse pe Sorge într-o societate de ofițeri și începuse să nutrească față de el sentimente de profund respect. Totuși pornise de la faptul că ofițerii japonezi, care-l cunoșteau pe jurnalistul german încă de la Tokio, îl invitaseră, pentru a sărbători la un restaurant sosirea lui Sorge la Pekin. Au servit bucate chinezești — de care Richard se cam dezobișnuise, dar le mînca cu o aparentă plăcere — și au consumat cîteva feluri de băuturi chinezești.

Organizatorul banchetului, un ofițer de stat major, turna neîncetat în pahare băuturile tari. Richard bău cot la cot cu ceilalți, dar spre sfîrșit, se dovedi mai treaz decît toți. Prevăzînd inevitabila beție ce avea să urmeze, Richard înghițise, înainte de masă, un preparat care acționa vătămător asupra inimii, dar menținea mintea limpede. S-a

toastat pentru alianța și buna înțelegere dintre cele două țări — Japonia și Germania —, pentru succesul armatei japoneze. Strigau mereu „Kampai!“ — pîn' la fund!

În China, armata japoneză nu obținea doar victorii, ci mai suferea și înfrîngeri. Armatele chineze începuseră să opună o rezistență serioasă. Ofițerul care stătea în capul mesei își exprimă părerea că rezistența cea mai grea o opun trupele Armatei populare — revoluționare, devenită Armata Roșie Chineză, împotriva căreia, pînă nu de mult, luptaseră trupele gomindaniste. Colonelul Hirosi, care ședea lîngă Sorge, adaugă că acesta este cel mai puternic adversar ce se opune armatei japoneze.

Sorge aflase între timp că, în urmă cu o lună, chinezii zdrobiseră o brigadă care intra în componența diviziei comandată de generalul Itagaki. Japonezii pierduseră peste trei mii de oameni.

Doihara izbutise să tragă sforile în așa fel, încît în China de Nord apăru un guvern provizoriu, constituit din projaponezi. Cabinetul condus de Konoye urma să aibă legături numai cu acest nou guvern chinez provizoriu. Ofițerii din Marele Stat Major își frecau mîinile: „Acum, noi, militarii, vom prelua tratativele diplomatice...“

Toți cei din jurul mesei erau optimiști. Discuțiile ba se însufleteau, ba lîncezeau, devenind tot mai incoerente. Colonelul Hirosi începuse să moțăie și Richard îl conduse în cameră. Apoi coborî iar în restaurant, dar cheful ofițerilor era pe sfîrșite.

A doua zi, dimineața, Hirosi, palid și mahmur după beția din ajun, îi telefonă lui Richard în cameră și-l invită să dejuneze împreună. Îl copleși pe Sorge cu complimente, îi tot mulțumea nu se știe pentru ce, apoi îl invită să zboare în același avion la Nankin — era un mijloc comod și rapid, vor sosi în aceeași zi.

Sorge acceptă, adăugînd că ar vrea doar să mai meargă la podul Lugouțiao, să admire acea lumină — minune

despre care auzise vorbindu-se multe. Hirosi se oferi să-l însoțească, cunoștea bine acest loc.

Richard își petrecu ziua cu ziaristul american Snow, pe care-l știa de pe vremea cînd lucrase în China. Vizitară împreună monumentele străvechi, atît de numeroase la Pekin. După amiază, terminîndu-și treburile, Richard se întîlni din nou cu Hirosi. Porniră să vadă palatul împărătesc de vară, locuințele mandarinilor, corabia de marmoră ce se afla pe țărm, splendide chioșcuri din lemn sculptat, poduri artistic ajurate... În Sorge se trezi din nou pasiunea cercetătorului de artă orientală.

Ajunseră la pod spre sfîrșitul nopții. Pășeau încet pe străzile pustii, trecînd pe lîngă fanzele inundate de lumina lunii.

După ce trecură de elefantul din piatră, deodată se simțiră înfiorați în fața panoramei ce li se deschidea în fața ochilor. Între malurile prundoase, strălucea, argintată, apa rîului. Dinspre răsărit, începuse să se ivească o dungă purpurie, iar luna răspîndea pe cer strălucirea unei perle uriașe. Părea că podul alb, cu șirurile de lei din piatră cenușiu-verzuie, se ridicase în văzduh și plutea în valul de lumină. Razele lunii și sîngeriul zorilor se împleteau și se contopeau ca apele a două mari rîuri străvezii.

Coamele leilor luceau în bătaia lunii și fiecare chip avea o expresie a sa specifică : sălbatică, sătulă, leneșă, somnoroasă... O sută patruzeci de lei — și nici unul nu semăna cu celălalt.

Păsind încet, în tăcere, temîndu-se parcă să nu tulbure frumusețea nopții, mai înaintară puțin. La mijlocul podului se afla un grup de chinezi, care admirau, de asemenea, priveliștea. Stăteau nemișcați, ca la o slujbă într-un templu. Dar, zărind ofițerul japonez, dispărură grăbiți pe malul rîului, în umbra fanzelor scunde.

Richard era copleșit de frumusețea acestei nopți încărcată de poezie, îl încîntau scînteierile străniі ale mării

pietre prețioase care își împrăștia lumina pe cer. Dar farmecul fu sfîșiat de glasul lui Hirosi :

— Mă miră faptul că le e atît de frică de noi, japonezii ! spuse el, arătînd spre locul în care chinezii se făcuseră nevăzuți.

— Probabil vă consideră ocupanți ! replică Sorge.

— Dar noi le aducem lumina, la fel ca această lună, le dăruim cultura. Noi vrem ca Asia să fie numai a asiaticilor.

În avion, Hirosi continuă să dezvolte tema despre înalta misiune a Japoniei pe continentul asiatic.

— Cele două țări ale noastre vor schimba fața lumii — în Asia și în Europa ! rosti el cu un aer plin de sine. Ne unește Pactul Anticomintern. M-am simțit fericit cînd a fost semnat. Aici, în China, ne îndeplinim de asemeni o misiune importantă. Doar luptăm, în principal, cu armata comunistă ! Cian Kai-și își ocrotește trupele lui și-i trimite împotriva noastră pe comuniști. La urma urmelor, faptul e spre folosul nostru. Eliberînd China, realizăm și o funcție sanitară : eradicăm comunismul în lume. La Nankin o să vă convingeți singur... Dealtfel, cu Cian Kai-și mai putem să ne înțelegem, cu comuniștii — niciodată !

În pleava vorbăriei lui Hirosi, Sorge descoperi cîteva semințe prețioase pentru sine.

După agresiunea japoneză în China, Cian Kai-și încheiase o convenție cu conducerea Armatei Roșii Chineze, avînd ca scop lupta comună împotriva japonezilor. Se părea că forțele gomindaniste s-au aliat cu cele ale Chinei comuniste, pentru respingerea agresiunii japoneze. Dar, din comentariile lui Hirosi, era ușor să deduci că Cian Kai-și își continua politica. El intenționa să distrugă armata comunistă cu mîinile japonezilor. Așadar, alianța creată era foarte șubredă.

Pe măsură ce avionul se apropia de Nankin, chipul pilotului exprima o tot mai mare îngrijorare, tot mai des ordona radistului-mitralior să supravegheze văzduhul. Nervozitatea pilotului îl contamină și pe colonelul Hirosi.

— Pe front, spuse el, s-a semnalat apariția unor piloți sovietici. Se spune că sînt voluntari și că au venit aici cu propriile aparate și cu armamentul lor.

Sorge și Hirosi ajunseră la Nankin după amiază. În oraș mai continuau acțiunile de sîngeroase reprimări începute odată cu ocuparea orașului. Pe străzi zăceau cadavrele celor împușcați, în diferite părți ale orașului fumegau încă clădirile incendiate, ardea clădirea ambasadei sovietice. Militarii japonezi îi vînau pe chinezi, căutîndu-i, mai cu seamă, pe cei care lepădaseră uniformele, îmbrăcînd haine civile. Cei suspecți erau îmbarcați în camioane, duși la rîul Yantzî, împușcați pe mal și azvîrliți în apă.

În oraș circulau zvonuri sinistre.

Sorge se instală în clădirea ambasadei germane. Era primejdios să locuiască la hotel. Se nimerise a fi vecin de cameră cu bătrînul doctor Altstadt, președintele societății „Zvastica Roșie". De la el a aflat Richard grozăviile petrecute în oraș. Fugise majoritatea populației — peste jumătate de milion de locuitori, mai rămăsese un procent de 20 la sută. Dar era de ajuns pentru a mai fi comise crime.

— Societatea noastră, „Zvastica Roșie", a angajat două sute de muncitori pentru a-i îngropa pe morți. În două săptămîni, au îngropat 43 de mii de cadavre. Și cîte mii n-au fost aruncate în fluviu... Totalul celor masacrați, cred eu, trece de 200—250 de mii...

Doctorul îl socotea răspunzător pe comandantul armatei japoneze, prințul Asaka, de tragedia petrecută în oraș.

Sorge rămase la Nankin cîteva zile. Într-una din seri, comandantul orașului, general-locotenentul Amaya — or-

ganiză o recepție pentru corespondenții străini. Sorge sosi ceva mai tîrziu. Căută din ochi un loc liber și, deodată, o zări pe Agness Smedley. Numai pe ea nu se aștepta s-o întîlnească aici !

Agness fu atît de surprinsă, încît cu greu își stăpîni un țipăt.

— Iki ! Ce bine-mi pare că ești aici, Iki !

Nu se mai văzuseră de cinci ani, își scriau rar. Și iată, Richard era aici !

— Sînt bucuroasă, sînt atît de bucuroasă, Iki ! repetă Agness în șoaptă.

Recepția semăna mai degrabă cu o conferință de presă. În timp ce invitații erau serviți cu ceai, sandviciuri și prăjituri, generalul Amaya își întreținea invitații, vorbind colorat, cu înfloriturí.

— Japonia se aseamănă cu minunatul munte Fuji, care se înalță din ceața zorilor, ridicîndu-se sus, spre cer și dezvăluindu-și lumii măreția... Noi sîntem Țara Soarelui-Răsare...

Sorge gîndi : cei mai înfiorători indivizi sînt ucigașii-lirici, sentimentalii sadici cu alură romantică, cei care se străduiesc să-și ascundă crimele lor îndărătul unor fraze frumoase și asociații poetice.

Amaya — la a cărui comenduire se afla cea mai cumplită închisoare, încerca acum să-i convingă pe ziariști să nu scrie despre atrocitățile comise la Nankin. Îl ocrotea pe comandantul armatei, Asaka, afirmînd că prințul e foarte afectat de știrile răuvoitoare ce apar în presă. În realitate, comandantul e un om minunat...

Agness îl asculta cu un aer sceptic și, străduindu-se să adopte un ton stăpînit, întrebă :

— Atunci cum vă explicați, domnule general, crimele în masă care se săvîrșesc în oraș ?

Zîmbind, Amaya răspunse netulburat :

— Doamna trebuie să înțeleagă că războiul nu se desfășoară întotdeauna așa cum dorim... Bineînțeles, există unele încălcări ale disciplinei din partea unor soldați, dar noi cercetăm cu atenție fiecare caz de acest fel... De asemenea, nu trebuie să uităm nici acțiunile criminale ale unor bandiți comuniști deghizați, care acționează în oraș. Nu-i puteam deosebi oricînd pe locuitorii pașnici, de teroriștii care răspîndesc anarhia. Desigur, se mai comit unele greșeli, dar cred că reprezentanții presei ar trebui să aibă în vedere esențialul...

Apoi începu să vorbească iar despre nobila misiune a poporului lui Yamato, despre muntele Fuji, despre poruncile zeilor, care vor aduce fericire popoarelor asiatice...

— Să mergem la mine ! Astă seară nu te las să pleci nicăieri ! spuse Agness hotărîtă, fără a mai admite vreo împotrivire, după ce ieși cu Richard de la comenduire.

Agness se mutase de la hotel la ambasada americană.

— Dacă n-ar fi fost acest război, nu mi-aș fi putut găsi loc sub stindardul american ! spuse cu ironie Agness. Și acum continui să am neînțelegeri cu autoritățile noastre.

Agness îi povesti lui Richard că se află întîmplător în Nankin. Fusese la Uhan pentru cîteva luni și, în acest timp, începuseră luptele la Șanhai. Războiul a prins-o aici. Se afla la Nankin de-o lună.

— Dar am văzut atît, încît îmi ajunge pentru o viață ! Am să-ți arăt cîte ceva. Cînd pleci ?

— Probabil poimîine.

— Atît de repede ! Dar mă resemnez, oricum e bine că ne-am întîlnit. Nu-i așa, Iki ? întrebă Agness, atingînd umărul lui Sorge.

— Agness, întîi să-mi povestești cum trăiești, cum o mai duci cu viața.

— Eu ? Cum știi — Agness înălță din umeri și zîmbi trist. — Mereu pe drumuri, caut să ancorez și eu undeva, pe planeta asta.

— Și încă n-ai găsit locul ?

— Nu, e prea tîrziu. Iki, porturile liniștite nu-s pentru mine...

Mai tîrziu, coborîră în holul ambasadei, unde fusese amenajat un bar.

— Să-ți fac cunoștință cu Stilwell, șopti Agness. E un tip de colonialist democrat, care face numai ce-l taie capul. Iată-l acolo, la masă. A fost poreclit Jo-oțet...

La o masă, într-un colț al sălii, avînd în față un pahar de wisky, ședea colonelul american, un bătrîn uscățiv, cu obrajii căzuți și o expresie înăcrită întipărită pe chip.

Cînd Agness se apropie, Stilwell se ridică și le oferi scaune. Abordară în discuție diferite subiecte, pînă ajunseră la cel care-l interesa pe Richard. Colonelul făcu o afirmație care-i reținu atenția :

— Acest război trebuie să ia sfîrșit ! rosti el cu dispreț. Japonezii să înțeleagă că nu sînt singurii care au interese în China ! Trebuie să le garantezi materie primă, piețe de desfacere și mai departe — politica porților deschise. Nimeni nu-i va susține în expansiunea lor unilaterală... Japonezii se vor împotmoli în China și din aceasta vor cîștiga rușii...

Iată, din nou apărea politica de tocmeală și împărțeală, de învoială cu concurentul... Richard Sorge aduna, fragment cu fragment, date despre starea de spirit a americanilor, despre planurile lor, despre politica în Extremul Orient. Spusele ataşatului militar american confirmau concluzia pe care începuse să și-o formuleze. Și-apoi afirmația aceea despre ruși... Nu era greu să ghicești sensul ei ascuns. Statele Unite preferau o expansiune japoneză îndreptată spre nord, în direcția Uniunii Sovietice...

A doua zi, Agness și Richard au petrecut-o împreună. În timpul plimbării prin oraș, ea îi povesti despre evenimentele la care fusese martoră.

— De la fereastra hotelului, am numărat paisprezece incendii provocate în prima zi a ocupării Nankinului... Seara, m-am mutat la ambasadă. Acum, o treime din oraș a ars... Ca și în Manciuria, au instalat un guvern chinez provizoriu.

Mai departe, arătînd spre Yantzî, Agness continuă să povestească cum chinezii erau uciși și aruncați în fluviu... Toți cei bănuiți a fi militari erau duși pe malul fluviului și împușcați în ceafă.

În timpul cît Richard lucrase în China, nu apucase să cunoască bine orașul. Dar își amintea bogăția lui de verdeață, străzile largi ale centrului, periferiile tipic chinezești, populate, cu case pitorești, mici ca niște jucării. Acum domneau distrugerile, ruinele, pustietatea.

Agness conducea încet mașina, dar starea ei nervoasă, revolta, oroarea față de cele văzute erau foarte vizibile.

La Nankin, lui Richard războiul i se înfățișa într-o lumină nouă, încă necunoscută lui. Nici la Verdun nu văzuse așa ceva! De fapt, războiul era acum departe, dar în oraș continua nimicirea oamenilor pașnici neînarmați, lipsiți de apărare — totul în proporții nemaiîntîlnite pînă atunci... Rădăcinile ideologice ale fascismului și militarismului erau aceleași în Japonia, Germania, Italia. Și dacă o asemenea barbarie se va năpusti asupra Uniunii Sovietice și asupra Europei? Unde trebuiau căutate forțele care să ferească lumea de ororile văzute la Nankin?

În China, Sorge făcuse constatări importante și se convinsese că treburile militare ale japonezilor nu stau nici pe departe atît de strălucit, precum doreau ei să le înfățișeze. Probabil din această cauză, Comandamentul armatelor ex-

pediționare era atît de zgîrcit în furnizarea informațiilor privind desfășurarea operațiunilor militare. Dar aceste informații trebuiau smulse neapărat ! Sorge trecu la realizarea planului său, îndată ce reveni la Tokio.

Încă din toamnă, îndată după izbucnirea conflictului armat, Richard luase o serie de măsuri pregătitoare. Prin persoane interpuse, Ramsai crease o agenție telegrafică particulară, avînd colaboratori în China. Agenția furniza ziarelor anumite informații, însă acum trebuia acționat în așa fel, încît ea să devină o sursă de informații militare. Despre această posibilitate, Richard hotărî să se sfătuiască cu Ozaki, Vukelić și Miaghi. Sorge respecta cu strictețe un principiu esențial al conspirației : să nu se întîlnească cu toți deodată, excepție făcînd anumite cazuri extreme. De obicei, discuta cu fiecare în parte.

Mai întîi, trebuiau cointeresați militarii. Trebuia să li se sugereze ideea de a crea un centru de informații al Comandamentului armatelor expediționare, de a lua, sub controlul lor, toate știrile de natură militară. Această parte a misiunii îi reveni lui Miaghi, care avea destui cunoscuți printre lucrătorii Marelui Stat Major. Ozaki avea să intre în joc ceva mai tîrziu și în altă direcție.

Curînd, la Marele Stat Major începu să se discute insistent despre necesitatea acestui centru de informații, care să țină la curent presa cu acțiunile militare din China ; misiunea sa era de a nu permite strecurarea unor știri nedorite în ziare. În cadrul guvernului, ideea transmisă de militari a fost primită favorabil. Prințul Konoye afirma că propunerea acestora merită atenție. Începu selecționarea oamenilor potriviți acestei agenții militare de informații.

Firește, consilierul primului ministru în problemele chineze, Hozumi Ozaki, nu putea rămîne deoparte într-o asemenea acțiune. Se pronunță și el în favoarea aplicării

acestei idei, dar își formulă și o îndoială : este oare necesar să se irosească acum timpul atît de prețios, în vederea organizării agenției ? Merită ea oare asemenea risipă de bani, cînd, de fapt, există o astfel de agenție particulară ? N-ar fi bine ca ea să fie preluată de guvern și subordonată Comandamentului armatelor expediționare ? Propunerea consilierului era logică și nu întîmpină opoziție. Conducerea noii agenții fu încredințată unor cadre de nădejde, specialiști în probleme militare. Oamenii lui Sorge deveniră și ei militari, îmbrăcară uniforme, căpătară grade militare. Acum, doctorul Sorge nu mai avea motive de neliniște în privința lipsei de știri de pe frontul chino-japonez : caloboratorii grupului „Ramsai" lucrau la Centrul de informații al armatelor expediționare, comandate de generalul Matsuy.

Evenimentele din China îndepărtaseră pericolul unui atac direct al Japoniei împotriva Uniunii Sovietice. Dar prelungirea acestui război dăduse peste cap planurile clicii militare japoneze. Situația creată era, deci, de natură s-o îndemne spre noi aventuri. Richard Sorge își dădea perfect seama de existența unei asemenea posibilități. Evenimentele puteau lua o întorsătură bruscă, neașteptată. Îl puneau pe gînduri și insistentele zvonuri despre numirea lui Itagaki ca ministru de război, recomandat de Doihara pentru acest post. Era evident că guvernul căuta soluția unei ieșiri din impasul în care intrase datorită războiului cu China.

Ozaki fu primul care atrase atenția asupra acestui lucru. Discuția avu loc imediat după întoarcerea lui Sorge din China. Deși întîlnirile lui Richard cu oamenii săi aveau loc mereu în altă parte adeseori ei se regăseau la restaurantul „Imperial", un soi de bursă a presei.

Richard și Ozaki comandară cocteiluri. Rezemat de o mică balustradă din cărămidă, Richard încerca să prindă

frînturi dintr-o obișnuită discuție profesională între doi ziariști.

— ...Am auzit că ați făcut o călătorie interesantă... Marele Stat Major se pronunță pentru încetarea operațiunilor din China, în vederea întăririi pregătirilor împotriva Uniunii Sovietice... Grozav aș fi dorit să mă duc și eu la Șanhai. Ce mai e nou pe acolo ? Konoye este, totuși, împotrivă, socotește că nu se pot opri la jumătatea drumului. Propunerea grăbită de a se încheia pacea cu China va fi interpretată ca o slăbiciune a Japoniei... Nu sînt convins, dar e posibilă demisia Cabinetului... A fost lansată și varianta purtării războiului cu China, concomitent cu pregătirile împotriva Rusiei. Militarii au cerut răgaz pentru consultări...

Ședința Consiliului Secret, despre care Ozaki prevenise în prealabil că va avea loc, s-a desfășurat la jumătatea lui ianuarie 1938. În dezbateri, au apărut două puncte de vedere complet opuse, fapt care era cît pe-aci să provoace demisia Cabinetului. Chiar și conducătorii militari aveau păreri diferite. Marele Stat Major opina pentru războiul în nord, împotriva Uniunii Sovietice, iar Comandamentul marinei militare se pronunța pentru o expansiune în sud, în direcția Indochinei, Filipinelor, a Singaporelui...

Pînă la urmă, s-a ajuns la o soluție de compromis : continuarea războiului, pregătirea pentru acțiuni militare în Manciuria, abolirea armistițiului cu guvernul lui Cian Kai-și. În hotărîrea secretă, era consemnat : „Guvernul de la Nankin nu va fi recunoscut, el va fi înlocuit cu un guvern provizoriu, numit la Pekin, operațiunile de război vor continua, acțiunile militare vor fi sprijinite de un număr suplimentar de vase ale flotei militare maritime."

A doua zi după luarea acestor hotărîri, Ozaki îl și informă pe Sorge. Dar cele aflate trebuiau confirmate și de documente.

Tot ce se petrecea dincolo de uşile închise ale reşedinţei primului ministru japonez avea o importanţă primordială pentru soarta păcii în Extremul Orient. Curînd, doctorul Sorge mai primi o informaţie, absolut sigură: Germania fascistă exercita o influenţă tot mai puternică asupra politicii Japoniei şi a planurilor sale militare. Ramsai reuşi să citească, să fotografieze şi să expedieze la Moscova o copie după instrucţiunile primite din Berlin, de către ambasadorul german la Tokio. Instrucţiunile sunau astfel:

„Încercările Japoniei de a acţiona în China împotriva comunismului, pe baza Pactului Anticomintern, evoluează într-o direcţie greşită. Japonia încearcă să prezinte războiul din China drept o „luptă împotriva bolşevismului" şi să ne convingă a o susţine, fie şi din punct de vedere moral. O asemenea propagandă nu e acceptabilă pentru noi. Cei de la Tokio trebuie sfătuiţi să fie mai moderaţi şi să nu-şi supraevalueze forţele.

Este necesar să se atragă atenţia părţii japoneze şi mai cu seamă Marelui Stat Major că slăbirea poziţiei Japoniei faţă de Rusia se poate produce tocmai datorită angajării tuturor forţelor sale în China".

Berlinul împărtăşea şi susţinea părerea Marelui Stat Major japonez în ceea ce priveşte intensificarea acţiunilor militare nemijlocite la graniţa japonezo-sovietică din Manciuria.

Hitler recunoscu pe neaşteptate statul Manciu-ko.

Aparent, faptul nu avea o legătură directă cu evenimentele ce aveau să fie declanşate. Dar se impunea o întrebare: de ce, timp de cinci ani, Berlinul ignorase guvernul marionetă al lui Pu-i, iar acum era gata să facă schimb de ambasadori? Nu era oare acesta simptomul unor evenimente de mai mare anvergură? Sorge continua să ţină sub observaţie evoluţia lor ulterioară.

Curînd, Sorge află, de la Eugen Ott, conținutul unor informații trimise de Berlin ambasadorului său din Japonia :

„Ataşatul militar japonez, Hirosi Osima, l-a vizitat pe domnul Ribbentrop, l-a felicitat cu ocazia Anului Nou și i-a comunicat că Marele Stat Major al Japoniei caută o cale de aplanare a conflictului chino-japonez, în vederea întăririi colaborării dintre Japonia și Germania, colaborare avînd ca scop unificarea acțiunilor împotriva Rusiei Sovietice. De asemenea, domnul Osima a exprimat dorința Marelui Stat Major, ca viitorul pact să fie îndreptat în principal împotriva Uniunii Sovietice".

Presupunerile lui Sorge se confirmau, Marele Stat Major japonez, evident împreună cu Cabinetul de miniștri întărîtate de Berlin, urzeau noi comploturi. Judecînd după informația citită de Sorge, era vorba de un nou pact între Germania și Japonia. Aceasta era prima informație secretă pe care noul ambasador al Germaniei, acum generalul Eugen Ott, i-o împărtășea prietenului său Richard Sorge.

Da ! Colonelul de mai ieri Eugen Ott devenise ambasadorul Germaniei în Japonia...

Evenimentul se petrecuse la începutul primăverii anului 1938. Într-o seară — se despărțiseră abia de o oră — Ott, foarte tulburat, îi telefonă lui Richard și-l chemă urgent, susținînd că are mare nevoie de el.

Peste douăzeci de minute, zburînd cu motocicleta — viteza aceasta îl scăpa adesea de urmăritori — Richard se afla în cabinetul lui Ott.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Sorge, aruncîndu-și pe divan mănușile de piele. Ce-ți închipui, crezi că sufăr de insomnie ?

În loc de răspuns, Ott îi întinse lui Sorge o radiogramă primită din Berlin :

„Ataşatului militar, colonelului Eugen Ott, Tokio. Cu cifrul ambasadorului.

Führerul a ordonat trecerea dumneavoastră din cadrul activ al armatei în rezervă — aceasta în legătură cu o probabilă însărcinare pe care o veţi îndeplini pe tărîmul diplomatic. Führerul intenţionează să vă numească ambasador al Germaniei la Tokio. Comunicaţi urgent dacă sînteţi gata să acceptaţi acest post. În cazul unor eventuale obiecţii, vă veţi prezenta imediat la Berlin, pentru a le expune verbal Führerului.

General-colonel Ludwig Bek,
Şeful Marelui Stat Major"

— Ei, ce părere ai ? întrebă Ott, după ce Sorge termină de citit radiograma.

— Mă simt dator să vă prezint felicitări, domnule viitor ambasador al Reichului german ! exclamă Sorge pe un ton solemn — glumeţ şi făcu o plecăciune în stil japonez, atingîndu-şi genunchii cu mîinile. — N-ai putut să rabzi pînă dimineaţă ? Cită vanitate !

— Termină, Iki, lasă gluma ! réplică Ott, înciudat. Vreau să vorbim serios, am nevoie de sfatul tău. Ce gîndeşti ? Ce trebuie să fac ?

— Ei, asta-i altceva... Richard deveni serios şi-şi căută în buzunar o ţigară. Probabil o să ţi se pară curios, dar eu nu te-aş sfătui să primeşti acest post.

— De ce ?

— Pur şi simplu pentru că, în calitate de ambasador, ţi-ai putea pierde multe din calităţile tale omeneşti, iar eu n-aş vrea să pierd un bun prieten.

— Îţi mulţumesc, Richard, rosti Ott emoţionat, dar te asigur că vom rămîne buni prieteni.

Sorge nu era pregătit pentru o asemenea discuţie. Prea se petrecuse totul pe neaşteptate. Deşi Richard contribuise în mare măsură la spectaculoasa ascensiune a lui Ott, nu spera de fel ca numirea acestuia în postul de ambasador

să se petreacă atît de repede. Sorge îi condusese pașii încă de pe cînd îl întîlnise la Nagoia — era atunci un oarecare locotenent-colonel, observator militar german într-un regiment de artilerie japonez. Nu trecuse nici un an de cînd Ott devenise atașat militar, iar acum, iată, era numit ambasador. Dar Sorge se stăpîni, nu-și manifestă entuziasmul, mai potrivit era să-și exprime părerea de rău pentru prietenia pe care-o putea pierde.

— Ei, dacă rămînem prieteni, atunci mă declar de acord ! glumi Sorge.

În aceeași noapte, de la ambasada germană din Tokio fu expediată o telegramă cifrată la Berlin : Eugen Ott era de acord să ocupe postul celui mai înalt reprezentant diplomatic al Germaniei la Tokio. Telegrama fusese concepută împreună cu Sorge. Numai după expedierea ei, Eugen Ott plecă la locuința sa. Frau Helma încă nu știa nimic despre viitoarea funcție a soțului său.

În ce-l privește pe Richard, el străbătea în viteză străzile adormite ale orașului și jubila ! Eugen Ott devenise ambasador ! Devenise ambasador !

CIAN KU-FÎN — COTA ZAOZERNAIA

Printre personalitățile politice aflate în cîmpul vizual al lui Richard Sorge se afla și colonelul Hirosi Osima, urmaș al unui vechi neam de samurai, atașatul militar japonez în Germania, știut pentru vederile sale profasciste. Sorge îl cunoștea foarte bine pe acest colonel, care revenea destul de des în Japonia. Îl întîlnea în societatea celor frecvenți la cluburile de noapte, purtaseră discuții confidențiale, glumiseră.

Osima — om de voință, energic — se bucura de o mare influență la Marele Stat Major și în cercurile cele mai extremiste ale guvernului.

Atașatul militar participase la întocmirea Pactului Anticomintern, era un adept convins al alianței militare japonezo-germane și întreținea, printre militari, o permanentă stare de spirit progermană. Acum, cînd cheia corespondenței cifrate între Tokio și Berlin se afla în mîinile Serviciului de informații german, Sorge putea urmări permanent activitatea atașatului militar Hirosi Osima. În același timp, prin intermediul noului ambasador Eugen Ott, doctorul Sorge căpătase acces nelimitat la secretele de stat ale Germaniei. Agentul sovietic avea o situație cît se poate de avantajoasă : afla, concomitent, secretele a două țări, care manifestau cea mai dușmănoasă atitudine față de Uniunea Sovietică. Pe deasupra, Hozumi Ozaki fusese numit secretar al prim-ministrului Konoye. Cu vremea, Sorge devenea omul cel mai de încredere, sfătuitorul cel mai de nădejde al ambasadorului Ott. La scurt timp după numirea sa ca ambasador, el îi propuse lui Richard postul de atașat de presă pe lîngă ambasada lui din Tokio. Richard îi răspunse că se va mai gîndi... și nu acceptă. Oricît de ispititoare era oferta, prudența a fost mai puternică. Nu putea risca. Noua numire presupunea o nouă verificare din partea Gestapoului. Munca meticuloasă, plină de minuție, pregătirea desfășurată de-a lungul atîtor ani începea să dea roade bogate.

Cînd la Berlin a fost semnat Pactul Anticomintern, la Satbo Hamba — Marele Stat Major japonez — s-a născut ideea ca cele două țări să facă schimb de date informative în legătură cu U.R.S.S. Berlinul acceptă ideea și curînd această activitate comună de spionaj căpătă și aspectul unor acțiuni diversioniste.

Ataşatul militar Osima cumpără, în calitate de persoană particulară, o mare proprietate într-un cartier din apropierea Berlinului, pe care o îngrădi cu un zid înalt, oferind-o drept locuinţă emigranţilor alb-gardişti şi, cu sprijinul Serviciului de siguranţă a Reichului, condus de Himmler, începu pregătirea unor grupuri de teroriști şi diversioniști ce urmau să se infiltreze în Uniunea Sovietică.

În acest loc se tipăreau manifeste care erau expediate pe teritoriul Uniunii Sovietice cu ajutorul unor baloane. Organizaţia diversionistă a lui Osima creştea neîncetat, extinzîndu-şi aria geografică.

În Afganistan, agenţii japonezi au început să-i atîţe pe conducătorii unor comandamente militare, îndemnîndu-i la acte duşmănoase împotriva Uniunii Sovietice. Dar diversioniştii erau urmăriţi mereu de fatale insuccese... Din cauze necunoscute lui Osima, oamenii săi erau împuşcaţi la trecerea graniţei sovietice... Agentul japonez din Kabul, care reuşise să cîştige încrederea comandamentului garnizoanei de grăniceri, fu brusc expulzat din Afganistan...

Într-un jurnal al lui Himmler ,acesta scria despre întîlnirile sale cu ataşatul militar japonez Hirosi Osima. În acea vreme, Osima fusese avansat general.

„Astăzi i-am făcut o vizită generalului Osima, scria Himmler. El mi-a comunicat că. întreprinde o intensă activitate de diversiune şi demoralizare a Rusiei, la graniţele din Caucaz şi Ucraina. Această organizaţie poate deveni de un ajutor efectiv în caz de război cu U.R.S.S. Osima a reuşit să treacă, peste graniţele din Caucaz, zece oameni înarmaţi cu explozive. Cu toate acestea, mulţi agenţi au fost împuşcaţi la trecerea graniţei de către grănicerii sovietici..."

E de înțeles de ce acorda Sorge o atenție specială atașatului militar la Berlin, care conducea activitatea diversionistă îndreptată împotriva Țării Sovietice.

În zilele sărbătoririi Anului Nou, Osima apăru iar la Tokio. El se întîlni cu doctorul Sorge la o recepție diplomatică, oferită de ministrul de externe, domnul Arita. La hotelul „Imperial" se adunase crema înaltei societăți din Tokio : diplomați, miniștri, reprezentanți ai cercurilor de afaceri, generali și, bineînțeles, o întreagă pleiadă de ziariști. Pentru scurt timp, atît cît cerea protocolul, și-a făcut apariția chiar și prim-ministrul, prințul Konoye. După plecarea sa, atmosfera deveni mai puțin oficială, invitații începură să vorbească mai tare, discuțiile se însufleți.

Printre invitați se aflau, firește, și soții Ott. Richard stătea de vorbă cu Frau Helma... Ott se apropie de ei, însoțit de generalul Osima.

— Iki, iată pe cine am întîlnit aici ! Generalul Osima.

Sorge îl salută ca pe un vechi prieten — generalul venea destul de des la ambasada germană, cînd se afla la Tokio.

Osima — vorbea liber limba germană — spuse că a părăsit Europa pentru scurt timp și că i-ar fi plăcut să se întîlnească cu Sorge în alte condiții, pentru a sta de vorbă mai pe îndelete. Richard își puse mari nădejdi în discuția cu acest tip plin de sine, dar, neîndoielnic, și bine informat. Osima trebuia convins, oricum, că el, doctorul Sorge împărtășește ideile acestui extremist japonez. Cum avea s-o facă ? Prilejul se și ivi pe dată.

Printre ziariștii care stăteau lîngă un cămin, Sorge îl zări și pe corespondentul sovietic ; îl cunoștea, dar se purta rece față de el, așa cum îi stătea bine unui nazist adevărat. Richard trase cu urechea și auzi că se vorbea despre evenimentele din Spania care, de multe luni, erau

la ordinea zilei. Scuzîndu-se, Sorge se apropie de colegii săi și intră în discuție.

— Domnilor ! exclamă el destul de tare, astfel încît să fie auzit de Osima și privind provocator la corespondentul sovietic. Propun să bem pentru succesele sovieticilor în Spania ! — Richard ținea în mînă o cupă în care mai era încă băutură, făcînd-o pe cherchelitul. — Nu vreți ? Păcat ! Germania este interesată de tancurile și avioanele trimise de ruși în Spania. Noi le transformăm în fier vechi. Führerul și aliații săi au nevoie de metal... Nu-i așa, domnilor ? Hai să bem !...

Vădea cruzime și sfidare prin vorbele aruncate, dar Richard trebuia să-și joace rolul. Dădu pe gît băutura din cupă și izbucni într-un rîs de om beat.

Scos din fire, și luînd ca atare vorbele lui Sorge, corespondentul sovietic răspunse tăios :

— Asta mai rămîne de văzut !

Cum scandalul era gata să izbucnească, interveni von Urach :

— Domnilor ! Domnilor ! strigă el, încercînd să se facă auzit în larma ce se întețea. Domnilor ! M-am săturat pînă peste cap de aceste dispute politice !... Mai bine să discutăm despre femei ! Despre femeile din Spania... Mă auzi, Richard ? Să bem pentru doamne ! Pentru superbele spaniole !

Prințul înalță cupa. Un rîs vesel curmă patimile ; însă, după acest conflict, corespondentul german și cel sovietic încetară să se mai salute. În schimb, reputația lui Sorge, ca nazist neînduplecat, se întări în colonia germană. Osima fusese martor la cearta gata să izbucnească.

La Tokio, schimbul între serviciile de informații se făcea prin intermediul colonelului Usui, din secția a doua a Marelui Stat Major. O dată, sau de două ori pe săptă-

mînă, se prezenta la el adjunctul atașatului militar german, locotenent-colonelul Petersdorff, care venea întotdeauna la aceeași oră, primea informațiile și se înapoia la ambasadă. În acest timp, ca din întîmplare, Sorge se afla, de asemenea, la ambasadă. Deseori, înainte de a se încuia în cabinetul său, pentru a studia materialul primit, Petersdorff trecea pe la Sorge, să mai flecărească împreună despre ultimele noutăți. Sorge și Petersdorff erau prieteni la cataramă.

Într-un rînd, întorcîndu-se de la Marele Stat Major, Petersdorff se întîlni în ușa ambasadei cu Sorge, care se grăbea să ajungă undeva. Petersdorff îl opri :

— Ascultă, am să-ți povestesc ceva. Vino la mine pentru cîteva clipe.

— Iar ai să-mi spui cine știe ce despre dislocarea trupelor rusești, că altceva nu mai știi ! mormăi Sorge. Mai degrabă aș avea eu ce să-ți povestesc. Merită mai curînd. Dar mai tîrziu, acum sînt grăbit...

— Vino, totuși, n-o să-ți pară rău.

Fără prea mare plăcere, Richard intră.

Noutatea se dovedi extrem de importantă. Serviciul de informații japonez susținea că, în cazul unui conflict la graniță, pentru Cota Zaozernaia, din apropierea lacului Hasan, rușii nu ar dori extinderea conflictului ; e probabil că se vor retrage de bună voie de la Cean Ku-fîn — în rusește locul se numea cota Zaozernaia. Nu erau pregătiți pentru lupte în această zonă.

— Da... murmură tărăgănat Sorge. E un lucru foarte important.

Apoi rezumă cele spuse de Petersdorff :

— Cota despre care vorbești domină ținutul Vladivostokului. În cazul unui război, ea poate juca un anumit rol. Nu e prima oară, cînd japonezii pun ochii pe această cotă.

Datele aflate de la Petersdorff completau informația transmisă de Miaghi, pe care acesta o obținuse de la Direcția cartografică : un grup de geodeziști se deplasase la granița sovietică, pentru a pune la punct hărțile topografice ale sectorului respectiv. Geodeziștilor li se acordase un termen foarte scurt pentru întocmirea acestei lucrări. O altă echipă mare de geodeziști plecase la granița cu Mongolia.

Îl puneau în gardă și călătoria ofițerului de stat major, maiorul Yamasaki la Dairen, la atamanul Semionov, ca și venirea ulterioară a lui Semionov la Tokio, întîlnirea lui cu Araki și cu ofițeri din Marele Stat Major.

Și din Harbin soseau rapoarte : generalul Hata, șeful misiunii militare japoneze, își intensifica activitatea în rîndurile alb-gardiștilor. Japonezii mizau pe emigranții albi din Rusia.

Prins după război, atamanul Semionov a confirmat aceste prezumții, declarînd în mărturisile sale :

„În anul 1938, Marele Stat Major japonez a hotărît să efectueze o recunoaștere ofensivă și să înceapă acțiunile militare în regiunea lacului Hasan. Ofițerul de stat major, maiorul Yamasaki a propus să acționez în fruntea unor unități alb-gardiste ; se considera că, în caz de reușită a operațiunilor în zona Hasan, în Primoria sovietică vor fi introduse importante forțe ale armatei japoneze.

Șeful misiunii militare din Harbin, generalul Hata, începuse să formeze unități militare secrete, care puteau deveni ulterior scheletul armatei formată din emigranți albi".

Grupul lui Sorge aduna cu migală și constituia într-un întreg toate informațiile directe sau indirecte ce veneau să confirme evenimentele care se puneau la cale. Generalii Itagaki și Doihara se înapoiaseră din China. Itagaki

fu numit ministru de război, iar generalul Tojo deveni locțiitorul său.

Pe lîngă toate, Japonia refuzase categoric să poarte vreun fel de tratative cu guvernul sovietic, în legătură cu încheierea unui pact de neagresiune. Era o atitudine deosebit de grăitoare...

Treptat se adunau noi date care probau că la granițele sovietice din Extremul Orient erau iminente noi provocări. Centrul continua să fie ținut la curent cu regularitate de către Sorge, dar un eveniment neprevăzut era gata-gata să întrerupă activitatea grupului „Ramsai".

Întîmplarea a avut loc la 14 martie 1938. În acea seară, Richard convenise cu Max Klausen că îi va aduce textul raportului ce trebuia cifrat imediat și expediat la Centru. Dar Sorge fusese reținut la „Rheingold", de o societate veselă, cu chef, care nu-i îngăduia să plece. Richard avea în buzunar textul raportului, încă necifrat, iar timpul se scurgea neiertător. Trecuse de miezul nopții, se apropia ora stabilită cu Moscova pentru legătură și Sorge ședea ca pe ghimpi.

În sfîrșit, după ce părăsiră restaurantul, Sorge rămase singur cu prințul Urach, care n-avea unde se grăbi. Ora transmisiei trecuse.

— Ascultă, Albrecht, propuse Richard, vrei să te duc acasă cu motocicleta? Așază-te în spate, în cinci minute ești acasă. Doar știi cu ce viteză merg eu...

— Tocmai de aceea nu mă duc cu tine. Alergi ca un turbat. Nu, mai bine iau un taxi.

Richard se afla într-o acută criză de timp cînd, scăpat în sfîrșit de Urach, sări pe motocicletă. Ca un vîrtej, trecu pe Hinza, luă un viraj scurt, ca pe o pistă de întreceri, coti la stînga și, mărind viteza, începu să gonească pe străzile pustii ale orașului Tokio. Spera să cifreze măcar prima pagină a textului și, în vreme ce Max va transmite, el să cifreze celelalte pagini. Aplecat pe ghidon, Richard

zbura de-a lungul stîlpilor de telegraf, care păreau că, aidoma unor vergi uriașe, taie aerul, alergîndu-i în întîmpinare.

Nu mai era departe... Acum va depăși casa lui Max, se va convinge că totul e în ordine, apoi se va întoarce. Va mai dura un minut, dar altfel nu se putea... Încă puțin și Richard va fi la locul transmisiei. Farul puternic străpungea întunericul. Strada era pustie. Foarte bine, altfel n-ar mai ajunge la timp. Iată și ambasada americană, raza de lumină sclipi pe pereții clădirii și se înfipse înainte. Deodată, dintr-o stradă lăturalnică, apăru un turism. Richard nu mai putea frîna. Smuci ghidonul spre trotuar, roata alunecă pe bordură și Sorge simți că motocicleta îl împinge puternic spre zidul unei case.

Izbitura fu atît de puternică, încît Richard își pierdu cunoștința. Întins pe jos, zăcea lîngă motocicleta distrusă, iar sîngele îi inunda fața. Cunoștința îi reveni repede, dar n-avea putere să se ridice de jos.

Aceeași mașină care-i adusese ghinionul, îl transportă la spitalul „Sf. Luca". Richard stătea culcat pe targă, în camera de gardă ; pierdea sînge și își încorda întreaga-i voință, să nu-l părăsească iar cunoștința, care i se încețoșa, la fel ca atunci, cîndva, la Verdun.

Grav rănit, zăcînd în fața medicului de gardă, cerea ca, înainte de a fi dus pe masa de operație, să fie chemat la telefon cunoscutul său Max Klausen, pe care trebuia să-l vadă neîntîrziat.

Medicul japonez încerca să-l convingă că acest lucru nu e posibil :

— E plină noapte, domnule, trebuie să aminați pentru dimineață, acum aveți nevoie de asistență medicală urgentă.

Dar încăpățînatul european nu permitea nimănui să se atingă de el. Pretindea să se telefoneze mai întîi la numărul pe care-l indica.

Richard cunoștea prea bine rînduielile japoneze: lîngă orice accidentat, oriunde s-ar fi aflat el, își făcea repede apariția un agent de poliție, întocmea procesul verbal, controla și înregistra obiectele pe care victima le avea asupra sa, îi verifica actele. Și dacă el avea să-și piardă cunoștința, raportul necifrat încă va ajunge în mîinile poliției.

Iată căderea! Ce absurditate, ce inepție!

Richard avea senzația că își dă sfîrșitul și se silea din răsputeri să nu se cufunde în bezna inconștienței înainte de vreme...

Max Klausen ședea lîngă radioemițător și încerca să prindă în eter „Wiesbadenul". În acele clipe, pentru el nu mai exista pe lume nimic altceva decît aceste zgomote venind parcă din îndepărtate galaxii. Anna îi atinse umărul și-i spuse că sună telefonul. Max își scoase căștile de la urechi, ridică receptorul. Și, deodată, extrem de agitat, începu să strîngă în grabă aparatul pregătit pentru lucru.

— Ce s-a întîmplat? întrebă alarmată Anna.

— O nenorocire! Ce nenorocire! bîigui Klausen. Richard s-a accidentat, probabil că are asupra sa niște documente. Ne amenință căderea... Ascunde aparatul, eu mă duc la mașină.

Anna îl urmă pe Max, care scoase mașina în stradă și își aștepta soția. Ajunseră la spital aproape în același timp cu mașina poliției. Max se aplecă deasupra lui Richard. Chipul acestuia era plin de sînge, fața și ochii îi erau umflați, nu mai vedea nimic.

— Ce-i cu tine?

— Lasă, pe urmă, șopti Sorge, abia mișcîndu-și buzele. — Îl recunoscuse pe Max după voce. — Ia ce găsești în buzunar... ia totul... totul... Aleargă la mine acasă... În birou...

Klausen băgă mîna în buzunarul hainei lui Richard, simți foșnetul hîrtiilor pe care le scoase rapid și le puse

în buzunarul său, găsi și legătura cu chei, într-un toc de piele... În camera de gardă intrară polițiștii, fapt pe care Richard nu-l mai sesiză.

Medicul constată la accidentat un grav traumatism cranian, luxația unui umăr, o fisură a maxilarului ; o parte a danturii îi lipsea...

Sorge fu transportat în sala de operații. Klausen își privi ceasul — era aproape ora cinci. Se revărsau zorile. Cînd se urcă în mașină, Max îi spuse Annei :

— Mergem în strada Nagasaki.

Motocicleta lui Richard mai era în stradă, cu ghidonul strîmb și cu rezervorul de benzină turtit. Lîngă un stîlp se întindea o pată mare de sînge. Anna se aplecă, privi ceva pe pămînt și, îngrozită, închise ochii :

— Privește, privește acolo, sînt dinții lui !

— Numai de-ar trăi, numai de-ar rămîne în viață ! șopti Klausen, năucit de nenorocirea care se abătuse asupra lor. Să mergem ! Să nu pierdem timpul !

Intrară în casa lui Sorge din strada Nagasaki. Pe biroul de lucru se afla aparatul de fotografiat. Max scoase în grabă caseta și o ascunse în buzunar. Deschizînd sertarele, adună toate hîrtiile pe care le găsi și i le dădu Annei. Pe masă se afla un anuar statistic german. Klausen îl așeză pe un raft al bibliotecii, în cel mai îndepărtat colț, și-l acoperi cu tot felul de cărți... Telefonul sună strident, prelung. Max nu ridică receptorul. După cîteva minute, Klausenii erau din nou în mașină.

Cînd la ambasada germană se află despre accident, în locuința lui Sorge își făcu apariția prințul Urach, însoțit de atașatul de poliție *, Sturmbahnführerul Haas. După ce inspectară toate camerele, puseră sigiliul pe ușa de la intrare a casei.

---

* Oficial, această funcție era numită „șef al protocolului".

Zilnic, dimineața, la întretăierile marilor artere de circulație din Tokio și la comisariatul de poliție — drept avertisment pentru conducătorii de mașini — se afișau tablouri mari, iluminate, care anunțau numărul accidentelor de circulație din oraș, al morților, al răniților... În acea zi, printre numele celor grav răniți în urma accidentelor de motocicletă, figura și cel al corespondentului german Richard Sorge. Șeful poliției nici nu putea bănui că, îndeplinidu-și misiunea, agentul sovietic încălcase cu bună știință legea circulației, mergînd cu o viteză ce întrecea o sută de kilometri pe oră.

În ciuda celor întîmplate, raportul cifrat fu trimis totuși la „Wiesbaden" în aceeași zi, deși cu o oarecare întîrziere — și mai departe — la Centru. Pentru a emite, Klausen plecă pe țărmul oceanului. Funcționarul Kempeitaiului, însărcinat cu urmărirea emisiunilor-radio notă iar în registrul său de serviciu :

„15 martie 1938, ora 19 și 20 de minute. Din nou a fost captată emisiunea unei stații pe unde scurte. Nu s-a putut goniometra radioemițătorul. Se presupune că emisiunea s-a făcut de pe un vas submarin, în apropiere de peninsula Itsu. N-a fost posibilă descifrarea emisiei".

Într-un dosar special, păstrat la Kempeitai, aceasta era poate a suta radiogramă interceptată ca plecînd din Japonia, dar nedescifrată. De fiecare dată, misteriosul emițător lucra pe o altă lungime de undă, iar cifrul era cu totul deosebit de cel folosit anterior.

Tulburată de nenorocirea petrecută, Frau Helma Ott fu prima vizitatoare care veni să-l vadă pe Richard la spital. Soțul ei, ambasadorul, se afla, în acea vreme, la Berlin. După o zi, veni și Isii Hanako. Richard îi telegrafiase pe adresa mamei ei, lîngă Hiroșima, unde Isii plecase pentru o vreme. Multă lume îl vizita pe Richard la spital, veneau toți cunoscuții. Toți, în afară de tovarășii săi de activitate ilegală.

Înfloreau iarăși vișinii... Dar Richard se mai afla în spital. Medicii îi îngăduiseră să stea ridicat în pat. El începu să lucreze cîte puțin și, curînd, rezerva lui se transformă într-un veritabil birou de presă, plin cu ziare, cu buletinele agențiilor telegrafice, cu decupaje și carnete de notițe. Printre numeroșii săi vizitatori, singurul om de legătură cu ilegaliștii era Isii Hanako, ființă devotată fără margini lui Richard Sorge.

Alarmată de telegramă, ea sosise la Tokio a doua zi după accident și se duse la spital direct de la gară. Intră în rezervă cu privirea unei păsări speriate, neștiind încă ce s-a întîmplat cu Richard. Fața lui era bandajată, se vedeau doar o parte a frunții, sprîncenele arcuite și ochii închiși.

— Iki-san ! Ce s-a întîmplat, Iki-san ? întrebă ea înspăimîntată, aplecîndu-se asupra lui.

Sorge abia putea vorbi, durerea și bandajul îi imobilizau fața. Fără să-și miște buzele, șopti printre dinți :

— Nu-i nimic, Mitiko... Îți mulțumesc că ai venit, am mare nevoie de tine.

Peste cîteva zile, o rugă pe Isii să-i citească ziarele. Apoi, în rezervă apăru o mașină de scris și Richard începu să dactilografieze cu o mînă.

Sorge își relua munca gazetărească și, bineînțeles, activitatea de agent de informații.

Într-o zi, veni la el Petersdorff. Acum, Richard putea să și șadă în pat, să fumeze, fără ajutorul cuiva, și să țină creionul în mînă.

Isii părăsi salonul ; la fel proceda ori de cîte ori venea cineva străin. Petersdorff aducea noutăți. Pe Richard îl interesau îndeosebi cele privind situația la cota Cean Ku-fîn din regiunea lacului Hasan, lîngă Vladivostok, punct de întîlnire a trei granițe : sovietică, manciuriană și coreeană — poarta spre Primorie. Tocmai acolo se coceau marile evenimente. În legătură cu aceasta, Richard

informase anterior Centrul, dar acum Petersdorff îi relata ultimele noutăţi, fapte concrete extrem de importante.

— Nu m-ar mira, spuse Petersdorff, dacă, la toamnă, acolo va izbucni conflictul sau „incidentul", cum le place japonezilor să-i spună.

— E posibil, fu de acord Sorge, am însă îndoieli asupra datei. Cine poate şti ? Între noi fie vorba — dacă Tojo, Itagaki şi Doihara se pregătesc să înoate în aceeaşi luntre într-o anumită direcţie, călătoria lor prevesteşte evenimente importante. Ei sînt aidoma peştilor vărgaţi, care înoată înaintea rechinilor... Acum i-am pierdut din vedere. Afurisitul acesta de accident nu mi-a smuls numai dinţii, ci şi posibilitatea de a urmări evenimentele politice.

— Sînt în stare să-mi ajut prietenul ştirb ! rîse Petersdorff. Află că Direcţia cartografică a expediat de urgenţă grupuri de geodezişti militari la graniţele mongolă şi sovietică, în Manciuria, şi, de asemenea, în raionul Zaozernaia. Măsurătorile trebuie să fie terminate pînă în august. Şi încă ceva : curînd, colonelul Tanaka va pleca în Manciuria. A fost numit comandantul artileriei din divizia a nouăsprezecea, care se deplasează către graniţă... Ascultă ce-ţi spun, în viitorul apropiat, acolo o să izbucnească un incendiu mare !

— E clar ! Dar la ambasadă ce mai e nou ? — Richard schimbă subiectul discuţiei, nevrînd să manifeste un interes deosebit faţă de ştirile aduse de Petersdorff. — Pocher mai jucaţi ? Cred că, în curînd, îmi voi relua şi eu locul în „echipă"...

Noutatea despre care flecărea Petersdorff era extrem de însemnată şi confirma o informaţie mai veche : japonezii intenţionau să înceapă conflictul la lacul Hasan în august-septembrie 1938.

Sorge luă articolul pregătit pentru „Frankfurter-Zeitung“ și îl parcurse cu privirea. Cîte ceva trebuia corectat, completat. În primul rînd, titlul. Îl tăie pe cel vechi și-l înlocui cu acesta : „Japonia își adună forțele“.

„Imaginea vieții la Tokio — scrise el — se completează cu un climat cald, frumos, cu tabloul plin de splendoare al vișinilor înfloriți, simbolul primăverii japoneze. În acest cadru, e tot mai greu să-ți pierzi speranța că, odată cu primăvara, va veni și pacea.

Politicienii japonezi nu se arată însă sensibili la asemenea speranță. Dimpotrivă, toate raționamentele oficiale cunoscute reliefează, mai evident decît oricînd, intenția de a continua războiul în China. Însuși prințul Konoye, șeful guvernului, a socotit necesar să preîntîmpine eventuale tendințe de pace, subliniind puternic că, după părerea guvernului, «lupta în genere abia începe».

Legea în legătură cu economia militară, adoptată de Parlament și, mai ales, legea privind mobilizarea, marchează trecerea la «mobilizarea totală» Bugetul a atins proporții colosale : de la două miliarde de yeni, cît era în 1936, adică înainte de începerea conflictului cu China, a crescut la opt miliarde și jumătate în acest an. Și nu e vorba numai de «incidentul chinez». Sumele alocate întrec cu prisosință necesitățile actuale. Bugetul militar alocat stă mărturie a unor foarte mari pretenții“.

Richard trebuia să se oprească aici. Dacă ar fi scris mai mult despre „excesivele pretenții“, și-ar fi dat în vileag prea marea-i competență în problema dată. Dar era clar că una din pretențiile la care se referea, însemna Orientul Îndepărtat sovietic. Datorită datelor pe care le deținea, Richard ajunsese la concluzia că Armata din Kwangtung intenționează să tatoneze chiar în acea toamnă forța Armatei Roșii în Orientul Îndepărtat. De felul cum avea să se desfășoare conflictul, depindea viitoarea orientare a politicii japoneze. Cea mai mică mani-

festare de slăbiciune din partea armatei sovietice la graniță, avea să zgîndărească apetitul agresorilor, îi va împinge la acțiuni aventuriste și mai mari ; spre acestea se vor scurge alocările suplimentare prevăzute de Japonia pentru bugetul militar. Numai o ripostă hotărîtă a Forțelor Armate Sovietice, în orice punct al granițelor din Orientul Îndepărtat, putea să răcorească înfierbîntatele capete ale militariștilor japonezi. Această concluzie trebuia transmisă Centrului.

Richard scrise cîteva fraze pe o bucată de hîrtie separată, ca un fel de anexă la articol, și o chemă pe Isii.

— Ascultă, Mitiko, spuse el, te rog să mergi la agenția Havas de pe Hinza, să-l cauți pe domnul Vukelić și să-i dai acest articol. Dar ia aminte : i-l dai numai lui ! Să citească atent anexa. Apoi treci pe la biroul meu și ia corespondența. Va trebui să mai lucrăm puțin.

În aceeași noapte, Max transmise la Moscova știrea parvenită prin intermediul lui Vukelić. Atenția grupului „Ramsai" era concentrată asupra evenimentelor ce se pregăteau în Manciuria : în legătură cu aceasta, Centrul solicita insistent informații.

Richiard petrecu aproape zece săptămîni la spital. Dar, într-o bună zi, hotărî să pună capăt acestei vieți plicticoase, inactive. La 20 mai, o știre îmbucurătoare îi insuflă puteri noi.

Vara venise cu arșița-i înăbușitoare și un suflu fierbinte. Richard citea într-o grădină mică, la umbra unor sakurá bătrîni. Primăvara, Richard zăcuse în spital și nu putuse admira frumusețea coroanei lor înflorite. Acum visa să plece la Atami, pe malul oceanului, să hoinărească prin munții Hakone. Acolo crește alt soi de sakurá, ce înflorește mult mai tîrziu.

— Mitiko, i se adresă Richard lui Isii, care ședea lîngă el, pe bancă, te rog cîntă-mi cîntecul sakuráiului înflorit.

— Cu plăcere, Iki-san, și mie îmi place acest cîntec.

Cu vocea-i plăcută, caldă, Isii îngînă încet melodia îndrăgită de Sorge...

Pe cărarea străjuită de sakură, apăru Petersdorff. Isii îi lăsă singuri pe cei doi bărbați.

Noutatea pe care adjunctul atașatului militar o aducea, îi dădea acestuia o stare de euforie, care i se putea citi pe chip.

— De-ai ști, Richard, ce se petrece în lume, în vreme ce tu stai aici și te desfeți cu cîntece bătrînești! Piloții-voluntari sovietici zboară deasupra insulelor japoneze!

— Ei, nu, nu te cred! exclamă Richard, aproape sufocîndu-se de bucurie. Ei n-au asemenea avioane.

— Închipuie-ți că au! Au zburat cu avioane rapide de bombardament, au aruncat manifeste deasupra orașelor și au plecat. În Tokio e panică, cursul acțiunilor a scăzut imediat la bursă. Ca să vezi ce se întîmplă în Japonia! Portavionul nescufundabil!

— Dar unde s-a întîmplat asta? Cînd?

— Acum trei zile. Au zburat peste insula Kyusiu, deasupra orașelor Sasebo, Fukuoka, Nagasaki. Și, imaginează-ți: asupra avioanelor nu s-a tras nici măcar un foc! Dar dacă în locul manifestelor le-ar fi trecut prin minte să arunce bombe?! Puteau s-o facă, nu? La Marele Stat Major vor să păstreze tăcere în legătură cu acest zbor. Toți tac, de parcă au luat apă în gură. Chiar și prietenul meu, colonelul Usui, e foarte discret. Numai mie mi-a destăinuit această veste.

— Da, rezultă că nu-i de glumă cu rușii... Noi tot mai continuăm să subapreciem forța Rusiei...

După această veste, Richard nu-și mai găsi astîmpăr și părăsi spitalul. Nu se simțea bine, accidentul îi zdruncinase puternic sănătatea. Nici ceilalți membri ai grupului „Ramsai" nu se puteau lăuda cu o sănătate prea bună. Se vede că organismul omenesc nu rezistă o vreme atît

de îndelungată la asemenea tensiuni nervoase și fizice. Faptul era valabil pentru toți, și pentru pictorul Miaghi, bolnav de tuberculoză, și pentru Vukelić, și pentru Klausen, cu gravele lui crize cardiace.

Pe măsură ce treceau anii, în radiogramele lui Sorge care porneau din Tokio spre Centru, se strecurau tot mai des considerații despre caracterul istovitor al muncii, despre îngrijorarea pentru sănătatea tovarășilor săi. Demult depășiseră toate termenele activității lor în Japonia. La scurt timp de la ieșirea din spital, Richard expedie la Moscova o radiogramă cifrată :

„Cauzele pentru care doresc insistent să mă întorc acasă, vă sînt cunoscute. Știți că e al cincilea an de cînd lucrez aici. Știți, de asemenea, că este foarte greu. E timpul să mă întorc acasă și să rămîn acolo, într-o muncă permanentă".

Richard se gîndea că mesajul său va ajunge la Uriţki, poate chiar la Berzin, care trebuia să se fi întors din Orientul Îndepărtat. Răspunsul așteptat veni abia spre sfîrșitul verii, cînd începuse conflictul la lacul Hasan. Bineînțeles că, în aceste condiții noi, nici vorbă nu mai putea fi de înlocuirea grupului. Centrul transmitea că situația din Europa și Extremul Orient este de asemenea natură, încît solicitarea lui Ramsai nu poate fi satisfăcută. Sorge însuși își dădea seama de acest lucru. Într-o radiogramă cifrată, el asigura Centrul că întreg grupul va continua să stea neclintit la postul său de luptă. „Deocamdată, nu ne duceți grija, comunica Richard. Cu toate că ne-am săturat de aceste locuri, cu toate că sîntem epuizați, cu puterile sleite, vom rămîne, indiscutabil, aceiași oameni perseverenți și hotărîți ca și pînă acum. Ne însuflețește nestrămutata voință de a îndeplini orice misiune pe care marea noastră cauză ne-o va cere".

Lupta continua. Continua bătălia în numele apărării socialismului.

Conflictul care izbucnise la lacul Hasan, lîngă granița sovietică, în apropiere de Vladivostok, a confirmat avertizările lui Sorge, transmise în rapoartele sale. La sfîrșitul lunii iulie, trupele japoneze au ocupat cotele ce domină împrejurimile lacului Hasan. În acest scop, comandantul diviziei a 19-a, Suetako Kameijo concentrase peste zece mii de soldați în raionul Cean Ku-fîn, la cota Zaozernaia.

Rezistența înverșunată a micului pichet de grăniceri ruși a uluit comandamentul japonez. Datele preliminare, aparent foarte sigure, duceau la presupunerea că rușii nu vor apăra cota nici măcar o zi. Pichetul de grăniceri a luptat cu îndîrjire, dar forțele superioare și-au spus cuvîntul : stindardul japonez flutura deasupra înălțimii Cean Ku-fîn. La Marele Stat Major jubilau : calea spre Primoria sovietică era deschisă ! Ziarele din Tokio relatau victoria cu lux de amănunte. Pentru o perioadă de timp, evenimentele de la lacul Hasan au pus în umbră chiar războiul din China.

Bolnav, slăbit după accidentul suferit, Sorge nu era în stare să se deplaseze în locurile unde se desfășurau evenimentele. S-a stabilit ca acolo să plece Branko Vukelić, în calitatea sa de corespondent al agenției franceze Havas. Richard a făcut mari eforturi pentru a organiza această deplasare, el însuși rămînînd în umbră și nedînd în vileag interesul ce-l purta întregii probleme.

Branko Vukelić sosi în Manciuria în toiul evenimentelor dezlănțuite. I s-a permis chiar să ajungă în punctul de întîlnire al granițelor Manciuriei, Coreii și Uniunii Sovietice, în apropierea cotei pe vîrful căreia flutura, de cîteva zile, drapelul japonez. Îmbătate de succes, autoritățile japoneze nu mai făceau un secret din conflictul armat, provocat la granița sovietică.

Totuși, Branko Vukelić n-a fost lăsat să ajungă la cota Cean Ku-fîn, în locul exact al acțiunilor militare — dincolo de rîu se duceau lupte. Branko discută cu generalul

Kameijo la punctul de comandă al diviziei. Generalul era într-o dispoziție excelentă. Întinzînd pe masă o hartă absolut curată, fără nici o însemnare, și vorbind pe un ton de nedisimulată satisfacție, el expuse situația din zona acțiunilor de luptă.

— Iată, aceasta e cota Cian Ku-fîn... Aici e lacul... Calea ferată construită de noi, în preocuparea de a asigura prosperitatea statului Manciu-Ko... Rușii s-au aflat aici pînă în ultimele zile, dar bravele mele trupe le-au ocupat pozițiile, trecînd rîul Tumen Ula și atacînd cu vitejie...

Generalul Suetako Kameijo era un tip înfumurat și vorbăreț. În explicațiile sale, nu lipseau, firește, referirile la gloria națională, la poruncile străbune, la menirea armatei de a le traduce în viață.

Vukelić încercă să-l oblige la o precizare. Îl întrebă :

— Dacă-mi permiteți, generale, totuși, de ce a izbucnit acest conflict, care s-a transformat într-o ciocnire armată cu rușii ?

Kameijo se eschivă de la un răspuns direct. El vorbi în doi peri, despre niște vechi hărți și dispute cu rușii în legătură cu granițele, după care sublinie :

— Guvernul nostru i-a dat dispoziții domnului Sighemitsu, ambasadorul japonez la Moscova, să nu poarte nici un fel de discuții pe tema acestor hărți. Dealtfel, acum, nu diplomații, ci militarii trebuie să reglementeze relațiile cu celelalte state.

După spusele generalului, cauza principală a conflictului consta în faptul că rușii ocupaseră, chipurile, colina sfîntă, unde populația locală își săvîrșea riturile religioase. Generalul arătă cu degetul pe hartă o cotă oarecare, ce se afla la cîțiva kilometri în spatele pozițiilor japoneze.

— Probabil că nu aceasta este cota pentru care se duc luptele, domnule general ! îl corectă corespondentul. Ju-

decînd după hartă, ea se află în spatele frontului unde se găsesc armatele dumneavoastră...

Kameijo se încurcă :

— Asta... asta n-are importanţă... Populaţia îşi face rugăciunile pe toate colinele... Noi avem datoria să apărăm locurile sfinte ale strămoşilor lor...

Generalul chemă aghiotantul şi-i ordonă să-l conducă pe corespondent pînă la poziţiile artileriei, comandată de colonelul Tanaka.

Aici discuţia se desfăşură la modul mai concret. Colonelul Tanaka comanda artileria afectată unităţilor de infanterie.

În timp ce beau ceai, Tanaka se lăuda, la rîndu-i, cu succesele obţinute. Pe înălţimea unde se aflaseră grănicerii sovietici, regimentul de artilerie a tras douăsprezece mii de proiectile. Colonelul îşi manifestă regretul că, deocamdată, nu-şi poate conduce oaspetele la cota Cean Ku-fîn. De acolo, pe timp senin, se vede Vladivostokul şi ţărmul sovietic. Tanaka nu-şi ascundea poftele de cuceritor. Iată, data viitoare; cînd Vukelić-san va veni din nou, va urca în mod sigur pe colina Cean Ku-fîn. Acum însă...

Colonelul Tanaka se ridică greoi de pe rogojina pe care stătuseră şi-l conduse pe Vukelić la postul de observaţie. În lentilele lunetei se zărea, dincolo de rîu, o înălţime cu panta foarte lină şi vîrful aplatizat, acoperit cu pietre. Nici un tufiş, nici un copac. Din acea direcţie nu se auzea nici un foc de armă.

— Din cauza acestei înălţimi, care ne este necesară, am fost nevoiţi să construim pînă aici calea ferată! — spuse Tanaka şi schimbă cîmpul vizual al lunetei spre stînga, unde calea ferată ajungea pînă la malul rîului. — Iar ruşii n-au nimic în partea aceea! adăugă, plin de sine, colonelul.

Corespondentul agenției Havas, Branko Vukelić, tocmai se pregătea să părăsească Mukdenul, cînd, la Hasan, luptele izbucniră din nou, cu și mai mare îndîrjire. Concentrîndu-și forțele, Comandamentul sovietic atacă puternic unitățile generalului Kameijo. Cîteva zile s-au desfășurat lupte crîncene. Din datele Serviciului de informații japonez reieșea că rușii și-au creat o superioritate de trei ori mai mare în ceea ce privește efectivele și că, totodată — pe un spațiu limitat al frontului — au concentrat o sută douăzeci de tunuri, au introdus în luptă tancuri, avioane de bombardament.

Luptele pentru cota Cean Ku-fîn—Zaozernaia continuau, dar ziarele încetară brusc să publice informații despre operațiunile militare de la granița sovietică. Presa tăcu, de parcă nici n-ar fi existat vreun conflict, de parcă nici n-ar fi existat înălțimea Zaozernaia...

Pentru a întocmi raportul privind operațiunile militare ale unității, politrucul superior Jigalin începu să răsfoiască o copie a jurnalului de front trimis de către detașamentul de grăniceri. Atenția îi fu atrasă de întîmplările înregistrate în luna iulie.

„3 iulie, 1938. Postul de grăniceri aflat la cota Zaozernaia telefonează : aproape o companie de soldați japonezi se apropie de granița păzită de pichet. Unitatea a mărșăluit pînă la vreo două sute de metri de granița sovietică, apoi s-a îndepărtat. În apropiere de localitățile Homukou — Dingașeli, se observă o concentrare de trupe japoneze — infanterie, artilerie, mitraliere ușoare și grele. Efectivul trupelor n-a putut fi stabilit...

6 iulie, 1938. Continuă concentrarea de trupe japoneze. În zona localității Homukou — cam un regiment de infanterie, cu aruncătoare de mine și șase baterii de artilerie...

8 iulie, 1938. Pe înălțimile aflate în partea japoneză de lîngă lacul Hasan, au fost instalate mitraliere. Locul este ținut sub observație ; transmisioniști japonezi întind firele telefonice spre graniță.

13 iulie, 1938. În zori se constată sosirea unui mare contingent de trupe japoneze. Transportul se face pe calea ferată construită de japonezi în apropierea graniței, cu oprire la gara Koci.

15 iulie, 1938. Un grup de militari japonezi a încălcat frontiera de stat sovietică, la înălțimea Zaozernaia. Trăgătorul lunetist Vinevitin a deschis focul. Unul dintre cei care au trecut granița, a fost ucis. Ceilalți s-au retras. Asupra celui ucis s-au găsit acte pe numele Matsusima Sikuni — caporal.

În aceeași zi, un alt grup de militari japonezi a încălcat granița. La ordinul „Stai !", japonezii s-au retras pe teritoriul lor.

17 iulie, 1938. Populația manciuriană din satele de pe lîngă graniță este evacuată. La orele 11,00, doi delegați parlamentari s-au apropiat de graniță cu un steag alb și ne-au predat o scrisoare-ultimatum din partea comandantului pichetului de grăniceri japonez, prin care se cere retragerea grănicerilor sovietici de pe cota Cean Kufin—Zaozernaia, dincolo de lacul Hasan. Nu s-a răspuns la scrisoare.

21 iulie, 1938. La o sută de metri de graniță, pe teritoriul nostru, a fost găsit un steag alb, de care era legată o scrisoare-ultimatum, avînd același conținut ca și cea anterioară.

Întreaga populație a localității Homukou, de la poalele cotei Zaozernaia a fost evacuată din locuințe, acum ocupate de militarii japonezi.

26 iulie, 1938. Trupe japoneze trec rîul Tumen Ula, pe pontoane. În ultimele trei zile, au trecut rîul aproape pa-

tru mii de oameni. Trupele japoneze se concentrează în imediata apropiere a graniței de stat.

Efectivul pichetului de grăniceri se pregătește pentru a respinge un eventual atac. Săparea tranșeelor este imposibilă : stînca începe la 15—20 centimetri adîncime de pămînt. Orice alte fortificații nu există.

29 iulie, 1938. În jurul orei patru dimineața, dinspre cota Bezîmeannaia s-au auzit focuri de armă și de mitralieră, explozii de grenade. Locotenentul Mahalin a raportat telefonic : o companie japoneză, împărțită în două grupuri, atacă înălțimea Bezîmeannaia. Acțiunile grupului nostru sînt îngreunate de ceață și de o ploaie măruntă. Inamicul s-a apropiat pe ascuns de graniță, prin viroagele apropiate. Luptele cu arma și cele corp la corp continuă.

Atacul a fost respins cu ajutorul întăririlor trimise, după darea alarmei.

Pichetul aflat la cotă era compus din unsprezece grăniceri, comandați de locotenentul Mahalin. Cinci oameni au fost uciși, printre care și locotenentul ; ceilalți șase sînt grav răniți. Aceștia au continuat lupta pînă la sosirea întăririlor.

30 iulie, 1938. Japonezii continuă să treacă pe malul de răsărit al rîului Tumen Ula. Inamicul dispune de artilerie de calibru mare ; a fost observată apariția unui tren blindat. În tot cursul zilei, japonezii țin înălțimea Zaozernaia sub tirul artileriei. Conform ordinului, nu răspundem la focul inamicului.

31 iulie, 1938. În noaptea de 31 iulie, susținute de focul artileriei, trupele japoneze au pornit la atac cu unitățile diviziei a 19-a sosită din Coreea. Forțele noastre : 60 de grăniceri la cota Zaozernaia, 32 de grăniceri la cota Bezîmeannaia. În total — 92 de grăniceri. Totodată, la luptă au participat o companie de infanterie și o unitate de tancuri, sosite la locul luptelor către miezul nop-

ţii. Unităţile de bază ale diviziei se află în marş spre noi.

La ora 6,25 dimineaţa, trupele japoneze au ocupat cota. Aproape toţi grănicerii au căzut în luptă.

2 august, 1938. Contraatacurile noastre la cotele Bezîmeannaia şi Zaozernaia n-au avut succes. Inamicul se consolidează pe poziţiile ocupate".

— Dacă divizia noastră ar fi ajuns cu cîteva zile mai devreme, gîndi Jigalin, situaţia ar fi fost cu totul alta la cota Zaozernaia.

Printre frazele lapidare, scrise în grabă, ale jurnalului de front, el vedea mult mai mult decît era consemnat. Eroism, bărbăţie, patriotism. O mînă de oameni, fără mijloace de apărare, se „pregătea să respingă un eventual atac", al unui inamic temeinic pregătit din toate punctele de vedere. Nici unul nu dăduse înapoi, nu se clintise de la locul datoriei. A înfrunta duşmanul însemna pentru ei, a lupta pînă la jertfa supremă.

Unităţile diviziei nou sosite aveau datoria să dea neîntîrziata ripostă inamicului, să nu-i lase timp pentru refacere.

Jigalin, pe baza jurnalului de front, începu să întocmească raportul...

„După un marş trudnic de trei zile — scria el — pe drumuri desfundate şi un timp mizerabil, în zorii zilei de 3 august 1938, Divizia a 40-a infanterie a ajuns la hotarul stabilit, conform ordinului Statului Major al frontului din Extremul Orient..."

După o zi, divizia primi ordinul de luptă : inamicul să fie respins şi alungat de pe teritoriul sovietic. Graniţa de stat să fie restabilită în zona Zaozernaia şi înălţimile ce ţin de zonă.

În ziua cînd politrucul superior Jigalin întocmea raportul, la Tokio avea loc o şedinţă a Consiliului Secret,

consacrată evenimentelor de la cota Cean Ku-fîn. Ședința era condusă de noul președinte al Consiliului, baronul Hyranuma, „părintele fascismului japonez", cum fusese poreclit de cercurile de la Curte. În afară de membrii Consiliului Secret, mai participau prințul Kanin, șeful Marelui Stat Major, comandantul de armată Koiso — înțeleptul Koiso, cunoscut pentru nemărginita-i vanitate — și alți cîțiva militari cu fețele împietrite. În spatele tronului, ascuns după o draperie, se afla nelipsitul secretar al păstrătorului de sigiliu, Kido, consilierul din umbră al împăratului.

Prezenta raportul ministrul de război, generalul Itagaki. Era cuprins de neliniște și îngrijorare. Nu-și putea da seama dacă împăratul i-a iertat greșeala săvîrșită cu cîtva timp în urmă. Înainte de declanșarea conflictului la cota Cean Ku-fîn, în timpul unei audiențe la palat, ministrul trîntise o minciună sfruntată, afirmînd că atît Ministerul de Externe, cît și marina militară susțin hotărîrea armatei de a începe conflictul armat la granița sovietică. Dar cum împăratul era mai bine informat decît presupunea ministrul, cum știa că partizanii acțiunilor prudente nu se hotărîseră să declanșeze acțiunea respectivă, el demască minciuna lui Itagaki și, mîniat, întrerupse audiența. Itagaki plecase de la palat ca un școlar prins cu mîța-n sac, umilit și acoperit de rușine... Acum trebuia să facă totul pentru a se reabilita. La urma urmelor, acțiunile hotărîte avuseseră succes.

Ministrul de război își începu cuvîntarea cu binecunoscuta referire la poruncile strămoșești. Cota Cean Ku-fîn se afla în mîinile japonezilor ! S-au confirmat datele pe care le furnizase Serviciului de informații al Armatei din Kwangtung — rușii nu sînt dispuși să extindă conflictul și mențin, în acest punct de graniță, doar un mic pichet de grăniceri. Nu se observă nici un fel de pregătiri ale rușilor pentru apărarea granitei ; părți disparate

ale grupei lor s-au luptat, ce-i drept, cu vitejie, dar au fost înfrînte de către armata japoneză, purtătoare a virtuților de samurai.

Ministrul enunță, pe scurt, evenimentele care au precedat conflictul, subliniind că încăpățînarea părții rusești, care n-a acceptat să părăsească înălțimea Cean Ku-fîn, a dus la declanșarea inevitabilă a acțiunilor armate. Apoi relată momente ale acestor acțiuni.

— Pregătirea și desfășurarea incidentului au fost îndeplinite în mod strălucit ! continuă Itagaki să-și expună punctul de vedere. Cei care au manifestat nehotărîre și îndoieli în privința reușitei merită, astăzi, stigmatizarea noastră.

Ministrul de război solicită aprobarea planului de acțiuni ulterioare. Totodată, Marelui Stat Major să-i fie făcută recomandarea de a trimite trupe suplimentare în zona conflictului. În situația care se configurează, ele ar putea fi necesare pentru înaintarea în viitor spre Primoria Sovietică.

Expunerea ministrului de război n-a fost urmată de discuții. Doar generalul Araki se simți dator să tragă următoarea concluzie :

— Hotărîrea Japoniei de a lupta în vederea lichidării Chinei și Rusiei e suficient de fermă, pentru a mai purta războiul cel puțin de-a lungul a încă zece ani. Cota Cean Ku-fîn ne deschide porțile spre o înaintare necontenită pe calea Kondo.

Rămași singuri, membrii Consiliului Secret aprobară în unanimitate propunerile ministrului de război.

Prim-ministru îl luă deoparte pe secretarul păstrătorului de sigiliu și-i spuse :

— Kido-san, veștile bune vin în același timp... Azi a sosit, de la Berlin, generalul Kosihara, care aduce un mesaj secret din partea domnului Ribbentrop. Înainte de a-l transmite, ministrul de externe a conferit cu Hitler

cîteva ceasuri. Germanii ne propun să încheiem o alianţă militară. Una din condiţii — asistenţa mutuală — în cazul cînd Japonia sau Germania s-ar afla în război cu un terţ stat. Faptul creează perspective extraordinare... Mîine vă voi înmîna mesajul primit.

Aşadar, se urzea, într-adevăr, un nou complot al celor două ţări — Germania şi Japonia. Dar evenimentele din zilele următoare au amînat temporar discutarea, de către guvernul japonez, a propunerii secrete germane.

Începutul acestor evenimente a fost sesizat de către Soseki Ogai, cercetător în seismologie, om care nu avusese niciodată vreo contingenţă cu politica.

Bătrînul om de ştiinţă japonez îşi petrecuse jumătate din viaţă la o îndepărtată staţiune seismologică, pe coasta coreeană, în apropierea portului Cihonjin. Ani de-a rîndul, Ogai ţinea sub observaţie adîncurile pămîntului şi ale oceanului, consemnînd, ca într-o cronică, ecourile îndepărtatelor cutremure care aveau loc înlăuntrul planetei. Cu vreo cincisprezece ani în urmă, el prevenise asupra unui cutremur de o forţă neobişnuită, care se abătuse catastrofal asupra capitalei japoneze, secerînd o sută de mii de vieţi omeneşti. Printre victime erau şi fiul său, nora un nepoţel care abia învăţase să meargă. Cu un an în urmă, aparatele lui Soseki Ogai înregistraseră un cutremur în Filipine, iar mai înainte — în munţii Pamir, apoi în Asia Mică... Dar sensul principal al vieţii şi activităţii sale consta în lupta cu uriaşele valuri devastatoare, stîrnite din adîncul oceanului, în urma cutremurelor, valuri care înaintau cu o viteză ameţitoare, umflîndu-se înspăimîntător, invadînd şi distrugînd orice aşezare omenească ivită în cale. Studiind cu pasiune acest fenomen natural, stabilindu-i legile de apariţie şi forţa distructivă, Ogai încerca să-i prevină pe oameni, să-i apere de nenorocirile care se puteau abate asupra lor.

Cobora zilnic în subsolul clădirii unde aparatele lui înregistrau cele mai mici ondulații ale adîncurilor, nota minuțios indicațiile lor. „Aparatele mele sînt sensibile ca sufletul unui copil ! obișnuia să spună Ogai. Cred în ele mai mult decît în mine însumi".

Dar iată că la 6 august, 1938, aceste aparate îl înșelară. În după-amiaza acelei zile, toate aparatele stației seismologice au înregistrat un cutremur ce se produsese la nord, pe țărmurile Oceanului Pacific. După calculele cercetătorului, epicentrul se afla undeva, la sud de Vladivostok. Savantul seismolog notă indicațiile aparaturii și întocmi o radiogramă pe care o expedie la Tokio pe adresa Institutului pentru studiul fenomenului tsunámi. După o destul de îndelungată tăcere, veni și răspunsul : i se comunica lapidar că în ziua de 6 august nu s-a produs nici un cutremur, în nici o parte a lumii...

Și, totuși, Ogai avusese dreptate. Despre acest cutremur notase în jurnalul său și subofițerul japonez Nakamura, din compania căpitanului Sato, care-și găsise moartea în luptele de la cota Cean Ku-fîn, lîngă lacul Hasan.

„6 august. Proiectile de calibru greu ale inamicului explodează neîncetat pe pozițiile noastre, scria Nakamura. La orele 14, deasupra noastră au apărut avioanele rușilor și au lansat bombe uriașe...

În aceste zile, am săpat tranșee, am fortificat cota Cean Ku-fîn. Azi a fost o zi îngrozitoare. Ne-au atacat tancurile. Bombele și proiectilele explodau fără încetare. De mîncare nici nu mai putea fi vorba. O zi și jumătate nimeni n-a mîncat nimic. Nu puteai sălta capul de pe pămînt. Pierderile noastre sînt colosale.

Azi e o zi senină, dar la amiază, după atacul aviației, soarele nu se mai vedea. Sînt deprimat, mă simt îngrozitor. Astfel nu se poate lupta. Asta nu-i război, ci cutremur de pămînt... S-a ordonat să pornim la contraatac și să recuperăm cota Cean Ku-fîn".

Acest „cutremur" fusese înregistrat de aparatele staţiei seismologice unde lucra bătrînul savant japonez Soseki Ogai.

După lupte grele, divizia a 40-a a Armatei sovietice a ocupat cota de lîngă lacul Hasan. În dimineaţa zilei de şapte august, trupele japoneze încercară să recucerească poziţiile pierdute. Aproape douăzeci de sîngeroase atacuri n-au înregistrat nici un succes. Înfrînte, unităţile japoneze s-au retras dincolo de rîul Tumen-Ula. Pe cîmpul de luptă au rămas peste trei mii de soldaţi răniţi şi ucişi.

La şase august, Statul Major al Armatei din Kwangtung transmise o ştire alarmantă la Tokio : cu forţe superioare, ruşii trecuseră la contraatac în zona cotei Cean Ku-fîn. Trupele japoneze au fost nevoite să părăsească poziţiile deţinute. Luptele continuă.

Pentru această zi, Marele Stat Major emisese un ordin care prevedea deplasarea unor divizii suplimentare în zona de operaţii. Se nutrea speranţa că numeroasele unităţi vor extinde succesul diviziei a 19-a la cota Cean Ku-fîn. Acum, însă, aceste trupe trebuiau să participe la acţiuni de apărare. La Mukden sosi o radiogramă cifrată extraurgentă, cu parafa „Kio Ku Mitsu !" Marele Stat Major cerea deplasarea mai rapidă a trupelor şi aruncarea lor neîntîrziată în luptă. Dar acum nimic nu mai putea fi de folos. La 12 august, amplificînd atacurile, unităţile diviziei a 40-a infanterie respinseră trupele japoneze, alungînd inamicul pe malul apusean al rîului Tumen-Ula.

Sighemitsu, ambasadorul japonez la Moscova, primi indicaţii în vederea începerii tratativelor de pace, pentru lichidarea conflictului de la lacul Hasan.

Şi doar, cu puţin timp înainte, fusese avertizat să nu accepte nici un fel de discuţii cu ruşii ! Acum, însă, situaţia luase cu totul altă întorsătură. Ministrul de război

Itagaki, ministrul afacerilor externe Arita și ministrul marinei militare Ionai și-au petrecut toată noaptea la Marele Stat Major, în cabinetul prințului Kanin, așteptînd cu nerăbdare comunicarea de la Moscova, în legătură cu rezultatul tratativelor. Discuția nu se închega. Toți erau demoralizați. Arita mai ținea în mînă dosarul cu documentele privind cota Cean Ku-fin : justificarea punctului de vedere japonez în conflictul de graniță, argumentele și obiecțiile rușilor, vechi acte, hărți... Arita își dădea seama că toate acestea nu mai au nici o valoare. Era convins că, în diplomație, cel mai puternic argument e forța. Forța care, acum, nu era de partea sa. Și, totuși, păstra dosarul întocmit de predecesorii care se perindaseră la acest post înaintea lui. Poate că materialele vor fi necesare, poate că ambasadorul Sighemitsu va trebui să primească noi indicații...

La Moscova, în acea vreme, era trecut de amiază. Probabil că Sighemitsu se afla la Litvinov și începuse tratativele. La Tokio era noapte. Cît de încet se scurgea timpul... Deschizînd dosarul, Arita răsfoia distrat documentele. Itagaki îl urmărea cu ochii săi somnoroși.

— Acum, acest protocol e împotriva noastră... Acum rușii se bizuie pe el ! spuse Arita și-i întinse lui Itagaki un document datat cu anul 1886.

— Asta nu înseamnă nimic ! replică Itagaki. Semnele de graniță pot fi puse în orice loc. Eu recunosc granița numai pe linia malului, dar și aceasta — numai cînd ne convine ! Protocolul a fost semnat cînd noi nici nu ne născusem.

În cabinet intră Tojo, adjunct al ministrului de război. După el apăru și Doihara. Componenții acestui triunghi — Itagaki, Tojo și Doihara — erau întotdeauna gata să se sprijine reciproc. În ultimul timp, toți aveau puterea în mînă. Doihara îl recomandase pe Itagaki pen-

tru postul de ministru. Itagaki și-l luase ca adjunct pe Tojo, fostul șef al jandarmeriei din Kwangtung.

Tojo aduse o veste : de la Moscova sosise o comunicare necifrată — Sighemitsu se întorsese de la întrevederea cu Litvinov. Amănuntele aveau să fie transmise printr-o scrisoare cifrată.

Toți răsuflară ușurați.

Itagaki spuse :

— Să considerăm aceasta ca o pauză temporară... Hakko Itio !

— Hakko Itio ! răspunseră ca un ecou toți ceilalți.

Eșecul pe care-l suferiseră era socotit de militari ca un fapt vremelnic. Sperau să se revanșeze.

UN NOU COMPLOT

Înfrîngerile armatei japoneze la lacul Hasan, i-au obligat la meditații pe militari. Da, insuccesele i-au pus pe gînduri, dar nu i-au făcut să și renunțe la intențiile de a continua acte de cuceriri în direcția nordică. Din diferite zone, grupul „Ramsai" primea informații despre noile comploturi și planuri aventuriste ale militarilor, puse la cale împotriva regiunilor sovietice din Orientul Îndepărtat și împotriva Republicii Populare Mongole. Dezvăluind, la timpul cuvenit, intențiile celor din „Gumbatu" — clica militariștilor japonezi — care puseseră la cale atacul de la lacul Hasan, grupul „Ramsai" continua să țină sub observație evoluția evenimentelor. Acum, ele se precipitau în raionul Halhîn-Göl sau Nomongan, cum îi spun manciurienii acestei zone mongole de stepă, vecină cu Transbaikalul sovietic. Trecuseră abia

cîteva luni de la conflictul ce avusese loc la lacul Hasan și izbucniră noi incidente de graniță, de data aceasta, în stepa mongolă. Soldaților Armatei din Kwangtung li se prelungise termenul serviciului militar în Manciuria. Și, din nou se iscară discuții. Acum nu rușii, ci mongolii ocupaseră, chipurile, străvechile teritorii ale statului Manciu-ko.

Istoria se repeta. Richard Sorge își aminti de relatările lui Miaghi despre expedițiile secrete ale topografilor japonezi în apropierea granitei sovietice. În anul scurs, conflictul de la lacul Hasan se iscase imediat după aceste expediții. Acum se petrecea ceva asemănător. Miaghi adusese iarăși la cunoștință : la granița mongolă, în apropiere de Nomongan, au fost trimise grupuri de topografi ; în afară de aceasta, serviciul meteorologic al Marelui Stat Major începuse un studiu de durată al condițiilor climaterice în Kamciatka. Faptul nu era oare legat de o politică a viitorului, o politică cu bătaie lungă, avînd ca scop pregătirea debarcării de trupe în cazul unei extinderi a operațiunilor militare ?

Locotenent-colonelul Petersdorff îi comunică lui Sorge conținutul discuției cu Tojo. Adjunctul ministrului de război îi spusese ceva foarte semnificativ. „Vom șterge tabla !“ — adică vom relua totul de la început. Zicala japoneză, rostită de general, era de natură să înlesnească o concluzie privind starea de spirit a militarilor. Petersdorff îl cunoscuse pe Tojo în urmă cu un an, la o manifestare hipică, organizată cu ocazia semnării Pactului Anticomintern și, de atunci, cei doi întrețineau relații foarte strînse.

Evenimentele din Europa — succesele lui Hitler și ale lui Mussolini — avură ecou în cealaltă parte a planetei, ele încingeau spiritul războinic al generalilor japonezi. Ministrul Itagaki îi trimisese lui Hitler o telegramă de

felicitare, cu ocazia ocupării regiunii Sudete a Cehoslovaciei, exprimînd, totodată, sentimentele de admirație ale armatei japoneze și menționînd că ea se roagă lui dumnezeu „ca succesele să ia o tot mai mare amploare".

Telegrama a fost publicată în presă.

Totuși, destule fapte continuau să rămînă necunoscute doctorului Sorge și ajutoarelor sale...

La Marele Stat Major reveniseră iarăși asupra preocupării în legătură cu planul O.Ț.U. — agresiunea împotriva Uniunii Sovietice, plan aprobat cu trei ani în urmă și păstrat în seifurile Ministerului de Război. Acum erau necesare revizuiri și completări. De aceasta se ocupa șeful secției operative a Marelui Stat Major. Honjo era consultant principal. Fostul comandant al Armatei din Kwangtung cunoștea la perfecție viitorul teatru al operațiunilor militare.

În cazul unui război cu Rusia, lovitura principală trebuia îndreptată asupra Habarovskului, pentru a secționa Primoria. Pentru această operațiune fusese prevăzută folosirea a douăsprezece divizii de infanterie, susținute de alte două de artilerie, un regiment de tancuri, două brigăzi de cavalerie, cinci regimente ale aviației de bombardament...

Noua variantă a planului O.Ț.U. prevedea ca, după lovitura asupra Habarovskului și ocuparea Vladivostokului, atacul pe frontul de nord să se desfășoare cu șapte divizii, împreună cu unitățile tehnice afectate acestora, artilerie, aviație, grupuri de diversioniști.

Dacă pe frontul de nord aveau să se obțină succese, trebuia să intre în acțiune frontul de vest, cu sarcina de a ieși spre Cita, pentru a ocupa întreg teritoriul pînă la Baikal.

Grăbit, Marele Stat Major porni imediat la acțiunile pregătitoare ale armatei, conform planului O.Ț.U.

Comandantul Armatei din Kwangtung primi directive speciale cu parafa „Kio Ku Mitsu !“ — strict secret, se păstrează numai în seif ! În caz de pericol, se arde !

Această armată voia să-și ia revanșa pentru înfrîngerea de la cota Cean Ku-fîn, în apropiere de Vladivostok. Începu construirea unei căi ferate spre zona viitoarelor acțiuni militare ; linia urma să fie utilizată pentru aprovizionarea armatei ce avea să acționeze în direcția orașului Cita. Se construiau, de asemeni, șosele pentru transportul auto de-a lungul frontului, depozite, aerodromuri, cazărmi și alte construcții aferente, necesare unui război de amploare.

Pentru a întări forțele armate din Kwangtung, a fost creată Armata a șasea sub comanda generalului locotenent Oghiso Rippo, la dispoziția căruia fură puse, conform normelor de război, numeroase trupe și mijloace tehnice de toate armele. Erau trupe pentru prima linie. Spre granițele sovietice, în direcția Blagoveșcensk, a fost adusă, totodată, și Armata a cincea, de rezervă, pentru a continua înaintarea, în cazul desfășurării cu succes a conflictului de la Halhîn-Göl. Comanda armatei de rezervă i-a fost încredințată lui Doihara Kenji. În acest scop, fusese rechemat din China, detașat la Marele Stat Major și trimis să preia conducerea armatei...

Din nou și din nou apărea Doihara Kenji, comis-voiajorul războiului !

Pe cerul Orientului Îndepărtat sovietic apăruseră iarăși norii amenințători ai războiului. La drept vorbind, de-a lungul ultimilor zece ani, acești nori nu se destrămaseră cu adevărat niciodată.

În acel timp, Marele Stat Major japonez numea „incident“ orice acțiune militară în genul celei care se punea la cale, orice atac agresiv fără declararea războiului. Pînă și îndelungatul război din China, care secerase milioane de vieți, fusese numit „incident“.

Pentru realizarea aventurilor militare, se căutau aliați. Astfel că sosirea generalului Kosihara la Tokio se dovedi a fi foarte nimerită.

Generalul Kosihara era consilier militar pe lîngă ambasada japoneză din Germania. Înainte, condusese Serviciul de informații din cadrul Marelui Stat Major. Acum se transformase în curier diplomatic. Chiar și acest singur fapt demonstra marea însemnătate a scrisorii secrete ce o aducea și care privea cele două state. Kosihara se oferise din proprie inițiativă să ducă scrisoarea la Tokio. Era de părere că merită să suporte greaua călătorie, străbătînd zece mii de kilometri... Înmînîndu-i scrisoarea, Ribbentrop îl prevenise la despărțire :

— Am dori ca textul acestei scrisori să fie cunoscut de către un cerc cît mai restrîns al prietenilor noștri din Japonia. Nici domnul Togo nu trebuie să afle nimic. Preferăm să avem relații numai cu militarii.

Domnul Togo — ambasadorul Japoniei la Berlin — era un civil și nu împărtășea întru totul punctele de vedere extremiste ale cercurilor militare. Atașatul militar, generalul Osima, îl prevenise pe Ribbentrop asupra acestei poziții.

Generalul Kosihara raportă imediat la Marele Stat Major despre discuția purtată cu Ribbentrop. În fapt, atunci începuse pregătirea pentru promițătoarea alianță militară cu Germania. Deci, Araki avusese dreptate — în acele timpuri, problemele diplomatice trebuiau rezolvate de către militari. Era necesar să se acționeze cu convingere și printr-o justă interpretare a situației — calități ce nu-l caracterizau pe omul lipsit de fermitate care era Togo. Ei, da, generalul Osima se dovedise incomparabil mai potrivit, el ar trebui numit ambasador în Germania !

Generalul Osima se împotrivi însă acestei idei, încercînd să demonstreze că e mai bine să rămînă la Tokio. A

fost necesară folosirea întregii autorități a Marelui Stat Major, invocarea regulilor de disciplină militară, pentru a-l convinge sau, mai bine zis, pentru a-l obliga pe Osima să accepte decizia clanului militar.

În octombrie, curînd după amara înfrîngere de la cota Cean Ku-fîn, generalul Osima plecă să-și preia noul post. Acum, ministrul de război Itagaki putea da dispoziții ambasadorului japonez, trecînd peste Ministerul de Externe. Cît despre Togo, el fu mutat de la Berlin la Moscova. Acolo, liberalismul lui Togo putea servi drept paravan, simulînd o atitudine de bunăvoință față de Rusia Sovietică...

Aproape simultan, a fost schimbat și ambasadorul din Italia : la Roma plecă Siratori, omul de încredere al Marelui Stat Major.

Multă vreme, nici chiar ambasadorul celui de-al III-lea Reich, Eugen Ott, n-a știut despre propunerea Germaniei de a încheia alianța militară cu Japonia. Doar după cîteva luni, Ribbentrop l-a înștiințat și i-a cerut să informeze Berlinul în legătură cu starea de spirit din cercurile guvernamentale ale Japoniei. Totodată, Ribbentrop îi ceru lui Ott să păstreze în mod desăvîrșit secretul asupra problemei respective.

La 23 martie, 1939, Eugen Ott expedia la Berlin o radiogramă cifrată, cu următorul conținut :

„Din surse bine informate, am aflat că ședința Consiliului celor cinci miniștri, condusă de premier, a durat astăzi pînă la 2 noaptea și că, în urma unor îndelungi consultări, s-a hotărît începerea tratativelor diplomatice cu Germania, pentru încheierea alianței militare împotriva Rusiei. Ott".

Richard Sorge a fost pus imediat la curent în legătură cu acest eveniment. Era un succes al său, firește, dar cu ce preț obținut ! Strădania de a se afla permanent în miezul evenimentelor, de a descoperi intențiile adversarului,

îi solicita o inimaginabilă încordare a voinței, a gîndirii, un colosal efort fizic. Copleșitoarea oboseală, slăbiciunea resimțită după accident, se manifestau prin chinuitoare insomnii, dureri de cap, o epuizare totală a organismului. Cu toate acestea, el rămînea neclintit la locul de veghe, împreună cu tovarășii săi.

„Ne aflăm la postul nostru de luptă — comunica Sorge într-o radiogramă trimisă Centrului cu prilejul aniversării Zilei Armatei Roșii. — Întîmpinăm sărbătoarea împreună cu voi".

Era anul 1939. În presa japoneză se pomenea tot mai frecvent punctul geografic numit Nomongan, pînă atunci total necunoscut, un raion, pierdut în îndepărtata stepă a Mongoliei, aflat la aproape o mie de kilometri de granița Uniunii Sovietice, de Transbaikal. În ultimele două luni, aici se desfășuraseră zeci de incidente între călărețiii barguți * și grănicerii mongoli. Comandați de ofițeri japonezi, barguții deschideau focul asupra pichetelor de grăniceri, încălcau frontiera, săvîrșeau tîlhării și, de fiecare dată, se făceau auzite proteste, aveau loc schimburi de note.

Atmosfera se încingea tot mai mult. Ziarele din Tokio învinuiau unitățile de graniță mongole, care, chipurile, ar fi răpit străvechi pămînturi manciuriene.

Moscova aștepta mereu noi informații de la „Ramsai". Pentru Centru era foarte important să cunoască intențiile imediate ale posibilului adversar, dar rapoartele lui Sorge provocau uneori nejustificate îndoieli. Cu toate acestea, spiritul său de previziune, avertismentele sale se confirmau întotdeauna, astfel că îi cereau noi date, analize ale evenimentelor, confirmarea unor fapte.

Sorge și oamenii săi continuau să acționeze cu abnegație. Tocmai în anul 1939, cînd fascismul german tîra omenirea în cel de-al doilea război mondial, radioemiță-

---

* Populație băștinașă.

torul secret al lui „Ramsai" lucra cel mai intens. Klausen lansase în eter peste douăzeci de mii de grupe cifrate, cuprinzînd rapoartele secrete transmise de Sorge, mai mult decît dublu față de anul precedent.

Cam în aceeași perioadă, la Tokio, Washington, Londra au început tratative secrete între diplomații japonezi, americani și englezi, aparent fără nici o legătură cu conflictul ce se punea la cale lîngă Nomongan. Ministrul de Externe al Japoniei, Arita, fu vizitat de către ambasadorul S.U.A., mister Grew — diplomat de școală veche americană. În urma lui își făcu apariția și trimisul englez Craig. Arita încerca din răsputeri să-i convingă că politica Japoniei este îndreptată numai împotriva Uniunii Sovietice ; în acest timp, observa atent cum reacționează la spusele lui reprezentanții Occidentului. Dar diplomații din Londra și Washington nu trebuiau convinși asupra unui fapt de care erau gata încredințați. Cordell Hull, secretar de stat al S.U.A., făcu o afirmație fără echivoc într-o discuție cu ambasadorul japonez la Washington : America nu intenționa să se amestece în eventualul conflict care s-ar ivi între Japonia și Rusia Sovietică. Se juca o mare carte diplomatică.

Richard află toate acestea de la Eugen Ott, care-i arătă și raportul întocmit pentru a fi expediat la Berlin.

La una din întîlnirile obișnuite — în parcul Hibia, unde se aduna lume multă, care hrănea porumbei domesticiți — Hozumi Ozaki aduse o cărțulie a profesorului Tanaka pentru a i-o arăta lui Sorge. Ca de obicei, cei doi se întîlniră ca din întîmplare, discutară degajat, aruncară ca și alții boabe de orez în direcția porumbeilor, apoi se apropiară de un iaz, într-un loc mai ferit, și Hozumi îi arătă cartea lui Richard.

„Făurirea marii unități spirituale a Asiei se va produce în trei etape, scria autorul. La început, se vor uni Japonia,

China, și Manciuria, apoi acestora li se vor adăuga Filipinele, Birmania și Indochina, iar în încheiere — Australia, India și Siberia..."

Pe coperta colorată a cărții era reprodusă harta geografică a Asiei, pe care erau trasate linii concentrice. Aici era scris și un text cu hieroglife mari : „Dincolo de cea mai sudică extremitate a statului nostru se află un grup de insule mici. Dacă le luăm drept centru și descriem un cerc mare a cărui rază va ajunge pînă la Baikal, cercul va cuprinde Primoria, Kamciatka, Australia, India... Aceasta va însemna uniunea economică, geografică și rasială în frunte cu marea Japonie".

— Mi-e rușine pentru acest autor ! exclamă Ozaki, după ce Richard îi înapoie cărțulia. Orice s-ar întîmpla, n-am să regret niciodată calea pe care mi-am ales-o. Urăsc oamenii care gîndesc ca profesorul Tanaka. Îți sînt recunoscător, doctore Sorge, că m-ai găsit aici, la Tokio...

— Din păcate, răspunse Sorge, nu-i vorba numai de Tanaka, ăsta-i un intelectual — hoitar care, anticipînd, ridică crima la rang de virtute, numind-o „unitatea spirituală" a națiunilor. Apropó, oare nu prea mulți poartă același nume sumbru : Tanaka — un ministru, Tanaka — un ofițer artilerist, Tanaka — un profesor. Unii pregătesc crimele — altul le justifică. Tanaka — profesorul poate justifica orice rău săvîrșit pe planeta noastră. Dar nu despre aceștia e vorba — dacă vor dispare criminalii, vor dispare și teoreticienii fărădelegilor... Ne-am cam abătut de la ale noastre... Ce crezi, Ozaki-san, n-ar fi bine să schimbăm tactica ?

— În ce sens ?

Sorge privea fix spre celălalt mal al iazului, unde se jucau copiii. Pe fața-i bronzată, se vedeau cicatricele vinețe, ce se întindeau de la bărbie în sus, spre tîmple — urmele accidentului. După o clipă de tăcere, răspunse :

— Gîndesc că ar trebui să trecem la forme mai active de muncă.

— Dar noi, oare...

— Nu, nu ! cu o mișcare a mîinii, Richard îl opri pe Ozaki. Se înțelege, nu puteam fi învinuiți de pasivitate. Despre altceva vreau să vorbesc. În toți acești ani, ne-am pregătit pentru evenimente mari, de importanță capitală. Iată că ele încep să se apropie... Acum nu ne mai putem limita doar la consemnarea sau descoperirea lor, trebuie să le și influențăm desfășurarea. Iată în ce sens înțeleg intensificarea activismului nostru. E necesar să apărăm, cu orice preț, relațiile pașnice dintre Japonia și Uniunea Sovietică. Vezi și dumneata ce se întîmplă...

Richard îi relată ce aflase, cu cîteva zile în urmă, de la Eugen Ott. Îi povesti despre ședința Consiliului celor cinci miniștri, despre asentimentul Cabinetului japonez pentru începerea tratativelor cu Berlinul în legătură cu alianța militară îndreptată împotriva Uniunii Sovietice. Ambasadorul Ott primise instrucțiuni de la Ribbentrop ; acesta îi dăduse dispoziție să înceapă pregătirea tratatului militar.

Nu exista nici o îndoială că Hitler intenționa să antreneze Japonia în războiul cu Uniunea Sovietică, îndată ce Germania va declanșa acțiunile militare împotriva rușilor.

— Trebuie făcut orice e omenește posibil, pentru a torpila aceste tratative sau, măcar, pentru a amîna cît mai mult încheierea tratatului ! spuse Sorge.

Hozumi Ozaki, aflase la rîndul său cîte ceva despre ultimele evenimente. Recent, prințul Konoye părăsise postul de prim-ministru, astfel că Ozaki, care-i era consilier, nu mai avea acces la documentele Cabinetului de guvernămînt. Continua, însă, miercurea „amatorilor de dejunuri". În plus, Hozumi devenise consilier la Direcția Căii ferate a Manciuriei de Sud, funcție ce-i oferea posibilitatea să intre în posesia unei bogate arii de informații.

— Membrii Cabinetului, spuse Ozaki, nu sînt unanimi în privința noului tratat militar. Nu pot cădea de acord asupra cîtorva probleme.

— Care sînt acestea ? întrebă Sorge.

— După cum era de așteptat, Marele Stat Major susține propunerea Berlinului, însă Comandamentul marinei militare are anumite dubii : nu vor considera oare englezii că tratatul este îndreptat împotriva lor ? Fără îndoială că Statele Unite vor fi de partea Londrei. Amiralii japonezi nu se pot hotărî să intre acum în conflict cu englezii și americanii, fie și din cauză că rezervele de petrol ale bazelor flotei militare japoneze sînt, deocamdată, insuficiente pentru un război naval. E nevoie de timp pentru acumularea unor rezerve strategice. Dar, în același timp, Germania consideră că tratatul militar va întări poziția antiengleză a Wehrmachtului.

— Cred că tocmai acesta-i punctul cel mai vulnerabil în desfășurarea tratativelor ! rosti Richard gînditor. Dacă am izbuti să torpilăm tratativele ! Trebuie să discutăm cu Vukelić.

Stabiliră ca la viitoarea întîlnire să fie prezent și Branko Vukelić. Poate că Atami ar fi locul indicat — începuse sezonul balnear și o întîlnire între cunoscuți nu va trezi suspiciuni. Pe lîngă toate, Richard avea, într-adevăr, nevoie de odihnă.

Ozaki începu să acționeze cu precauție... În cercul de oameni apropiați de guvern el își exprima părerea : un tratat prea categoric, obligînd în multe privințe Japonia, ar putea irita Anglia și Statele Unite... Ar fi bine să se cadă la alte învoieli, să se meargă pe căi mai ocolite... În ce privește Rusia, Ozaki își expunea opiniile în mod reținut, dar absolut logic : din păcate, evenimentele de la Cean Ku-fin au dovedit că Rusia nu-i chiar atît de slabă, după cum se presupunea. Graba trebuie înlăturată ! E necesară acumularea de forțe...

Acestea erau principalele argumente strecurate în discuții de către Ozaki. Spusele sale erau luate în considerație.

Dispute în legătură cu tratatul militar se iscară și la întîlnirile „amatorilor de dejunuri". După începerea tratativelor, tema nu mai era atît de secretă ca înainte. Ozaki își exprima foarte prudent părerea. Într-un rînd, aminti un vechi proverb japonez: „Nu te repezi niciodată să spui „da", nu te grăbi niciciînd să crezi în făgăduieli!"

Prințului Konoye îi plăceau proverbele spuse la timpul potrivit. Îi fu pe plac și cel plasat de Ozaki. În Consiliul Secret al cărui președinte devenise acum Konoye, părerile erau de asemenea împărțite.

Divergențele apărute în guvernul japonez provocau nemulțumiri, suspiciuni și enervare la Berlin, Ribbentrop cerea un răspuns clar. În ultimele zile ale lunii mai, el îi scrise lui Ott:

„Eri, în timpul unei discuții neoficiale, strict confidențiale, Osima mi-a comunicat următoarele: a primit o telegramă de la Arita, din care rezultă limpede că guvernul japonez a stabilit să se abțină de la intrarea în război, în cazul unui conflict european. În termeni foarte hotărîți, Osima a răspuns că el refuză să transmită un asemenea punct de vedere guvernului german. După aceasta, ministrul de război Itagaki l-a rugat să nu încordeze relațiile cu Arita, să nu împiedice continuarea discuțiilor pe marginea tratatului. El a reafirmat că armata este ferm decisă să rezolve această problemă cît mai repede posibil, chiar și cu riscul căderii guvernului. Noi, aici, nu putem înțelege ce se petrece la Tokio, de ce guvernul japonez are o atitudine atît de nehotărîtă și ambiguă".

Între Tokio și Berlin trecuse o pisică neagră — ceea ce era dealtfel în intențiile grupului „Ramsai".

Primăvara, Richard plecă să se odihnească o săptămînă la Atami, un orășel balnear pe țărmul oceanului, aflat la cîteva ceasuri de drum distanță față de capitală. Isii se simțea fericită. Într-un chimono roz deschis, în nuanța florilor de vișin, ea ședea alături de Richard, care conducea sigur mașina. Îmbrăcămintea ei era în ton cu anotimpul — înfloreau vișinii! Dar părul, acum liber, după moda europeană, se îndepărta de stilul național japonez. Richard zîmbi :

— Arăți ca o sakură, ar trebui să înfloreşti într-o grădină...

Isii îl privi bucuroasă pe Iki. În sfîrșit, se mai înveselise puțin...

Pe drum, se opriră la Kamakura pentru a admira statuia Marelui Buddha. Urcară pe scara în spirală, din interiorul statuii, pînă sus de tot, unde era capul lui Buddha. De acolo se vedea țărmul deluros, marginea oceanului, templul Hatimana, lăcașul în care se păstrau cele trei comori ale zeiței Amateresu.

Prînziră la un iaht-club, pe insulița Enosima, legată de țărm printr-un podeț lung, sprijinit pe stîlpi de beton. Insula era înaltă, cu maluri abrupte.

— În timpurile shôgunilor *, povestea Sorge, locuitorii acestei insule n-au rezistat asediului dușmanilor și s-au sinucis pînă la unul — soldați și femei... Dacă izbucnește războiul, lumea va deveni o astfel de insulă. Războiul înseamnă sinucidere...

Oricît ar fi vrut să profite de scurta odihnă, Richard nu izbutea nici aici să se desprindă de gîndurile-i chinuitoare.

---

* Titlu purtat de conducătorii Japoniei feudale, între anii 1192—1867 cînd întreaga putere de stat era concentrată în mîinile lor.

Mai departe, au mers de-a lungul țărmului. Apăru și dispăru îndată, după o dună de nisip, căsuța în care locuiau Klausenii. Apoi se văzură crestele munților Hakone ; dincolo de ele se înălța spre cer mîndrul Fuji Yama.

La Atami sosiră cînd abia se înserase. Întîi priviră orașul de sus : părea străveziu, aerian. Așezat în amfiteatru, Atami era înconjurat din toate părțile de culmile munților.

Apoi, Richard și Isii coborîră pe un drum îngust, cu panta abruptă.

Seara, după ce îmbrăcară chimonouri gri-verzui, special pregătite la hotel, coborîră iarăși și ieșiră să respire aer curat. Scăldată în lumini multicolore, împodobită ca o gheișă, strada Atami Hinza ducea spre țărmul oceanului. În magazine micuțe se vindeau obiecte de artizanat, cactuși pitici și delicatese din pește. Ei pășeau încet, privind vitrinele. La înălțime atîrnau ghirlande cu felinare de toate culorile și crenguțe mlădioase, imitînd pe cele de sakură. Sorge își privea ceasul : trecuse de opt, trebuia să apară Hozumi Ozaki. El le și făcea semne cu mîna de pe cealaltă parte a străzii. Îl însoțeau Aiko — tot proaspătă și frumoasă, de parcă timpul n-ar fi avut nici o putere asupra ei — și Ioko, fiica lor, pe care Richard o văzuse încă în China. Acum Ioko era o fetișcană adolescentină, dar continua să poarte bretonul care-i acoperea toată fruntea. Familia Ozaki era îmbrăcată în chimonouri portocalii.

Kombamwa ! * Ați venit să vă odihniți la Atami ? exclamă cu voce tare Ozaki, în timp ce traversa strada. Locuiți la hotelul „Fuji" ? Ce mai chimonouri gri-verzui aveți !

— Dar voi preferați culoarea portocalie ! replică rîzînd Sorge. Care hotel vinde asemenea chimonouri ?

Femeile făcură cunoștință, înclinîndu-se adînc și atingînd genunchii cu palmele.

---

* Bună seara !

Hozumi șopti :

— Vukelić ne așteaptă la restaurant.

După cină, ieșiră din nou la plimbare. Branko Vukelić venise singur. Richard știa că între el și soția sa se va produce ruptura. Își amintea de prima întîlnire cu Vukelić, la acesta acasă. Atunci cînd soția lui Branko lipsise de la petrecere, Richard crezuse că e ceva întîmplător. Dar adevărul era că, încă din acea vreme, se iviseră neînțelegeri în familie. Soția lui Vukelić, Eda, făcea parte acum din grupul „Ramsai" și despărțirea celor doi nu-l putea lăsa rece pe Richard.

Aiko le dori noapte bună și plecă să culce fata. Sorge îi spuse lui Isii :

— Mitiko, tu ești probabil obosită, du-te și te odihnește, noi ne mai plimbăm puțin.

După ce o conduseră pe Isii la hotel, cei trei bărbați porniră iar pe Atami Hinza, spre țărmul oceanului. De-a lungul malului se înalță un zid de beton. Dincolo de dig, în întunericul nopții, se auzeau loviturile puternice ale valurilor și plescăitul stropilor de apă. Bărbații urcară pe scările tăiate în zid și se așezară pe o bancă din beton.

— Știți unde am fost azi ? rosti Ozaki. La templul zeiței Kannona, pe care-l construiește generalul Matsui. El însuși sculptează statuia zeiței, din pămîntul pe care l-a adus din China.

Generalul-locotenent Matsui Iwane — acum ofițer în rezervă — fusese Comandantul armatei expediționare în China. Sub comanda lui se aflaseră trupele din Nankin, despre ale căror crime îi povestise lui Richard, Agness Smedley.

La bătrînețe — trecuse bine de șaizeci de ani — generalul se stabilise la Atami, devenind starețul propriului templu, pe care-l construia cu banii săi. Ipocritul general își descoperise talente de sculptor : din pămîntul îmbibat

cu sînge, adus de pe malurile fluviului Yantzî, ridica acum statuia zeiței caritații, ocrotitoarea liniștii omenești !

Ozaki cunoștea bine aceste amănunte...

Richard, Branko și Hozumi începură să discute despre evenimentele din China.

Războiul se prelungise mult în această țară, fără a aduce japonezilor succesele scontate. Pe continent fusese deplasată o armată de un milion și jumătate de oameni, iar acum se pregăteau să mai trimită patru sute de mii. Pe vremea cînd mai era prim-ministru, vorbind la radio, prințul Konoye se referea cu îngîmfare la China ca la o problemă gata rezolvată.

— În realitate, lucrurile stau cu totul altfel, spuse Ozaki. Trupele expediționare întîmpina o neașteptată rezistență. Această situație neprevăzută dă peste cap toate planurile strategice, provoacă iritare în cercurile militare.

Ozaki cită o serie de cifre și date — pe care le deținea Compania căii ferate a Manciuriei de Sud — despre bogățiile naturale ale Chinei, puternicele surse de materii prime, fără de care Japonia nu putea crea sfera „marii coprosperități a Asiei". Tot în legătură cu China, Ozaki povesti despre încercările Consiliului Secret de a crea un nou guvern — marionetă, asemănător celui „condus" de Pu-i în Manciuria.

Apoi, Ozaki relată informațiile obținute de la pictorul Miaghi. Acum se puteau întîlni mai des, Miaghi îi dădea lecții de pictură fetei lui Hozumi și venea de două ori pe săptămînă acasă la acesta. Ozaki avea o memorie fenomenală ; reținuse, aproape pe de rost, raportul șefului Statului Major al armatei expediționare, raport pe care i-l citise Miaghi.

„Sîntem încredințați — se spunea în raport — că bombardamentele aeriene asupra Chinei continentale trebuie să se întețească. Viitoarele operațiuni ofensive vor crea o atmosferă de groază în rîndurile armatei dușmane și ale

populației civile. Groaza pe care o vor insufla bombardamentele va fi mai eficace decît pierderile ce le provocăm dușmanului prin distrugerea oamenilor și a armamentului. Așteptăm momentul în care chinezii, cu moralul total scăzut, îngroziți și terorizați, ca ieșiți din minți, se vor apuca grăbiți să-și formeze un alt guvern, folositor scopurilor noastre".

Raportul fusese întocmit încă pe vremea cînd actualul stareț al templului din Atami comanda trupele expediționare. Dar iată că generalii japonezi n-au reușit să sădească groaza mistică în sufletele chinezilor.

Țțele trase de militari se încurcaseră și datorită acțiunilor efectuate de piloții voluntari ruși.

Mai tîrziu, aducînd în discuție întîmplările de la Halhîn — Göl, lîngă granița mongolă, Sorge își exprimă părerea că acolo, la fața locului, ar trebui să plece careva dintre ei.

— Cred că cel mai nimerit ar fi să pleci tu, Branko. Ești cunoscut de cei din Armata de la Kwangtung.

Se cerea de asemenea o permanentă supraveghere a tratativelor dintre Tokio și Berlin, în legătură cu alianța militară.

Sorge atrase atenția :

— Dacă survine ceva important, transmiteți imediat, nu mai așteptați întîlnirile stabilite.

La Atami s-au mai văzut de două ori — erau niște remarcabili agenți de informații, care aveau atît de multe să-și spună !

Rămînînd numai cu Vukelić, Sorge îl întrebă :

— În ce relații ești acum cu Eda ?

— Totul s-a sfîrșit între noi, Richard... Sîntem firi deosebite. Nu e vorba nici de vinovați, nici de nevinovați. Pur și simplu, sîntem oameni care nu ne potrivim.

Tăcu o vreme, apoi adăugă trist :

— Îmi pare rău pentru copilul nostru...

Eda avea un anumit rol în grupul „Ramsai", îndeplinea misiunea de curier, era om de legătură. Ce va fi mai departe ? Și-apoi, Branko... Suportă atît de greu ruptura...

Vukelić plecă primul din Atami. Nici Richard nu rămase toată săptămîna, cum îi promisese lui Isii Hanako.

— Mitiko, iartă-mă, îi spuse el într-o zi, trebuie să ne întoarcem mai repede la Tokio.

— Cînd ?

— Azi. Dejunăm și pornim.

— Deci, acum ?

— Da, iartă-mă...

Supusă, Isii, începu să împacheteze lucrurile. Peste o oră, erau plecați din Atami.

Mergeau cu mașina pe drumul vechi. Hanako ședea tăcută, copleșită de tristețe.

— La ce te gîndești ? o întrebă Richard.

— Nu știu ce să mai spun, Iki-san... Uneori, ești atît de straniu. Trăiesc mereu cu sentimentul că te pot pierde.

— Nu-i exclus ! replică Sorge zîmbind.

— Eu aș vrea...

Isii se poticni, apoi reluă, cu timiditate :

— Aș fi vrut să avem un copil...

Richard se întoarse brusc spre ea, cu sprîncenele încruntate.

— Nu vorbi despre asta ! Eu n-am acest drept, Mitiko ! Nu-mi aparțin mie... Altceva va fi cînd vom pleca în patria mea... Vei pleca împreună cu mine, Mitiko ?

— Da... Însă nu cred că voi avea parte de o asemenea fericire...

Lupta pentru semnarea tratatului militar devenea tot mai aprinsă. Ministrul de război Itagaki întîmpina o puternică opoziție din partea unor membri ai guvernului. Ajun-

sese chiar să amenințe cu demisia, în caz că nu se va accepta propunerea germană.

Sorge află despre aceste divergențe din telegrama pe care Eugen Ott o expedie la Berlin.

„Din ordinul lui Itagaki, scria ambasadorul, reprezentantul Ministerului de Război a solicitat să-l primesc de urgență. El mi-a comunicat că armata a reluat lupta pentru realizarea pactului militar cu Germania... Întrucît n-a putut sparge, pînă acum, frontul comun constituit de alți miniștri, generalul Itagaki a hotărît să încerce o ultimă măsură : demisia din postul său de ministru, fapt ce va antrena după sine, demisia întregului Cabinet. Itagaki e susținut de ofițerii tineri care cer semnarea necondiționată a alianței militare cu Germania.

În ceea ce privește opoziția dîrză față de încheierea tratatului militar, circulă zvonuri despre o seamă de planuri teroriste ale militarilor, îndreptate împotriva celor care opun rezistență.

Esența divergențelor privind definitivarea pactului militar constă în următoarele : unii dintre membri Cabinetului, civili, consideră că Japonia nu va putea acorda ajutor practic aliatului său, în cazul cînd Anglia sau Franța ar ataca Germania. Ei ar dori să se menționeze în tratat că acesta nu este îndreptat împotriva Occidentului, ci împotriva Rusiei Sovietice. În opoziție cu acest punct de vedere, cercurile militare susțin poziția germană și socotesc că, în afară de caracterul antirusesc al pactului militar, scopul lui constă și în intimidarea Statelor Unite, și împiedicarea americanilor de a-și activiza politica în Europa și în Extremul Orient."

Discuția avea loc în cabinetul ambasadorului. Cifratorul tocmai adusese telegrama, pentru a fi semnată de Ott.

— Ce părere ai despre toate astea, Iki ? îl întrebă Ott, după ce Sorge citi textul telegramei.

— Mi se pare că japonezii o scaldă, tergiversează semnarea pactului. Le fug ochii și spre sud și spre nord. La Berlin ar trebui să se știe acest lucru. Și apoi, nu m-aș mira dacă, într-o bună dimineață, aș auzi că militarii extremiști au ucis pe careva dintre incomozii membri ai guvernului...

Richard începu să enunțe nume de miniștri sau înalți demnitari — oameni nedoriți de clanul militar și, ca atare, lichidați.

— Ai dreptate, spuse Ott, dar acum mă interesează, mai ales, ceea ce spuneai adineaori. E vădit că japonezii tărăgănează tratativele.

Ambasadorul luă textul raportului și adăugă : „S-a creat impresia că Japonia tergiversează semnarea tratatului".

În sinea sa, Richard gîndi : „Bravo, Ozaki ! Activitatea ta a și dat roade. Se pare că am dibuit punctul vulnerabil în desfășurarea tratativelor..."

Dar Itagaki nu se lăsă învins. În luna mai, el îi expedie ambasadorului Osima instrucțiuni semnate de șeful Marelui Stat Major. Ministrul de război își permitea să comunice cu ambasadorul, ignorînd Ministerul de Externe. În corespondența cu Osima, el folosea un cifru special, inaccesibil altora. În instrucțiunile trimise de Itagaki se spunea : „Armata este ferm hotărîtă să cîștige în această dispută, riscînd chiar căderea Cabinetului. Noi sîntem de acord cu proiectul tratatului, elaborat de generalul Kosihara. E necesar să se specifice foarte precis problemele legate de acordarea asistenței mutuale pe plan militar, în concordanță cu convenția secretă. Aceste prevederi vor fi anexate tratatului de bază. Dorim ca Germania să urgenteze, pe cît e posibil, realizarea acestui plan".

Dar urgentarea a fost imposibilă. Timpul trecea... Tratativele se prelungeau. Era tocmai ceea ce dorea și izbutise să facă doctorul Sorge.

La 14 mai 1939, un detașament de cavalerie japono-bargut, numărînd trei sute de soldați, a atacat pichetul mongol de grăniceri, a ocupat ailul Dungur și, urmărindu-i pe grănicerii mongoli, a ieșit pe malul răsăritean al rîului Halhîn-Göl, infiltrîndu-se pe teritoriul Republicii Populare Mongole pe o distanță de douăzeci de kilometri. Primului detașament, i s-au alăturat alți patru sute de cavaleriști.

Așadar, în apropierea Transbaikalului sovietic începură operațiuni militare.

Din primele zile ale lunii ianuarie, trupele japoneze încălcaseră, de peste treizeci de ori, granița mongolă, în zona culmilor nisipoase Nomongan Burd-obo. Însă acest ultim atac, la 14 mai, desfășurat de cavaleria japono-bargută, susținută de aviație — care mitraliase și bombardase pichetul înaintea atacului — fusese deosebit de puternic. În aceeași zi, aviația japoneză a efectuat un raid asupra orașului Bain Tumeni și a bombardat localitatea Tamțan Bulak, de pe teritoriul Republicii Populare Mongole.

Sosită în ajutor, o unitate militară sovietică, reprezentînd un batalion mixt moto mecanizat — sub conducerea locotenentului major Afinogen Bîkov — i-a respins pe japonezi și a ocupat poziția la zece kilometri de rîu.

Atacurile crîncene, de o parte și de alta, au durat aproape două luni, Armata a șasea japoneză, comandată de generalul Oghiso Rippo, nereușind să înfrîngă rezistența celor o mie două sute de oameni, cît număra batalionul sovietic, și a unei divizii mongole, care lua parte la luptele din zona Halhîn-Göl.

În iulie, Comandamentul trupelor sovietice dădu un ordin ce prevedea trecerea la defensivă, la consolidarea

poziţiilor pe întreg frontul. Schimbarea de tactică a fost observată imediat de către Comandamentul japonez, care urmărea lucrările de fortificaţii executate de armatele sovieto-mongole. Serviciul de informaţii al armatei japoneze raporta că ruşii au renunţat la operaţiunile ofensive, din cauza epuizării fizice şi morale a armatei. Nu exista îndoiala că se apropia ziua hotărîtoare a înfrîngerii totale a trupelor sovietice. Triumfător, Oghiso Rippo îşi încunoştinţă superiorii din Tokio şi de la Statul Major din Kwangtung despre aceste stări de lucruri.

Conform datelor culese de Serviciul de informaţii japonez, reieşea că, în zona conflictului, lîngă Nomongan, Comandamentul sovietic n-a putut concentra decît maximum unsprezece mii de infanterişti şi o mie de cavalerişti. Oghiso Rippo dispunea de douăzeci şi două de mii de infanterişti şi de cinci mii de cavalerişti. În afară de aceste trupe, pe calea ferată continuau să sosească noi unităţi, astfel încît să se creeze un raport de superioritate de şase ori mai mare, comparativ cu forţele inamicului...

Referindu-se la aprovizionarea armatei, generalul Rippo mai raporta că aceasta se desfăşoară după planul stabilit, rezervele create fiind suficiente pentru efectuarea unor mari operaţiuni ofensive. În ceea ce-i priveşte pe ruşi, ei sînt nevoiţi să aprovizioneze armata cu alimente şi muniţii de la o distanţă de şapte sute de kilometri de linia frontului, pe drumuri impracticabile. Pînă şi lemnele necesare bucătăriilor de campanie trebuiau transportate de la cinci-şase sute de kilometri.

Rippo încunoştinţa, de asemenea, că în spatele frontului inamic au apărut epizootii de febră aftoasă şi antrax, astfel că armata nu poate folosi pentru hrană carnea animalelor.

Aceste elemente reunite motivau preaplinul optimism al generalului Rippo în legătură cu evoluţia evenimente-

lor. El ordonă comandamentului diviziei a 23-a de infanterie — generalul Kamatsubara — să pregătească atacul în vederea distrugerii pozițiilor defensive rusești și a interceptării căilor de comunicație aparținînd inamicului, deschizînd drumul spre Transbaikal.

La șapte august, Oghiso Rippo primi un ordin secret de la Marele Stat Major. Se dispunea ca regimentul aviatic de bombardament afectat trupelor de acțiune să fie pregătit pentru a ataca orașul Tomsk, situat departe în spatele frontului, pe teritoriul sovietic. Atacul urma să aibă loc cu o zi înainte de declanșarea ofensivei generale, cu scopul de a demoraliza inamicul...

Oghiso Rippo triumfa cu anticipație, după cum jubila și comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Ueda. Fiecare din ei considera că viitoarea înfrîngere a rușilor la Nomongan va fi meritul său personal.

Bătînd toba, triumfau și cei de la Tokio : victorie, victorie totală !

Din Manciuria, de la granița mongolă, zburau vești, anunțînd victoria. Generalul Ueda, comandantul Armatei din Kwangtung, deveni eroul zilei. Itagaki era bucuros să dea interviuri : „Rușii nu sînt în stare să întreprindă nimic serios ! S-au dovedit neputincioși în fața eroismului japonez ! Armata japoneză se bucură de superioritatea numerică ! Singurul lucru bun pe care l-au făcut rușii, a fost că au ocupat poziții de apărare, pe noua linie de graniță, unde s-au văzut siliți să se retragă, în nisip, printre rîpe ! În fapt, rușii și-au recunoscut astfel înfrîngerea ! Forța armelor și-a spus cuvîntul ! Armatele rusești sînt zdrobite ! Armata imperială japoneză înaintează !"

Fiecare interviu pe care-l acorda ministrul de război era împestrițat cu semne de exclamație — un întreg noian.

La orizont își făcu din nou apariția atamanul Semionov. Se întîlnise cu Ueda, purtase discuții cu acesta despre

Transbaikal... Trupele lui de șoc, numărînd șapte sute de oameni, așteptau. Pentru toți fuseseră pregătite uniforme de soldați roșii. Intenționau să treacă granița sovietică și să comită acțiuni diversioniste în Transbaikal. Semionov avea de gînd să rămînă acolo și să pună bazele unei noi puteri de stat. Atamanul se lăuda că mai are în rezervă cincisprezece mii de cavaleriști. La primul semnal toți vor fi pe cai... Se înțelege că Semionov mințea de stingea, încercînd să-și dea importanță, dar ceea ce conta erau sentimentele lui, dorința de a sluji Japoniei.

Toate aceste date i-au fost transmise lui Richard Sorge de către Vukelić. Branko se deplasase din nou în Manciuria, fusese pe teatrul de operații, îl vizitase pe comandantul Armatei din Kwangtung, care îl întîmpinase ca pe un vechi cunoscut, dovedindu-i încredere, vorbindu-i deschis.

Vukelić aflase că lucrurile nu stăteau nici pe departe atît de bine, precum scriau ziarele : bunăoară în luptele din mai, trupele japoneze suferiseră pierderi grele. Și, totuși, se avîntau în luptă, agitau săbiile, în cel mai autentic sens al cuvîntului ! Un detașament de cavalerie atacase cu săbiile blindatele sovietice. Ce fanatism fără noimă ! Cei mai curajoși erau numiți kamikadze — adică au înfruntat moartea pe cai. Înaintea bătăliilor, își așterneau pe hîrtie angajamentele de luptă. Hieroglifele erau scrise cu sînge.

Oricum, situația rămînea încordată. Părea ciudat, dar trupele sovietice trecuseră, într-adevăr, în apărare. Din ansamblul situației, se putea prevedea prelungirea conflictului pînă în anul următor.

De această dată, Vukelić reușise să ajungă pînă în primele linii. Noaptea, din tranșee, auzea zgomote distincte dinspre poziția sovietică : zăngănitul lopeților, uruitul escavatoarelor... Serviciul de informații japonez reușise să intercepteze și unele radiograme — rușii cereau Coman-

damentului lor să urgenteze trimiterea materialelor de construcţii, transmiteau necesarul pentru echipamentele de iarnă... Avanposturile japoneze găsiseră un îndreptar tipărit pentru soldaţii Armatei Roşii, referitor la felul cum trebuie acţionat în apărare... Broşura i-a fost arătată lui Vukelić, ba i s-au şi tradus cîteva pasaje.

Era neîndoielnic că japonezii pregăteau un nou atac, armata lor continua să se concentreze în zona conflictului.

Miaghi izbuti să aducă unele precizări — atacul avea să fie declanşat în ziua de 24 august. Din Port-Arthur au fost aduse tunuri grele de asediu — se spunea că nu le rezistă niciun sistem de apărare.

În acele zile, Max Klausen lucra în condiţii de solicitare maximă, emitea aproape zilnic ; în acest scop, făcea drumuri lungi, obositoare, la zeci de kilometri de oraş, de-a lungul coastei ; de fiecare dată se oprea în alt loc, pentru a deruta agenţii Kempeitaiului, tehnicienii din detaşamentele de captare a emisiunilor. Demonta radioemiţătorul şi îi ascundea părţile componente, mereu în alt loc din maşină : sub banchetă, în port-bagaj, în spătarul banchetei, sub covoraşul de sub picioare... Apoi totul trebuia montat din nou, reglat... Chema „Wiesbadenul", transmitea mesajele, iar după cincisprezece-douăzeci de minute demonta iarăşi aparatul şi se întorcea acasă. Sănătatea i se şubrezise, inima începuse să cedeze, sub ochi îi apăruseră cercuri vineţii.

Max îi ceru lui Sorge încuviinţarea de a transmite mai des de acasă ; în apropiere se afla cazarma unui regiment de gardă, cu respectivele aparate de radioemisie, cu transmisiunile sale, care puteau masca activitatea lui Klausen. Dar Richard era de neînduplecat. Îi îngăduia lui Max să transmită de acasă numai în cazuri cu totul excepţionale. Richard ştia cît de metodic şi de stăruitor este urmărit radioemiţătorul său. Trebuia, aşadar, o precauţie maximă.

Singura excepție de la regulă putea fi numai îmbolnăvirea radiotelegrafistului. Sănătatea lui Max îl neliniștea tot mai mult. Într-unul din rapoartele sale scria :

„Klausen a avut o criză de inimă. Transmite la radioemițător stînd în pat... Din păcate, Max e atît de bolnav, încît nu se poate conta pe refacerea completă a sănătății lui, a capacității lui de muncă. Lucrează aici de cinci ani, iar condițiile în care ne aflăm, ar măcina chiar și cel mai puternic organism. Învăț acum meseria lui, în viitor o voi exercita eu."

Dar, deocamdată, nu era nevoie să se ocupe Richard de această parte a misiunii. Klausen continua să rămînă la postul său. Se împlineau zece ani de cînd, aflîndu-se în China și în Japonia, el era vocea misteriosului Ramsai, în numele căruia transmitea în eter și pentru care primea noi și noi misiuni. Ultimele lui transmisiuni erau consacrate, cu deosebire, evenimentelor de la Halhîn-Göl.

Între timp, în Manciuria se petrecu ceva neobișnuit. Armata japoneză se pregătea pentru ultima lovitură decisivă. Concentra forțe, rezerve, artilerie. Armata a șasea se încorda ca un arc, ca o cobră în nisipuri, pentru ca, destinsă, să se avînte înainte. La indicația Marelui Stat Major, generalul Ueda semnase ordinul prin care se interzicea tuturor divulgarea orei și a zilei atacului, apoi îl expediase în unități, prin ofițeri de legătură. Pe plicurile trimise numai celor care trebuiau puși în cunoștință de cauză, era prezentă parafa „Kio Ku Mitsu". Comunicarea strict secretă anunța că ofensiva asupra pozițiilor sovietice va începe în dimineața zilei de 24 august.

Secretul militar a fost respectat. Dar, pe neașteptate, cu patru zile mai devreme decît data stabilită pentru atac, trupele sovietice au luat-o înaintea Armatei din Kwangtung și au efectuat o ofensivă de o forță nemaiîntîlnită. Astfel s-a văzut că pregătirile armatei sovietice pentru o apărare îndelungată au fost doar o stratagemă militară

care le-a permis rușilor să-și concentreze forțele pe neobservate, pentru a declanșa lovitura. După trei zile, Armata a șasea japoneză, numărînd peste șaptezeci de mii de soldați, a fost încercuită și începea distrugerea ei.

În aceeași zi, la 23 august 1939, asupra guvernului japonez se mai abătu o lovitură. Germania semnase Pactul de neagresiune cu Uniunea Sovietică. Cele două țări se angajau să rezolve orice probleme pe cale pașnică.

La Halhîn-Göl Armata a șasea japoneză a suferit pierderi grele : peste cincizeci de mii de morți, răniți, prizonieri. Trupele sovieto-mongole au capturat un armament numeros, au doborît peste două sute de avioane inamice. Acesta a fost prețul aventurii, pusă la cale de Gumbațu — clica militariștilor japonezi.

•

PACTUL MILITAR GERMANO-ITALIANO-JAPONEZ

Anul '39 al secolului XX — primul an al celui de-al doilea război mondial — s-a caracterizat prin bogăția de complicate tratative diplomatice. „Podul Kuznețk", cum era numit de Occident Comisariatul Poporului pentru Afacerile Externe al U.R.S.S. depune mari eforturi pentru a preîntîmpina sau măcar a îndepărta pericolul războiului.

Germania fascistă, care investise pentru înarmare o sumă astronomică — nouăzeci de miliarde de mărci — continua să-și perfecționeze, în văzul întregii lumi, mașina de război și să șantajeze țările vecine. Hitler izbutise să realizeze multe. După succesul în războiul din Spania, prinsese aripi, începuse să acționeze cu impertinență. Nu se poate afirma că Germania nazistă devenise deodată o forță capabilă să cucerească întreaga lume, dar Hitler izbutise să găsească punctul vulnerabil în conduita di-

plomatică a țărilor occidentale. Anglia, America, Franța lăsau să se înțeleagă că Germania trebuia să-și concentreze atenția spre Răsărit, spre Rusia Sovietică. Aceste state presupuneau că, astfel, Occidentul va fi lăsat în pace. Hitler, diplomații și generalii săi, aveau și ei în vedere acest obiectiv. Erau pregătiți pentru cruciada împotriva Rusiei bolșevice, dar... plătiți pentru asta! cereau ei. Faceți concesii! Și naziștilor li se făceau concesii: s-a trecut cu vederea ocuparea Austriei, a fost semnat Acordul de la München, li s-a oferit ca pradă Republica Cehoslovacă. Plăteau, numai ca Hitler să lase în bună pace Occidentul.

În acest timp, la Kremlin și la „Podul Kuznețk", se făcea totul pentru a se împiedica organizarea complotului împotriva Țării Sovietelor, pentru a izola Germania fascistă și a-i tempera intențiile războinice, pentru a îndepărta pericolul ce creștea amenințător. În acest scop, trebuia găsit în primul rînd, un limbaj comun cu politicienii și diplomații Occidentului. Dar ei făceau un joc ascuns, fățarnic. Pentru Soviete, nu era un secret faptul că americanii, englezii și francezii negociau, în același timp, cu Moscova, cu Berlinul, cu Roma și cu Tokio. În culisele acestor negocieri nu mai era vorba despre niște avantaje mărunte, ci de finalitatea unei chestiuni esențiale — cine va fi izolată: Rusia Sovietică sau Germania fascistă. Putea oare Moscova să nu se pună în gardă? Iată doar o singură întîmplare, care justifica starea ei de spirit: delegația guvernamentală anglo-franceză, trimisă în Uniunea Sovietică pentru tratative și semnarea pactului de asistență împotriva agresiunii germane, a voiajat trei săptămîni pînă a ajuns la Leningrad — călătorise cu un vapor de marfă, care își făcea cursa-i comercială obișnuită; cînd, în sfîrșit, delegații sosiră la Moscova, în cadrul primei întîlniri s-a dovedit că nici unul dintre ei nu era împuternicit de guvernele respec-

tive să ducă tratative, să semneze vreun acord! Totul fusese ticluit astfel, pentru a trage de timp.

În ceea ce-o privea, Germania nazistă își intensifica eforturile diplomatice, căuta aliați, fapt de asemenea cunoscut guvernului sovietic.

Din Tokio, grupul „Ramsai" comunica permanent la Moscova date despre tratativele secrete între Berlin și Tokio privind alianța militară dintre cele două țări, despre pactul îndreptat împotriva Uniunii Sovietice. Semnarea pactului întîrzia; japonezii, la rîndul lor, se tocmeau pentru niște avantaje, le era teamă să scadă prețul. Evident, această conjunctură trebuia folosită, pentru a împiedica Germania să încheie pactul militar cu Japonia.

Naziștii, enervați de tărăgănarea japonezilor și de jocul dublu al statelor occidentale, își schimbară brusc poziția și renunțînd, chipurile, la vechea dușmănie față de Rusia Sovietică, propuseră Kremlinului semnarea unui pact de neagresiune. Propunerea îndepărta conflictul armat ce devenise atît de amenințător, spărgea zidul de izolare ridicat în jurul Uniunii Sovietice. La Moscova se hotărî acceptarea propunerii germane.

Dubla lovitură, pe tărîm militar și diplomatic — insuccesele de la Nomongan și Tratatul dintre Germania și Rusia — ce se abătuse asupra Cabinetului condus de Hiranuma, zguduise întreaga țară. Ministrul de război Itagaki demisionă, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Ueda, fu înlocuit, la Marele Stat Major se produseră schimbări, prim-ministrul profascist Hiranuma demisionă și el, asemeni multor lideri militari și politici.

Nici treburile ambasadorului german în Japonia nu mergeau strălucit. Ott nu i-a putut convinge pe japonezi să accepte propunerile germane; la început, ei lăsau impresia că ar susține ideea unei alianțe militare, dar apoi începură să ezite, să tergiverseze și, drept rezultat, iată Tratatul cu Rusia!

Ştirea despre călătoria lui von Ribbentrop la Moscova a provocat la Tokio o stare de spirit deprimantă. Primul care informase guvernul japonez asupra acestui fapt fusese ambasadorul Osima. La 20 august, von Ribbentrop îi telefonase, pentru a-i comunica ştirea despre viitorul tratat cu Rusia. Osima rămase perplex. Nici nu găsi ce să răspundă şi glasul nu i se auzi multă vreme în receptor.

— Dar... Dar... poate că pentru această problemă ar fi mai bine să ne întîlnim, să discutăm ? spuse el, în sfîrşit, fără convingere.

Ministrul îi răspunse că întîlnirea e imposibilă, el va pleca a doua zi la Moscova şi are încă multe probleme de rezolvat. Să-l ierte domnul ambasador că îi transmite la telefon o asemenea veste.

Osima îşi recăpătă oarecum echilibrul.

— În acest caz, spuse el, trebuie să vă aduc la cunoştinţă, domnule ministru, că acţiunea guvernului german contravine Pactului Anticomintern. După opinia mea, acest fapt constituie un act de rea credinţă din partea Germaniei.

— Ei, de ce... De ce sînteţi atît de categoric ? Obişnuita dumneavoastră stăpînire de sine lasă de dorit, domnule Osima... Vă asigur că vom rămîne prieteni, doar nu s-a schimbat nimic important...

Vocea lui von Ribbentrop suna acum foarte blajin, dar Osima înţelegea că ministrul încerca să îndulcească pilula amară. La telefon e oricînd mai uşor să anunţi veşti neplăcute ; de aceea Ribbentrop evitase întîlnirea.

— În ceea ce mă priveşte, continuă Osima, trag concluzia că e necesar să-mi dau demisia. O voi face chiar astăzi.

— Nu vă sfătuiesc ! Nu vă sfătuiesc să faceţi aşa ceva... Vă doresc toate cele bune !

Se auzi un declic în aparat şi apoi... tăcere ! Dar ambasadorul Osima ţinu receptorul în mînă încă multă

vreme. Totul se năruise ! Lui Osima îi trecu prin minte să-și facă harakiri, dar alungă repede acest gînd. Trebuia să lupte !

Ambasadorul Japoniei la Roma, domnul Siratori, își dădu demisia. Din Berlin, Ribbentrop îl rugase insistent să vină în Germania — aveau de discutat ceva important — dar Siratori refuză, spunînd că a comandat bilete de vapor pentru Tokio. Cele întîmplate îl răniseră profund.

În adîncul sufletului său, Hirosi Osima mai spera că încă nu-i pierdut totul, nu merita să-și taie craca de sub picioare atît de repede...

În ziua cînd se pregătea să părăsească Berlinul, primi de la Tokio instrucțiunea de a prezenta un protest oficial referitor la Tratatul germano-rus. Dar Eugen Ott, luînd-o înaintea înceților funcționari ai Ministerului de Externe japonez, îl informă primul pe von Ribbentrop despre acest protest.

„De extremă importanță ! Secret ! Cu cifrul ambasadorului ! Înmînați imediat ! scrise el, de îndată ce află importanta știre. Chiar acum am fost informat în legătură cu instrucțiunea ce va fi expediată ambasadorului Osima la Berlin. El a fost împuternicit să declare că semnarea Tratatului germano-sovietic anulează actualele tratative germano-japoneze, privind alianța militară. Guvernul japonez consideră încheierea de către Germania a Tratatului de neagresiune cu Rusia ca o gravă încălcare a convenției secrete anexată la Pactul Anticomintern. Din aceste motive, ambasadorul Osima este împuternicit să prezinte un vehement protest. Ott".

Asumîndu-și riscul, Osima refuză să îndeplinească instrucțiunea Ministerului de Externe și nu prezentă protestul. Era un caz nemaiîntîlnit în diplomație ! Dar acțiunea lui Osima a fost aprobată de către Itagaki și de către Marele Stat Major. Militarii mai aveau încă speranțe, nu trebuia să se ajungă la o ruptură !

Richard Sorge a reușit să fotografieze raportul lui Ott. Dar grupului „Ramsai" îi venea din ce în ce mai greu să expedieze la Centru, prin intermediul curierilor, tot felul de documente : microfilme, dări de seamă, tot ce nu se putea transmite prin radiograme. Războiul din China cuprinsese un teritoriu foarte întins, întrerupînd linia de legătură prin Șanhai. Trebuia găsit ceva nou, trebuiau deschise alte căi și Richard hotărî să folosească, în acest scop... poșta diplomatică germană ! Ideea era fantastică. Dar de ce n-ar încerca ? Cîndva, la o ceașcă de cafea, ambasadorul Eugen Ott îi spusese :

— Iki, n-ai vrea să faci un zbor pînă la Hong Kong cu poșta diplomatică ? Ar trebui să te aerisești puțin.

Sorge refuzase atunci. N-avea nimic pregătit, își expediase corespondența la Moscova pe o cale mai puțin obișnuită : prin Klausen. Un curier secret venise din Uniunea Sovietică, să preia documentele. Se întîlniră la teatru. Max și Anna primiseră prin poștă două bilete pentru un spectacol. Sorge îl instruise pe Max cum să procedeze.

La teatru, Max avea locul lîngă curierul sosit de la Moscova. În timpul spectacolului, pe întuneric, cei doi schimbară între ei niște pachete. Dar era riscant să folosească des asemenea formă de legătură, se știa doar că cei mai experimentați agenți de informații au căzut adesea tocmai în timpul întîlnirilor conspirative. Această activitate necesita un spirit inventiv deosebit.

Și iată că, după cîteva luni, Ott îi propuse din nou lui Sorge să devină curier diplomatic pentru o vreme.

În ajunul plecării, Richard veni la ambasadă cu valiza lui și intră în camera cifrului. În afară de meseria sa, Ernest, cifratorul, mai pregătea și poșta diplomatică.

— Hello, Ernst, ai sigilat valiza cu poșta ? Nu încă ? Foarte bine ! Fii bun, te rog, sigilează, odată cu poșta,

și valiza mea, altfel vameșii japonezi o să-mi dea de furcă.

Părea logic. Bagajul diplomatic nu era supus controlului vamal. Dacă aveai pe valiză sigiliul ambasadei, nu mai pierdeai timpul cu formalitățile vamale. Era mai comod așa, curierii diplomatici procedau frecvent astfel. Ernst aplică sigiliul cu ceară roșie pe ambele valize, pregăti inventarul, scrisoarea de însoțire, le aplică ștampila violetă a ambasadei, și astfel materialele agentului sovietic de informații căpătară imunitatea diplomatică.

La aeroportul din Hong Kong „curierul diplomatic" fu întîmpinat de funcționarul consulatului german. El îl ajută pe Sorge să ducă valizele, le puse în mașină. La consulat, Sorge îndeplini toate formalitățile de transmitere a poștei secrete, obținu semnătura de predare a bagajului diplomatic și plecă la hotel. Ducea în mînă valiza sa, pe care mai erau încă sigiliile protectoare ale ambasadei germane.

Camera de hotel fusese reținută de la Tokio. Seara, sună telefonul și cineva întrebă de miss Agness. Pe un ton glumeț, Richard răspunse :

— Din păcate, eu n-o pot înlocui. Probabil că ați greșit numărul.

Era parola. Sorge stinse lumina, se întinse pe canapea și așteptă. După cîteva minute, se auzi o bătaie în ușă și intră un om care întrebă în englezește :

— Pot primi pachetul ?

— Luați-l, e pe măsuța de lîngă cuier, răspunse Sorge.

Omul de legătură plecă. Cei doi nu se văzuseră la față. Richard era un agent prea experimentat, ca să riște ceea ce nu era necesar.

Revenit la Tokio, el se cufundă din nou în activitatea sa cotidiană, încărcată de primejdii. Uneori, simțea

o oboseală copleşitoare, dar nu se lăsa învins, uimindu-i pe cei din jur cu temperamentul său vulcanic.

Trecuseră mai mult de şase ani, de cînd Richard Sorge trăia aproape neîntrerupt la Tokio. Visa la întoarcerea acasă, ducea dorul prietenilor, al mestecenilor dragi. Scrisese de cîteva ori, întrebînd cînd îi vor permite să se înapoieze, dar răspunsul era mereu unul şi acelaşi : trebuia să mai aştepte. Chiar recent, cînd fusese la Hong Kong, expediase o scrisoare în care spunea :

„...Acum pun problema mea. V-am mai comunicat că atît timp cît va dura războiul european, voi rămîne la post. Dar, întrucît germanii care se află aici susţin că războiul nu va dura mult, trebuie să ştiu ce soartă mă aşteaptă în viitor. Pot să sper că, după terminarea războiului, mă voi întoarce acasă ? E timpul să mă stabilesc undeva, să termin cu acest rătăcitor mod de viaţă, să folosesc marea experienţă pe care am acumulat-o. Vă rog să nu uitaţi că trăiesc aici neîntrerupt de atîta vreme şi că, spre deosebire de alţi „străini respectabili", nu plec la fiecare patru-cinci ani să mă odihnesc. Faptul poate să pară suspect.

Faţă de voi rămînem mai departe — ce-i drept, cu sănătatea cam zdruncinată — aceeiaşi credincioşi tovarăşi şi colaboratori. Ramsai".

După cîteva săptămîni, Sorge primi din nou un răspuns negativ. Îi scriau că situaţia actuală nu îngăduie rechemarea lui la Centru. Trebuia să mai aştepte măcar un an. Sorge răspunse :

„Dragul meu tovarăş, oricît de mare ar fi dorinţa noastră de a ne întoarce acasă, vom respecta indicaţia voastră de a mai rămîne un an. Ne vom face datoria, continuînd să îndeplinim greaua noastră muncă. Se înţelege că, dată fiind situaţia de război actuală, amînăm data întoarcerii acasă. Într-adevăr, sîntem convinşi că acum nu-i timpul potrivit să punem astfel de probleme".

Și iată că mai trecu un an de încordată activitate clandestină. Oamenii lui Sorge aveau cîteodată impresia că balansează pe un otgon șubred, întins deasupra unei prăpastii. Dar ei își desfășurau munca, în ciuda primejdiei, în pofida oboselii, a epuizantei încordări nervoase. Uneori, aveau sentimentul că dușmanul le-a dat de urmă, că grupul e descoperit și încercuit. Și-ntr-adevăr agenții Kempeitaiului se tot învîrteau în jurul lor, dar nu puteau descoperi nimic. Doar dosarul cu copiile radiogramelor interceptate se umfla tot mai mult, fără a putea duce la vreo dezlegare. Cifre, cifre, cifre. În îngrămădirea haotică de cifre nu se putea descifra nimic. Fiecare radiogramă se transmitea cu un cifru deosebit, fapt care provoca, de asemenea, derută. Ce aparat, ce tehnică folosea misterioasa organizație ? Nici radiolocatoarele nu indicau nimic esențial. Aparatura veche putea să detecteze radioemițătorul în acțiune numai pe o rază de trei kilometri. Stația de emisie tăcea brusc, apoi începea să lucreze pe altă lungime de undă, în alt loc. Nici ora transmisiunilor nu era aceiași. În această încîlceală, se intuia, evident, un sistem propriu, imposibil de descoperit.

Odată, în timpul unei recepții la ambasada germană, manifestare al cărei organizator era Sorge, acesta se apropie de grupul unor atașați militari germani, adunați la bufet. Locotenent-colonelul Kretschmer, un proaspăt lucrător al ambasadei, care studiase înzestrarea cu armament și dotarea tehnică a armatei japoneze, răspundea cuiva :

— Fără noi, nu se vor putea descurca... Radiolocatoarele noastre oferă indicații absolut precise. Ele au sosit săptămîna trecută, la cererea Marelui Stat Major japonez.

Sorge înțelese pe dată despre ce era vorba, ce pericol de moarte însemna pentru grupul său sosirea radiolocatoarelor germane. Dar nu-și trădă de fel tulburarea.

— Domnilor ! exclamă el, poate măcar azi să nu discutăm problemele activităţii noastre ! Doamnele se plictisesc... Paulchen, riști să pierzi bunăvoinţa ce ţi-o arată Frau Mohr !

Ofiţerii trecură spre salonul în care începuse dansul.

Richard Sorge îi comunică lui Klausen să reducă la minimum durata emisiunilor, limitîndu-se la fraze cît mai puţine şi mai scurte. Centrul, înştiinţat de cele întîmplate, recomandă, ca, pentru o perioadă de timp, să se renunţe în genere la transmisiuni, dar Sorge nu se putea împăca cu această idee — evenimentele evoluau cu repeziciune şi Moscova trebuia informată în consecinţă.

Şeful serviciului de contrainformaţii din Tokio era colonelul Osaka, protejatul lui Tojo, cu care lucrase încă la jandarmeria Armatei din Kwangtung. Osaka îşi bătea capul fără răgaz, în încercarea de a găsi o dezlegare a misterioasei istorii cu cifrul de... nedescifrat. În cele din urmă, se hotărî să acţioneze pe cale ocolită. Prin Serviciul de informaţii al Marelui Stat Major, ataşaţii militari japonezi aflaţi în diferite ţări primiră sarcina să urmărească deosebit de atent informaţiile ce soseau din Japonia. Totodată, el ceru să i se întocmească o listă a tuturor celor care puteau fi implicaţi, mai mult sau mai puţin, în strecurarea informaţiilor secrete din Japonia. Lista ce-i fu prezentată se dovedi colosal de lungă, apăreau numele tuturor ziariştilor străini acreditaţi la Tokio, ale unor comercianţi, consilieri, funcţionari publici, militari... Lista definitivă o alcătui însuşi Osaka, incluzînd în ea numele celor care puteau fi ei înşişi surse de informaţii. O parcurse şi se îngrozi : în această listă, cu totul şi cu totul secretă, apăreau numele unor foşti prim-miniştri, consilieri militari, membri ai Consiliului Secret, al Marelui Stat Major, miniştri şi cei din anturajul lor — secretari, stenografi, curieri. De la o lună la alta, colonelul scurta lista, tăind numele celor care cu nici un chip nu puteau

trezi bănuieli. Și, totuși, lista, cît era de scurtată, tot mai conținea sute de nume ale căror purtători erau verificați în continuare de colonel. Totul era controlat, selectat, trecut printr-un filtru fin, în conformitarea cu rapoartele agenturilor, cu informările ce-i parveneau de peste tot.

Uneori, Osaka lansa cîte o informație secretă „marcată" și urmărea unde va apare. Deocamdată, însă, niciuna din rafinatele metode utilizate, inclusiv radiolocatoarele germane, nu dădeau rezultate. Insuccesul îl scotea din fire pe colonel. Descoperirea tainicei organizații devenise pentru el o chestiune de prestigiu profesional. Deși știa că nici predecesorii săi nu izbutiseră mai mult, el se îndîrjea, socotindu-i pe agenții invizibili drept proprii săi dușmani. De la primele transmisiuni cu cifru secret lansate în eter și interceptate de Kempeitai, trecuseră șapte ani...

Grupul „Ramsai" își continua activitatea...

Japonia sărbătorea aniversarea a 2600 de ani de existență a imperiului. Aveau loc parăzi, recepții, serbări populare, de peste tot sosiseră delegații... Din delegația germană făcea parte un necunoscut care se ținea de-o parte : Heinrich Stahmmer. Era un om în vîrstă, cumpănit, care știa să-și țină gura. La Berlin avea o funcție modestă, de om de legătură între Ribbentrop și ambasadorul japonez în Germania. În realitate, Stahmmer era un vechi agent de informații, specialist în problemele Extremului Orient, însă acest lucru nimeni nu trebuia să-l afle. Întreținea bune relații cu generalul Osima ; de aceea nimeni nu se miră că, ajuns la Tokio, din primele zile Stahmmer fu oaspetele fostului ambasador. În timpul vizitei, transmise gazdei salutări din partea lui Ribbentrop și-i aminti despre discuția la telefon, înainte de semnarea Tratatului germano-sovietic. Ministrul îi spusese atunci lui Osima : „Vă asigur că vom rămîne prieteni, doar nu s-a întîmplat nimic important..." Acum Ribben-

trop îl ruga pe domnul Osima să clarifice situaţia : oare n-a sosit timpul să fie reluate tratativele în legătură cu alianţa militară ?

Osima se bucură la gîndul că atunci avusese atîta dreptate, refuzînd să prezinte protestul către guvernul german. Dacă o făcea, cît de mult s-ar fi complicat acum lucrurile ! Lui Stahmmer îi răspunse :

— Avem nevoie de oameni puternici şi hotărîţi pentru încheierea alianţei militare între ţările noastre. Cred că va fi necesar să se mai schimbe încă două-trei cabinete, pentru ca linia politicii de stat a Japoniei să ia alt curs. Facem eforturi în această direcţie. Berlinul trebuie să ne înţeleagă şi să nu ne zorească.

Eugen Ott transmise aproape cuvînt cu cuvînt la Berlin discuţia purtată de Stahmmer cu generalul Osima. „Cît timp va exista Cabinetul actual, scria Ott, nu ne putem aştepta ca Japonia să se alăture vreunei grupări a ţărilor europene... Osima şi Siratori se străduiesc din răsputeri să provoace căderea Cabinetului, dar vor mai fi necesare încă două-trei schimbări de guvern, pentru realizarea unei linii politice japoneze favorabilă nouă".

Heinrich Stahmmer îl mai vizită o dată pe Osima. Fostul ambasador îi transmise că noua propunere germană a fost întîmpinată cu satisfacţie de către cercurile militare.

Trecură cîteva luni şi Heinrich Stahmmer sosi din nou la Tokio. Venise singur, nici o persoană oficială nu-l întîmpină la Yokohama, n-au fost de faţă nici ziarişti, nici fotoreporteri. In ziua venirii lui Stahmmer, ziarele şi agenţiile telegrafice primiseră o dispoziţie secretă din partea poliţiei fapt despre care aflase Branko Vukelić. La o săptămînă după apariţia trimisului secret la Tokio, Branko îi reproduse din memorie lui Sorge dispoziţia poliţiei : „În presă nu trebuie să se pomenească nimic despre sosirea în Japonia cît şi despre activitatea trimisului

german Heinrich Stahmmer, care se află la ambasada germană, cu însărcinări speciale".

— Ce părere ai despre asta ? întrebă Vukelić.

— Aceea că, de cîteva zile, eu, umila dumneavoastră slugă, împreună cu generalul Ott și cu numitul trimis berlinez Stahmmer, pregătim textul tratatului militar dintre Germania și Japonia. Eu îi dau chiar consultații lui Ott ! — Richard izbucni în rîs, cînd văzu chipul uimit al tovarășului său. — Da, da ! exclamă el. N-ai ce-i face ! Decît altul, mai bine eu ! Dar cum poate fi explicată atitudinea lui Hitler ? În urmă cu un an, a semnat Tratatul de neagresiune cu Rusia, acum iar își schimbă poziția. De ce ?

Reprezentantul personal al lui Ribbentrop, Heinrich Stahmmer, sosise la Tokio la începutul lui septembrie 1940 și trecuse neîntîrziat la îndeplinirea misiunii speciale ce-i fusese încredințată. În ziare nu s-a pomenit niciun cuvînt despre această prezență. Tratativele s-au purtat cu ușile închise, nimic nu răzbătea în afară. Ambele părți se străduiau să ajungă la o înțelegere, terenul fusese pregătit în acest sens. Șaptesprezece zile au fost suficiente pentru încheierea tratativelor, care, anterior, duraseră luni de zile și nu dăduseră nici un rezultat.

Încă de la mijlocul verii, Ott primise indicații de la Berlin să le sugereze discret japonezilor ideea că era momentul cel mai potrivit pentru cotropirea Indochinei franceze. O asemenea acțiune va fi bine privită de Germania. Ribbentrog își avea calculee lui : expansiunea Japoniei în sud va înăspri relațiile ei cu anglo-saxonii, va înlătura pericolul unei eventuale înțelegeri între aceste părți... Berlinul zgîndărea, aţîța patimile. La Tokio ideea fu însușită, dar se considera că ar fi mai bine să se înceapă acțiunea prin ocuparea Hong Kongului.

Curînd, Ott era în măsură să comunice la Berlin următoarele :

„După toate simptomele, un atac al Japoniei în Indochina pare inevitabil. Cel puțin trei divizii sînt pregătite pentru a ocupa orașele mai importante, inclusiv Saigonul.

În legătură cu înlocuirea Cabinetului — cerută de armată — e de așteptat ca Japonia să purceadă curînd la operațiuni active. De la Marele Stat Major dețin o informație strict confidențială, conform căreia artileria de asediu pentru atacul asupra Hong Kongului ar fi pregătită."

Se apropiase timpul de care vorbise Osima la prima întîlnire cu Stahmmer : cabinetele se schimbau și politica lor devenea, de fiecare dată, tot mai agresivă.

Stahmmer intuise că un asemenea moment ar fi cel mai prielnic pentru sosirea sa la Tokio.

Eugen Ott se consulta în permanență cu Sorge. La început, Stahmmer se purta rece față de Richard dar, cu timpul, începu să apeleze tot mai des la ajutorul capabilului și eruditului ziarist.

În ajunul semnării pactului, Consiliul Secret s-a întrunit în ședință. Raportul l-a prezentat ministrul de externe Matsuoka. El încerca să justifice pactul militar cu Italia lui Mussolini și Germania lui Hitler, subliniind că, în cazul unui conflict armat ruso-japonez, Germania va acorda ajutor Japoniei, la fel cum, în situația izbucnirii unui război între Germania și Rusia Sovietică, Japonia va oferi tot sprijinul necesar țării aliate.

După citirea proiectului de tratat, Matsuoka părăsi ședința, urmînd ca membrii Consiliului Secret să analizeze acest proiect.

Primul vorbi noul păstrător al sigiliului privat, precautul Kido, care dădu glas cunoscutelor sale principii :

— Într-o politică de anvergură, ca a noastră, n-are importanță dacă acțiunile sînt echitabile, principalul este

să evităm orice risc în ceea ce întreprindem... Nu sîntem convinşi că Germania va rămîne multă vreme o prietenă credincioasă a Japoniei. Nu e cazul să acordăm o încredere absolută Germaniei şi Italiei. Cu toate acestea, astăzi, îl putem socoti pe Hitler ca un aliat deosebit de preţios. Scopul nostru e să instaurăm în strînsă conlucrare o nouă ordine politică în Europa şi Asia. Germania e de acord să ne dea mînă liberă în acţiunile noastre din Asia de Est. La rîndul ei, Japonia va susţine acţiunile aliatului său german în Europa şi Africa. Domnul Ribbentrop ne propune să ocupăm Indochina franceză, să debarcăm trupe la Saigon. Trebuie să luăm ceea ce ne dăruieşte soarta. Drept compensaţie pentru libertatea de acţiune în Indochina, noi vom oferi Germaniei cauciuc, wolfram, staniu...

Pentru ţările noastre, care încheie acum alianţa, deocamdată e mai avantajos să-şi menţină poziţia de neutralitate faţă de Rusia. Dar e puţin probabil ca asemenea relaţii să dureze vreme îndelungată... În ceea ce priveşte Rusia, noi socotim în vigoare anexa secretă a Pactului Anticomitern.

Generalii care şedeau în jurul mesei înclinau capul în semn de aprobare faţă de spusele vorbitorului.

După ce revenise de la Berlin, generalul Osima fusese ales membru al Consiliului Secret. Luînd acum cuvîntul, el vorbea plin de sine, cu ochii închişi, parcă pentru a se concentra mai bine asupra ideilor pe care le expunea:

— Se observă o oarecare destindere în relaţiile ruso-japoneze, dar această situaţie nu trebuie să-i deruteze pe membrii Consiliului, e îndoielnic că ea va dura mai mult de trei ani. Cam la sfîrşitul acestei perioade sau, poate mai devreme, Germania va începe războiul cu Rusia. Japonia trebuie să fie pregătită pentru a folosi situaţia favorabilă ce se va crea atunci în Europa...

Consiliul Secret aprobă pactul militar.

A doua zi, la Berlin fu semnat Pactul tripartit de alianță militară între Germania, Italia și Japonia. Ambasadorul Eugen Ott și reprezentantul diplomatic Heinrich Stahmmer fură decorați cu cea mai înaltă distincție japoneză, pentru merituoasa lor contribuție adusă la pregătirea pactului.

Deși Hozumi Osaki, cum era și firesc, n-a participat la ședința Consiliului Secret, el a fost informat pe larg, chiar în aceeași seară, asupra celor petrecute. Cîteva ore mai tîrziu, afla și Moscova despre toate acestea.

Era al optălea an de cînd Richard Sorge lucra în Japonia. În tot acest timp, el se convinsese neîncetat că cercurile militariste din Țara Soarelui Răsare manifestă o atitudine dușmănoasă față de cel mai apropiat vecin din Extremul Orient. De fapt, atitudinea nu era valabilă numai față de Rusia. Odată, în timpul unei recepții, Hirosi Osima s-a apropiat de doctorul Sorge și-i spuse :

— De peste o sută de ani, în Japonia se coace ideea unei Mari Asii Orientale sau, cum îi spunem noi, „sfera coprosperității". Ea cuprinde o arie mare, întinsă — spre sud și spre nord. Cu ajutorul aliatului german ne vom îndeplini această străveche năzuință.

Hirosi Osima făcu o plecăciune în semn de stimă, zîmbi vag și adăugă :

— Acum, cu puteri unite, dumneavoastră în Europa, iar noi în Asia, vom instaura o nouă ordine.

Nimeni nu putea ști ce se ascunde sub zîmbetul rece al diplomatului japonez. La amintita recepție diplomatică, Osima apăruse în uniformă de general. De ce ? Și acest amănunt îi dădu de gîndit doctorului Sorge.

Richard observa cum conducerea politică a țării e preluată, în tot mai mare măsură, de militari. Generalul Tojo, fost șef al jandarmeriei din Kwangtung, ajunsese ministru de război. Doihara Kenji era acum consilierul

militar principal al guvernului, Itagaki lucra la Marele Stat Major... În cea ce-i privea, prințul Konoye — din nou șef al guvernului — și ministrul de externe Matsuoka, aceștia erau partizani notorii ai vederilor ultra naționaliste, adepți ai unor cît mai strînse legături cu Germania fascistă.

Eugen Ott sublinia acest lucru în raportul său către Ribbentrop : „Odată cu revenirea la putere a prințului Konoye, se observă o orientare progermană tot mai accentuată a Cabinetului japonez".

Cu toate că, deocamdată, aparențele nu erau de natură să impună o neliniște deosebită, doctorul Sorge intuia, cu toată ființa sa, încordarea atmosferei politice ; era o senzație ca înaintea furtunii, cînd încep să te doară vechi răni și o ciudată apăsare îți îngreunează respirația. Acum, Richard se orienta perfect în orice împrejurare, știa despre ce se discută la ședințele Consiliului Secret, îi erau cunoscute discuțiile secrete din cadrul Marelui Stat Major, starea de spirit a guvernului, a ambasadei germane. Se bucura de atîta încredere, încît i se propuse să devină conducătorul organizației de partid naziste din zona Tokio-Yokohama. Ba mai mult, a fost rugat să-l țină sub observație, pe ambasadorul Reichului german, generalul-maior Eugen Ott !

Propunerea i-o făcuse noul atașat de poliție * pe lîngă ambasada germană, Obersturmbannführerul S.S. Joseph Meisinger, cu care Sorge se întîlnea uneori pentru a juca cărți. Richard reușise să cîștige bunăvoința și încrederea acestui S.S.-ist și agent de contraspionaj, ce-i drept pierzînd cîteodată, cu bună știință, la pocher.

Într-o seară, jucau cărți în clădirea ambasadei. Meisinger era în mînă bună. De bucurie, Obersturmbannführerul băuse zdravăn. După ce se sculară de la masă,

* Și aceasta — cu titlul oficial de „șef al protocolului".

Meisinger merse să-l conducă pe Sorge, dar se opri și-l invită pentru cîteva minute în biroul său, să discute ceva.

Meisinger puse în fața lui Sorge o sticlă cu băutură și zise :

— Ascultă, Iki, ce am să-ți spun... Ascultă și uită pe dată, de parcă n-ai fi auzit nimic. Tu îl cunoști bine pe ambasadorul nostru, Ott ? Îl cunoști ! Știi și că era în relații bune cu generalul Schleicher, nu ? Sigur ! Iar Schleicher a fost implicat în puciul împotriva Führerului nostru și, ca atare, împușcat ca un cîine... Se pare că ție nimic nu-ți este necunoscut. Ascultă, intră în serviciul Gestapoului ! Nu ești de acord ? Păcat !

Noua sticlă cu băutură tare își făcu efectul și Meisinger începu să vorbească tare, sacadat, limba i se împleticea și rîdea fără motiv.

— Tu ce, crezi cumva că sînt mai beat ca tine ! Deloc ! — Meisinger întinse mîna să ia sticla, dar o răsturnă. — Hai să discutăm despre treburile noastre... Așadar, tu trebuie să-l supraveghezi pe Ott ! Altul n-ar fi în stare s-o facă. Aici, doar în tine am încredere... Supraveghează-l ! M-ai înțeles ?

Joseph Meisinger, un om de aproape doi metri înălțime, cu pumnii uriași, inspira teamă tuturor lucrătorilor ambasadei. Căsătorit cu secretara lui Himmler, avînd relații de prietenie cu șeful Gestapoului — Müller, cît și cu conducătorul activității de spionaj-diversiune peste hotare — Heidrich, acest Joseph Meisinger venise la Tokio pentru a dirija filarea polițienească în cadrul ambasadei și a stabili legături cu contraspionajul japonez *. Și, iată, cu acest om se „împrietenise" Richard Sorge.

---

* Meisinger a venit la Tokio în 1940, sosind din Varșovia, unde a lucrat în Comenduirea orașului și și-a cîștigat faima de fioros călău al patrioților polonezi. După război a fost judecat și executat la Varșovia.

— Pe cine urăsc eu ? bălmăjea beat Meisinger. Pe intelectuali, pe evrei și pe comuniști... Iată pe cine !

Uită imediat cele spuse și trecu la alt subiect.

— Ești de acord să devii șeful nostru, nu-i așa ? Și încă ce fel de șef ! Gauleiterul Partidului național socialist în Japonia ! Iată ! Toți trebuie ținuți uite-aici ! — Meisinger arătă pumnul — Ai refuzat ? ! De ce-ai refuzat ?

— Uite-așa, fiindcă n-am chef. Le-am propus să organizeze adunările în cîrciuma „Fledermauss" și fiecare nazist să țină pe genunchi cîte două japoneze ! Dar ei n-au fost de acord. Atunci am refuzat și eu...

Meisinger hohoti.

— Grozav ! Pentru fiecare, cîte două japoneze pe genunchi ! Așa zic și eu adunare a Partidului național-socialist ! Dar refuzul tău n-are rost !

Cu timpul Obersturmbannführerul Meisinger căpătă o încredere fără margini față de doctorul Sorge. Îi spunea lui Richard Pochergenosse, „prietenul lui de la masa de cărți".

TAINA TAINELOR

La ambasada germană, generalul Umezu Yoshijiro fusese poreclit Kaiserul al VI-lea al Manciuriei...

Umezu era al șaselea comandant al Armatei din Kwangtung, de la „incidentul din Mukden" încoace. Al șaselea cîrmuitor al Manciu-ko-ului.

Noul comandant sosise în Manciuria în toiul luptelor de la Halhîn-Göl, cînd totul era pierdut, cînd nimic nu se mai putea îndrepta. Generalul se îngrozi de cele petrecute în apropierea Nomonganului. Cum de reușiseră rușii

să-l ducă de nas pe generalul Ueda, un militar atît de experimentat și calculat ? ! Timp de două luni ei concentraseră forțe, prefăcîndu-se că se pregătesc pentru o lungă perioadă de apărare și reușind să-și creeze o superioritate care depășea de trei ori pe cea a Armatei a șasea. Și ce pierderi îngrozitoare !

Singurul lucru pe care reușise să-l facă noul comandant a fost organizarea unei contralovituri în spatele inamic ; au fost distruse cîteva zeci de mașini cu muniții și... cam atît ! În zona de operații fuseseră trimise trei divizii, pentru întărirea Armatei din Kwangtung. Dar lipsea elementul esențial : timpul ! Comandantul primise un ordin : să nu extindă conflictul ! Să execute o lovitură puternică cu trupele aflate sub comanda sa, pentru a reface prestigiul militar al Japoniei și să înceapă tratativele pentru aplanarea incidentului (luptele de la Halhîn-Göl continuau să fie numite „incident"). Era însă prea tîrziu. Trupele japoneze continuau să sufere pierderi. La 16 septembrie, Comandamentul japonez a semnat armistițiul cu rușii.

Umezu se simțea nedreptățit : plătea pentru greșelile predecesorilor săi...

Cînd i-a predat conducerea Armatei din Kwangtung, generalul Ueda i-a întins noului comandant o cheiță nichelată, de o formă cam ciudată.

— Este cheia seifului, îi explică el, am ținut-o întotdeauna la mine.

Trecu destul timp, pînă ce generalul Umezu găsi răgazul să deschidă ușa grea a seifului și să privească documentele la care n-avea acces decît comandantul Armatei din Kwangtung. Aci se păstrau documentele strict secrete, printre care și ultima variantă a planului „Kan Toku-en" — atacul împotriva Orientului Îndepărtat sovietic. Răsfoind dosarele, generalul zări unul care-i atrase

atenţia prin cîteva inscripţii ce avertizau : „Accesibil numai unui cerc restrîns al Înaltului Comandament !“ „A se păstra numai în seif !“ „În caz de pricol, se arde !“ Era prezentă parafa „Kio-Ku Mitsu !“.

Conţinutul dosarului îl uimi pe generalul Umezu. Deşi, după atîţia ani de serviciu în Marele Stat Major, s-ar fi cuvenit să ştie toate tainele ţării. El citi :

„Dosarul detaşamentului Nr. 731. Institutul de cercetări al Armatei din Kwangtung. Războiul bacteriologic“.

Acest institut de cercetări se afla într-un orăşel militar, în apropierea gării Pinfan, la vreo douăzeci de kilometri de Harbin, iar filiala sa, detaşamentul nr. 100 — în apropiere de Sintzian. Institutul — apărut cu cinci ani în urmă şi devenit o puternică instituţie medico-militară — era dirijat de profesorul Isii Siro, sub a cărui conducere lucrau trei mii de oameni, avînd la dispoziţie laboratoare moderne, un poligon experimental, un aerodrom propriu. Întregul raion Pinfan — pe o rază de zeci de kilometri — era declarat zonă interzisă. Era interzis pînă şi zborul avioanelor din unităţile militare cantonate în Manciuria. Toate acestea erau realităţi necunoscute generalului Umezu. Răsfoirea dosarului îi dezvălui taina tainelor din Japonia acelor vremi.

Toate cele opt secţii erau conduse de oameni de ştiinţă, care se ocupau de cercetări sau de pregătirea armelor bacteriologice. Numai o secţie, a treia, se afla la Harbin, neascunsă de ochii lumii, şi purtînd inofensiva denumire de „Institut pentru profilaxie şi aprovizionare cu apă. Subordonat armatei din Kwangtung“. Firma masca întreaga activitate a institutului. În locul denumirilor, celelalte secţii purtau numere.

În dosar, activitatea acestei instituţii era reprodusă prin date înspăimîntătoare — o singură şarjă, care dura cîteva zile, dădea bunăoară treizeci milioane de miliarde

bacterii de ciumă — Pasteurella pestis. În limbaj curent — 30 de kilograme de masă bacteriologică. Într-o lună, secția 731 pregătea 300 kilograme bacterii de ciumă, pînă la 600 kilograme — de antrax și aproape o tonă — de holeră.

Cobaii nu erau numai animale, ci și oameni. În cele din urmă, organismul lor proba eficacitatea șarjelor de agenți patogeni ai ciumei, antraxului, holerei, tifosului exantematic, febrei tifoide. Oamenii-cobai erau aleși dintre arestați, bănuiți a fi partizani, adversari ai politicii japoneze în Manciuria, sau simpatizanți ai Rusiei Sovietice.

Într-una din zile, dispunînd de timp liber, generalul Umezu făcu o vizită la institut, pentru a se documenta mai în detaliu asupra armelor bacteriologice ce aveau să fie puse la dispoziția armatei sale. După ce fu condus prin aproape toate clădirile, generalul urmări un film documentar, în care era fixat pe peliculă întregul proces de preparare a armelor bacteriologice și experiențele pe oameni. Profesorul Isii Siro făcea apologia războiului bacteriologic, afirmînd că e cea mai eficientă armă. Unul dintre avantaje : bacteriile preparate în Institut distrug numai ființe omenești. Clădirile, bunurile materiale rămîn în stăpînirea armatelor cuceritoare...

Trecînd pe coridorul unde se înșiruiau zeci de celule-colivii, generalul zări o femeie tînără, cu fața suptă, chinuită, și ochii arzînd. Umezu întrebă :

— Cine e ?

— O rusoaică. Nu ne interesează cine sînt cei aduși pentru experiențe ! răspunse profesorul Siro. I s-au injectat doze mortale pentru experimentarea produselor — culturi de holeră, tifos exantematic și alte boli infecțioase — dar a scăpat cu viață ! E un caz deosebit. Acum îngrijește de bolnavi, are pregătire medicală.

Experiența institutului trebuia extinsă prin înființarea unor filiale și aplicată în practică — aceasta fu concluzia cu care generalul părăsi institutul, promițînd să discute posibilitatea găsirii unui loc unde să acționeze cercetătorii.

După o vreme, avînd la dispoziție o serioasă încărcătură de arme bacteriologice, cei din institut începură să se pregătească pentru prima expediție... Conform ordinului dat de comandantul Armatei din Kwangtung, un grup de specialiști bacteriologi avea să plece în China. Locul acțiunii : Nimbo — la sud de Șanhai.

Peste o lună, profesorul Siro culegea roadele activității sale. Expediția morții, patronată de el, își îndeplinise misiunea : epidemia de ciumă izbucnise în orașul Nimbo. Un bacteriolog chinez publica un articol în legătură cu această tragedie. El își exprima o nedumerire : epidemia, secerînd nemilos vieți omenești, nu fusese însoțită de o epizootie printre rozătoare — de obicei cele care răspîndesc microbii.

Profesorul Siro citi și își frecă mîinile : nedumerirea medicului chinez confirma succesul nefastei sale activități.

HITLER ATACĂ RUSIA

Anul 1940 a fost marcat, în Germania, de intensele pregătiri în vederea agresiunii împotriva Rusiei. Data declanșării războiului fusese inițial fixată în primăvara anului 1941. Detaliile pregătitoare ale operațiunilor militare erau cunoscute de cercuri restrînse de inițiați.

Starea de spirit a celor puși în temă era una și aceeași: Rusia este problema noastră fundamentală în Europa. Rusia trebuie lichidată !

Cu o lună înainte ca Hitler să aprobe planul „Barbarossa", cînd acest plan mai purta încă denumirea convențională „Fritz", din Japonia sosi la Moscova primul avertisment despre pregătirile Germaniei fasciste, în vederea începerii războiului împotriva Uniunii Sovietice. Raportul cifrat purta data de 18 noiembrie, 1940. Klausen îl transmisese zăcînd în pat. Boala de inimă îl doborîse pe radiotelegrafist, dar el nu înceta să lucreze.

Primejdia ce amenința Uniunea Sovietică era concluzia la care Richard ajunsese din închegarea unor date fragmentare, minuțios verificate și răsverificate. La Tokio sosea în permanență cîte cineva din Europa : curieri diplomatici, funcționari ai ambasadei, oameni de afaceri care se întorceau din vacanță... Observațiile răzlețe exprimate de aceștia sau de diferite alte persoane, păreau să nu reprezinte o importanță deosebită ; dar, punîndu-le cap la cap, Richard ajunsese la unele concluzii.

Fiica lui Papa Riedel, portarul ambasadei, scria că slavă domnului, fiul ei s-a întors acasă ; după campania din Franța, soldații fuseseră lăsați la vatră. Ei și, ce putea însemna aceasta ? Dar Anita Mohr, vesela guralivă fără griji, care fusese în Vaterland, povestea altceva : nepotul ei se întorsese de asemenea din Franța, dar venise acasă temporar, după ce se obligase în scris că se va înapoia la unitate după prima convocare.

Adjunctul atașatului militar îi spusese în mod confidențial lui Richard că la Leipzig se formează o nouă armată de rezervă, compusă din patruzeci de divizii.

Cîte ceva mai pălăvrăgeau și japonezii, încercînd să afle noutăți de la ziaristul Sorge, pe care-l știau bine informat și apropiat de ambasadorul german.

Richard analiza lucid, confrunta faptele, verifica. Se confirma că, la răsărit de Germania, în Polonia, circulau eșaloane militare, că douăzeci de divizii participante la campania din Franța, au rămas, de fapt, sub arme.

Toate acestea îl îndreptățeau pe Sorge să transmită Moscovei unul din cele mai importante semnale de alarmă.

Pregătirile de război împotriva Rusiei Sovietice se desfășurau în cea mai mare taină. Hitler dăduse indicații stricte să nu fie inițiați nici măcar aliații săi apropiați — Italia și Japonia — în legătură cu planul „Barbarossa", aprobat de Führer la sfîrșitul lui decembrie.

Deocamdată, ministrul afacerilor externe al Japoniei, Matsuoka, era așteptat la Berlin. El trebuia convins de necesitatea urgentării atacului asupra Singaporelui. Din punctul de vedere al Germaniei, era o acțiune diversionistă, care avea să înlesnească realizarea intențiilor lui Hitler privind Anglia și politica față de Statele Unite. Aceste dedesubturi nu trebuiau însă să ajungă la cunoștința aliatului japonez, al cărui reprezentant urma să sosească în Germania.

Familia Ott, care locuia într-o clădire de pe teritoriul ambasadei, socotea drept o tradiție ca „Onkel Richard" să dejuneze împreună cu ambasadorul ; uneori li se alătura și Helma.

Cînd dejunau prea devreme, cei doi bărbați își pregăteau singuri cafeaua. La un asemenea dejun, avusese loc o discuție interesantă...

Obținînd informații alarmante din Occident, Richard concentră atenția și observațiile întregului său grup asupra acestei direcții. „Acum, nu ne putem dezlipi de «periscop» nici un minut !" le spuse el tovarășilor săi, cînd reușiră să se întîlnească într-un restaurant. Dar eforturile grupului nu dădură nici un rezultat. Probabil că nici Ott nu știa

nimic. Tocmai la sfîrșitul iernii, la dejunul amintit, el îi comunică lui Richard :

— Ministrul de externe Matsuoka intenționează să plece la Berlin ; m-a rugat să clarific punctul nostru de vedere. Aseară am primit răspunsul lui Ribbentrop, care susține bucuros inițiativa japonezilor. Japonezii visează să pună mîna pe Singapore și vor să obțină sprijinul nostru. În această privință sîntem și noi interesați. Citește ce mi-a scris domnul Ribbentrop.

„Vă rog să întreprindeți tot ce e posibil, scria Ribbentrop, pentru ca Japonia să ocupe cît mai repede Singapore. Amănunte veți afla din telegrama de informare, expediată concomitent".

— Cred că aceasta va fi problema esențială ce se va discuta la Berlin, spuse Sorge. Cînd va avea loc întîlnirea?

— Probabil curînd, poate peste o lună.

În mintea lui Sorge se născu o nouă idee : iată unde vor dezbate cei doi aliați planurile lor comune, iată de unde se pot obține informațiile necesare ! Acolo trebuie să fie și „omul nostru" !

— Spune-mi, Eugen, tu n-ai de gînd să pleci la Berlin, împreună cu Matsuoka ?

— Ce să fac eu acolo ? Și-apoi, nici nu m-am gîndit...

— Păcat... Tratativele germano-japoneze pot lămuri multe semne de întrebare.

Discuția continuă pe această temă și ambasadorul căzu de acord cu Sorge. Hotărîră să acționeze imediat. Ott dictă secretarei telegrama către Ribbentrop, în care cerea permisiunea să vină la Berlin, odată cu domnul ministru al afacerilor externe, Matsuoka.

La începutul lui martie, Ott plecă la Berlin împreună cu Matsuoka. Aveau de făcut un drum lung, prin Siberia și Moscova. Sorge aștepta cu nerăbdare întoarcerea lui Ott din această călătorie. Richard n-a stat însă fără treabă,

pînă să se întoarcă acasă informatorul său. După o discuție la un restaurant cu colonelul Kretschmer, Sorge expedie la Centru o radiogramă foarte scurtă :

„Ataşatul militar german la Tokio a afirmat că, imediat după terminarea războiului actual din Europa, va începe războiul împotriva Uniunii Sovietice."

Sorge spera că, odată cu întoarcerea lui Ott din Germania, va obține informații mult mai precise.

În drum spre Berlin, Matsuoka se opri, pentru cîteva zile, la Moscova. Primise instrucțiuni din partea guvernului său să sondeze care e poziția rușilor. Pusă în temă de rapoartele grupului „Ramsai", Moscova aștepta și ea întîlnirea cu ministrul de externe japonez : trebuia întreprins totul pentru a se întîrzia, cel puțin, o mai strînsă alianță militară între Japonia și Germania.

La gara „Severnaia" a fost aliniată o gardă de onoare. În întîmpinarea delegației japoneze a venit însuși Stalin. Era ceva cu totul neașteptat. Fața lui Matsuoka era numai zîmbet. Gîndea că rușii intenționează, într-adevăr, să mențină relații bune cu vecinul lor din Extremul Orient...

În aceeași zi, Matsuoka a fost primit la Kremlin. La început, timp de o jumătate de oră, a discutat cu el comisarul poporului pentru afacerile externe, Molotov. Apoi, cei doi au trecut împreună în cabinetul lui Stalin.

În timpul discuției cu ei, Matsuoka se străduia, în fel și chip, să-i convingă că Japonia nu poartă sentimente ostile Rusiei, că răul principal în lume îl constituie anglo-saxonii și politica lor colonială. Chiar și în China, asigura Matsuoka, Japonia nu luptă împotriva chinezilor, ci împotriva Marii Britanii, care sprijină burghezia chineză, regimul capitalist...

„În ce privește Japonia, noi sîntem cum s-ar spune, o țară comunistă din punct de vedere moral, continua să

debiteze Matsuoka, o țară a proletarilor, care luptă cu țările capitaliste. În mare măsură, este o luptă ideologică".

Reieșea că rușii și japonezii au interese comune... Apoi, Matsuoka aminti de o veche propunere a Japoniei făcută rușilor : crearea unui stat-tampon, în care trebuiau să intre Siberia răsăriteană, Manciuria și Coreea. Acel stat ar fi dus politica ușilor deschise. Matsuoka își amintea cu regret de acele tratative neizbutite, dar Stalin evită acest subiect.

— Să nu mai vorbim de trecut, spuse el, aprinzîndu-și pipa. Cum priviți propunerea noastră în ceea ce privește încheierea unui pact de neagresiune ?

Matsuoka răspunse că trebuie să informeze guvernul său despre discuția avută și își exprimă speranța că, la înapoierea din Berlin, va fi în măsură să dea un răspuns concret.

La Berlin, Matsuoka vorbi în linii mari despre convorbirea cu Stalin. Își avea socotelile lui...

În timp ce ducea tratativele cu Hitler și Ribbentrop, Matsuoka primi noi instrucțiuni de la Tokio ; guvernul îl împuternicea pe ministrul de externe să semneze pactul de neagresiune cu Rusia Sovietică.

După o absență de cîteva săptămîni, Eugen Ott reveni la Tokio pe la jumătatea lunii aprilie. Îi aduse lui Richard un cadou splendid — o haină dintr-o piele moale, elastică, cu o mesadă de blană. Asemenea lucruri nu se mai găsesc azi în Germania. Lui Ott nu i-a fost ușor s-o obțină, însă merita să se ostenească, îi făcea plăcere să ofere un asemenea dar prietenului său.

Dar Sorge aștepta alt cadou și cînd rămaseră singuri întrebă :

— Ei, cum arată Germania noastră ?

Discuția dură pînă tîrziu, spre noapte.

Bătrînul portar al ambasadei privea mereu, cu nerăbdare, ferestrele luminate ale cabinetului domnului amba-

sador. De mult venise timpul să încuie poarta, să meargă la odihnă. Dar, iată, mașina doctorului stătea nemișcată în curte. Cît despre domnul Sorge, n-avea de ce cîrti : un om sociabil, vesel, salută întotdeauna, nu seamănă deloc cu namila aceea necioplită de Meisinger. Toți din ambasadă îi știu de frică, chiar și lui papa Riedel îi este teamă de el. Păi cum ? Meisinger are puteri mari, dacă vrea te arestează, te trimite în Germania, te obligă să denunți ! Și n-ai încotro... Papa Riedel e nevoit să-i raporteze, în fiecare zi, cine unde a fost, cînd a plecat, cu ce mașină Mîine va trebui să-i raporteze că doctorul Sorge întîrziase la domnul Ott pînă la o asemenea oră. Asta-i regula, n-ai ce-i face !

Altfel... papa Riedel n-are nimic cu doctorul Sorge, dimpotrivă...

Timp de cîteva ore, Eugen Ott îi povesti lui Sorge despre cele aflate la Berlin.

Ambasadorul participase la toate întîlnirile lui Matsuoka cu Hitler și Ribbentrop. Îi raportă lui Richard absolut tot ce auzise.

La început, a avut loc întîlnirea cu Hitler. Führerul afirmase că era momentul cel mai potrivit pentru ocuparea Singaporelui. Rusia, Anglia și America nu se vor putea opune. O asemenea ocazie se ivește o dată la o mie de ani.

Matsuoka se declarase de acord și răspunse că așa e soarta nehotărîților ; să șovăie ! Dar cine vrea să aibă un pui de tigru, trebuie să intre în vizuina tigrilor. Problema mărilor din Sud nu va putea fi rezolvată de Japonia, fără ocuparea Singaporelui. Singapore înseamnă, în traducere, „orașul leului". Matsuoka rîse, încîntat de calamburul său.

După convorbiri, Ott își nota ceea ce era mai important în conținutul lor. Acum, răsfoia caietul cu însemnări, reconstituind în minte tot ce se discutase în cabinetul Führerului și la Ministerul de Externe german. Astfel,

Richard Sorge, conducătorul grupului „Ramsai" a fost informat, în cele mai mici detalii, asupra unor consfătuiri strict secrete, de mare importanță, între reprezentanții Germaniei și Japoniei, cei mai probabili dușmani ai Țării Sovietelor.

Eugen Ott trase următoarea concluzie : Führerul este interesat ca Japonia să înceapă imediat războiul. Dar împotriva cui ? Vorbind despre Singapore, despre mările din Sud, Hitler revenea neîncetat la Rusia. Încerca să-i dea asigurări ferme interlocutorului său că spatele frontului japonez nu va avea de suferit, Rusia nu va îndrăzni să intervină. Dacă e necesar, el, Hitler, e gata să ofere orice garanții. În caz de nevoie, Germania va ataca imediat Rusia, dacă aceasta va întreprinde ceva împotriva Japoniei. De aceea, Führerul considera că Japonia va avea spatele asigurat. Și, din nou, Hitler susținu că Singapore trebuie atacat neîntîrziat. Anglia nu va fi capabilă să ducă lupta și în Europa și în Asia. Hitler era gata să acorde armatei japoneze și ajutor tehnic, putea să-i ofere torpiloare, „Stukassuri" — avioane de bombardament în picaj, împreună cu piloții germani.

Von Ribbentrop se exprimase și mai deschis : „Japonia poate să înainteze fără grijă spre sud și să ocupe Singapore, n-avea motive să se teamă de Rusia. Germania e în stare să mobilizeze 240 de divizii, inclusiv 20 divizii de tancuri. Principalele forțe armate au fost amplasate la granițele de răsărit. În orice moment, ele sînt pregătite pentru atac. Dacă Rusia va lua o atitudine dușmănoasă față de Germania, Führerul o va distruge în cîteva luni".

Cuvînt cu cuvînt, Ott citi acest fragment din carnetul său de însemnări. Richard memora. Avea o formidabilă ținere de minte și cu toate că acum faptele de reținut erau foarte numeroase, lui Sorge nu-i scăpă nimic.

În cadrul numeroaselor discuții ce s-au desfășurat la Berlin, prezentau importanță chiar și unele amănunte,

aparent nesemnificative. Ott sublinie : Göering și Ribbentrop, fiecare în parte, îl sfătuiseră pe Matsuoka să nu se bizuie pe Calea ferată siberiană. Göering spusese : „Căile de comunicație ale Germaniei și Japoniei nu trebuie să depindă de Calea ferată siberiană". Ribbentrop repetase, aproape întocmai, aceeași afirmație.

— Ce părere ai, Iki, nu vom fi nevoiți să luptăm cu Rusia ? întrebă Ott, punînd de o parte carnetul de notițe.

— Nu știu. Dar dacă acest lucru se va întîmpla, războiul cu Rusia va fi actul celei mai colosale dementțe. De asta sînt sigur.

— Dar ce putem face noi doi ?

— Noi ? Îi putem convinge să nu comită o nebunie !

Sorge sări de pe fotoliu și începu să se plimbe prin cabinet.

În aceeași seară, Eugen Ott îi povesti și despre convorbirea de încheiere dintre Hitler și Matsuoka. Luîndu-și rămas bun, Matsuoka îi spuse Führerului :

— În viitor, n-aș vrea să folosim telegraful în legătură cu cele discutate aici. Este riscant. Mă tem că problemele noastre secrete vor fi descoperite. E mai bine să ne trimiteți curieri speciali.

Hitler răspunse :

— Puteți să vă bizuiți pe priceperea germanilor de a păstra secrete.

Matsuoka replică :

— Sînt încredințat, domnule Hitler. Dar, din păcate, nu pot spune același lucru despre Japonia.

Sorge zîmbi.

— Matsuoka ne face complimente... Îți amintești cum era cît p-aci s-o pățim, atunci, pe țărmul oceanului... Japonezii știu să-și păstreze tainele, dar noi ne pricepem să le descoperim. Nu-i așa ?

— Nu chiar întotdeauna, răspunse evaziv Ott. Același Matsuoka ni se părea cît se poate de loial la Berlin, dar la întoarcere, s-a oprit la Moscova și a semnat Pactul de neagresiune. Uite ce-mi scrie Ribbentrop, e revoltat de comportarea lui Matsuoka.

Ribbentrop îl împuternicea pe Ott să-i comunice ministrului de externe contrarierea sa în legătură cu Pactul de neagresiune sovieto-japonez. Ribbentrop nu înțelegea cum a putut Matsuoka să semneze un astfel de pact, tocmai cu țara împotriva căreia Germania poate începe războiul într-un viitor apropiat.

A doua zi, de dimineață, papa Riedel se prezentă la Obersturmbannführerul Meisinger și-i comunică tot ce observase în ziua precedentă, cine și ce a făcut. Cînd raportul se apropie de sfîrșit, papa Riedel coborî vocea :

— Aseară doctorul Sorge a stat pînă seara tîrziu la domnul Ott, a plecat de aici la zece și un sfert.

Meisinger nota plictisit neînsemnatele comunicări ale portarului, îl enerva acest bătrîn slugarnic. Cînd auzi numele lui Sorge, Meisinger izbucni. Ridică amenințător privirea spre Riedel. Fața îi era congestionată.

— Ascultă, mă ! Idiotule... Poate că începi să-l spionezi și pe Reichsführerul Himmler ? ! Te-ar duce mintea! Să nu mai aud nici un cuvînt despre Sorge. Sorge este aici, ce sînt și eu. Ai înțeles ?

— Jawol ! răspunse portarul speriat, luînd poziție de drepți.

Richard Sorge nu mai avea nevoie de alte confirmări ale faptului că naziștii pregăteau războiul împotriva Rusiei Sovietice. El expedie la Centru un raport despre tratativele secrete de la Berlin, despre preparativele de război ale Germaniei. Radiograma cifrată a fost trimisă

fragmentar, din locuri diferite, pentru a induce în eroare agenții Kempeitaiului.

La 1 mai, Sorge își începu raportul către Centru cu aceste cuvinte : „Cu toate gîndurile noastre, păşim alături de voi prin Piața Roşie".

În continuare Ramsai transmitea că Hitler este ferm hotărît să dezlănțuie campania împotriva Uniunii Sovietice. Intenția era să-şi pună planul în aplicare imediat ce rușii vor termina cu însămînțările de primăvară. Recolta aveau să o strîngă nemții. Sorge îl indica pe Ott, ambasadorul german în Japonia, ca sursă a acestor informații.

„Hitler e ferm hotărît să înceapă războiul — transmitea Sorge — şi să distrugă U.R.S.S., pentru a folosi partea europeană a țării drept bază cerealieră şi de materii prime. Termenele critice probabile ale începerii războiului :

a) zdrobirea definitivă a Iugoslaviei,

b) încheierea însămînțărilor,

c) încheierea tratativelor dintre Germania şi Turcia.

Hotărîrea definitivă asupra începerii războiului va fi luată de Hitler în mai. Ramsai".

Unul după altul, la Moscova soseau semnalele de alarmă transmise de Sorge. La începutul lui mai 1941, el comunica :

„O serie de reprezentanți germani se întorc la Berlin. Ei presupun că războiul cu U.R.S.S. va începe la sfîrşitul lunii mai".

La 19 mai, cu o lună înainte de începerea războiului, Sorge transmitea la Moscova :

„Pentru lupta împotriva Uniunii Sovietice, sînt concentrate 9 armate, 150 de divizii".

1 iunie 1941 :

„Din partea nemților sînt de aşteptat manevre de învăluire şi atacuri de flanc, tendința de a încercui şi a izola anumite grupuri de armate".

Sorge dezvăluia Centrului concepția strategică cea mai secretă a Înaltului Comandament german, cuprinsă în planul „Barbarossa". Dar Stalin nu acordă importanța cuvenită acestor informații. El credea în pactul încheiat cu Hitler.

Comunistul Sorge nu știa acest lucru, el continuă să tragă sirena, fiind convins că semnalele lui merg la țintă. Sorge triumfa : Rusia nu va fi luată pe nepregătite !

Încă în mai, Sorge citise indicația dată de Ribbentrop ambasadorului său la Tokio :

„Cînd se va ivi prilejul, amintiți-i lui Matsouka de afirmația sa, precum că «nici un prim-ministru sau ministru de externe japonez, nu va putea determina Japonia să rămînă neutră în cazul în care între Germania și Uniunea Sovietică ar izbucni un conflict». În asemenea situație, firește, Japonia va trebui să intre în război alături de Germania. Niciun pact de neutralitate nu va mai fi atunci în vigoare".

Într-adevăr, japonezii nu acordau importanță Tratatului de neutralitate încheiat cu Uniunea Sovietică.

Miaghi îi transmise lui Sorge parte din conținutul cuvîntării generalului Umezu, comandantul Armatei din Kwangtung :

„Tratatul de neutralitate cu Rusia nu-i decît o manevră diplomatică. Armata nu trebuie să slăbească, în nici un caz, pregătirea continuă în vederea acțiunilor de război. Pactul nu va aduce nici un fel de modificări în preparativele de război. E necesar chiar să amplificăm activitatea subminatorie și de informare..." Așa vorbea generalul Umezu, la două săptămîni după întoarcerea lui Matsuoka de la Moscova.

În astfel de momente fierbinți, Sorge nu putea părăsi Tokio nici măcar pentru o zi. Și, totuși, el avea nevoie de informații sigure din Manciuria, trebuia să știe ce se petrece la granițele sovietice din Extremul Orient. Richard

găsi soluția : îl convinse pe prințul Urach — corespondentul ziarului central nazist „Völkischer Beobachter" — să se ducă în Manciuria ! Urach plecă și aduse confirmarea multora din pronosticurile lui Sorge.

Drept urmare a relatării pe care Richard i-o făcu lui Ott în legătură cu călătoria lui Urach în Manciuria, ambasadorul german telegrafie la Berlin.

„Prințul Urach ne-a informat asupra discuției sale cu generalul Umezu, comandantul Armatei din Kwangtung la Sinzin. Umezu a subliniat că salută Pactul de neutralitate încheiat între Japonia și Rusia, dar că Pactul tripartit este, de fapt, baza de neclintit a politicii japoneze. Atitudinea de neutralitate față de Rusia va trebui să se schimbe, imediat ce se vor schimba relațiile dintre Germania și Rusia Sovietică".

Pentru grupul „Ramsai" acum era absolut evident că Germania va ataca curînd Uniunea Sovietică. La 6 iunie, Hitler îi comunică ambasadorului japonez Osima hotărîrea definitivă a Germaniei de a ataca Rusia. Totodată, Hitler îi dădu de înțeles dorința Germaniei ca și Japonia să intervină în acest război.

Noutatea era senzațională. Ea a fost adusă imediat la cunoștința prim-ministrului Konoye. Hozumi Ozaki avea din nou acces la premier, astfel că, în aceeași zi, află știrea transmisă de Osima. Îl căută pe Sorge și, tulburat, îi povesti cele întîmplate. În aceeași noapte, o nouă radiogramă cifrată porni în eter.

Dar, la 14 iunie, Richard Sorge citi în ziare dezmințirea TASS, în care se spunea că Agenția Telegrafică a Uniunii Sovietice este împuternicită să anunțe : zvonurile despre intențiile Germaniei de a ataca U.R.S.S. sînt neîntemeiate... Sorge nu-și dădu crezare ochilor. Cum e posibil ? Doar de-a lungul multor luni el anunțase contrariul la Centru ! Ori poate că era o manevră de natură să dezinformeze adversarul...

Richard citi pînă la sfîrșit dezmințirea răspîndită în toată lumea.

„Conform informațiilor deținute de U.R.S.S., Germania respectă Pactul sovieto-german, la fel de ferm ca și Uniunea Sovietică. În consecință, după părerea cercurilor oficiale sovietice, zvonurile despre intenția Germaniei de a încălca Pactul și de a ataca Uniunea Sovietică sînt lipsite de orice temei..."

— Cum e posibil ? Cum e posibil ? repeta Sorge, închis în biroul său și strîngîndu-și tîmplele cu pumnii pînă la durere.

Se simțea rănit de ultima frază — „...zvonurile despre intenția Germaniei de a încălca Pactul și de a ataca Uniunea Sovietică sînt lipsite de orice temei". Poate că nu mai au încredere în el ? îi fulgeră prin minte. Dar Richard alungă această idee absurdă. Nu, nu, așa ceva nu e cu putință ! Conducerea Centrului nu se putea îndoi de el. Dacă ar fi fost așa, nu l-ar fi mai lăsat aici, la Tokio. Totuși, de ce apăruse această dezmințire, atît de liniștitoare și demobilizatoare pentru popor ?

Richard Sorge nu putu găsi răspuns la întrebările care-l frămîntau atît. Cu toate acestea, în aceeași zi în care citi dezmințirea TASS, Richard mai expedie o informare, ultima sa informare înainte de începerea războiului :

„Atacul se va desfășura pe un front larg, în zorii zilei de 22 iunie 1941. Ramsai".

În această comunicare categorică, Richard includea întregul său protest, dezacordul față de dezmințirea TASS, toată dîrzenia agentului-comunist, care-și apără justețea opiniilor. Dar nici această comunicare n-a avut efectul scontat.

Și iată că veni ziua de 22 iunie. După ora locală a Japoniei, războiul începuse în Rusia la ora zece dimineața,

dar la Tokio s-a aflat abia la prînz că Germania a atacat Uniunea Sovietică.

Nervii lui Richard erau încordați pînă la limită, umbla abătut, posomorît, aștepta vești din Europa, dar știrile nu soseau și el începu să spere că, poate, în cele din urmă, Hitler n-a îndrăznit să atace Rusia. Era duminică și la familia Mohr se adunase o societate numeroasă. Știrea fu comunicată, cînd toți se aflau la masă. Ambasadorul Osima telegrafiase de la Berlin că războiul a început.

Tăcerii încordate, îi luară imediat locul dispute aprinse, oaspeții se întrerupeau unul pe altul. Anita Mohr, care stătea la masă în fața lui Sorge, spunea și ea ceva, dar Richard asculta fără s-o audă... În sfîrșit, cuvintele amfitrioanei ajunseră la înțelegerea sa.

— Foarte bine că Führerul s-a hotărît să le dea o lecție rușilor, trăncănea Anita. — Avea fața îmbujorată de. surescitare și băutură. — De cîte ori n-a vorbit el despre țărmurile Mării Negre, despre petrolul care ne e atît de necesar! Rușii n-au vrut să ne meargă în întîmpinare, acum să răspundă! Le vom lua totul cu forța. Se spune că litoralul Mării Negre e grozav de frumos...

Richard nu mai rezistă. Nervii îi cedară. Lovi cu toată palma în masă și, în liniștea care se lăsă, strigă cu mînie:

— Ei, voi, omuleților! Parcă știți voi ce înseamnă Rusia! În praf ne va preface și va avea dreptate!

Sorge se ridică de la masă și, clătinîndu-se, se îndreptă spre ieșire. Probabil că, în acea zi, era, într-adevăr, beat.

Spre seară, a fost văzut la restaurantul „Imperial". Ședea la o masă și-i vorbea unui interlocutor nevăzut:

— Acest război mă va da gata... Mă va da gata! Iar toți acești porci mă vor plînge...

Sorge veni să cineze la familia Ott. Acolo se discuta, bineînțeles, despre războiul cu Rusia și, din nou, Sorge nu rezistă.

— Iar eu vă spun că Hitler își va frînge gîtul în Rusia ! se adresă el, strigînd, către cineva care afirma că rușii vor fi înfrînți foarte curînd. Rusia este țara viitorului ! Și, dacă vreți să știți, eu aș vrea să trăiesc în Rusia, pentru că aici m-am săturat de toate...

Ott fu nevoit să intervină în discuție. Cunoștea bine firea nestăpînită a prietenului său, dar această atitudine întrecea orice măsură. Ambasadorul însuși putea avea neplăceri pentru asemenea discuții în casa sa. Zîmbind cu indulgență, Ott spuse :

— Iki, încetează, să faci pe filorusul, nu ți se potrivește deloc !

Sorge hohoti zgomotos.

— Dar eu spun adevărul, cînd afirm că vreau să trăiesc în Rusia ! Nu mă credeți ? Treaba voastră !

Discuția deveni mai reținută. Cuvintele lui Sorge fură luate ca o glumă nelalocul ei.

Noaptea, după prima zi de război, Richard Sorge expedie la Centru o radiogramă cifrată, în numele întregului grup.

„Vă dorim din inimă să rezistați vremurilor grele. Aici, toți ne vom îndeplini cu dîrzenie datoria".

PICTURA DE REMBRANDT

Venise seara. Prin ferestrele deschise ale exoticului restaurant în stil japonez, pătrundea adierea vîntului, care legăna flacăra luminărilor așezate în sfeșnice grele, masive. Erau iluminate mijlocul sălii, fețele oamenilor așezați în jurul mesei, statuia aurită a lui Buddha, de o stranie frumusețe în această strălucire difuză, tabloul ce înfățișa

un țărm de mare stîncos, pictat în două culori — auriu și negru.

— Rembrandt ! spuse Sorge.

— Nu, tabloul simbolizează cultul japonez al umbrelor ! replică Miaghi. Ați observat ? Ziua, auriul pare o simplă poleială, iar în întuneric, luminat de o flacără vie, capătă o frumusețe de vrajă.

— Îmi place Rembrandt, maniera sa de a da lumină elementului esențial, concentrînd atenția asupra lui și lăsînd restul în umbră... — Ozaki zîmbi, el însuși surprins de asociația ce-i venise în minte. — Oare noi, toți, nu iluminăm elementele esențiale ?...

O răbufnire a vîntului aplecă flăcările luminărilor, ca pe niște frunze. Buddha încetă să mai strălucească. Ozaki bătu din palme. Intră o femeie tînără, cu pieptănătură înaltă, care se opri în prag.

Ozaki o rugă să închidă ferestrele. După ce femeia dispăru, Hozumi spuse :

— Acum putem discuta.

Ozaki, Miaghi și Sorge sosiseră la Kioto cu trenuri diferite.

De la izbucnirea războiului în Europa, corespondentul german Sorge se purta deosebit de sfidător față de colegii ruși, cu englezii încetase să se mai salute, cu Vukelić — corespondentul francez — vorbea de sus, cum se cuvine să te adresezi reprezentantului unei țări învinse. Numai cu japonezii își mai putea permite să se poarte firesc și prietenos. Acum, nu-și mai îngăduia să stea cu Vukelić la o masă, într-un restaurant...

Richard începuse să folosească propria-i locuință, din strada Nagasaki, pentru întîlniri conspirative, dar acest lucru nu-i reușea oricînd. Și de această dată, Sorge preferase să se întîlnească cu prietenii săi la Kioto.

Din primele zile ale războiului, primise o categorică indicație a Centrului : trebuia să stabilească dacă Japonia

intenționa să profite de avantajoasa situație creată și să atace Uniunea Sovietică în Extremul Orient. Cunoașterea intențiilor în această privință era extrem de importantă. Guvernul german lupta pe toate căile să atragă Japonia în războiul împotriva Uniunii Sovietice. Centrul dădu dispoziții grupului „Ramsai" să renunțe la oricare altă activitate de informare și să-și concentreze toate eforturile pentru a clarifica problema cea mai însemnată. În acest scop se hotărîse Sorge să se sfătuiască cu principalii membri ai grupului său. Mai mult, trebuiau gîndite și găsite toate argumentele ce puteau pleda în favoarea neutralității japoneze în condițiile create.

În legătură cu aceasta, Richard avea să scrie următoarele :

„Uniunea Sovietică nu se pregătește să atace Japonia ; chiar dacă aceasta va încerca să pătrundă în Siberia, U.R.S.S. se va limita la lupte de apărare. Războiul cu rușii ar fi un act de miopie, un pas greșit, dat fiind că imperiul n-ar cîștiga nici un avantaj politic sau economic esențial, în afară de întinderile deșerte din Siberia răsăriteană. Pe de altă parte, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii se vor bucura că Japonia s-a încurcat în război ; aceste state nu vor scăpa prilejul de a-i da o puternică lovitură Japoniei, după ce rezervele ei de petrol și oțel se vor fi epuizat în lupta împotriva rușilor. Dacă, însă, Hitler va obține victoria, atunci Siberia și Extremul Orient vor reveni oricum Japoniei, fără ca ea să miște măcar un deget".

Fiind de acord cu argumentele lui Sorge, Ozaki adăugă :

— Sînt de părere că fiecare persoană cu care vom discuta, trebuie abordată sub alt aspect. Să mă explic : dacă, de pildă, eu voi încerca să-i sugerez prințului Konoye că noi subestimăm forțele Rusiei, la Statul Major al marinei militare trebuie atrasă atenția amiralilor asupra pericolu-

lui care-i amenință în Oceanul Pacific din partea Angliei și Statelor Unite ; să fie convinși că aceste țări vor porni neîndoielnic războiul împotriva Japoniei, imediat ce armata imperială se va împotmoli în Rusia...

În acea seară stabiliră oamenii politici, conducătorii militari, cu care urma să se poarte discuții în primul rînd. Mai întîi — prim-ministrul, prințul Konoye și reprezentanții așa zisului „trust al materiei cenușii" din Japonia. Pomeniră numele prințului Kinkazu, nepotul răposatului Saionji ; prințul era consultant în Ministerul de Externe și se bucura de o mare autoritate în rîndul diplomaților. Pe listă fură trecuți, de asemenea, Kazami Akira, secretar guvernamental în cadrul Cabinetului Konoye, cîțiva dintre înalții funcționari ai Companiei căilor ferate ale Manciuriei de Sud ; aceștia aveau relații cu magnații industriei japoneze, cu amirali din Statul Major al marinei militare. Miaghi mai pomeni numele cîtorva ofițeri superiori din Marele Stat Major, care manifestau o atitudine extrem de agresivă, afișîndu-se ca partizani ai atacului împotriva Orientului Îndepărtat sovietic.

— Știți cu cine m-am întîlnit nu de mult ? întrebă Miaghi, după ce hotărîră tot ce aveau de făcut. Cu mătușa Katabaiasi, din San Francisco ; era proprietara pensiunii în care am locuit. Acum se află la Tokio. N-ar fi bine s-o atragem și pe ea în munca noastră ?

— Ce fel de om e ? întrebă Sorge suspicios. Se hotăra foarte greu să accepte oameni noi în organizație, mai ales după ce grupul se închegase organizatoric.

— La San Francisco ne ajuta...

— Mai bine nu ! se opuse Sorge. Avem și așa destui oameni hotăriți și curajoși.

Cu aceasta, discuția despre Katabaiasi se încheie.

Berlinul începu să exercite presiuni asupra Japoniei, imediat după ce Germania atacă Uniunea Sovietică. Hitler

trebuia să se adapteze urgent la noua situație. E adevărat că, în ultimele luni, își dăduse toată silința să cîrmească agresiunea japoneză asupra Singaporelui, dorind să cîștige un aliat activ împotriva englezilor. Acum, însă, condițiile se schimbaseră și masiva mașină de război japoneză trebuia îndreptată împotriva Rusiei. De aceasta se ocupa von Ribbentrop, care recurgea la fel de fel de tertipuri, pentru a-și atinge scopul. Mințea, șantaja, promitea o victorie rapidă, încerca toate metodele de convingere, în dorința de a precipita lucrurile.

Ribbentrop acționa prin Eugen Ott, așa că Sorge — cel mai apropiat prieten al ambasadorului — cunoștea toate aranjamentele de culise. Pentru a dejuca uneltirile celor două țări, Richard punea la bătaie întreaga-i iscusință. Infirma pe ocolite argumentele diplomaților fasciști, se străduia să sădească neîncrederea și să semene discordia între Japonia și Germania. Se ducea o încordată bătălie a inteligențelor, fapt despre care, mai tîrziu, Richard Sorge avea să spună :

„Firește, nu cred cîtuși de puțin că relațiile pașnice dintre Japonia și U.R.S.S. s-au menținut atît de mulți ani numai datorită activității grupului nostru, dar rămîne de necontestat că ea a favorizat acest lucru. Tocmai concepția ideologică aflată la baza activității ce am desfășurat-o ne deosebește pe noi de cei care, în mod obișnuit, sînt numiți spioni..."

În prima zi de război, von Ribbentrop îl invitase pe Osima. Pe un ton de o politețe mieroasă, ministrul îi spusese ambasadorului :

„Expansiunea Japoniei în mările din Sud are, fără îndoială, o mare importanță. Dar, ținînd seama de pregătirea insuficientă în vederea unei astfel de operații, ar fi de preferat ca, deocamdată, să rezolvați problema rusă și să vă alăturați Germaniei, în războiul contra Uniunii Sovietice.

După rapida cădere a Rusiei, Japonia își va avea asigurat spatele și-atunci va porni absolut liber spre sud".

Osima comunică despre aceasta la Tokio și conținutul discuției îi deveni cunoscut lui Ozaki. Într-o convorbire cu Konoye, Hozumi îi strecură, printre altele :

— Acum, domnul Hitler îi spune cu totul altceva ministrului nostru de externe. Germanii ne asigurau tot timpul că spatele ne e de mult asigurat în nord... Nu vor oare ca noi să le scoatem puii de tigri din vizuină ?...

Curînd, Eugen Ott primi de la Berlin o radiogramă cifrată, ca de obicei — absolut secretă, ce nu trebuia cunoscută decît într-un cerc foarte restrîns.

„Am ajuns la o înțelegere cu domnul Osima, care a acceptat să influențeze guvernul său pentru a întreprinde acțiuni urgente împotriva Rusiei Sovietice. Vă rog ca, la rîndul dumneavoastră, să faceți tot ce e posibil pentru a înrîuri, în această direcție, guvernul Japoniei și cercurile influente din țară. Avînd în vedere desfășurarea rapidă a evenimentelor, Japonia trebuie să declanșeze fără șovăire acțiuni militare împotriva Rusiei Sovietice. În discuțiile pe care le veți purta, subliniați că o intervenție tîrzie a japonezilor, împotriva unei Rusii înfrînte, va scădea prestigiul moral și politic al Japoniei. Ribbentrop".

— Ce au de gînd ăștia ? ! exclamă Sorge, după ce citi telegrama ministrului von Ribbentrop. Ba așa, ba altminteri ! Cînd Singapore, cînd Blagoveșcensk ! Are oare ministerul nostru vreun punct de vedere al său ?

Arătîndu-se revoltat de inconsecvența Ministerului de Externe german, Sorge urmărea să-l facă pe Ott nesigur de justețea atitudinii pe care o adopta Berlinul. Dar, momentan, evenimentele nu evoluau în favoarea lui Sorge. Japonia se pregătea în mod cert pentru un război cu Uniunea Sovietică. Semnalul de declanșare urma să fie

căderea Moscovei. Sorge transmise Centrului : „Japonia va intra în război, dacă va fi ocupată Moscova..."

În urma unei discuții pe care o avusese cu Matsuoka, Ott se întorsese într-o dispoziție foarte bună și-l invită pe Richard în cabinetul său. Își freca palmele, plin de satisfacție.

— Știi ce mi-a spus Matsuoka ? Ascultă : „Japonia nu poate rămîne mult timp pe poziția de neutralitate în acest conflict". Textual ! În timpul discuției, ministrului i-a fost adusă o telegramă a lui Osima : von Ribbentrop îl prevenise pe acesta că rușii își retrag trupele din Orientul Îndepărtat. Matsuoka mi-a citit telegrama.

— Și tu dai crezare unei asemenea prostii ?

— Nu chiar de tot. Dar ce poate însemna asta ? Principalul e să determinăm Japonia să intre în luptă... Ambasadorul rus Smetanin l-a vizitat pe Matsuoka, pentru a sonda terenul. Ministrul i-a spus că pactul sovieto-japonez a fost încheiat în timpul cînd relațiile dintre Moscova și Berlin erau de altă natură... Baza politicii japoneze o constituie Pactul tripartit, fapt în virtutea căruia s-ar putea ca Pactul sovieto-japonez să nu mai rămînă în vigoare. Tu îți imaginezi, Iki, ce înseamnă asta ? Îi comunic imediat lui Ribbentrop...

Radiogramele continuau să circule între Berlin și Tokio. Se făceau auzite mereu alte știri cu privire la pregătirile de război ale Japoniei.

Grupul lui Ramsai era în alertă. Complotul militar începea să capete forme concrete. Miaghi confirmă această realitate. Pe căi ocolite, printr-un cifrator dintr-un oarecare stat major, el aflase că generalul Amakami, comandantul armatelor din Ceahar a primit dispoziții să se pregătească pentru războiul cu Rusia, urmînd a da lovitura prin Mongolia Exterioară, la Ulan-Bator și Baikal... Iar ministrul de război Tojio rostise niște vorbe cu tîlc : „Pruna s-a copt și ne va cădea singură la picioare..."

În această perioadă, noapte de noapte, uneori chiar și ziua, Max Klausen transmitea radiograme cifrate. Rapoartele erau alarmante, dar iată, ca o rază de lumină străfulgerînd în bezna nopții, licări o speranță. Ozaki adusese o știre bună : cercurile guvernamentale japoneze începeau iar să șovăie, să se întrebe dacă e necesară chiar atîta grabă ?

În fiecare dimineață, Sorge se trezea cu același gînd : oare azi armata japoneză nu va ataca Rusia ? Deodată, Ozaki îi dădu un semnal : cerea o întîlnire urgentă. Acesta veni la Richard, în strada Nagasachi. Întîrzie puțin în taxi, de parcă ar fi încercat să-și amintească adresa, văzu buchetul de flori în vasul de pe verandă — deci totul era în regulă. Richard dăduse drumul femeii de serviciu mai devreme, n-avea încredere în ea. Richard și Ozaki erau singuri în toată casa.

Ozaki povesti că, timp de o săptămînă, neîntrerupt, au avut loc ședințe ale Consiliului de coordonare militară. Ele s-au încheiat pe data de două iulie, cînd s-a întrunit în conferință Consiliul Secret. Aici participaseră prințul Konoye, ministrul de război Tojio, șeful Marelui Stat Major Sugiyama, din partea flotei navale — amiralul Nagano și mulți alții.

Ozaki povestea laconic, expunea esențialul din ceea ce reușise să afle. Enunța din memorie hotărîrile adoptate de Consiliu.

„Japonia susține consecvent principiul stabilirii sferei de coprosperitate în Marea Asie..."

„Deși atitudinea noastră față de războiul germano-sovietic se păstrează și pe mai departe în spiritul axei Roma-Berlin-Tokio, un timp oarecare nu ne vom amesteca, din inițiativa noastră, în acest război..."

„Consiliul Secret își exprimă părerea că, deocamdată, trebuie să se evite acțiuni categorice imediate împotriva Rusiei, dinspre răsărit, așa cum propune Germania..."

Ozaki mai relată că, în cadrul reuniunii Consiliului Secret, se amintise despre Nomongan. Înfrîngerea suferită la Halhîn-Göl îi punea în gardă pe militari. Totuși, se hotărîse mobilizarea secretă a unui milion de rezerviști, pentru completarea armatei.

Sorge se grăbi să transmită la Centru informațiile obținute. Împreună cu Ozaki ajunsese la concluzia că Japonia era în așteptare, nu intenționa să atace imediat. Multe depindeau de mersul luptelor pe frontul sovieto-german.

Abia după o vreme, cei de la ambasada germană începură să aibă bănuieli că se petrec lucruri ciudate. Ott raporta :

„De-a lungul ultimelor zile, în cadrul Cabinetului japonez au loc frecvente consfătuiri, în prezența șefului Marelui Stat Mojor, dar o hotărîre în legătură cu războiul ruso-german n-a fost luată. Deși informațiile ce ne parvin din armată arată că s-au început pregătiri energice pentru atacul asupra Rusiei, totuși acestea vor dura cel puțin șase săptămîni...

Prințul Konoye și majoritatea membrilor Cabinetului susțin că nu trebuie întreprins nimic de natură să înrăutățească situația militară în China. Toate acestea ar putea dăuna acțiunilor Japoniei în nord."

Richard îndeplini bucuros rugămintea lui Ott de a redacta această radiogramă. Informațiile lui Ott confirmau datele de care dispunea Sorge.

— Doar ți-am spus, îi aminti el ambasadorului, că optimismul nostru e cam prematur : una e să arunci praf în ochi, promițînd războiul pentru azi-mîine și alta e să treci la acțiuni practice. În această privință, cuvîntul hotărîtor îl au militarii. Ei, desigur, știu mai bine ce au de făcut. Trebuie să ne împăcăm cu gîndul că, mai devreme de șase săptămîni, nu va începe războiul în Extremul Orient...

După două zile, această informație ajunse la Moscova.

Cu toate astea, clica militară japoneză continua pregătirile de război. Richard aflase acest lucru din diverse surse.

Ataşatul militar, colonelul Kretschmer întocmise un raport pentru Berlin — era adresat şefului Marelui Stat Major al armatelor terestre, general-colonelul Halder — şi, înainte de a-l preda ambasadorului Ott, i-l arătase lui Richard. Ataşatul militar enunţa o serie de măsuri privind mobilizarea rezerviştilor în armata japoneză, presupuneri în legătură cu planul „Kan Toku-en" — de pregătire a armatelor care vor ataca Uniunea Sovietică — cît şi probabilele direcţii de atac. În acelaşi timp, el atrăgea atenţia că nu s-a fixat data începerii acţiunilor militare. Era de presupus că lucrurile se vor tărăgăna pînă la mijlocul lui august. Din nou se afirma că Japonia va acţiona numai după ocuparea Moscovei de către armatele germane.

Sorge îi zise lui Kretschmer.

— În locul dumitale, eu aş expune mai pe larg conţinutul planului „Kan Toku-en", e îndoielnic că cei de la Berlin ştiu cum se va realiza. Iată, de exemplu, grupul de armate din Kwangtung va crea mai multe fronturi... Cred că general-colonelul Halder ar fi foarte bucuros să afle astfel de date.

— Ai dreptate, doctore ! Şi ar trebui arătată misiunea fiecărui front. Le-au gîndit foarte interesant. Poftim, priveşte...

Colonelul scoase o hartă a raioanelor sovietice din Orientul Îndepărtat şi începu să dea explicaţii.

Richard reuşi să obţină informaţii amănunţite despre planurile „Kan Toku-en" şi O.Ţ.U. — ambele îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Firesţe, în aceste planuri era inclusă şi declanşarea epidemiei de ciumă. Dar oricît de dibaci erau concepute, ele rămîneau deocamdată planuri.

Richard Sorge şi tovarăşii săi erau ferm hotărîţi să împiedice realizarea lor, convingîndu-se tot mai mult că lupta

plină de abnegație a armatelor sovietice pe frontul sovieto-german contribuie la zădărnicirea planurilor japoneze, încurcînd calculele clicii militare.

În august, ambasadorul Ott îl primi în vizită pe ministrul de război, Tojo, care venise să mai afle cîte ceva despre evoluția războiului în Europa.

Richard era translatorul. În timpul discuției, el traduse amănunțit cuvintele lui Ott, care se punea luntre și punte pentru a-l convinge pe generalul Tojo că, pe front, lucrurile ar merge strașnic și soarta Moscovei ar fi pecetluită... Poate lipsa de convingere pe care Sorge o strecura în tonul său, ori poate excesiva lăudăroșenie în privința succeselor, nuanțe bine subliniate în traducerea lui Richard, îl făcură pe Tojo să devină bănuitor. Blitzkriegul nu-i reușise lui Hitler ! Probabil punînd la îndoială spusele ambasadorului, Tojo plecă nemulțumit. La scurt timp după această întîlnire, ministrul de război îl însărcină pe Osima să se informeze amănunțit la Berlin cum stau lucrurile, să afle totul din sursa cea mai sigură.

Osima răspunse destul de repede :

„La începutul lui august, am aflat despre încetinirea ritmului de înaintare a trupelor germane în Rusia. Termenele prevăzute pentru ofensivă nu sînt respectate. Moscova și Leningradul n-au fost ocupate la datele stabilite. După cum mi-ați dat dispoziție, m-am adresat domnului Ribbentrop, care l-a invitat la convorbire pe domnul feldmareșal Keitel, șeful Statului Major al Comandamentului Suprem — O.K.W.

Domnul feldmareșal mi-a explicat că ritmul de înaintare a fost încetinit din cauza mijloacelor de comunicație întinse pe o zonă prea mare, a rămînerii în urmă a serviciilor față de unitățile aflate în primele linii. Nepotrivirea dintre planul stabilit și evoluția efectivă a operațiilor este de trei săptămîni, ceea ce, într-o asemenea campanie de proporții, nu are o importanță hotărîtoare."

Richard înțelegea : soarta Orientului Îndepărtat sovietic ca, dealtfel, soarta întregii țări se hotăra atunci pe frontul sovieto-german, pe cîmpurile de luptă din împrejurimile Moscovei. Totul depindea de dîrzenia trupelor sovietice, de posibilitatea realizării... aproape a imposibilului : a opri hoardele naziste, a nu le lăsa să pătrundă în inima Rusiei Sovietice ! În același timp, Richard își dădea seama că soarta Moscovei era legată de posibilitatea deplasării unei părți a trupelor aflate în Orientul Îndepărtat, pe frontul din apus. Dar pentru efectuarea acestei operații, în Uniunea Sovietică trebuia să se știe dacă Japonia intenționează sau nu să înceapă războiul cu Rusia în acel an.

Intențiile clicii militare japoneze se lămuriră la începutul lui septembrie. Ozaki îi dădu de știre lui Richard că trebuie să-l vadă și se întîlniră la cafeneaua „Imperial". Băură suc de fructe cu gin, discutară despre fleacuri, apoi își amintiră despre vechii poeți japonezi și Ozaki începu să recite fragmente din elegiile lui Hitomara.

Richard ceru un foc, se aplecă deasupra brichetei, iar Ozaki, continuînd parcă să recite, șopti :

— Consiliul Secret a stabilit direcțiile expansiunii. Fii atent...

Ozaki reproduse pe de rost anumite părți din hotărîrea Consiliului Secret. Hozumi nu folosea carnetul de însemnări — calitate de neprețuit a unui agent de informații !

— „Japonia își menține politica sa de expansiune spre sud". Asta e prima veste.

Hozumi declamă cu voce tare cîteva versuri, apoi continuă să vorbească, parcă subliniind cu mișcările mîinii silabele accentuate ale versurilor.

— A doua veste : „Dacă în a doua jumătate a lunii octombrie, nu vom mai avea temei să sperăm că pretențiile noastre vor fi satisfăcute de către Statele Unite, trebuie să fim pregătiți pentru un război cu America, Anglia și Țările de Jos". În al treilea rînd : „Planurile O.Ț.U. și

„Kan Toku-en" se amînă în consecință". Atît am avut eu să-ți spun. Miaghi confirmă datele despre viitoarele acțiuni ale flotei în direcția mărilor din Sud. L-am văzut ieri.

Sorge termină de fumat țigara și apoi se despărțiră. Știrile se contraziceau cu datele anterioare, parvenite din cercurile militare și industriale. Era necesară o verificare amănunțită. Richard traversă încet holul, se urcă în vechea sa mașină și plecă la ambasadă.

— Ai aflat noutatea ? îl întrebă el pe Ott, intrînd în cabinetul acestuia, fără să fie anunțat. Flota japoneză își schimbă direcția, nu va mai debarca trupe în Kamciatka...

Ott aflase.

— De această dată, nu mi-ai luat-o înainte ! spuse el zîmbind. Poftim, citește ce-am scris la Berlin.

Eugen Ott îi raporta lui von Ribbentrop :

„Cabinetul prințului Konoye a hotărît să efectueze o mobilizare de amploare, îndreptată împotriva Uniunii Sovietice. Totodată, premierul Konoye și-a întărit Cabinetul cu așa-zisele elemente realiste, înclinate să susțină punctul de vedere al marinei militare — în primul rînd, rezolvarea problemei mărilor din Sud. Faptul va crea mari greutăți acțiunii de înaintare în nord. Comandamentul armatei nu se manifestă pentru o ruptură imediată cu U.R.S.S. Argumentul îl constituie slăbirea armatei japoneze, prinsă în războiul din China, motiv pentru care nu va putea suporta o campanie de iarnă împotriva Rusiei Sovietice. Luînd în considerare dîrza rezistență a rușilor față de o armată germană atît de puternică, Marele Stat Major japonez se îndoiește că se vor putea obține succese decisive în Rusia, pînă la venirea iernii.

Părerea Marelui Stat Major este influențată și de amintirea apăsătoare a evenimentelor de la Nomongan din 1939 — încă vii în memoria Armatei din Kwangtung.

Exagerata apreciere privind forța armatei ruse este întărită de faptul că, pînă și în condițiile zdrobirii Frontu-

lui ucrainean, Uniunea Sovietică s-a dovedit capabilă să-și concentreze trupele pe Frontul din Caucaz, pentru a pătrunde în Iran *.

Din surse sigure, am aflat că, în ultimul timp, la Cartierul general imperial, s-a hotărît amînarea, pentru o vreme, a acțiunilor împotriva Rusiei Sovietice, în cazul în care situația militară nu se schimbă și Rusia nu va fi înfrîntă în apus".

Ambasadorul acorda o importanță atît de mare acestei telegrame, încît îi ceru și lui Kretschmer s-o semneze. Nici Richard nu putea amîna transmiterea unei asemenea informații.

Se înserа cînd Sorge ajunse acasă, în strada Nagasachi, și se apucă de lucru. Mai întîi, aprinse veioza cu dragoni pictați pe abajurul portocaliu și o apropie de fereastră — semnalul că e necesară o întîlnire urgentă. Era o măsură pentru eventualitatea în care Klausen ar apare prin apropiere cu mașina sa. De obicei, întorcîndu-se spre locuința lui, Max trecea pe lîngă căsuța lui Richard.

Sorge scoase din raftul bibliotecii un volum foarte uzat — anuarul statistic german din 1935. Apoi privi calendarul : era 14 septembrie, 1941. Răsfoi volumul și găsi pagina necesară în vechiul anuar, care continua să-l servească cu devotament și conștiinciozitate. Aici se afla cheia cifrului tuturor radiogramelor. Era o cheie originală, impecabilă, de fiecare dată alta și, astfel, de nedescoperit. Un asemenea anuar mai aveau radiotelegrafistul Max Klausen, Branko Vukelić și, bineînțeles, cei care descifrau textele la Habarovsk și Vladivostock. Era necesar doar să deschizi anuarul la data respectivă din calendar, apoi descifrarea nu constituia o greutate deosebită ; mai

* În august 1941, pentru a curma periculoasa activitate a agenturii hitleriste, care amenința interesele Rusiei Sovietice și a aliaților ei în Iran, pe teritoriul acestei țări au pătruns trupe sovietice și engleze.

ales că, în ultimele luni, Richard nu mai transmitea radiograme lungi. Iată, și acum, acea multitudine de prețioase informații trebuiau concentrate în rînduri cît mai puține. Pe foaia de hîrtie apărură grupe de cîte cinci cifre. Sorge cifră o informație de o importanță deosebită ;

„Guvernul japonez a hotărît să nu acționeze împotriva U.R.S.S. Totuși, forțele armate vor fi menținute în Manciuria. Acțiunile militare vor începe în primăvara anului viitor, dacă Rusia va fi înfrîntă. Ramsai".

Sorge nu mai aștepta, plecă el spre locuința lui Max, după ce, în prealabil, îl prevenise de la un telefon public. Radiograma lui Ramsai porni pe calea undelor înainte ca cifratorii ambasadei germane să fi isprăvit de cifrat detaliata telegramă a lui Ott și s-o fi transmis la Berlin, domnului ministru von Ribbentrop.

După terminarea radioemisiei, Richard se întoarse acasă. Era foarte bine dispus. Își aminti de cuvintele lui Ozaki despre pictorul olandez Rembrandt, despre umbrele japoneze și asociația pe care o făcuse... Da, ei lucraseră bine în acea zi, reușiseră să pună în lumină esențialul din tainicile evenimente care se petreceau.

ULTIMUL RAPORT AL LUI RICHARD SORGE

În vremea din urmă, Ramsai era liniștit în aparență, dar, cu instinctul experimentatului agent de informații, simțea tot mai intens că pericolul din juru-i crește.

În zadarnicele-i încercări de a descoperi emițătorul-fantomă și oamenii care transmiteau radiogramele de ne-

descifrat, colonelul Osaka era gata să se dea bătut, cînd o întîmplare neașteptată îi ridică moralul.

În urma unei îndelungate și minuțioase selecționări, lista pe care figurau cei bănuiți se redusese simțitor. Rămăseseră doar cîteva zeci de nume, printre care și al doctorului Richard Sorge, ajutorul ambasadorului german la Tokio, al lui Hozumi Ozaki, consilierul primului ministrul Konoye și, în același imp, înalt funcționar la Compania căilor ferate ale Manciuriei de Sud.

Mai rămăseseră pe listă Brauko Vukelić, corespondentul Agenției „Havas" la Tokio, pictorul Miaghi, alte cîteva cunoscute și respectabile persoane. Și, totuși, era peste putință să bănuiești în vreun fel asemenea oameni ca doctorul Sorge, ori ca Hozumi Ozaki sau ca prințul Kinkazu — nepotul prințului Saionj, recent răposat întru domnul... Te lua cu amețeală de atîtea gînduri !

Osaka își împărtășește frămîntările generalului Nakamura, șeful contraspionajului militar al Japoniei, care ordonă încetarea acțiunii fără rost privind filtrarea listelor. Dar tocmai în acele zile, colonelul primi un raport : Tokkoko — poliția secretă — o pusese sub urmărire pe Tomo Katabaiasi, bănuită că întreține legături cu elemente de stînga. La Tokio, ea conducea o școală de croitorie. În timpul unui interogatoriu, Katabaiasi amintise, printre cunoscuții săi, și numele pictorului Miaghi, pe care-l cunoștea din San Francisco : locuise în pensiunea ei, împreună cu alți japonezi avînd convingeri politice de stînga.

Agentul poliției secrete nu acorda vreo importanță celor raportate colonelului — socotea că își face în mod curent serviciul. Apăruse o croitoreasă oarecare... Dar, auzind numele lui Miaghi, colonelul Osaka deveni deodată atent. Miaghi... Miaghi — un nume cunoscut — își aminti colonelul — se pare că figurează pe listă..."

Osaka deschise dosarul. Da, chiar așa era: „Iotoku Miaghi, pictor, se întîlnește cu ofițeri din Marele Stat Major...“

Pentru orice eventualitate, Tomo Katabaiasi fusese arestată. Într-adevăr, ea declară că a locuit cîndva la San Francisco, a fost proprietara unei pensiuni, apoi a revenit cu soțul ei în Japonia. Nu mai întreținea relații cu nici unul din foștii ei locatari. Singurul dintre aceștia, pe care-l întîlnise întîmplător aici, era pictorul Miaghi.

Colonelul ordonă să-i fie adusă arestata Katabaiasi, o anchetă chiar el și dispuse ca pictorul Miaghi să fie pus sub urmărire, împreună cu toate persoanele cu care venea în contact. Urmărirea pictorului duse la amplificarea bănuielilor. Ieși la iveală că Miaghi se întîlnea cu Hozumi Ozaki, îl cunoștea pe ziaristul german — doctorul Sorge, era în relații și cu alte persoane aflate pe lista secretă...

Toate acestea se întîmplau în perioada cînd Serviciul japonez de contraspionaj își intensificase activitatea în legătură cu urmărirea tuturor străinilor care locuiau în Japonia. Se apropiau evenimente importante, țara se pregătea de război și militarii se străduiau să-și asigure spatele, să preîntîmpine orice posibile lovituri. Începură arestările preventive. Printre străinii supuși unui filaj intens se aflară și Vukelić, doctorul Sorge, corespondentul englez James Cox, care se întîlnea frecvent cu ziaristul francez Branko Vukelić. Urmărirea doctorului Sorge fu încredințată agentului de poliție Hirano. În ultimii ani, Hirano reușise să facă și el carieră, devenise un informator experimentat și iată soarta îl punea din nou față în față cu doctorul Sorge.

La început, informatorul stabili pe unde umbla Sorge: dimineața, devreme, pleca la ambasadă și își petrecea acolo toată ziua. Seara, mergea la „Imperial“, de acolo — la micul restaurant „Rheingold“, pe Hinza, iar uneori se oprea, pentru scurt timp, la „Fledermauss“. La „Imperial“,

întîrzia cel mai mult. Se așeza întotdeauna la aceeași masă, în același loc — lîngă perete, într-un fotoliu adînc, și discuta cu cîte cineva, sau picotea pur și simplu.

Observațiile agentului fură raportate colonelului, la Kempeitai și Osaka dădu dispoziție ca, în peretele lîngă care se așeza Sorge, să fie montat un microfon pentru înregistrarea discuțiilor.

Urmărirea pe stradă, ca și ascultarea discuțiilor la telefon nu dădură nici un rezultat, astfel că Hirano se hotărî să pătrundă în casa de pe strada Nagasaki. Nu era greu, dat fiind că, ziua, nu era nimeni acasă. Trei zile la rînd, Hirano se ascunse în diferite locuri, pentru a afla cine intră, ce se petrece, despre ce se discută, dar degeaba : nu află nimic. La Sorge nu apăruse nici un musafir, doar de două ori venise o femeie tînără, făcuse curățenie și plecase.

A treia zi, Hirano pătrunse în casă, controlă totul și nu descoperi nimic suspect. Nici microfonul de la „Imperial" nu dădu rezultate. Sorge discuta cu prietenii tot felul de nimicuri, nu exista nici cea mai mică aluzie la vreo informație secretă.

Venise luna octombrie, cu ploi lungi, mărunte.

În ultimele luni, Richard se simțea rău, făcea mari eforturi să se ridice din pat. Noaptea avea coșmaruri. Cel mai des îl chinuia amintirea de la Verdun, cînd, pierzîndu-și ultimile puteri, zăcea agățat de sîrma ghimpată. Apoi i se părea că e în spital... deasupra lui se apleca cineva... Aproape, aproape de tot...

— Soră ! striga el și deschidea ochii.

La trezire, coșmarurile trecutului dispăreau. Richard se afla în patul său, în casa sa de pe strada Nagasaki. De-a lungul pereților — cărțile, vechile manuscrise și statuetele orientale, pe care le colecționa de ani de zile. Cameră de erudit orientalist.

Deasupra lui se apleca credincioasa-i Mitiko. Era îmbrăcată într-un chimono elegant, cu broderii de crizanteme

galben-portocalii și o încingea un brîu lat, de culoare aprinsă. Richard știa — pentru el s-a îmbrăcat astfel Mitiko. Richard îi zîmbea. Dar de ce se afla Mitiko aici ? De ce-i era chipul atît de îngrijorat ?

— Iki-san, ai vorbit în somn, ai gemut, șopti Mitiko. Ești bolnav, Iki-san ? Ți-am făcut un ceai. Bea-l !

Richard avea îngrozitoare dureri de cap — probabil va începe iar gripa. Se întinse să ia o țigară. Mitiko luă bricheta de pe birou, o aprinse și o apropie de Richard.

— Arigató, Mitiko ! Mulțumesc ! Richard trase adînc în piept fumul aromat-dulceag, aruncă pledul și se așeză în pat. Mitiko aprinse focul. În cameră se răspîndi o căldură plăcută. Și, totuși, Sorge își puse halatul peste pijama, îi era frig.

Prezența lui Mitiko îi făcea plăcere... Dar de ce a încălcat convenția ?

Isii Hanako locuia acum la mama ei și rareori venea la Richard. Mai tot timpul și-l petrecea la Press-Camp, pe Hinza. Așa hotărîse Sorge, după ce Isii fusese chemată la poliție. Domnul Matsunaghi, inspectorul de poliție, îi atrăsese atenția, în mod foarte serios, să nu mai aibă de-a face cu „pletoșii". Matsunaghi îi poreclise astfel pe toți europenii : îi mai numea și „ramuri crescute în umbră" — din cauza pielii lor albe. Inspectorul o întrebase pe Isii ce face Sorge, pe unde umblă, cu cine se întîlnește, îi ceruse să-i aducă un manuscris de-al lui. Mitiko îi răspunse că ea nu știe nimic. Matsunaghi o prevenise : să nu sufle nimănui vreun cuvînt despre discuția avută la poliție !

Isii întrebă timid cum să procedeze, doar era în serviciul domnului Sorge. Inspectorul de poliție nu-i dădu un răspuns, mormăi doar că „Știm noi ce-i cu acest serviciu..."

Bineînțeles, Mitiko îi povestise totul lui Iki-san, chiar în acea seară. El o ascultase posomorît și, deodată, izbucnise. Acum semăna cu un străvechi zeu japonez din tem-

plul Kamakura — întruchiparea mîniei! Sprîncene încruntate, ochi arzători, riduri adînci în colțurile gurii.

— Bine! Dacă îți interzic să mai vii la mine, le voi răspunde cu aceeași monedă! Fac astfel, ca nici un japonez aflat în Germania să nu se poată întîlni cu o nemțoaică! Fie el chiar și ambasadorul Hirosi Osima în persoană!... Așa să le spui! M-ai înțeles?

— Da, Iki-san, am înțeles, dar la ce ajută asta? Oricum, îmi interzic să mai lucrez aici...

Șchiopătînd, Sorge se plimba prin cameră, lovindu-se de rafturile cu cărți și aprinzînd, în neștire, țigară de la țigară.

— Probabil că va trebui, totuși, să pleci de-aici, Mitiko! zise Richard, ceva mai liniștit. Spune-mi, ce-ai fi făcut dacă eu, să zicem, aș fi murit atunci, în accidentul acela de motocicletă? Doar era posibil, nu-i așa?

În ultimul timp, Richard aborda tot mai des asemenea discuții. Poate că vroia s-o pregătească pe Isii pentru ceea ce s-ar fi putut întîmpla. Se gîndea neîncetat ce-ar trebui să facă pentru a o ocroti, pentru a o feri de primejdii pe femeia a cărei soartă nu-i era cîtuși de puțin indiferentă.

— Ascultă, Mitiko, spuse el, adîncit în gînduri, tu trebuie să te căsătorești...

— Nu, nu!... Nu spune asta, Iki-san! — Mitiko întinse mîinile, ca și cum s-ar fi apărat. Ochii i se umplură de lacrimi. Mai bine mă duc la Mihara...

Mihara este craterul unui vulcan stins, în care se aruncau femeile părăsite de bărbații îndrăgiți. Isii scăpase acele cuvinte fără să-și dea seama. Acum își lăsă capul în jos, adînc tulburată.

— Ce legătură are vulcanul Mihara cu discuția noastră? Mitiko, mai bine ai pleca pe insula Miyashima. Ai auzit despre această insulă, se spune că acolo oamenii nici nu se nasc, nici nu mor. Acolo există numai fericire! Acolo nu se nasc și nu mor nici nici păsările, nici cerbii, nici o

vietate ! De asta au grijă călugării, care trăiesc în umbra criptomerelor... Viața e un vis, să mergem acolo !

Richard pomenise despre insula sfîntă Miyashima, încercînd să aducă măcar un zîmbet pe chipul nefericitei Isii. Dar nu izbuti. Apoi continuă :

— Mă gîndesc la fericirea ta, Mitiko... Dacă nu vrei să pleci la Miyashima, atunci du-te la Șanhai pentru o vreme. Oricum trebuie să trimit acolo pe cineva cu o misiune. Apoi voi veni și eu, îți voi arăta orașul, ne vom plimba cu barca pe fluviu...

— Dar n-am pașaport ! se împotrivi Isii. Cine-mi va da drumul să plec la Șanhai ? Apoi... apoi... nu vreau să plec de-aici. N-ai să vii niciodată la Șanhai, Iki-san ! Șanhaiul e o poveste, la fel ca insula fericirii Miyashima...

— Dar înțelege, aici nu mai poți rămîne...

Această discuție avusese loc în august, cu două luni în urmă. Acum, Isii venea rar în strada Nagasaki. Dar de ce apăruse astăzi ?

— S-a întîmplat ceva, Mitiko ? întrebă Richard.

— Nu știu, Iki-san, poate n-am motive serioase, dar inima mi-e grea... Ieri m-au chemat din nou la poliție. Am venit să-ți povestesc... Aici a umblat cineva, privește...

Mitiko arătă spre scărița folosită de Sorge pentru a putea ajunge la rafturile de sus ale bibliotecii. Pe o treaptă se vedea urma vagă a unei tălpi de cauciuc. Sorge nu purtase niciodată încălțăminte cu asemenea talpă.

Mitiko adăugă că mai văzuse o asfel de urmă în curte, lîngă verandă. Cine, ce avea cu Iki-san ?

Richard se străduí să potolească neliniștea de care era cuprinsă Isii : sînt fleacuri, poate fusese electricianul, el venise săptămîna trecută. Bineînțeles, el luase scărița pentru a ajunge la firele electrice ! Isii știa că vineri, cînd făcuse curățenie, aceste urme nu erau încă... Totuși, nu-l contrazise pe Sorge, se prefăcea că au liniștit-o vorbele lui. De ce să-l mai amărască pe Iki-san ? Are și așa destule

griji ! Ştie el mai bine ce trebuie să facă. Ea dorise doar să-l prevină.

În realitate, situaţia era alarmantă. Sorge simţea că cercul se strînge în jurul său. Dar acum se gîndea la un singur lucru : numai azi să nu se întîmple nimic ! Astăzi este o zi hotărîtoare, o zi care-l costase mulţi ani de trudă pe Richard şi tovarăşii săi. O informaţie de cîteva rînduri, pe care o va transmite diseară la Moscova, va confirma definitiv concluziile sale categorice : în acest an, Armata din Kwangtung nu va ataca Orientul Îndepărtat, agresiunea japoneză va fi îndreptată spre mările Sudului. Bineînţeles că Japonia nu va putea duce lupta pe două fronturi. Dîrzenia Rusiei temperase înflăcărarea militariştilor japonezi. Această ştire trebuia transmisă astăzi la Centru. Neapărat astăzi ! Acum era preţioasă fiecare zi. Conta fiecare ceas. Postul de radio Berlin trîmbiţa nestăvilit despre succesele armatei germane. Poate că totuşi trupele din Siberia vor reuşi să vină în ajutorul Moscovei. Cum ar fi vrut Richard să se afle acum acolo, în împrejurimile Moscovei, să lupte deschis, fără să se ascundă ! I se promisese de mult că va fi rechemat din Japonia. Era şi timpul ! Sorge considera că îşi încheiase misiunea aici. Astăzi va transmite informaţia pentru care, la drept vorbind, stătuse în Japonia atîţia ani grei şi plini de primejdii. Trebuia să mai reamintească încă odată, în radiograma cifrată : misiunea principală e îndeplinită, grupul putea fi rechemat.

Spre nemulţumirea lui Isii, Richard renunţă la dejun, bău doar o ceaşcă de ceai tare. Spuse că va mînca mai tîrziu, la ambasadă. Se înţeleseră să se întîlnească seara, la restaurantul „Rheingold". În vîltoarea treburilor, Richard nu-şi mai aminti nici de ziua sa de naştere, nici de aniversarea datei cînd o cunoscuse pe Mitiko — acum şase ani... O rugă pe Isii să-l ierte, el avea de rezolvat o problemă foarte urgentă.

Sorge o mai rugă pe Isii să ia florile de pe verandă, se ofiliseră. Nu, nu era nevoie să pună altele, proaspete. Vaza aceea de pe verandă trebuia să rămînă goală...

Sorge făcea acest lucru, pentru a-şi înştiinţa tovarăşii că locuinţa sa se află în „carantină".

După ce Isii plecă, Richard se apucă de lucru, trebuia cifrat ultimul raport al lui Ozaki.

Hozumi îi povestise despre consfătuirea secretă care avusese loc la reşedinţa primului ministru. Konoye dăduse dispoziţie să plece toţi slujitorii din casă. Hozumi Ozaki fusese nevoit să pregătească ceaiul.

La şedinţă, ministrul marinei militare spusese :

— Ne aflăm la o răscruce. Trebuie să hotărîm problema păcii sau a războiului.

Toţi se pronunţaseră pentru război. Doar Konoye îşi manifestase o oarecare îndoială.

— Port o mare răspundere pentru războiul din China, rostise el rar, nici astăzi, după ce au trecut patru ani, acest război n-a dat rezultate. Mi-e greu să mă hotărăsc pentru un nou război...

Generalul Tojo, ministrul de război, îl contrazise vehement pe Konoye, susţinînd că războiul este necesar, fie chiar şi pentru menţinerea combativităţii armatei.

Discuţia fusese dură, dar nu s-a spus nimic despre demisia cabinetului Konoye.

Consfătuirea celor cinci miniştri hotărîse ca Japonia să atace în sud. Faţă de Rusia avea să se menţină o neutralitate relativă, din care nu lipseau intenţiile duşmănoase.

Ozaki îi promisese lui Richard că îi va comunica, a doua zi, noi ştiri, dar nu se prezentase la întîlnirea stabilită.

Sorge cifră radiograma în care expunea situaţia politică ce se crease. Pe foaia de hîrtie se aşterneau grăbit coloane de cifre... Dezlegate, ele însemnau că :

„...În decursul primelor săptămîni de pregătire a agresiunii împotriva U.R.S.S., Comandamentul Armatei din

Kwangtung a ordonat chemarea sub arme a trei mii de experimentați muncitori de cale ferată, în vederea asigurării mijloacelor de comunicație militare de-a lungul arterei siberiene. Au fost mobilizați toți translatorii cunoscători ai limbii ruse. Acum, însă, totul s-a contramandat".

Sorge își încheie raportul cu următoarea frază :

„Cele arătate vădesc că războiul nu va începe în acest an".

Radiograma cifrată era mai lungă ca de obicei și, totuși, gîndindu-se o vreme, Sorge mai adăugă :

„Misiunea noastră în Japonia a fost îndeplinită. S-a reușit evitarea unui război între Japonia și U.R.S.S. Rechemați-ne la Moscova sau trimiteți-ne în Germania. Personal, aș vrea să devin un soldat de rînd, să lupt pentru patria mea, ori să-mi continui munca de informare în Germania fascistă. Aștept indicații. Ramsai".

În ajunul zilei în care Sorge își cifra ultima sa comunicare, se consumaseră evenimente furtunoase la reședința prințului Konoye. Ministrul de război ceruse o ședință extraordinară, care fu fixată pentru dimineață la prima oră. În cadrul guvernului, nu se aflase încă despre descoperirea grupului „Ramsai". Nici prințului Konoye nu i se adusese la cunoștință arestarea consilierului său de încredere — Hozumi Ozaki. Singurii care știau acest lucru erau doar păstrătorul sigiliului, Kido, și bunul său amic — Tojo. Ministrul de război hotărîse să acționeze grabnic : o lovitură neașteptată, înlăturarea Cabinetului Konoye și preluarea puterii !

Își începu discursul luînd-o de departe.

— Aș vrea să revin asupra unei probleme nerezolvate la ședința precedentă, spuse Tojo. Nu ne e permis să pierdem ceea ce am cîștigat. În nici un fel nu trebuie să cedăm pozițiile față de Rusia, față de Statele Unite ale Americii, la fel cum e necesar să continuăm, cu orice preț, războiul în China. În aceste condiții, atitudinea prințului Konoye

este mult prea pasivă, pentru ca el să mai poată rămîne în fruntea Cabinetului. Există temeri că s-ar putea ivi acte de nesupunere în armată, dezordini în imperiu. Nu avem dreptul să riscăm...

Poziția neașteptat de tăioasă a lui Tojo provocă uimirea generală. Dar prințul Konoye nu era deloc dispus să cedeze puterea. Izbucniră dispute aprige. În momentul culminant, Tojo aruncă principalul său atú — organele de contraspionaj au descoperit o întinsă rețea de spionaj a rușilor, membrii ei au pătruns în cele mai înalte sfere ale statului japonez ; printre arestați se află și consilierul personal al primului-ministru, Hozumi Ozaki.

Păstrătorul sigilului confirmă spusele ministrului de război.

— În cazul acesta... în cazul acesta... trebuie să-mi prezint demisia... rosti buimăcit prințul Konoye. E mai bine să părăsesc arena politică, de mult m-am gîndit să mă retrag într-o mînăstire...

Formarea noului guvern fu încredințată generalului Tojo care, îl alcătui în grabă, încredințînd postul de ministru de externe lui Togo.

Se făcuse aproape șapte dimineața, cînd Sorge se ridică de la birou. Îi era foarte rău, simțea că-i plesnește capul, îl dureau toate încheieturile corpului. Desigur, iar dăduse o gripă peste el ! Și-n ce moment nepotrivit ! Privi distrat la ceas și începu să se pregătească grăbit de plecare — ambasadorul Ott îl aștepta la dejun.

Scoase mașina din garaj și plecă spre ambasadă. În drum făcu un popas și cumpără un buchet de crizanteme pentru Frau Helma.

Urcă pe veranda care ducea la locuința lui Ott. Masa era pusă, dar ambasadorul nu apăruse încă. Sorge așeză buchetul alături de tacîmul Helmei și porni spre camera cifrului.

În această cameră — considerată sfînta sfintelor la ambasada germană — aveau acces doar patru persoane : ambasadorul Ott, atașatul militar Kretschmer, împuternicitul special al Serviciului Central de Siguranță a Reichului — Meisinger și... Sorge. Richard nici nu mai sună la intrare. Scoase din buzunar legătura cu chei, o găsi pe cea care-i trebuia, deschise și intră în camera cu fereastră zăbrelită. Cu băgare de seamă, închise ușa grea, placată cu stejar. Verifica întotdeauna dacă ușa e bine închisă, așa îl sfătuise Ott. Era încă devreme, dar Ernst se și afla lîngă mașina de cifrat. Sorge îl salută.

— Bună dimineața, domnule Sorge ! răspunse prietenos Ernst.

Richard își aruncă o privire indiferentă peste umărul cifratorului : pe masă se afla tocmai ceea ce îl interesa, textul radiogramei despre ultimele evenimente. O luă în mînă și citi :

„Urgent. Secret. Cu cifrul ambasadorului. A se păstra numai în seif. 15 octombrie 1941.

„Dacă nu se va produce prăbușirea regimului comunist, nu e de așteptat ca, înainte de primăvara viitoare, să aibă loc acțiuni militare ale japonezilor împotriva armatei sovietice din Extremul Orient, armată încă puternică din punct de vedere al forței de luptă. Dîrzenia dovedită de Uniunea Sovietică în războiul cu Germania duce la presupunerea că, dacă ar începe în august sau septembrie, atacul japonez n-ar avea șanse să deschidă drumul prin Siberia în acest an".

— Toate astea le știu ! spuse Sorge, punînd telegrama la loc. Nou nu-i nimic ?

— Nu, domnule Sorge, deocamdată nimic. Poate mai tîrziu.

Cînd Sorge urcă din nou pe verandă, Ott și Helma se și așezaseră la masă.

— Cu ce ocazie mi-ai adus flori ? întrebă Helma. Ce eveniment sărbătorim ?

Sorge se plecă în fața ei și îi reținu mîna, ceva mai mult ca de obicei, în palma sa mare.

— Ce eveniment sărbătorim ? repetă Richard întrebarea. Doar ai binevoit să dejunezi împreună cu noi !

— Dar asta se întîmplă aproape în fiecare zi...

— Și de fiecare dată, acesta e pentru noi un eveniment... Nu-i așa, Eugen ?

— Bineînțeles, bineînțeles ! confirmă ambasadorul pe un ton glumeț.

Dejunară în trei. Pe masă se afla și al patrulea tacîm, îl așteptau pe colonelul Kretschmer.

Aduseră vorba despre Theo Kordt, consilierul ambasadorului, trimis la Berlin încă din primăvară. Era un tip antipatic, își băga nasul peste tot. Ambasadorul nu-l putea suferi.

— Sînt sigur că a fost trimis pentru a mă supraveghea! spuse iritat Ott. Se ține după mine ca o umbră, oriunde m-aș duce.

Izbucnind în rîs, Sorge exclamă :

— Ascultă, Eugen ! Să-ți fac o mărturisire : Și eu am fost rugat să-l ocrotesc pe ambasadorul german !

— Ei, Iki, replică ambasadorul, mi-ar fi făcut o mare plăcere dacă „ocrotitorul" persoanei mele ai fi fost tu și nu un oarecare altul...

Kretschmer apăru, cînd ceilalți își beau cafeaua.

— Iertați-mi întîrzierea, se scuză el cu vocea-i de bas, dar în oraș se petrece ceva de neînțeles. Circulă zvonuri că prințul Konoye și-a dat demisia.

— Din ce cauză ? exclamă Ott plin de mirare.

Kretschmer privi încurcat spre Frau Helma. Ea înțelese și se ridică.

— Domnilor, eu vă părăsesc, văd că v-ați și început ziua de muncă... Îți mulțumesc pentru flori, Iki.

În cabinetul ambasadorului, unde bărbații trecură după dejun, atașatul militar spuse :

— Tojo și partizanii săi cer începerea imediată a acțiunilor militare în sud.

— Dar și Konoye este pentru „Drang nach Süden", replică Sorge. El visează la Singapore. Așadar, nu aceasta e cauza demisiei Cabinetului. Poate că motivul e Rusia ?

Richard Sorge nu bănuia că tocmai el era cauza căderii Cabinetului Konoye. Cu cîteva zile în urmă, deși nu obținuse vreun corp delict, Kempeitaiul îl arestase, totuși, pe pictorul Miaghi.

În timpul primei anchete, Miaghi se aruncase pe fereastră, dar încercarea de sinucidere nu-i reușise ; pictorul căzuse între crengile unui copac cu coroana deasă ; încercase să fugă, dar poliția îl prinsese. La percheziția efectuată în casa sa, fu descoperită o scrisoare ciudată, în legătură cu Calea ferată manciuriană, rezervele de cărbuni, benzină, oțel. O parte din materiale erau scrise în engleză.

A mai fost arestat și James Cox, corespondentul englez al Agenției „Reuter", care-și găsi sfîrșitul aruncîndu-se de la etaj.

— Degeaba nu se aruncă ei pe fereastră ! hotărî colonelul Osaka.

Contraspionajul japonez era în alertă.

După trei zile, fu arestat secretarul și consilierul primului ministru, Hozumi Ozaki.

În cercurile guvernamentale vestea arestării lui Ozaki căzu ca o bombă : consilierul și secretarul personal al prințului Konoye — agent sovietic ! Izbucni un scandal politic colosal. Generalul Tojo nu lăsă să-i scape favorabila conjunctură și-l doborî pe nehotărîtul premier. Konoye demisionă laolaltă cu întregul său Cabinet.

Activitatea desfășurată de grupul lui Sorge, deși acum descoperită, prezenta aceeași gravitate ca și un insucces

militar sau diplomatic... Dar adevăratul motiv al demisiei guvernului rămăsese o taină pentru mulți muritori de rînd ai Japoniei, fie ei și chiar foarte suspuși. Prințului Konoye i se sugeră să se îmbolnăvească de urgență și să se interneze în clinica universitară Waseda. Era, de fapt, un arest neoficial. Anchetatorul veni în rezerva lui Konoye pentru a-l interoga în legătură cu afacerea Ozaki-Sorge.

Dar toate acestea se petrecură cu cîteva zile mai tîrziu.

În cabinetul lui Ott, discuția continua...

Atașatul militar Kretschmer mai comunică o noutate. Colonelul Matsamura, din Serviciul de informații al Marelui Stat Major, îi spusese că, pe frontul sovieto-german, a fost observată apariția unor unități siberiene. Această știre o telegrafiase ambasadorul Osima. Conform altor informații, divizii sovietice părăseau Orientul Îndepărtat; eșaloane militare se deplasau pe magistrala Transiberiană, îndreptîndu-se spre Moscova. Aceleași informații au fost primite și de la Marele Stat Major german. Colonelul cită și o serie de date concrete, ce dovedeau că rușii continuau să deplaseze trupe pe frontul sovieto-german.

— Acum, nimic nu-i mai poate salva pe ruși ! conchise Kretschmer, plin de convingere. Uitați-vă, o confirmă și generalii americani.

Kretschmer le arătă un articol din ultimul număr al ziarului „New York Times". O oficialitate de la Ministerul de Război scria :

„Ar trebui să se întîmple o minune, o minune cum n-a mai fost din vremurile biblice, pentru a-i salva pe ruși de la înfrîngerea totală ce se va produce într-un timp foarte scurt..."

Sorge calculă : trecuse o lună de cînd transmisese la Moscova prima înștiințare privind schimbarea direcției agresiunii japoneze.

Dar îi replică atașatului militar cu totul altceva?

— Nu-i posibil, Kretschmer. Din punct de vedere fizic, rușii nu pot transporta armata din Siberia atît de repede. Asta ar scoate din uz singura lor cale din Siberia. Magistrala Transiberiană nu e aptă pentru un trafic în asemenea ritm. Chiar și pentru transportul unei singure divizii pe front, e necesară cel puțin o săptămînă.

— De acord, dar faptul rămîne fapt! insistă Kretschmer. Totul se petrece în așa fel, de parcă rușii ar fi prezenți în Marele Stat Major japonez și ar ști precis că în Orient acum nu-i mai amenință nici un pericol.

— Ei da, așa ceva e posibil! căzu de acord Sorge. Serviciul de informații al rușilor nu-i de lepădat... Dar asta-i de domeniul lui! — Sorge arătă din cap spre Meisinger care tocmai intra.

— Ai auzit, Joseph? i se adresă Sorge, se spune că agenții ruși au pătruns în Marele Stat Major japonez... Ce te uiți așa?

— Dacă aș fi lucrat eu la Kempeitai, asta nu s-ar fi întîmplat! pară SS-istul. După cum văd, nu-mi poți ierta că pierzi la pocher... Mai bine spune-mi: cînd vrei să-ți iei revanșa?

Dar doctorul Sorge abordă imediat un ton serios.

— Eugen, oare nu e prematur să înștiințezi Berlinul că japonezii nu vor ataca acum Orientul Îndepărtat sovietic? Am citit azi textul radiogramei cifrate.

— Din păcate, nu! răspunse Ott. Speranțele de a atrage Japonia de partea noastră nu s-au justificat.

— Japonezii s-au dovedit mai perspicace decît cei de la Berlin! spuse Sorge.

— Adică? întrebă Kretschmer.

— Evenimentele din Nomongan — sau Halhîn-Göl cum îi spun rușii — au demonstrat tenacitatea armatei ruse. Actualul război dovedește același lucru. În aprecierea evenimentelor, e nevoie de luciditate și, după pare-

rea mea, japonezii au probat-o. Ei nu se aruncă orbește spre nord, dispunînd de șaptesprezece divizii în Armata din Kwangtung, contra celor treizeci, rusești.

— Acum sînt numai douăzeci și trei ! precizează Kretschmer. În schimb, diviziile japoneze au acum un efectiv dublu, deci, treizeci și patru.

— De acord, continuă Sorge disputa. Aceste cifre erau exacte la începutul războiului. Acum, lîngă granița sovietică se află Armata din Kwangtung, cu un efectiv de un milion de oameni. Și, totuși, Japonia nu va lupta pe două fronturi — în mările de sud și în nord. Ea va lupta doar acolo unde-i va fi mai ușor. Poftim, priviți ultimele date...

Sorge scoase din buzunar carnetul de însemnări, îl răsfoi și citi cîteva cifre.

— De unde ai astfel de date ? întrebă Kretschmer.

— Dintr-o sursă demnă de încredere : colonelul Sugiyama din Direcția operativă a Marelui Stat Major.

— Dă-mi-le mie...

— Poftim ! Doar n-am să public astfel de cifre în corespondențele mele. M-ar expulza imediat pentru divulgarea secretelor militare. Ia-le, sînt generos ! Ei, domnii mei, va trebui să mă scuzați, am să vă părăsesc... Eugen, dacă nu mă îmbolnăvesc, voi trece mai tîrziu pe la tine.

Cu orice preț, Richard trebuia să-l vadă acum pe Vukelić. Unde l-ar putea găsi ? La agenție ? Acasă ? Îi telefonă și stabiliră să se întîlnească urgent la Press-Camp.

Vukelić aștepta. Drumurile lor se încrucișară pe scară. Cei doi schimbară un salut și se despărțiră. Hîrtia cu însemnările cifrate rămase în mîna lui Vukelić. Sorge apucase să-i șoptească :

— E o comunicare foarte urgentă. Trebuie transmisă neapărat azi. Max să fie cu ochii în patru. Nici un contact cu mine ! Bănuiesc că sînt urmărit.

După-amiază, Max trase mașina cu motorul spre ușa din fața atelierului — semnalul că sarcina a fost înde-

plinită — și se duse să se ocupe de afacerile sale comerciale.

Richard își petrecu seara împreună cu Isii, la „Rheingold", restaurantul lui papa Kettel. Era trist și tăcut. Cufundat în gînduri, nu-și lua privirea de la chipul tinerei femei.

— De ce mă privești astfel, Iki-san ? Arăt rău ?

— Nu, Mitiko... Astăzi am să-ți spun Agness... Parcă ne-am fi cunoscut ieri. Îți amintești ? Acolo, la masa aceea... Dar acum nu trebuie să ne întîlnim. E mai bine să pleci din Tokio.

— Doar ți-am spus, Iki-san, nu plec nicăieri ! Vreau să respir același aer pe care-l respiră și Iki-san, să calc pe același pămînt, să privesc același cer... Pentru ce...

Isii își întoarse capul, ascunzîndu-și lacrimile.

— Ascultă, Mitiko, să nu vorbim astăzi despre lucruri triste.

Cu un mare efort, Sorge încercă să pară vesel. Dar un gînd obsedant nu-l părăsea o clipă : de ce n-a venit Ozaki la întîlnire ?

După o oră, părăsiră restaurantul și Sorge chemă un taxi.

Își luară rămas bun în stradă. Richard o ajută pe Isii să urce în mașină, îi sărută mîna cu gingășie și rămase mult timp în stradă, sub lumina unui felinar, privind în urma mașinii care se îndepărta. Fusese ultima lor întîlnire. Isii Hanako nu l-a mai văzut niciodată pe Richard.

Înainte de a se întoarce acasă, Sorge trecu pe lîngă atelierul lui Klausen. Mașina stătea cu motorul spre ușă — deci totul era în ordine. Radiograma pornise la destinație.

Gripa nu-l ocoli și Richard zăcea în pat. După o zi, în ciuda „carantinei", Klausen trecu pe la el. Vizitarea unui bolnav nu putea provoca bănuieli. Căutau să deducă pricinile pentru care Ozaki și Miaghi nu veniseră la întîlni-

rile fixate. Richard presupunea că demisia guvernului îi crease multe probleme lui Ozaki.

— Bine, dar Miaghi ? întrebă Klausen.

Nu găsiră răspuns. Cei doi aveau toate motivele să fie alarmați.

Richard îl mai întrebă o dată pe Klausen.

— Deci ai transmis raportul ?

— L-am transmis, dar nu în întregime. Am încheiat subliniind că nu va fi război. Despre rechemarea grupului nostru voi transmite mîine. Acum putem să ne facem valizele.

Dar dimineața, Max și Anna Klausen fură arestați. Fu arestat și Branko Vukelić și mulți alții. Printre aceștia se aflau Joseph Newman, corespondentul ziarului american „New York Herald Tribune", economistul britanic sir George Sens, ambii bănuiți că fac parte din grupul lui Vukelić.

Ministrul justiției, Ywamura, a semnat ordinul de arestare a prințului Kinkazu, din Ministerul Afacerilor Externe. Din ordinul aceluiași ministru a fost arestat și fiul fostului prim-ministru al Japoniei, Inukai. Dar ministrul Ywamura nu se putea hotărî să-l aresteze pe colaboratorul ambasadei germane, doctorul Sorge. Pentru aceasta, era necesară semnătura unei personalități mai importante. Mandatul de arestare a doctorului Sorge a fost semnat de însuși Tojo — noul prim-ministru al Japoniei.

Erau bănuiți chiar și fostul prim-ministru, prințul Konoye, ambasadorul german Eugen Ott... Dar rezolvarea unor probleme la asemenea nivel nu mai intra în competența ministrului de justiție.

Mai tîrziu, a fost arestat și doctorul Yasuda. Printre arestați se aflau oameni de nouă naționalități. Rezulta că a fost descoperită o întinsă rețea internațională.

În zori, cînd agenții Kempeitaiului veniră să-l aresteze pe Sorge, împreună cu ei se prezentă și procurorul

de stat Mitsusada Yosikawa, care conducea ancheta. Dînd buzna în camera agentului sovietic, acesta rămase uimit: era camera unui cărturar! Procurorul nu văzuse atîtea cărți în nici o casă. Pe masă se afla, deschis, un volum de versuri ale lui Ranran, străvechi poet japonez. Alături, era voluminosul anuar statistic german din 1935.

Percheziția se desfășură extrem de minuțios, dar nu scoase la iveală nici un corp delict împotriva lui Sorge.

Anchetatorul Yosikawa conducese acțiunile de percheziție și la ceilalți arestați. Acasă la comerciantul german Max Klausen descoperiseră, sub un panou de lemn, un emițător pe unde scurte, la ziaristul francez Vukelić găsiseră un microfilm cu negativele unor documente secrete, dar la doctorul Sorge — nimic! Și abia mai tîrziu atenția lui Yosikawa fu atrasă de prezența anuarului statistic. La Klausen, la Vukelić văzuse, de asemenea, cîte un astfel de volum. Și, iată, al treilea se afla pe biroul lui Richard Sorge! Ce semnificație putea avea? Nu cumva aici se ascundea un cifru?

Cheia misterioaselor emisiuni care zburaseră atîția ani, din Japonia în eter, fusese descoperită.

Vestea arestării lui Richard Sorge provocă o teribilă stupefacție la ambasada germană. Generalul Ott, care vorbea de obicei cu un glas ponderat, uniform, urla acum din toate puterile. Fața îi devenise stacojie.

— Vor să provoace discordie între noi și Japonia! țipa el. Să-și găsească alte metode în acest scop... Nu vom permite! Voi face totul ca Berlinul să rupă relațiile diplomatice cu Tokio! Vor avea ce merită! E o monstruozitate nemaipomenită! Să-l învinuiască pe Sorge că e agent sovietic! Astăzi l-au arestat pe Sorge, mîine mă vor aresta pe mine. E o insultă adusă națiunii germane! Ascultă, Meisinger, du-te urgent la Kampeitai, la generalul Nakamura și cere eliberarea lui Sorge! Să n-o mai facă pe nebunii! Asta-i lucrătura lor — curată spionomanie!

Colonelul Meisinger stătea cu trupul încordat aplecat înainte și mîinile proptite în șolduri.

— Eu însumi sînt gata, domnule ambasador, să sfărîm tot contraspionajul japonez! E chestiunea de onoare a unui SS-ist! Voi rămîne pînă la sfîrșit alături de Sorge!

— Da, da! Acționează și în numele meu! Plec chiar acum la Ministerul Afacerilor Externe. Știu eu ce să le spun! Formulează comunicarea pentru Berlin în termenii cei mai aspri. Asta întrece orice măsură! Trebuie informat Führerul...

La Ministerul Afacerilor Externe, ambasadorul german a fost primit de noul ministru, domnul Togo. El se purtă politicos, prevenitor, dar rămase neclintit și refuză categoric să îndeplinească cererea lui Ott.

— Domnule ambasador, vă împărtășesc amărăciunea, dar e o chestiune foarte gravă... Mandatul de arestare a doctorului Sorge a fost semnat de noul premier, generalul Tojo. Probabil că acesta este primul document pe care l-a semnat, de cînd ocupă înalta funcție. Probele sînt de necontestat — Richard Sorge e învinuit de spionaj în favoarea Rusiei sovietice... Primiți, vă rog, domnule ambasador, asigurările mele...

— Dar voi v-ați pierdut mințile! exclamă Ott, încălcînd tactul și limbajul diplomatic.

— Presupun că domnul ambasador este foarte tulburat, de vreme ce lasă să-i scape astfel de expresii... Îl scuz, avînd toată înțelegerea...

Togo se ridică, dînd de înțeles că audiența luase sfîrșit.

Singurul lucru pe care-l obținuse Ott fu aprobarea pentru o întrevedere cu Sorge, în închisoarea Sugamo. Togo îi promise că va insista pe lîngă autoritățile polițienești. Eugen Ott nu putea crede nici o clipă că cel mai bun prieten al său, doctorul Sorge, cel care-l scosese la

lumină dintr-o amărîtă de cazarmă din Nagoia, lucrează pentru Serviciul sovietic de informații. Pur și simplu era imposibil! El însuși, avînd experiență în activitatea de spionaj, știa să aprecieze oamenii. Îl cunoștea pe Richard de aproape zece ani și, într-o bună măsură, lui îi datora numirea în postul de ambasador.

Chiar și mai tîrziu, peste ani de la îndepărtarea generalului Ott din funcția de ambasador — ca urmare a acestei istorii de necrezut — chiar și atunci, Ott n-avea să dea crezare acuzațiilor aduse lui Richard.

— Sorge agent sovietic? Dar v-ați ieșit din minți! exclama el. E imposibil. Îl cunosc foarte bine!

Clanul militarilor japonezi avu, în sfîrșit, ocazia să vină la putere.

Fostul șef al jandarmeriei din Kwangtung, acum prim-ministru, își rezervă și portofoliile altor două ministere: cel de război și cel de interne. În funcția de ministru al marinei militare fu numit amiralul Simada, revenit din China. Era clar, pentru cei apropiați guvernului, că numirea lui se datora, în bună parte, eforturilor depuse de păstrătorul sigiliului, marchizul Kido.

În afară de funcțiile ministeriale, militarii acaparară toate pozițiile — cheie în stat. După aghiotantul imperial, care era generalul Honjo, un alt general — Doihara — deveni consilier militar principal al Cartierului general imperial. Fostul agent de informații, amiralul Yamamoto, fu numit comandant al Forțelor navale unificate ale imperiului. Șeful Direcției planificării — care se ocupa de planificarea economiei militare — deveni generalul Suzuki. În trecut, el conducea Serviciul secret de informații al Marelui Stat Major. Marchizul Kido reușise să obțină funcția de consilier principal imperial. Neținînd seama de nici un fel de considerente morale în conduce-

rea statului, își cîștigase repede o poreclă : „Machiavelli din Tokio".

Doar o singură „cioară albă" rămăsese în acest stol de ulii belicoși : ministrul de externe, domnul Togo, cu liberalismul său naiv. Clanului militarilor el le servea drept paravan perfect în spatele căruia, pînă într-un anume punct, le convenea să-și mascheze adevăratele intenții. Totuși, influența și rolul lui erau restrînse, prin faptul că Siratori fusese numit consilier principal la Ministerul de Externe și, în afară de aceasta, efectuaseră o „curățenie" profilactică a întregului aparat diplomatic. Din Europa și de pe alte meleaguri fuseseră rechemați peste două zeci de ambasadori și consuli pe care nu se putea conta. Printre ei se nimeri și domnul Togo, care fu rechemat de la Moscova.

În timpul slujbei efectuată în memoria celor căzuți pentru imperiu, Tojo, care pînă atunci nu avusese răgazul să-l viziteze pe bunul său prieten, i se adresă lui Kido :

— E timpul să începem, Kido-san, nu ne putem juca prea mult cu răbdarea destinului !

— Eu am discutat aceste lucruri, răspunse Kido, și am primit încuviințarea. E timpul să eliberăm din vizuină puiul de tigru. Am propus să fie pregătit din vreme un rescript asupra războiului...

— Ar trebui ca flota să înceapă pregătirea pentru operația „Yamato". Acum nimic nu mai poate schimba hotărîrea Consiliului Secret !

Discuția dintre cei doi nu rămase fără urmări. În dimineața zilei de 8 decembrie, aviația japoneză demonstra țării că operația „Yamato" asupra mărilor din sud * începuse.

---

* La 7 XII 1941 Japonia începea, de fapt, războiul, atacînd baza americană de la Pearl-Harbour.

După arestarea lui Richard, ambasadorul german continua să spumege de furie și revoltă. Nemulțumit de discuția avută cu ministrul de externe Togo, ceru audiență și la noul premier, Tojo, îl vizită pe fratele împăratului, dar rezultatul era mereu același : refuzul !

La Berlin a fost expediată o detaliată radiogramă cifrată, în care se cerea insistent exercitarea unor presiuni diplomatice asupra Japoniei, folosirea unui ton cît mai dur în cererea de eliberare a lui Sorge. Ribbentrop a răspuns că totul va fi adus la cunoștința lui Hitler, hotărîrea urmînd a fi luată ulterior.

Obersturmbannführerul Meisinger nu mai ieșea din cabinetul său, amenința cu lagărul de concentrare pe oricine ar fi îndrăznit să pronunțe măcar un cuvînt jignitor la adresa lui Sorge... Meisinger lucra la un document alcătuit din douăzeci și două de puncte, din care rezulta că lui Richard Sorge nu i se poate aduce vreo vină. Acest document urma să fie predat la Kempeitai, generalului Nakamura. Numai el, colegul său japonez va trebui să dea dovadă de înțelegerea necesară. Meisinger trimitea rapoarte la Direcția Generală de Siguranță a Reichului, lui Himmler, la Abwehr, puternicului amiral Canaris... Îl rugă pe șeful Gestapoului, Müller, să întocmească o fișă, cu date de arhivă, despre viața lui Sorge în Germania.

Ambasadorul german și atașatul de poliție erau gata să ridice în picioare toată Germania, dar nu obținură nimic — japonezii se menținеau ferm pe pozițiile lor.

După a cincea zi de la arestarea lui Sorge, ambasadorului i se îngădui să se întîlnească cu el în vorbitorul închisorii Sugamo. Anchetatorul îi atrase atenția că arestatului i se pot pune doar trei întrebări : Cum se simte ?

Se consideră vinovat ? De ce are nevoie ? Atît. Acestea erau condițiile categorice ale întîlnirii.

Însoțit de trei polițiști japonezi, Eugen Ott stătea în ușa vorbitorului, cînd printr-o altă ușă, situată în partea opusă, îl introduseră pe Sorge. Bărbatul elegant, bine făcut, întotdeauna proaspăt bărbierit, așa cum îl cunoștea Ott, era acum îmbrăcat în uniformă de deținut, încălțat cu niște ghete mari, grosolane ; barba îi crescuse mare. Richard avea, însă, o ținută demnă, pășea cu capul sus. Îl însoțeau trei polițiști.

Ott făcu un pas spre Sorge, dar fu oprit cu un gest. Discutară de la distanță. Ambasadorul puse prima întrebare :

— Cum te simți, Iki ?

— Mulțumesc, nu mă plîng de nimic, răspunse calm Sorge.

— Te consideri vinovat ?

Japonezii începură să se agite.

— Tocmai acum mi s-a interzis să răspund la această întrebare, răspunse Sorge, arătînd cu capul spre polițiști. Să nu mai discutăm despre asta.

Ott se zăpăci, pentru el era important să obțină un răspuns mai ales la această întrebare. El mai întrebă :

— Ce pot face pentru dumneata, Iki ?

— Mulțumesc, nu-mi trebuie nimic... E puțin probabil că ne vom mai vedea vreodată, domnule ambasador. Transmiteți salutări familiei dumneavoastră.

Întîlnirea luase sfîrșit. Ott mai adăugă în grabă :

— Iată, Helma m-a rugat să-ți dau acest pachet.

Unul dintre cei care-l însoțeau pe Ott se apropie de Sorge și-i dădu pachetul. Apoi, Richard se retrase.

În celulă, desfăcu pachetul, în care găsi fructe, o pătură călduroasă cu inițialele „H.O." și niște butoni de cămașă — cadoul lui Ott. „Butonii nu mai au nici un rost" !

își spuse Sorge zîmbind, în timp ce-și privea vestonul de deținut.

De-a lungul multor zile Sorge se purtă sfidător, pretinse să se întîlnească cu ambasadorul german, protestă împotriva arestului ilegal. După întîlnirea cu Ott, Richard Sorge fu chemat iar la interogatoriu. Ancheta o conducea procurorul de stat Yosikawa. El repetă din nou întrebarea : recunoaște Sorge că e vinovat de participare la activitatea organizației clandestine ? Richard dădea răspunsuri laconice, mereu aceleași. Dar după întrebările cu tîlc ale procurorului, se convingea tot mai mult că japonezul mărunt ce stătea în fața lui știa destul de multe. Acum, principalul consta în a-i acoperi pe ceilalți, în a-și asuma întreaga vină. Această hotărîre se contură definitiv în mintea lui Richard cîteva săptămîni după arestare cînd, în timpul unuia din numeroasele interogatorii, anchetatorul scoase din sertarul biroului trei anuare statistice germane, cele cu ajutorul cărora se cifraseră radiogramele.

— Negați și acum legătura dumneavoastră cu Moscova ? întrebă procurorul, fluturînd volumele. Acesta-i anuarul dumneavoastră ?

— Da, e al meu, dar ce legătură poate avea problema la care vă referiți cu un anuar statistic german ? replică Richard pe un ton nepăsător.

— Iată ce legătură !

Yosikawa deschise dosarul și citi ultima radiogramă expediată de Sorge la Moscova : „Cele arătate demontrează că războiul nu va începe în acest an".

— Dumneavoastră ați scris asta ? întrebă triumfător procurorul. N-are rost să mai negați. Cheia codului se află în mîinile noastre. Acum recunoașteți că sînteți spionul Moscovei ?!

O negare absolută nu mai avea nici un sens, dar Sorge răspunse astfel :

— N-am fost niciodată spion ! Am luptat doar împotriva războiului. Sînt comunist și cetățean al Uniunii Sovietice... Dar aș vrea să amînăm interogatoriul, astăzi mă simt foarte obosit. Mai tîrziu, voi așterne pe hîrtie tot ceea ce va fi cu putință.

— Aici eu hotărăsc cînd are loc interogatoriul ! replică Yosikawa. Deși... așteptați puțin...

Sorge fu scos în coridor. Procurorul îi telefonă primului ministru Tojo și-i raportă : Sorge a recunoscut că e comunist rus și a cerut amînarea interogatoriului.

— În nici un caz ! strigă în receptor prim-ministrul. Continuați interogatoriul pînă la epuizarea totală a arestatului ! Altfel, nu veți obține nimic...

Generalul Tojo, fostul șef al jandarmeriei Armatei din Kwangtung, știa cum trebuie condusă o anchetă...

Interogatoriul continuă. Dar, după cîteva ore, epuizat se dovedi a fi anchetatorul și nu Sorge.

Sorge n-a fost bătut, nici torturat în timpul interogatoriilor — exista o dispoziție ca străinii să nu fie maltratați, deoarece se puteau naște complicații diplomatice. Excepție făceau doar față de Branko Vukelić. El era considerat francez, întrucît reprezenta o agenție telegrafică franceză. Iar Franța — țară învinsă ! Cine mai ținea seamă de ea ! Vukelić suporta cu stoicism cele mai crude torturi. Bătut, însîngerat, el era mereu adus în cabinetul anchetatorului, dar Vukelić continua să tacă. Înfuriat, procurorul întrebă odată : „Asta ce e ? Francez ori indian american care și-a mușcat limba ? Faceți-l să vorbească !" Dar nimic nu l-a putut determina pe Branko Vukelić să vorbească.

Și pictorul Miaghi a fost schingiuit, biciuit cu bețe de bambus, iar el își dorea să moară cît mai curînd ; organismul său, măcinat de tuberculoză, nu suporta chinuri îndelungate.

Richard ceru să i se dea o mașină de scris și un top de hîrtie, afirmînd cu încăpățînare că s-a dezobișnuit să scrie de mînă... Disputa dintre arestat și administrația închisorii a durat mult, dar Sorge a cîștigat. Procurorul a dispus să i se aducă arestatului o mașină de scris.

Și iată-l în celulă, față în față cu mașina de scris, aflată pe o masă. Cu ce să înceapă ? Și pentru ce ? Avea vreun rost ? Da, avea !

Richard își dădea seama că n-are șanse să scape dintre zidurile închisorii japoneze. Atunci fie, măcar să afle oamenii cum a trăit el, să-i păstreze o amintire bună.

El, Richard Sorge, va povesti despre trecut, despre momente îndepărtate, care nu mai puteau influența afacerea grupului „Ramsai". Va începe cu fapte de demult și le va înșira pe îndelete. Aceasta îi va permite să se sustragă de la presiunea interogatoriilor zilnice. Și în închisoare e important să cîștigi timp. Fie ca ceea ce va scrie să constituie testamentul său, exprimarea crezului, a convingerilor, a gîndurilor sale.

Richard începu cu date oficiale :

„Eu, Richard Sorge, m-am născut la 4 octombrie 1895, în Caucazul de sud, la Adjikend. Tatăl meu a fost inginer la o societate petrolieră germană, aflată la Baku. Mama, rusoaică, provine dintr-o familie săracă de muncitor la calea ferată. În familia noastră există tradiții revoluționare. Bunicul și frații săi au fost participanți activi la revoluția din 1848".

Richard nu-și amintea perioada fragedei copilării, despre ea îi povestise doar mama sa, Nina Semionovna, care locuia încă la Hamburg, fără a ști ceva despre soarta fiului ei.

La vîrsta de trei ani, Sorge s-a pomenit în Germania, unde a trăit peste un sfert de veac, după care a venit în Uniunea Sovietică. În familia inginerului Alfred Sorge, cu cinci copii, fete și băieți, Richard era mezinul.

Tatăl lui Richard participase cîndva la o expediție în Asia Centrală, lucrase la Societatea petrolieră a Rusiei imperiale și, revenind în Germania, devenise furnizor de utilaj petrolier pentru niște firme rusești.

„...Pînă în perioada începerii războiului, anii copilăriei mele s-au desfășurat normal, scria Sorge. Am trăit într-o familie îndestulată, care aparținea clasei burgheze. Familia noastră n-a suferit nici un fel de greutăți materiale. Dar în mine exista ceva care mă deosebea întrucîtva de ceilalți.

Despre evenimentele ce se petreceau pe-atunci în Germania, eu știam mult mai multe decît oamenii maturi. Un timp îndelungat, am studiat cu minuțiozitate situația politică. Datorită acestui fapt, în școală am fost poreclit „prim-ministrul".

Știam că bunicul meu s-a dedicat mișcării muncitorești. Știam, de asemenea, că concepțiile tatălui meu se deosebeau radical de cele ale bunicului. Tata era un naționalist tipic. Dar fratele meu avea vederi ultrastîngiste".

Copilăria și tinerețea lui Richard Sorge au luat sfîrșit în timpul vacanței de vară a anului 1914. Elevii se întorceau dintr-o excursie în Suedia. Navigau spre casă cu ultimul vapor german — începuse războiul și navele, prinse în iureșul evenimentelor, se grăbeau să-și găsească adăpost în porturile lor.

Germania Kaiserului trăia în delirul șovinismului. Romantismul noului, plictiseala față de viața școlară, dorința de a începe o viață nouă, delirul șovin, considerat drept patriotism — au hotărît soarta adolescentului. Richard nu s-a mai întors la școală. În taină, fără știrea cuiva, Sorge s-a înrolat voluntar în armată.

Astfel începuse destinul său. Și iată finalul: se afla în închisoare și de aici, poate că singurul drum pe care va mai păși va fi spre eșafod. Sorge nu știa ce se va întîmpla cu el, dar era pregătit pentru tot ce poate fi mai

rău. Acum, cînd își trăise viața se întreba : era bine cum trăise ? Da, era bine !

„...Primul război mondial, între anii 1914—1918, a avut o influență covîrșitoare asupra viitorului meu destin, scria Sorge. Chiar dacă n-aș fi avut nici un fel de convingeri, numai ura față de acest război ar fi fost suficientă, pentru a mă face să devin comunist..."

Dar aceasta nu s-a produs dintr-o dată. Simțămintele șovine dispărură cu vremea. În privința asta, un merit deosebit revenea unui soldat, fost zidar din Hamburg. Numai în fața lui Sorge își dezvăluise convingerile sale politice de stînga. Soldatul își găsise curînd moartea, pe frontul de Vest. Lui Richard i se întipăriseră în memorie, pentru toată viața, discuțiile purtate în tranșee, cu soldatul din Hamburg. Zidarul a fost primul om care l-a făcut pe Sorge să vadă limpede ceea ce se petrece în jur. Richard a fost rănit de cîteva ori. A stat o vreme prin spitale, apoi reveni pe front și — din nou în spital, grav rănit, de această dată la Verdun. Atunci fu expediat la Königsberg.

Tînărul soldat era îngrijit de o infirmieră voluntară, fiica unui medic din spital, care-i aducea cărți de-acasă. Sfărîmate de schije, oasele se sudau greu, lunile treceau. Fără a se despărți de cîrje, Richard deveni oaspete obișnuit în casa medicului. De-atunci trecuseră treizeci și cinci de ani, dar și acum, uneori în vis, Richard auzea glasul infirmierei, vedea chipul cu basma albă aplecat deasupra lui... Pentru soldatul Sorge era o neasemuită fericire să stea în casa tihnită a medicului și să-l audă povestind. Acesta era un social-democrat de stînga și fiica sa împărtășea convingerile politice ale tatălui. Aici auzise Richard, pentru prima dată, pomenindu-se numele Roza Luxemburg, Karl Liebknecht, Vladimir Lenin... După mulți ani, Richard avea să citească cuvintele lui Lenin închinate lui Friedrich Albert Sorge, fratele bunicului său. Richard

avea să devină un comunist convins, dîrz, profund devotat idealului său. Dar atunci, în spitalul de campanie, abia începea să se alăture mișcării revoluționare.

„...În acea vreme, adică în vara și toamna anului 1917, scria Sorge, am simțit, cu durere în suflet, că acel război n-avea nici un sens, că aducea peste tot pustiire, fără vreo pricină justificată. În război, ambele părți pierduseră, fiecare, cîteva milioane de oameni. Și nimeni nu putea prevedea cîte milioane de oameni mai erau pîndiți de aceeași soartă..."

Pentru Richard Sorge, războiul s-a sfîrșit cu două cîrje, în care se sprijinea cînd s-a întors acasă. S-a înscris apoi la Universitatea din Berlin. În acea perioadă, în Rusia se desfășura Revoluția din Octombrie.

Mama lui Richard, Nina Semionovna, fiica feroviarului din Kiev, a primit cu bucurie vestea despre revoluția care începuse în Rusia. Era pe atunci o femeie în vîrstă, dar tot mai ducea dorul patriei, visa să-și revadă locurile natale. Richard i-a rămas întotdeauna recunoscător pentru sentimentele ei față de patrie, față de revoluție, pe care i le-a transmis și lui.

În celula din închisoarea Sugamo, izolat de toată lumea, Richard își mărturisea crezul — să știe temnicierii săi că nu l-au înfrînt!

„Revoluția rusă, scria el, mi-a arătat calea spre mișcarea muncitorească internațională. M-am hotărît s-o susțin nu numai din punct de vedere teoretic și ideologic, ci să devin eu însumi o părticică activă a acestei mișcări. De-atunci, luînd hotărîri chiar și în probleme personale, porneam de la acest punct de vedere. Și acum, devenind martor al celui de-al doilea război mondial care, iată, durează de aproape trei ani, dar mai ales avînd în vedere războiul germano-sovietic, sînt tot mai convins că hotărîrea mea, luată în urmă cu douăzeci și cinci de ani,

a fost justă. O spun cu toată fermitatea, după ce am chibzuit asupra a tot ceea ce s-a întîmplat cu mine de-a lungul unui sfert de veac și, mai cu seamă, în anul care s-a scurs..."

Comunistul Sorge nu regreta calea parcursă.

Evenimentele revoluționare l-au antrenat și pe tînărul student. La Kiel își desfășura activitatea clandestină printre marinari, pătrundea pe ascuns prin cazemate, chemînd soldații la luptă, la revoluție. Curînd, la Kiel izbucni răscoala marinarilor din flota de război germană. Richard era alături de ei.

Apoi au urmat Berlinul, Hamburgul, întîlnirile cu Thälmann, clocotul revoluției. Iar în clipele mai liniștite — examenele, cursurile, adunările studențești, mitingurile... Și iată că Richard deveni licențiat al Universității din Hamburg. Acum se putea dedica cu totul activității de partid.

Despre această perioadă, Sorge scrise :

„...În 1918, eram membru al organizației social-democrate din Kiel. Am creat un cerc printre marinari. În timpul răscoalei marinarilor, am participat la demonstrații...

Din Kiel m-am mutat la Hamburg. Aici, în cadrul Universității, am lucrat la teza de doctorat și am obținut titlul de doctor în sociologie. Din Hamburg m-am transferat la Aachen. Am lucrat ca asistent universitar. Am făcut parte dintr-un comitet de grevă. Am fost concediat. Am lucrat în minele din Olanda. În 1919, am fost primit în Partidul Comunist German. Din noiembrie 1920, pînă în 1921, am fost redactorul ziarului de partid din Solingen. În 1920, am participat la înăbușirea puciului contrarevoluționar în frunte cu Kapp..." *

Sorge a mai participat și la răscoala din Hamburg, la luptele revoluționare din Saxonia Roșie. Apoi a urmat

* Puci militarist, cu scopul lichidării „Republicii de la Weimar".

munca ilegală la Frankfurt, conducerea detașamentului de pază a congresului ilegal al Partidului Comunist German... Se înțelege că, în arhivele poliției germane, se aflau rapoarte amănunțite în legătură cu munca asiduă dusă de activistul comunist Richard Sorge. Cîndva, se temuse, de altfel ca și Ian Karlovici Berzin, că Gestapoul ar putea să dea peste această arhivă... Acum, aici, în închisoarea Sugamo, toate astea nu mai aveau nici o importanță, erau doar date privind biografia lui Sorge. Richard continua să relateze amănunțit despre sine. Să știe dușmanii cu cine au de-a face ! Sorge purta bătălia finală ca un vas militar care și-a arborat la catarg pavilionul de luptă.

Trecuseră multe săptămîni de la arestarea lui Sorge, dar Meisinger continua să bată pragurile Kempeitaiului, încercînd să demonstreze nevinovăția prietenului său. Într-un rînd, cînd Meisinger își făcu iar apariția la Serviciul de contraspionaj japonez, colonel Osaka îl rugă să verifice unele date referitoare la doctorul Sorge. SS-istul acceptă. Dar, citind documentul cu datele respective, fu cuprins de revoltă : rezulta că Sorge era un activist comunist, prieten cu Ernst Thälmann — conducătorul comuniștilor germani.

— De unde aveți aceste date ?

— Însuși arestatul Richard Sorge a mărturisit.

Atașatul de poliție dădu din mîini și exclamă :

— Ei, asta întrece orice măsură ! Richard Sorge prietenul lui Thälmann ! Meisinger izbucni într-un puternic hohote de rîs. — Dar vă dați seama de aberația acestei afirmații ? E ceva de domeniul fanteziei ! În sfîrșit, bine ! Mă oblig să verific, însă nu invidiez deloc situația anchetatorului dumneavoastră, domnule colonel, la primirea răspunsului pe care-l va da poliția secretă germană.

Meisinger îi povesti revoltat lui Ott despre noile născociri ale contraspionajului japonez. Şi, totuşi, expedie documentul la Gestapo.

La ambasada germană, sărbătorile Crăciunului fură întîmpinate într-o atmosferă apăsătoare, ca într-o casă unde se află un om grav bolnav. În ajunul Crăciunului, toată colonia ambasadei se adună în jurul bradului, bogat împodobit, scînteind de lumini. Eugen Ott pronunţă cîteva cuvinte despre steaua de la Bethleem, despre naşterea Mîntuitorului. Generalul vorbea ca un propovăduitor. Începuse prin a pomeni despre simţămintele pe care le resimţeau toţi datorită absenţei lui Sorge. Dar el era convins că chinurile lui Richard vor lua sfîrşit în curînd, cînd va fi eliberat din închisoarea japoneză.

După un timp oarecare, nedîndu-şi crezare ochilor, colonelul Meisinger citea telegrama de la Berlin : şeful Gestapoului, Müller, îl înştiinţa că toate datele referitoare la Richard Sorge, primite pentru verificare din Tokio, erau confirmate întru totul de materialele existente în arhivele poliţiei...

Meisinger începu să priceapă cum Sorge îl dusese de nas. Acum striga în gura mare, oriunde, că toţi, în afară de el, nu-l putuseră dibui pe agentul sovietic comunist. Se apucă să facă demersuri, pentru a obţine de la Kempeitai ca Sorge să fie predat Gestapoului.

Vîlva stîrnită de arestarea doctorului Sorge şi a grupului său îi ştirbise, firesţe, reputaţia lui Eugen Ott, dar el mai rămase ambasador în Japonia încă doi ani.

Berlinul mai spera să atragă aliatul său japonez în războiul cu Uniunea Sovietică, fapt care găsea un ecou favorabil în cercurile militare ale imperiului. Promisiuni, ameninţări voalate erau folosite atît de diplomaţii germani, cît şi de cercurile militare.

Intrarea Japoniei în război era condiționată de astă dată de succesele trupelor germane în Caucaz și la Stalingrad.

Procurorul și anchetatorii așteptau cu nerăbdare ca Sorge să-și termine de scris mărturisirile. Dar Richard nu se grăbea, el lucra încet și consemna numai ceea ce nu avea vreo însemnătate operativă pentru activitatea Centrului.

Richard Sorge își încheie mărturisirile cu următoarele cuvinte : „Țelul meu principal a fost apărarea statului socialist, a U.R.S.S., zădărnicirea diferitelor mașinațiuni politice de natură antisovietică, precum și a pericolului unei agresiuni armate.

Uniunea Sovietică nu dorește conflicte politice sau ciocniri militare cu alte state. În intențiile ei nu intră săvîrșirea unei agresiuni împotriva Japoniei. Așadar, eu și grupul meu nicidecum n-am venit în Japonia ca dușmani ai acestei țări. Nouă nu ni se potrivește deloc sensul care se include în obișnuita noțiune de «spion»... Culegînd informații despre Japonia, departe de noi gîndul s-o lovim. Centrul ne-a instruit în cu totul altă direcție : munca, strădaniile noastre aveau ca scop să înlăture posibilitatea unui război între Japonia și U.R.S.S. Aflîndu-mă în Japonia și consacrîndu-mă activității de informație, am respectat cu stricteță această indicație, de la început pînă la sfîrșit. Principala mea sursă de informații a fost ambasada germană la Tokio. Informațiile mi se ofereau de bunăvoie. Pentru a le obține, n-am întreprins nici un fel de acțiune pasibilă de pedeapsă. Niciodată n-am recurs la amenințări sau la metode de constrîngere".

Aceasta a fost conduita de apărare a lui Sorge. Ca un înaintaș de artilerie, el se străduia să atragă tirul asupra sa, apărîndu-și tovarășii de lovituri. Firesc, Sorge nici n-ar fi putut proceda altfel.

Însufleţit de înălţătoarele-i îndatoriri partinice şi cetăţeneşti, luptătorul internaţionalist Richard Sorge era animat, totodată, de profunde sentimente tovărăşeşti, de simţămîntul frăţiei între oameni, uniţi prin aceleaşi nobile şi umane idealuri. Aceasta constituia însăşi substanţa ideologică, morală, care-i insufla încredere, îi conferea dîrzenie şi în bătălia finală, cînd misiunea-i fusese înfăptuită pe de-a-ntregul şi nu-i mai rămînea decît să-şi păstreze cinstea, să-şi apere demnitatea. Nu-i totul să fii erou în viaţă. Trebuie să-ţi menţii forţa, să înfrîngi orice slăbiciune care te încearcă în faţa morţii, să părăseşti viaţa cu capul sus... Astfel s-a şi comportat Richard Sorge, pregătit pentru o moarte demnă prin întreaga-i viaţă eroică.

În cele din urmă, anchetatorii, procurorul de stat obţinură mărturisirile scrise ale lui Richard Sorge. Dar ele reprezentau cu totul altceva decît aşteptaseră ei. În locul unor destăinuiri care să-i probeze vinovăţia, în mîinile lor se aflau amintirile, gîndurile, mărturisirile de credinţă ale unui om care-şi povestea viaţa.

Începură, din nou, îndelungile, chinuitoarele interogatorii... Anchetatorii dispuneau de principala probă împotriva organizaţiei „Ramsai“ — dosarul cu rapoartele acum descifrate, expediate la Centru de-a lungul multor ani. Reieşea că, numai în cursul ultimilor trei ani, au fost emise, pe calea undelor, 65 420 grupe de cîte cinci cifre. Deci, peste 327 000 de cifre ! Anchetatorii care se ocupau de grupul „Ramsai“ au socotit meticulos totul, pe ani...

— Recunoaşteţi aceste cifre ? întrebă anchetatorul.

— Eu n-am avut timp să fac astfel de calcule ! răspunse Sorge. Dar dacă altcineva n-a mai transmis ştiri din Japonia pe undele noastre, probabil că cifrele sînt acestea. Deşi... presupun că ele nu reprezintă nici pe departe realitatea...

— Cum adică ? întrebă anchetatorul.

— Sînteţi oare atît de sigur că radiolocatoarele dumneavoastră au lucrat chiar la modul ideal ? Le puteau scăpa multe...

— Probele de care dispunem sînt suficiente, pentru a vă trimite în judecată !

— O, atunci nici nu-i nevoie să vă documentaţi atît de detaliat ! Vă sînt suficiente cîteva fapte...

Anchetatorul îl privi duşmănos pe arestat. Purtarea lui Sorge îl scotea din sărite. Atrăgînd focul asupra sa, Richard slăbea atenţia aţintită spre tovarăşii săi.

Cînd îi fu prezentată lista informaţiilor pe care le transmisese la Centru, Sorge exclamă zeflemitor :

— Nici nu-mi dădeam seama că am realizat atît de mult...

Erau informaţii despre hotărîrea Marelui Stat Major de a moderniza armata după modelul german, despre industria de război, date privind uzinele de preparare a benzinei sintetice, producţia de aluminiu, construcţia de avioane. Dintre vechile emisiuni, anchetatorul aminti cea referitoare la Uzina de fabricare a torpilelor din Nagoia, camuflată sub firma unei întreprinderi ce producea vase de faianţă. Abundau date cu privire la efectivul Armatei din Kwangtung, numărul diviziilor sosite din Japonia în China de Nord. Şi iată ultimele radiograme descifrate, care preveneau că, la graniţa sovieto-germană, se află concentrate nouă armate. Urma informaţia despre rezervele naţionale de benzină, cu cifre detaliate : rezervele marinei militare erau de patru ori mai mari decît ale armatei de uscat. Şi concluzia : se aşteptau acţiuni ale flotei marinei de război, agresiunea Japoniei se îndrepta spre sud... În sfîrşit, ultimul raport din acel an 1941 : Japonia nu era hotărîtă să atace Uniunea Sovietică...

Anchetatorul citea monoton, uitîndu-se la Sorge prin lentilele groase ale ochelarilor. Richard asculta, dar gîn-

durile lui zburau departe... Da, nu puține făcuseră el și curajoșii săi tovarăși pentru apărarea patriei, pentru menținerea păcii. Pe chipul lui se ivi un zîmbet de satisfacție. Anchetatorul privea nedumerit la acest om ciudat, care surîdea în timpul unui interogatoriu...

În mai 1942, presa japoneză publica prima știre despre arestarea grupului lui Sorge.

„În a doua jumătate a lunii octombrie 1941 — se spunea în comunicatul Ministerului de Justiție — Direcția poliției din Tokio a arestat o serie de persoane aparținînd unei organizații internaționale de spionaj, condusă de doctorul Richard Sorge. De curînd, Procuratura tribunalului teritorial al orașului a încheiat cercetările privind activitatea principalilor componenți ai acestei organizații. Cinci persoane, constituind nucleul de bază, sînt trimise în judecată sub învinuirea de a fi comis delicte pedepsite de legile privind apărarea secretelor de stat. Astăzi, la tribunalul teritorial din Tokio, va începe procedura instrucției judiciare preliminare".

Mai departe, erau înșirate numele acuzaților, vîrsta, profesiunea, domiciliul : doctor Richard Sorge, 47 de ani, corespondent în Japonia al ziarului „Frankfurter Zeitung"; Branko Vukelić, 38 de ani, colaborator al Agenției „Havas"; Iotoku Miaghi, 40 de ani, pictor; Hozumi Ozaki, 40 de ani, fost salariat al Companiei căilor ferate din Manciuria de Sud; Max Klausen, 44 de ani, proprietarul unui atelier de fotoheliografie...

„În toamna anului 1933, în țara noastră a sosit Richard Sorge, avînd sarcina, din partea Cominternului, de a crea în Japonia o organizație de informații în favoarea rușilor. Aici, el a luat legătura și a început să lucreze cu Branko Vukelić. Ulterior, acestora li s-au alăturat Ozaki, Miaghi și Klausen. Numiții au constituit nucleul organizației conspirative de informații. De-a lungul multor ani, pînă la arestare, acuzații s-au ocupat de culegerea a dife-

rite informaţii cu caracter secret, referitoare la situaţia ţării noastre ; cu ajutorul unor mijloace de legătură — tehnice sau de altă natură — ei au transmis informaţiile obţinute «Centrului» lor".

Instrucţia judiciară preliminară a durat o jumătate de an, dar nici Tokkoko — poliţia secretă — nici Serviciul de contrainformaţii n-au putut descoperi nimic nou. În cazul Sorge, au fost puşi sub acuzare oameni de nouă naţionalităţi. Împotriva lor nu s-au găsit dovezi suplimentare. Sorge şi-a asumat întreaga răspundere.

Cu cîteva luni înainte de arestare, Richard îi expediase pe Edith Vukelić şi fiul ei în Australia, astfel că acum ea era inaccesibilă Kempeitaiului. În schimb, contraspionajul reuşise să-l descopere pe doctorul Yasuda, care a fost arestat în iunie.

— Aceasta este bestia care l-a salvat pe Sorge de la moarte ! mormăi poliţistul, cînd îl aduse la închisoare pe bătrînul medic. El i-a dat medicamentele fără de care poate că rusul n-ar mai fi trăit.

Alte culpe nu putură găsi împotriva doctorului Yasuda.

Trecuseră aproape doi ani de la arestarea membrilor grupului „Ramsai". La 29 septembrie 1943, a fost pronunţată sentinţa : Richard Sorge şi Hozumi Ozaki — condamnaţi la moarte, Vukelić, Miaghi şi Klausen — la închisoare pe viaţă. Însă Iotoku Miaghi, grav bolnav de tuberculoză, îşi trăia ultimele zile. Într-o stare gravă se afla şi Vukelić. Regimul din închisoare îi osîndea, fără condamnare, la moarte.

Bătrînul Hidetaro Ozaki, tatăl lui Hozumi, continua să locuiască singur în Formosa. Toţi copiii lui se răspîndiseră. Soarta lui Hozumi îl neliniştea profund, dar spera că totul se va sfîrşi cu bine. Şi, deodată, sentinţa apărută în presă îl îngrozi. Era necesar să întreprindă ceva ! Hidetaro hotărî să plece îndată la Tokio. Trebuia să-l salveze pe Hozumi de la moarte ! Trebuia să acţioneze !

Cu primul vapor porni spre Yokohama. În coşul împletit din papură, în afara lucrurilor trebuincioase la drum, se afla o carte în care era descris arborele genealogic al neamului, mîndria casei. Hidetaro îşi punea mari nădejdi în această carte, din care rezulta că mama lui Hozumi provenea din puternicul neam al shogunilor Tokugawa, străvechi cîrmuitori ai Japoniei. E drept că mama lui Hozumi se trăgea dintr-o spiţă mai îndepărtată a acestui neam, dar, oricum, Hidetaro va demonstra că în vinele fiului său curge sîngele Tokugawilor şi astfel îl va salva...

Pe mare, vaporul cu care călătorea Hidetaro fu lovit de o torpilă. Cînd vasul începu să se scufunde, bătrînul luă cartea, acum mai scumpă decît propria-i viaţă, şi se aruncă în valuri cu ea în mînă. Dar valurile îi smulseră comoara. Naufragiaţii fură aduşi în port cu o barcă de salvare.

Hidetaro începu să bată la porţile instituţiilor de stat, implorînd, înjosindu-se, încercînd să convingă că neamul Hozumi se trage din slăvita spiţă a shogunilor Tokugawa. Dar nimeni nu-l lua în seamă. Singurul lucru pe care-l putu obţine bătrînul fu permisiunea de a-şi vedea fiul în închisoarea Sugamo.

..Amîndoi se străduiau să-şi ascundă emoţiile ultimei întîlniri. Cu mişcări solemne, Hidetaro desfăcu un pachet şi-i dădu lui Hozumi un chimono negru, cu hieroglife albe brodate pe mîneci şi pe spate — veşmînt pentru cei care-s în pragul morţii. Hidetaro îl comandase la un atelier, înainte de a merge la închisoarea Sugamo. Hieroglifele de pe chimono simbolizau însemnele străvechiului neam Tokugawa.

Timpul întîlnirii era strict limitat şi Hidetaro se străduia să-i spună fiului său ce era mai important. Încerca să-l convingă pe Hozumi că trebuie să facă orice, numai să trăiască fie şi o zi în plus: pentru soţia, pentru fiica

sa. Moartea lui le va pricinui o durere cumplită. Trebuia îndepărtată clipa morții ! Hozumi să facă o cerere de grațiere sau să solicite rejudecarea procesului. Hozumi îi promise tatălui său că-i va îndeplini dorința, deși era sigur că nimic nu va putea schimba sentința.

Luîndu-și rămas bun de la tatăl său, Hozumi îl rugă să treacă pe la Aiko, să ia scrisorile pe care i le trimisese din închisoare și să le citească. În acele file, Hozumi spusese tot ce vroia să afle cei dragi.

Temnicerul anunță că întîlnirea a luat sfîrșit.

Condamnatul la moarte Hozumi Ozaki fu dus înapoi în celulă. Aici, el frecă niște tuș pe o plăcuță de piatră, turnă deasupra cîteva picături de apă, luă o pensulă și începu să scrie. Dorea să aștearnă pe hîrtie impresiile ultimei întîlniri cu tatăl său.

Mai trecu încă o jumătate de an și Curtea supremă de casație confirmă verdictul, negăsind circumstanțe atenuante. În toate aceste luni, tatăl lui Hozumi a locuit în capitală. Epuizase puținele lui resurse bănești, suferea de foame și aștepta. Acum se spulberase și ultima speranță. Zdrobit de durere, Hidetaro se întoarse în locuința sa pustie din Formosa.

Intră tăcut în casă și începu să citească scrisorile lui Hozumi. Conținutul lor îi aduse mîngîiere. Fiul său avea o inimă mare, plină de dragoste. Fie ca oamenii să citească aceste scrisori, să afle ce a înfăptuit Hozumi ! Hidetaro le va publica și le va intitula cu cuvintele lui Hozumi, adresate soției sale, Aiko : „Dragostea se aseamănă cu o stea căzătoare !“

În închisoarea Sugamo, după confirmarea verdictului, din nou începură să se scurgă zile chinuitoare. Fiecare din ele putea fi ultima pentru cei condamnați la moarte. Astfel au trecut multe luni.

În dimineața zilei de 7 noiembrie 1944, în celula lui Hozumi Ozaki intră comandantul închisorii. Ozaki scria ceva. Ridicînd capul, zări paza în spatele comandantului și înțelese totul.

— Sebun ? * întrebă Ozaki.

— Da ! răspunse comandantul.

— Pot să termin această scrisoare ?

— Aștept...

Hozumi se aplecă deasupra ultimei pagini a scrisorii neterminate. „Știu foarte bine, adăugă el, că unii mă vor condamna. Vor socoti că am săvîrșit ceva monstruos, nu numai începînd să mă gîndesc la mine, dar ignorînd și fericirea soției mele, a copilului nostru. În felul lor, poate au dreptate. Dar eu am întrevăzut foarte limpede viitorul apropiat, eram atît de pătruns de gravitatea lui, încît nu mi-a mai rămas timp să mă gîndesc la mine și la familia mea... Am fost profund convins că, închinîndu-mi viața slujirii unei idei impusă de existența generației noastre, slujesc și intereselor mele, ale familiei mele.

Vreau să repet aceste cuvite : «Deschideți mai bine ochii, priviți în epoca noastră !»

Cine poate înțelege imperativele timpului, nici nu-i va invidia pe alții, nici nu va suspina pentru nenorocirea familiei sale. Munca mea mi-a îngăduit să privesc viitorul, să-l sesizez și acesta a fost lucrul cel mai de preț, mai apropiat inimii mele. Fie ca astfel să rămîn în memoria oamenilor ! Acest gînd vă rog să-l transmiteți tuturor".

Hozumi Ozaki se ridică de la masă. Își îmbrăcă chimonoul negru, cu hieroglife albe.

— Sînt gata ! spuse el.

Comandantul închisorii făcu o plecăciune și-i permise condamnatului să iasă primul din celulă. Hozumi fu dus mai departe.

---

* Sebun, în japoneză — execuție.

Apoi același comandant se îndreptă spre camera unsprezece, aflată la etajul al doilea. Înclinîndu-se în fața deținutului care stătea pe un scaun și citea o carte, îl întrebă dacă îi pronunță corect numele : Richard Sorge.

— Da, sînt Richard Sorge ! răspunse acesta, ridicîndu-se.

— Ce vîrstă aveți ?

— Patruzeci și nouă de ani.

Comandantul mai verifică adresa la care locuise Sorge în Tokio înainte de a fi arestat și convingîndu-se oficial că în fața lui se află, într-adevăr, cel condamnat la moarte, făcu iar o plecăciune ceremonioasă.

— În virtutea obligațiilor ce-mi revin, rosti el, am fost însărcinat să vă înștiințez că sentința de condamnare la moarte va fi executată astăzi, din ordinul ministrului de justiție Ywamura. E de dorit să întîmpinați moartea cu calm.

Urmă iar o plecăciune tradițională, la care Sorge răspunse cu un ușor semn din cap.

— Aveți de comunicat ceva ? întrebă comandantul.

— Nu, ultima mea dorință mi-am exprimat-o în scris.

— Vreți să faceți o ultimă declarație ?

— Nu, am spus tot ce era de spus.

— În acest caz, vă rog să mă urmați.

— Sînt gata ! răspunse liniștit Sorge.

Era o meschină, țicăloasă răzbunare să execuți un comunist în ziua care însemna pentru el o mare sărbătoare.

Richard ieși din celulă. Pe coridoarele pustii se auzea îndepărtîndu-se ecoul pașilor săi. Curînd, în închisoarea Sugamo se așternu iar liniștea.

Richard fu dus, printr-o curte, într-un șopron mic, din cărămidă. Aici îl așteptau procurorul, călăul și un preot budist. Richard Sorge se opri singur sub lațul spînzurătorii, care atîrna deasupra unei trape. El ridică pumnul deasupra capului și strigă tare, în rusește :

— Trăiască Uniunea Sovietică! Trăiască Armata Roșie!

Călăul îi prinse lațul de gît.

Era zece și treizeci și șase de minute dimineața, după ora de la Tokio. La Moscova — cu șase ore mai devreme. În zorii acestei zile, pe străzile capitalei sovietice, treceau trupele Armatei Roșii, artileria, tancurile. Se îndreptau spre Piața Roșie, pentru parada închinată Marii Revoluții din Octombrie.

Se apropia victoria Forțelor Armate ale Uniunii Sovietice asupra fascismului german. Victoria Armatei Roșii, din rîndurile căreia făcea parte și agentul de informații comunist Richard Sorge...

Era 7 noiembrie 1944.

Richard Sorge a fost îngropat la Zasigatani, cimitirul în care erau înmormîntați toți cei ale căror cadavre nu erau cerute de nimeni — astfel se numea acest sumbru loc de la marginea orașului Tokio.

Urna cu cenușa lui Hozumi Ozaki a fost predată soției sale. Mai tîrziu, amintindu-și despre ziua în care luase urna, Aiko scria în amintirile sale :

„În întuneric, pe o ploaie torențială, singură, rătăceam spre casă, strîngînd la piept lădița caldă, cu cenușa care încă nu se răcise... Casa noastră era cufundată în beznă... Am deschis ușa pe dibuite, am intrat, am aprins lumina. Și iată-mă din nou în casa noastră, unde doreai să te întorci. Am intrat în cabinetul tău, care-ți era atît de drag. Cu lacrimile curgîndu-mi șiroaie, am pus urna pe birou... Afară turna cu găleata...“

După două zile de la execuție, sosi ultima scrisoare a lui Ozaki. Hozumi scria : „Se face tot mai rece... Dar nădăjduiesc să-mi adun tot curajul și să învinge frigul care

mă impresoară. Mă încălzesc sentimentele. Dragostea noastră se aseamănă cu o stea care zboară în veșnicie..."

Dragostea se aseamănă cu o stea care zboară în veșnicie !

MOARTE DUPĂ RĂZBOI

Ardeau arhive, mureau oameni și totul numai de dragul păstrării unor taine...

El se străduia să păsească drept, milităros, așa cum păsise o viață întreagă, dar umerii i se încovoiau, ca sub o greutate de nesuportat... Mergea bătrînește, tîrșiit și arăta scheletic în veșmîntul avînd cusut pe mineci și pe spate blazonul merituoșilor strămoși. Această neobișnuită îmbrăcăminte funerară — ardea repede pe rug — e incomodă la mers pentru cei încă în viață, împiedică mișcările. În mîini purta un sambo — platoul ritual — și pumnalul, înfășurate în furosica, dintr-o țesătură fină, de culoare violetă. Omului îi era frică. Mergea spre moarte.

Cîndva, Honjo visase să moară pentru urmașul zeilor, dar asta fusese în tinerețe, acum era bătrîn și nu dorea să părăsească viața. Și, totuși, trebuie să moară : așa hotărîse clanul din care făcea parte.

Bătrînul militarist japonez ar fi vrut să treacă neobservat, dar lui i se părea că toată lumea îl privește. De aceea, coti pe o ulicioară strîmtă, de-a lungul ruinelor înnegrite de pîrjol — cîndva acestea fuseseră case. Trecu printr-o grădină și ajunse în fața unei clădiri cenușii, semănînd a cazarmă. Înainte vreme, aici era Academia militară a Marelui Stat Major. Acum, în clădire intraseră americanii, care instalaseră aici un institut ce studia problemele... ocu-

paţiei ! Cine avea nevoie de acest institut ? Omul în costum ritual nu putea pricepe. Marea Japonie fusese înfrîntă în război, ţara a fost ocupată de soldaţi străini. Atunci la ce bun studiul problemelor de ocupaţie ?

Bătrînul ieşi în loc deschis. Iată un copac pe care Honjo îl cunoştea de cînd era mic. Pe-atunci, cu mîna întinsă, îi atingea uşor frunzele. La umbra lui şi-au jurat credinţă veşnică, au făcut legămînt pecetluit cu sînge el, Honjo, Doihara şi Itagaki. Cînd a fost oare asta ? Poate acum patruzeci de ani... Şi, iată, acum Doihara fusese primul care îi spusese : „Trebuie să mori, pentru ca taina să fie păstrată. Apoi Itagaki, Tojo... şi ei îi porunciseră : da, trebuie să mori, imperiul e mai presus de orice, acesta este preceptul samurailor. Nu există cinste mai mare, decît să mori pentru imperiu... Dar de ce tocmai el ? De ce n-ar muri Itagaki, Tojo, sau Doihara ? De ce, la urma urmelor, n-ar muri Okawa Siumei — acest afacerist ramolit ? Şi ei cunosc multe secrete pe care nu trebuie să le afle alţii. Acum, raţionamentul său era tardiv. Se va conforma legii Busido. Dar legea Busido propagă o rece stăpînire de sine înaintea morţii. De ce nu pogoară împăcarea asupra lui ? Se opri şi începu să depene amintiri trecute.

Prea multe ştia el, Sigeru Honjo... Stăpînea taine ce trebuiau duse în mormînt... La început, a vrut să se opună — de ce tocmai el să cadă jertfă ? Dar clanul — Doihara, marchizul Kido, Itagaki, generalul Umezu, generalul Tojo — i-au cerut să accepte sacrificiul, pentru a-i salva pe ceilalţi. Cine să-l sfătuiască ce avea de făcut ? Okawa Siumei, şeful de clan al industriaşilor şi bancherilor, clan chiar mai puternic decît al militarilor ? Okawa Siumei, omul prin mîinile căruia trecuseră urzelile tuturor comploturilor şi ale crimelor politice din ultimii ani ?

Şi, totuşi, Honjo se duse la el. Dar Okawa Siumei îi îndrugase tot felul de vorbe încîlcite, demenţiale *.

Ce sfat putea să-i dea un nebun ? Bătrînul privi în jur. Pe gazonul din faţa Academiei militare se vedea o pată mare, de culoare cenuşie, vatra unui foc. Aici fuseseră arse arhivele, pentru ca tainele să nu fie descoperite. În curînd îl vor arde şi pe el, ca pe o grămadă de hîrtii, pe care se afla inscripţia „Kio Ku Mitsu" — Strict secret ! În caz de pericol se arde !

...Honjo a fost descoperit de un sergent american, într-o magazie. Bătrînul japonez mai dădea încă semne de viaţă. A întredeschis gura şi a mai apucat să şoptească :

— Eu sînt aghiotantul preamăritului...

Aceasta s-a întîmplat la 20 noiembrie 1945. La trei luni de la sfîrşitul războiului, în clădirea Academiei militare a Marelui Stat Major, şi-a pus capăt zilelor generalul-locotenent Sigeru Honjo, decorat cu cele mai înalte distincţii ale imperiului, om aflat, de-a lungul multor ani, în centrul celor mai importante evenimente de stat. Şi iată finalul : sinuciderea, din porunca clanului militar căruia îi aparţinea.

La fel au murit amiralul Nagano, prinţul Konoye, mulţi alţi martori şi participanţi la evenimentele ce se puseseră la cale în mare taină şi care avuseseră urmări catastrofale.

Dar nici cu preţul acesta, tainele n-au putut fi păstrate. De fapt, ele fuseseră dezvăluite demult — chiar din clipele cînd începuseră a fi urzite. Aceste taine le descoperise doctorul Sorge, misteriosul Ramsai, ale cărui rapoarte

---

* Okawa Siumei, ideologul monopoliştilor japonezi, a fost trimis în faţa Tribunalului Internaţional din Tokio şi transferat, ulterior, într-un ospiciu. Psihiatrii au ajuns la următoarea concluzie : „Okawa Siumei, născut în 1886, suferă de psihoză, ca urmare a unei menigoencefalite sifilitice... Halucinaţii vizuale... stări maniacale... incapacitate de a gîndi logic, egocentrism, grandomanie, ramolisment..."

luaseră calea undelor ani de-a rîndul, sub forma unor ciudate alcătuiri de cifre. Oamenii lui erau în permanență la curent cu problemele și planurile importante ale guvernului japonez. Se ciocneau două taine antagoniste : taina de dragul războiului și taina în numele păcii.

Dacă Honjo ar fi știut despre toate acestea, poate că n-ar mai fi fost nevoit să se înfășoare în acel sumbru chimono...

Înainte, întreaga istorie a Japoniei nu cunoscuse vreun caz asemănător : un străin să pătrundă în ascunzișul marilor secrete ale țării. Și, iată, aici pătrunsese acum un străin — doctorul Richard Sorge, omul care ura cumplit războiul. Împreună cu el lucraseră oameni de nouă naționalități. Contraspionajul japonez a reușit să lichideze grupul „Ramsai" abia după opt ani de la sosirea lui Richard Sorge la Tokio. Acest eveniment a provocat căderea guvernului Konoye. Îndrăzneala „celui mai mare agent de informații al secolului XX" — cum i se spune lui Sorge în Occident — a fost plătită cu viața lui. Dar descoperind cele mai tainice taine, el preîntîmpinase războiul...

Cum a auzit, la radio, despre capitularea Japoniei, Isii Hanako a început să se pregătească în grabă de drum : pleca la închisoarea Sugamo. Nu știa că Iki-san e mort. Toți anii grei care trecuseră de la acea noapte în care se despărțise de omul iubit, Isii i-a petrecut fără să afle nimic. În afară de ceea ce publicaseră ziarele, nu i-a parvenit nici o știre. Iar presa scria atît de puțin...

Mama lui Isii mergea la templu și se închina zeilor, implorîndu-i să-i curme ei zilele, pentru a-i dărui viață lui Richard Sorge, omul pe care-l admira și-l iubea nespus fiica ei. Dar zeii au rămas nepăsători la rugămințile bătrînei japoneze.

La poarta închisorii Sugamo, se îngrămădiseră mulți oameni care, la fel ca Isii, doreau să se afle ceva despre cei arestați. Se repezeau la întemnițații care ieșeau pe poarta

închisorii, îi priveau stăruitor, îi căutau pe cei dragi, întrebau despre soarta lor... Unul dintre deținuți îi spuse lui Isii că Richard Sorge a fost executat în urmă cu un an.

Totul era sfîrșit, se spulberase orice speranță.

Apoi au fost publicate listele cu numele celor executați în anii războiului. Erau trecute și numele lui Sorge, al lui Ozaki... Dar nimeni nu-i putea spune unde fusese înmormîntat Richard. Isii se duse la Asanuma — avocatul numit din oficiu pentru apărarea lui Sorge. Nici el nu știa nimic sigur, auzise doar că cei executați au fost înmormîntați la Zasigatani, în afara orașului.

Isii începu căutările. Se zbătu pînă obținu permisiunea de a cerceta registrele închisorii și astfel descoperi o însemnare : „Sorge, zis și Ramsai, executat în ziua de 7 noiembrie 1944, la ora 10,36 minute și 16 secunde". Locul unde fusese înmormîntat nu era specificat. Isii află că, la cimitirul Zasigatani, pe mormintele celor fără adresă, se fixau niște plăcuțe de lemn, cu data morții. Dar și acolo căutările tinerei femei fură sortite eșecului : erau timpuri grele și plăcuțele de lemn dispăruseră, luînd drumul sobelor.

Isii Hanako a căutat, vreme de patru ani, rămășițele pămîntești ale lui Richard Sorge. O făcea absolut singură, fără ajutorul cuiva, fiind înconjurată de suspiciune și dușmănie. Autoritățile militare americane au arestat-o, bănuind că Isii nu-i japoneză, ci americana cu vederi de stînga, Smedley, Agness Smedley. Într-adevăr, în restaurantul lui papa Kettel, tinerei japoneze i se spunea Agness...

Isii Hanako le-a răbdat pe toate, a îndurat toate umilințele posibile, dar a izbutit să descopere, la cimitirul Zasigatani, rămășițele lui Richard Sorge. Cadavrele fuseseră incinerate ; în cenușă fu descoperit un mic fragment de aur topit — rămășiță din proteza pe care o purta Richard, după accidentul de motocicletă. În memoria omu-

lui atît de scump ei, Isii Hanako a făcut din acest aur o verighetă, pe care și-a pus-o în deget. Astfel s-a căsătorit ea cu Richard Sorge, dispărut de mult dintre cei vii. Gestul era un simbol al nemărginitei ei credințe de femeie, al dragostei nestinse care continua s-o mistuie...

Isii n-avea bani pentru a putea cumpăra un loc de înmormîntare la cimitirul Tama. Prețul era exorbitant. În mica sa căsuță de la marginea orașului Tokio, Isii a păstrat un an întreg urna cu cenușa atît de dragă. În acest timp, a adunat tot ce-a putut, a vîndut, a împrumutat... Apoi, cu propriile-i puteri, a cumpărat locul de veci, a comandat piatra funerară. Tot ea a gîndit inscripția care avea să fie săpată în piatra cenușie, de granit :

RICHARD SORGE
1895—1944
Aici odihnește eroul
CARE ȘI-A DAT VIAȚA ÎN LUPTA
împotriva războiului, pentru pace în întreaga lume
Născut la Baku în 1895
Venit în Japonia în 1933
Arestat în 1941
Executat la 7 noiembrie 1944

Cînd urna cu cenușa lui Sorge fu înmormîntată la cimitirul Tama, Isii Hanako aduse florile preferate ale lui Richard le presără pe mormînt și, după datina japoneză, turnă cîteva picături de apă pe piatra funerară. Fie ca în inimile și memoria oamenilor să nu se șteargă niciodată amintirea faptelor săvîrșite de omul care odihnește aici !

Isii se aplecă deasupra pietrei de granit și își împreună mîinile a rugăciune... Stătea lîngă mormînt, ea însăși ca o piatră a veșniciei, ca un simbol al credinței omenești.

Timpul a pronunțat nepărtinitoarea-i sentință și față de evenimentele trecute și față de faptele oamenilor.

În lume s-au ciocnit două forțe și au învins rațiunea, umanismul. Prin strădaniile popoarelor, forțele războiului au fost înfrînte. Slujitorii templului Hatimana — zeul războiului — generalii criminali Tojo, Itagaki și Doihara — cu care Richard Sorge își încrucișase invizibila-i spadă — au fost spînzurați. Aidoma nisipurilor mișcătoare, timpul a acoperit urmele nefastei lor treceri prin viață.

Dar cavalerii luminii, ai binelui, vor rămîne veșnic în memoria omenirii. Fiecăruia ce i se cuvine ! Este sentința istoriei.

Moscova — Șanhai — Tokio
1961—1968

REDACTOR : VICTOR H. ADRIAN
TEHNOREDACTOR : NICOLAE M. MIHĂILESCU

BUN DE TIPAR : 01.12.1975
APĂRUT 1975. COLI DE TIPAR 13
C.Z. PENTRU BIBLIOTECILE MARI 8.93
C.Z. PENTRU BIBLIOTECILE MICI 8

COMANDA NR. 50 606
TIRAJUL : 147 500 + 90 EX. BROȘATE
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
PIAȚA SCÎNTEII NR. 1 — BUCUREȘTI
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA